T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

SİVASLI HALK ŞAİRİ BAYRAK ANA'NIN HAYATI, SANATI VE ŞİİRLERİ

Yüksek Lisans Tezi

YASEMİN ALTUN

AMASYA
Ağustos – 2025

T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

SİVASLI HALK ŞAİRİ BAYRAK ANA'NIN HAYATI, SANATI VE ŞİİRLERİ

Hazırlayan
Yasemin ALTUN

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Orhan Fatih KUŞDEMİR

AMASYA – 2025

TEZ ONAY SAYFASI

Yasemin ALTUN tarafından hazırlanan "SİVASLI HALK ŞAİRİ BAYRAK ANA'NIN HAYATI, SANATI VE ŞİİRLERİ" başlıklı çalışma aşağıdaki jüri tarafından 15/08/2025 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği/oyçokluğu ile Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri		**İmza**
Danışman	: Dr. Öğr. Üyesi Orhan Fatih KUŞDEMİR	…….
Üye	: Prof. Dr. Metin HAKVERDİOĞLU	…….
Üye	: Doç. Dr. Hasan KIZILDAĞ	…….

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım. …/…/……

Doç. Dr. Hadi BELGE

Sosyal Bilimler Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN SAYFASI

Tezimin içerdiği yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı ve bu tezi Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünden başka bir bilim kuruluşuna akademik gaye ve unvan almak amacıyla vermediğimi; tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksinin ortaya çıkması durumunda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

…./…/…..

Yasemin ALTUN

İmza

ÖZET

SİVASLI HALK ŞAİRİ BAYRAK ANA'NIN HAYATI, SANATI ve ŞİİRLERİ

Yasemin ALTUN

Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans, Ağustos/2025

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Orhan Fatih KUŞDEMİR

Milletlerin var oluşundan beri, toplum içinde duygu ve düşünceleri anlatma, diğer insanlar ile ortak bir payda içinde buluşma amacı güdülmüştür. Türk milleti için de geçerli olan gayede önceleri halkın ortak olarak gerçekleştirdiği yuğ, şölen, sığır gibi törenlerde şiir söylenmiştir. Bu durum yaşanılan ortamın, inancın değişmesi ve bunun sonucunda Türk kültürünün değişik birçok unsuru bünyesine katması ile yeni bir boyut kazanmıştır.

Anadolu'ya göç ve İslamiyet'e geçiş ile tasavvufi bir boyut kazanan Türk şiiri zamanla içinde bulundurduğu kutsiyeti bırakarak bireyi konu edinen verimlere yönelmiştir. Oluşan bu yeni şiirler âşık edebiyatını oluşturmuştur. Anadolu'ya geçişten sonra eski geleneğin devamlılığını sağlayan âşıklar, geçmişte yaşayan şairlerin yerini almışlardır. Âşıkların çevresinde oluşan bu gelenek, halkın duygu ve düşüncelerini anlatan bir edebiyat oluşturmuştur.

Anadolu sahasında varlık gösteren âşıklık geleneği, belli bölgelerde hem icra ortamı hem de âşık sayısı bakımından daha öndedir. Bu illerden biri olan Sivas, bünyesinde barındırdığı âşıklar ile geçmişte de günümüzde de geleneğe önemli katkılar sağlamıştır. Bu bölgede geleneğin canlılığının korunması ve icra ortamlarının çokluğu sayesinde âşık sayısı diğer bölgelere göre fazlalık göstermektedir.

Bayrak Ana, âşıklık geleneğinin canlı olduğu bu ortam olan Sivas'ta doğup, büyümüştür. Yörük ve Türkmen kökenli olan Bayrak Ana, vatan, millet ve memleket sevgisi yüksek olan bir halk şairidir.

Bu tez çalışmasında, Sivaslı halk şairinin hayatı, sanatı, sanatını oluşturan unsurlar ve şiirlerinin özellikleri incelenmiş, yapılan bu incelemeler örnekler ile sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: âşık, Bayrak Ana, halk şairi, Sivas

ABSTRACT

THE LİFE, ARTS AND POEMS OF FOLK POET FROM SİVAS, BAYRAK ANA

Yasemin ALTUN

Amasya University, Institute of Social Science

Department of Turkish Language and Literature, M.A., August/2025

Supervisor: Asst. Prof. Orhan Fatih KUŞDEMİR

Since the existence of nations, it has been aimed to express feelings and thoughts within the society and to meet in a common denominator with other people. This situation, which is also valid for the Turkish nation, is the singing of poetry in ceremonies such as yuğ, feast, cattle, which were previously performed jointly by the people. This situation has gained a new dimension with the change of the environment, belief and as a result, Turkish culture has incorporated many different elements. Turkish poetry, which gained a mystical dimension with the migration to Anatolia and the transition to Islam, left the sacredness it contained over time and turned towards poems about the individual. These new poems formed the literature of minstrelsy. After the transition to Anatolia, the minstrels, who ensured the continuity of the old tradition, took the place of the poets living in the past. This tradition formed around minstrels formed a literature that describes the feelings and thoughts of the people. The tradition of minstrelsy in Anatolia is more prominent in certain regions in terms of both the performance environment and the number of minstrels. Sivas, one of these provinces, has made important contributions to the tradition both in the past and today with the minstrels it harbors. Thanks to the preservation of the vitality of the tradition in this region and the abundance of performance environments, the number of minstrels is higher than in other regions.

Bayrak Ana was born and raised in Sivas, this environment where the tradition of minstrelsy is alive. Bayrak Ana, who is of Yoruk and Turkmen origin, is a folk poet with a high love for homeland, nation and country. In this thesis, the life, art, the elements that make up the art and the characteristics of the poems of the folk poet from Sivas were examined, and these examinations were presented with examples

Keywords: Bayrak Ana, Sivas, minstrel, folk poet

ÖNSÖZ

Türk milletinin edebiyat sahasında verdiği ilk eserlerin, Anadolu sahasında belli değişiklikler geçirerek devamını sağlayan Âşık Edebiyatı geçmişten günümüze kültür ve geleneğimizin taşıyıcısı olmuştur. Kökenini ozan-baksı geleneğinden alan âşık edebiyatı göçebe yaşamla taşıdığı kültürel unsurları İslamiyet ve Anadolu'da binlerce yıldır süren bir medeniyetle harmanlamıştır. Toplumun değişmesi ve gelişmesi ile kendine yeni bir çehre edinen ozanlık geleneği zamanla günümüzde de devam eden âşık edebiyatını oluşturmuştur.

Bu çalışmada âşıklık geleneği içinde yer alan Bayrak Ana'nın hayatı, sanatı ve şiirleri incelenmiştir. Sivaslı bir halk şairi olan Bayrak Ana küçük yaşlardan itibaren içinde bulunduğu toplumsal şartları ve yaşadığı ortamı şiirleri ile dile getirmiştir. Zorlu ekonomik koşullar yüzünden memleketinden ayrı düşmüş olsa da onun içindeki memleket aşkı hiç bitmemiş, şiirlerinde kendini göstermiştir. Yazmaktan ve üretmekten vazgeçmeyen halk şairi; geçmişte de günümüzde de birçoğumuza örnek teşkil etmektedir. Onun göstermiş olduğu bu gayretin bir ürünü olan bu tez çalışmasının bu alanda küçük de olsa bir fayda sağlaması amaç edinilmiştir.

Bu tez çalışmasının oluşum sürecinde sürekli olarak iletişim içinde olduğumuz ve bu iletişim süresince bizimle değerli bilgi, birikim ve vaktini paylaşan kıymetli halk şairimiz Fatma Umar'a çok teşekkür ederim.

Yasemin ALTUN

…/…/…….

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN SAYFASI i
ÖZET ii
ABSTRACT iii
ÖNSÖZ iv
İÇİNDEKİLER v
ŞEKİLLER DİZİNİ xix
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ xx
GİRİŞ 1

I. BÖLÜM

1. ÂŞIK EDEBİYATI VE ÂŞIKLIK GELENEĞİ 3
1.1. Âşık Edebiyatı'nın Kökeni 3
1.2. Âşık Edebiyatı'nın Teşekkülü 6
1.2.1. Âşık Edebiyatının Teşekkülünde Etkili Olan Unsurlar 7
1.3. Âşık Kavramı ve Âşıklık Geleneği 11
1.4. Âşık Edebiyatı'nın Tarihsel Süreci 13
1.5. Âşıklık Gelenekleri 18
1.5.1. Saz Çalma 19
1.5.2. Usta- Çırak İlişkisi 19
1.5.3. Rüya ve Bade İçme 20
1.5.4. Mahlas 21
1.5.5. Atışma 22
1.5.6. Hikâye Anlatma 22
1.5.7. Deyişme 23
1.5.8. Nazire Söyleme 24
1.5.9. Lebdeğmez (Dudakdeğmez) 24
1.5.10. Muamma (Askı) 24
1.5.11. Tarih Bildirme 24
1.6. Âşıkların Sınıflandırılması 25
1.6.1. Yetiştikleri Yere Göre Âşıklar 27
1.6.2. Yetiştikleri Zamana Göre Âşıklar 28
1.6.3. Sanat Özelliklerine Göre Âşıklar 28
1.7. Âşık Edebiyatı Kaynakları 28
1.8. Sivas Yöresi Âşıklık Geleneği ve Kadın Âşıklar 30
1.8.1. Sivas Yöresi Âşık Edebiyatı'nın Teşekkülü 30

1.8.2. Sivas'ta Âşıklık Geleneğinin Durumu ve İcra Ortamları 32
1.8.3. Sivas'ta Âşık Edebiyatı Çerçevesinde Gerçekleştirilen Programlar....34
1.8.4. Âşık Edebiyatı'nda Kadın Âşıklar ve Sivas'ta Kadın Âşıklar.....37
1.8.5. Sivas'ta Âşıklık Geleneği Çerçevesinde Yapılan Çalışmalar.....40

II. BÖLÜM

2. SİVASLI HALK ŞAİRİ BAYRAK ANA'NIN HAYATI ve SANATI 49
2.1. Bayrak Ana'nın Hayatı.....49
2.1.1. Adı ve Soyadı.....49
2.1.2. Doğum Yeri ve Yılı 49
2.1.3. Ailesi.....49
2.1.4. Okul Hayatı.....51
2.1.5. Evlilik Hayatı ve Çocukları 52
2.1.6. Mesleği ve Geçim Kaynakları 52
2.1.7. İlk Şiirleri.....52
2.1.8. Şiirlerinin Yayınlanması ve Halk Şairliği Unvanı 54
2.1.9. Aldığı Ödüller, Katıldığı Programlar ve Şölenler.....55
2.2. Âşık Edebiyatındaki Yeri 55
2.2.1. Âşıklığa Yönelmesini Sağlayan Sebepler.....55
2.2.2. Âşıklık Gelenekleri 58
2.2.3. Âşıklara Etkileri.....63
2.2.4. Çıkardığı Kitaplar, Şiirlerinin Olduğu Kitap, Dergi, Makaleler.....72

III. BÖLÜM

3. BAYRAK ANA'NIN ŞİİRLERİNDE BİÇİM ÖZELLİKLERİ.....75
3.1. Mısra Sayısına Göre Şiirler 75
3.1.1. İki Mısra ile Yazılan Şiirler 75
3.1.2. Dört Mısra ile Yazılan Şiirler 76
3.1.3. Beş Mısra ile Yazılan Şiirler.....76
3.1.4. Altı Mısra ile Yazılan Şiirler.....77
3.1.5. Dörtlükleri Farklı Mısra Sayısı ile Yazılan Şiirler.....77
3.2. Hane Sayısına Göre Şiirler 78
3.2.1. İki Dörtlük Olarak Oluşturulan Şiirler.....79
3.2.2. Üç Dörtlük Olarak Oluşturulan Şiirler.....79
3.2.3. Dört Dörtlük Olarak Oluşturulan Şiirler 79
3.2.4. Beş Dörtlük Olarak Oluşturulan Şiirler 80
3.2.5. Altı Dörtlük Olarak Oluşturulan Şiirler 80
3.2.6. Yedi Dörtlük Olarak Oluşturulan Şiirler.....81

3.2.7. Sekiz Dörtlük Olarak Oluşturulan Şiirler 81
3.2.8. Dokuz Dörtlük Olarak Oluşturulan Şiirler 82
3.2.9. On Dörtlük Olarak Oluşturulan Şiirler 82
3.2.10. On Bir Dörtlük Olarak Oluşturulan Şiirler 82
3.2.11. On Beş Dörtlük Olarak Oluşturulan Şiirler 82
3.2.12. Yirmi İki Dörtlük Olarak Oluşturulanlar 83
3.2.13. Dört Tane Beşlik Olarak Oluşturulan Şiirler 83
3.2.14. Beş Tane Beşlik Olarak Oluşturulan Şiirler 83
3.2.15. Altı Tane Beşlik Olarak Oluşturulan Şiirler 84
3.2.16. Yedi Tane Beşlik Olarak Oluşturulan Şiirler 84
3.2.17. Üç Tane Altılık Olarak Oluşturulan Şiirler 85
3.2.18. Dört Tane Altılık Olarak Oluşturulan Şiirler 85
3.2.19. Beş Tane Altılık Olarak Oluşturulan Şiirler 85
3.2.20. Altı Tane Altılık Olarak Oluşturulan Şiirler 86
3.3. Yazıldıkları Ölçüye ve Duraklarına Göre Şiirler 86
3.3.1. Yedili Hece Ölçüsüyle Yazılan Şiirler 86
3.3.2. Sekizli Hece Ölçüsüyle Yazılan Şiirler 89
3.3.3. On Birli Hece Ölçüsüyle Yazılan Şiirler 92
3.3.4. On Dörtlü Hece Ölçüsüyle Yazılan Şiirler 94
3.3.5. On Beşli Hece Ölçüsüyle Yazılan Şiirler 95
3.3.6. On Altılı Hece Ölçüsüyle Yazılan Şiirler 96
3.4. Kafiye Çeşidine Göre Şiirler 97
3.4.1. Yarım Kafiye ile Yazılan Şiirler 98
3.4.2. Tam Kafiye ile Yazılan Şiirler 101
3.4.3. Zengin Kafiye ile Yazılan Şiirler 104
3.4.4. Tunç Kafiye ile Yazılan Şiirler 107
3.4.5. Eklerle (Redifle) Oluşturulan Kafiye 108
3.4.6. Ses Dönüşmeleriyle / Değişmeleriyle Oluşturulan Kafiye 109
3.5. Kafiye Şemasına Göre Şiirler 114
3.5.1. Kafiye şeması aa bb cc dd… Olan Şiirler 115
3.5.2. Kafiye şeması abbb accc addd aeee afff… Olan Şiirler 115
3.5.3. Kafiye şeması aaxa bbxb ccxc ddxd eexe… Olan Şiirler 115
3.5.4. Kafiye şeması abxb cccb dddb eeeb… Olan Şiirler 116
3.5.5. Kafiye şeması abab cccb dddb eeeb… Olan Şiirler 117
3.5.6. Kafiye şeması aaab cccb dddb eeeb… Olan Şiirler 117
3.5.7. Kafiye şeması aaaa bbbb cccc dddd eeee… Olan Şiirler 118
3.5.8. Kafiye şeması aaabb cccbb dddbb eeebb… Olan Şiirler 119

3.5.9. Kafiye şeması aaaabb ccccbb ddddbb eeeebb… Olan Şiirler.....119
3.5.10. Kafiye şeması ababbb cccbbb dddbbb eeebbb fffbbb… Olan Şiirler 120
3.5.11. Kafiye şeması aaabcc dddbcc eeebcc… Olan Şiirler.....121
3.5.12. Kafiye şeması aaxabb ccxcbb ddxdbb… Şeklinde Olan Şiirler.....122
3.6. Redif.....123
3.6.1. Ek Redif.....123
3.6.2. Kelime Redif.....124
3.6.3. Ek ve Kelime Redif.....124
3.7. Ayak.....125
3.7.1. Yapılarına Göre Ayaklar.....126
3.7.2. Kolaylık -Zorluklarına Göre Ayaklar.....128
3.8. Nazım Biçimleri.....136
3.8.1. Mâni Nazım Biçimiyle Yazılan Şiirler.....137
3.8.2. Koşma Nazım Biçimiyle Yazılan Şiirler.....137
3.8.3. Destan.....139
3.8.4. Yedekli Şiirler.....141
3.8.5. Sicilleme (Şeki) Nazım Biçimi ile Yazılan Şiirler.....143
3.8.6. Farklı Şekiller Denediği Şiirler.....143

IV. BÖLÜM

4. BAYRAK ANA'IN ŞİİRLERİNDE DİL VE ÜSLUP.....145
4.1. Anlatım Şekilleri.....145
4.1.1. Öğüt ve Hitap Yolu ile Anlatım Şekli.....145
4.1.2. Doğrudan Anlatım Şekli.....146
4.1.3. Tahkiye Anlatım Şekli.....147
4.1.4. Karşılıklı Soru- Cevap Anlatım Şekli.....147
4.1.5. Yineleme (Tekrir) Anlatım Şekli.....148
4.2. Dil Özellikleri.....149
4.2.1. Şiire Yansıyan Konuşma Dili.....149
4.2.2. Ses Olayları.....153
4.2.3. Yansıma Sözcükler.....162
4.2.4. Tekrarlamalar.....162
4.2.5. İkilemeler.....164
4.2.6. Argo ve Kaba Söz Kullanımı.....168
4.3. Edebi Sanatlar.....168
4.3.1. Mecaza Dayalı Edebi Sanatlar.....169
4.3.2. Anlama Dayalı Edebi Sanatlar.....173
4.4. Simgeler.....182

4.4.1. Sayı Simgeciliği 182
4.4.2. Renk Simgeciliği 185
4.5. Bayrak Ana'nın Şiirlerinde Kullanılan İsimler 190
4.5.1. Âşık, Şair İsimleri: 190
4.5.2. İslamiyet'le İlgili İsimler 191
4.5.3. Coğrafi Şekil İsimleri 192
4.5.4. Halk Hikâye Kahramanları İsimleri 193
4.5.5. Kurum İsimleri 193
4.5.6. Millet İsimleri 193
4.5.7. Şahıs İsimleri 193
4.5.8. Türklük ile İlgili İsimler 195
4.5.9. Tarihi Şahsiyet İsimleri 196
4.5.10. Yer İsimleri 198
4.6. Bayrak Ana'nın Şiirlerinde Kullanılan Deyimler 200
4.7. Alkışlar ve Kargışlar 202
4.7.1. Alkışlar 203
4.7.2. Kargışlar 204

V. BÖLÜM

5. BAYRAK ANA'IN ŞİİRLERİNDE NAZIM TÜRLERİ VE İÇERİK 205
5.1. Bayrak Ana'nın Şiirlerinde Nazım Türleri 205
5.1.1. Güzelleme Nazım Türü ile Oluşturulan Şiirler 206
5.1.2. Taşlama Nazım Türü ile Oluşturulan Şiirler 207
5.1.3. Yiğitleme Nazım Türü ile Oluşturulan Şiirler 207
5.1.4. Ağıtlama Nazım Türü ile Oluşturulan Şiirler 208
5.1.5. Öğütleme Nazım Türü ile Oluşturulan Şiirler 209
5.1.6. Salavatlama Nazım Türü ile Oluşturulan Şiirler 210
5.1.7. Methiye Nazım Türü ile Oluşturulan Şiirler 210
5.1.8. Âşıkname Nazım Türü ile Oluşturulan Şiirler 211
5.1.9. Hoşlama Nazım Türü ile Oluşturulan Şiirler 212
5.1.10. Yakınlama – Sitemleme Nazım Türü ile Oluşturulan Şiirler 212
5.2. Bayrak Ana'nın Şiirlerinde İçerik 213
5.2.1. Belirli Konularda Nasihat Verme 214
5.2.2. Türk Milletinin Kökeni 214
5.2.3. Tarihsel Gerçekler (Savaşlar, Tarihsel Olaylar) 215
5.2.4. Türklerin Üstün Özellikleri 216
5.2.5. Şehitler, Gaziler 216
5.2.6. Bayrak 217

5.2.7. Belirli Kişileri Övme....217
5.2.8. Kendisi ve Sanatı....218
5.2.9. Anadolu ve Kültürü....219
5.2.10. Hasret, Gurbet....220
5.2.11. Belirli Varlıkları Methetme....220
5.2.12. Belirli Yerleri Methetme....221
5.2.13. Yöresel Kelimeler....222
5.2.14. Türkmen, Yörük Kültürü....222
5.2.15. Yayla ve Çoban....223
5.2.16. Annelik, Anne- Evlat İlişkisi....223
5.2.17. Sivas....224
5.2.18. Belirli Konularda Eleştiri....225
5.2.19. Kadere Sitem, Çekilen Çilelerden Yakınma....225
5.2.20. Sevgi, Aşk....226
5.2.21. Dostluk....226

VI. BÖLÜM

6. ŞİİRLER....228
6.1. 1- Türk'ün Bozkır Sesi....228
6.1.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....229
6.2. 2-Türk Tarihim Var....229
6.2.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....230
6.3. 3- Türk Destanı....231
6.3.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....232
6.4. 4- Biz Bozkurduz....232
6.4.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....233
6.5. 5- Oğuz Boylum Gelesin....233
6.5.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....234
6.6. 6- Sarıkamış'ta....235
6.6.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....236
6.7. 7- Türkoğlu Türk'üm....236
6.7.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....237
6.8. 8- Var Benim....237
6.8.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....238
6.9. 9- Kan Vermeye Hazırız....238
6.9.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....239
6.10. 10- Bir Ölür Bin Diriliriz....240
6.10.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....241

6.11. 11- Türk Yurdunda Çakalların İşi Ne 241
6.11.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....242
6.12. 12- Şehitler 243
6.12.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....243
6.13. 13- Kanımızla Mühürledik 244
6.13.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....245
6.14. 14- Ne Mutlu Türk'üm Diyene 245
6.14.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....246
6.15. 15- Türk'üm Türk....247
6.15.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....248
6.16. 16- Gaziler....248
6.16.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....249
6.17. 17- Ay Yıldızlı Canan 249
6.17.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....250
6.18. 18- Nene Hatun Can Anam 250
6.18.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....251
6.19. 19- Ben Türk Anasıyım....251
6.19.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....252
6.20. 20- Oğuz Boylu Soyum Benim 252
6.20.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....253
6.21. 21- Ben Türkülerimi Vatana Yaktım 254
6.21.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....254
6.22. 22- Anlatmalı Anadolu'yu 255
6.22.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....256
6.23. 23- Köroğlu'na Sesleniş....256
6.23.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....257
6.24. 24- Ozan Arif 257
6.24.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....258
6.25. 25- İyi ki Varsın Eren....258
6.25.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....259
6.26. 26- Dört Eylül'de 260
6.26.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....261
6.27. 27- Gönlüme Düştün Çayyüzü....261
6.27.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....262
6.28. 28- Elleham 262
6.28.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....263
6.29. 29- Yaşmak 263

6.29.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....264
6.30. 30- Sivas'ım....265
6.30.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....266
6.31. 31- Türkmen Güzeli....266
6.31.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....267
6.32. 32- Garip....268
6.32.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....269
6.33. 33-Hafik....269
6.33.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....270
6.34. 34- Ağla Garip Yaylam....270
6.34.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....271
6.35. 35- Türkmen'in Belinde Kuşaklarımız....272
6.35.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....273
6.36. 36 – Ilgıdır....273
6.36.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....274
6.37. 37- Kuşburnunun Alına....274
6.37.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....275
6.38. 38- Sivas'a Özlem....275
6.38.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....277
6.39. 39- Güzel Köyüm....277
6.39.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....278
6.40. 40- Kilim Dokur Türkmen Bacım....278
6.40.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....279
6.41. 41- Eski Gelinler....280
6.41.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....281
6.42. 42- Türküler Sevdamız Bizim....282
6.42.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....283
6.43. 43- Oy Sivaslım Sivaslı....283
6.43.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....285
6.44. 44 – Türkmen Kızı....285
6.44.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....286
6.45. 45- Kösedağı....286
6.45.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....287
6.46. 46- El Emeği Saç Bağları....288
6.46.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....289
6.47. 47- Ağalarımız....289
6.47.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....290

6.48. 48- Doğanşar 290
6.48.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri 291
6.49. 49- Yiğit Abime 292
6.49.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri 293
6.50. 50- Sivas Kızıyım 293
6.50.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri 294
6.51. 51- Şark Köşem 295
6.51.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri 295
6.52. 52- Köyüm 296
6.52.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri 297
6.53. 53- Gönder Dadaş 297
6.53.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri 298
6.54. 54- El İşlerim 298
6.54.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri 299
6.55. 55- Kültürüm 300
6.55.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri 301
6.56. 56- Maziye Bakış 301
6.56.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri 302
6.57. 57- Dertli Pınar 303
6.57.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri 304
6.58. 58- Anam 304
6.58.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri 305
6.59. 59- Yol Ver Dağlar 305
6.59.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri 306
6.60. 60 – Çoban 306
6.60.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri 307
6.61. 61- Özledim 307
6.61.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri 308
6.62. 62- Terlik 309
6.62.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri 309
6.63. 63- Çile Heybemde 310
6.63.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri 310
6.64. 64- Sitem 311
6.64.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri 312
6.65. 65 – Yok 312
6.65.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri 313
6.66. 66- Seher Yeli 313

6.66.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....314
6.67. 67- Çoban Kızı....314
6.67.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....315
6.68. 68- Ben Şair Değilim....315
6.68.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....317
6.69. Dolu....317
6.69.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....318
6.70. 70- Değil Midir?....318
6.70.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....319
6.71. 71 – Bülbül....319
6.71.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....320
6.72. 72- Gerekir....320
6.72.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....321
6.73. 73- Oğul....322
6.73.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....322
6.74. 74- Felek....323
6.74.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....323
6.75. 75- Çileli Gelin....324
6.75.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....325
6.76. 76- Bir Zaman....325
6.76.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....326
6.77. 77- Sen Varsın Orda....326
6.77.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....327
6.78. 78- Gönül....327
6.78.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....328
6.79. 79- İncinir....328
6.79.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....329
6.80. 80- Yine Efkâr Bastı Deli Gönlüme....329
6.80.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....330
6.81. 81- Ayrılık....330
6.81.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....331
6.82. 82- Kör Gurbet....332
6.82.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....332
6.83. 83- Kalmadı....333
6.83.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....333
6.84. 84- Kader....333
6.84.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....334

6.85. 85- Kader- Muhasebe 334
6.85.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri 335
6.86. 86 – Cevri Cefa 336
6.86.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri 337
6.87. 87- Kapalı Açıklar 337
6.87.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri 338
6.88. 88- Kahramanmaraş 338
6.88.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri 339
6.89. Gerek 340
6.89.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri 340
6.90. Biz Yılmayız 340
6.90.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri 341
6.91. 91- Gelincik 342
6.91.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri 342
6.92. 92- Ne Derler Bizde (Sivas Yöre Ağzı) 342
6.92.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri 345
6.93. 93- Anlarsın 345
6.93.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri 346
6.94. 94 -Almaya Geldim 346
6.94.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri 347
6.95. 95- Çerçi 347
6.95.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri 348
6.96. 96- Karışır 349
6.96.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri 349
6.97. 97- Çanakkale Geçilmez 350
6.97.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri 351
6.98. 98- Ey Türk 351
6.98.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri 352
6.99. 99- Gardaşım (Muhsin Yazıcıoğlu'na) 352
6.99.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri 353
6.100. 100- Çarık 354
6.100.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri 354
6.101. 101- Cerge 355
6.101.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri 356
6.102. 102- Türkoğlu Türk'üm Ben 356
6.102.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri 357
6.103. 103- Bu Topraklar Bizim Bu Vatan Bizim 357

6.103.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....358
6.104. 104- Türk'ün Türk'ten Başka Dostu Yok....359
6.104.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....360
6.105. 105-Atağa Kalk Ey Türkoğlu....360
6.105.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....361
6.106. 106- Aslımız Asildir Bizim....361
6.106.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....362
6.107. 107 – Bayrağım....363
6.107.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....363
6.108. 108- Türk'üm Deyi....364
6.108.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....365
6.109. 109- Bizde....365
6.109.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....366
6.110. 110- Anadolu'm....366
6.110.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....367
6.111. 111- Yaylalar....368
6.111.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....369
6.112. 112- Madımak....369
6.112.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....370
6.113. 113- Görmelisin Şimdi Bizim Elleri....370
6.113.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....371
6.114. 114- Bulgur Pilavı....371
6.114.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....372
6.115. 115- Papatya....373
6.115.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....373
6.116. 116- Kilim Manileri....374
6.116.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....375
6.117. 117- Tozak....375
6.117.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....376
6.118. 118- Şehsuvar....377
6.118.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....377
6.119. 119- Buyurun Yiğitler Meydan Sizindir....378
6.119.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....379
6.120. Öyle Ol Ki....379
6.120.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....381
6.121. 121- Ne Güzel....381
6.121.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....382

6.122. 122- Seher Yeli....382
6.122.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....383
6.123. 123- Yol Ver Dağlar Ben Sılama Gideyim....383
6.123.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....384
6.124. 124- Köyde Büyüdük....384
6.124.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....386
6.125. 125- Sılaya Özlem....386
6.125.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....387
6.126. 126- Bir Zaman....387
6.126.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....388
6.127. 127- Üşüme....388
6.127.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....389
6.128. 128- Âdem Yavuz'a....389
6.128.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....390
6.129. 129 – Selçuk Uğur Ada'ya....391
6.129.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....392
6.130. 130- Çınarlı Şehitlerine....392
6.130.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....393
6.131. 131- Gönül Dostum....394
6.131.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....394
6.132. 132- Nakışların Dili....395
6.132.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....396
6.133. 133 – Kolay Gelsin Çiftçi Gardaş....396
6.133.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....397
6.134. 134 – Ne Güzeldi Bir Zamanlar Çınarlı....398
6.134.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....401
6.135. 135– Âşık Veysel....401
6.135.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....402
6.136. 136 –Kaptani....403
6.136.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....403
6.137. 137- Beşi Bir Arada....404
6.137.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....404
6.138. 138- Loğ Taşı....405
6.138.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....406
6.139. 139- Halaylarımız....406
6.139.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....407
6.140. 140- Gönder....407

6.140.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....408
6.141. 141- Kanatlı Kapı....408
6.141.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....410
6.142. 142- Tel Ağlar....410
6.142.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....411
6.143. 143- Türkülerimiz....411
6.143.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....413
6.144. 144- Yaban Gülü....413
6.144.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....414
6.145. 145- Bir Gün....414
6.145.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....415
6.146. 146- Sivas Bir Başka....415
6.146.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....416
6.147. 147- Öğretmenim....416
6.147.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....417
6.148. 148- Türkmen Kızını....418
6.148.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....419
6.149. 149- Sevmek....419
6.149.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....420
6.150. 150 -Kocalttın Beni....420
6.150.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....421
6.151. 151- Uyumuyor Bozkurtlar....421
6.151.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri....422
SONUÇ....423
KAYNAKÇA....429
EKLER....433
Ek 1. Sözlük 1 (Bayrak Ana'nın Şiirlerinde Kullanılan Deyimler)....434
Ek 2. Sözlük 2 (Bayrak Ana'nın Şiirlerinde Kullanılan Mahalli Kelimeler)....439
Ek 3. Fotoğraflar....448
ÖZ GEÇMİŞ....454

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Fotoğraf 1.....451
Şekil 2. Fotoğraf 2.....451
Şekil 3. Fotoğraf 3.....452
Şekil 4. Fotoğraf 4.....452
Şekil 5. Fotoğraf 5 453
Şekil 6. Fotoğraf 6.....453
Şekil 7. Fotoğraf 7.....454
Şekil 8. Fotoğraf 8.....454
Şekil 9. Fotoğraf 9.....455
Şekil 10. Fotoğraf 10.....455
Şekil 11. Fotoğraf 11.....456

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltmalar	**Açıklama**
Siyşad	Sivas şairler ve yazarlar derneği
Sifahod	Sivas fasıl heyeti ve halk oyunları derneği
M.ö.	Milattan önce
V.d.	Ve diğerleri

GİRİŞ

Türk kültürünü oluşturan önemli kollardan biri olan âşık edebiyatı çerçevesinde âşıkların, halk şairlerinin çeşitli çalışmalar ile tanıtılması halk edebiyatının araştırma alanlarının önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Ülkemizde hemen her yerde bir halk şairi, âşık ile karşılaşmak mümkün iken, belli yörelerde âşıklık geleneği neredeyse kamulaşmış bir şekilde teşkil etmektedir.

Bu bölgelerden biri olan Sivas'ta yetişen âşık sayısının fazlalığı, bu yöreyi halk ve âşık edebiyatı çalışmaları için önemli bir merkez haline getirmektedir. Bu tez çalışmasında Sivaslı halk şairi Bayrak Ana'nın hayatı, sanatı ve şiirleri incelenmiştir.

İlk bölümünde, âşık edebiyatının kökeni, teşekkülü, âşık kavramı, âşıklık geleneğinin kaynakları, âşıklık gelenekleri, âşık edebiyatının tarih içindeki gelişimi ve âşıkların sınıflandırılmasına yer verilmiştir. Bu bölümün devamında âşıklık geleneğinin Sivas'ta bulunduğu konum, Sivas'ta kadın âşıkların yeri ve Sivas'taki âşıklık geleneği üzerine yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

İkinci bölümde Bayrak Ana'nın hayatı, âşık edebiyatındaki konumu ve halk şairi olarak ortaya koyduğu eserlere yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde şiirleri incelenen Bayrak Ana'nın, şiirlerinin biçim özellikleri sıralanmıştır. İncelenen yüz elli bir şiir mısra sayıları, dörtlük sayıları, ölçüleri, kafiyeleri, redifleri ayakları ve nazım biçimleri belirlenerek sınıflara ayrılmıştır.

Dördüncü bölümde Bayrak Ana'nın şiirlerinin dil ve üslup özellikleri incelenmiştir. Bu bağlamda sırasıyla anlatım şekilleri, dil özellikleri, şiirlerde kullanılan edebi sanatlar, isimler, alkış, kargışlar, deyimler ve mahalli kelimeler verilmiştir.

Beşinci bölümde, Bayrak Ana'nın şiirlerinin nazım türü ve içerik özellikleri incelenmiş olup, şiirlerin nazım türleri ve içeriğini oluşturan temalar verilmiştir.

Altıncı bölümde Bayrak Ana'nın şiirleri, tez çalışmasında kullanılan şiir numaraları ile sıralı bir şekilde verilmiştir. Ayrıca bu bölümde şiirin tür ve biçim özelliklerini özetleyecek bir bölüm "şiirin tür ve biçim özellikleri" başlığı altında verilmiştir.

Sonuç bölümünde hayatını, sanatını ve şiirlerini incelediğimiz, Bayrak Ana'nın; sanatını oluşturan unsurlar ve şiirlerinin biçim, tür, dil ve üslup özellikleri, yapılan incelemeler sonucunda elde ettiğimiz sonuçlar ile sunulmaktadır.

Ekler bölümünde Bayrak Ana'nın şiirlerinde bulunan mahalli kelimeler ve deyimler alfabetik olarak sıralanmıştır. Ayrıca bu bölümde Fatma Umar'ın bir halk şairi olarak

bulunduğu etkinlik ve çalışmalardaki fotoğrafları yer almaktadır. Yapılan bu tez çalışması ile Sivas'ta halen yaşatılan âşıklık geleneğine katkı sağlamak amacı güdülmüştür.

I. BÖLÜM

1. ÂŞIK EDEBİYATI VE ÂŞIKLIK GELENEĞİ

1.1. Âşık Edebiyatı'nın Kökeni

Âşık edebiyatının kökenlerini Kam -Şaman, baksı, oyun, akın, ozan gibi isimlerden alan halk şairlerine dayandırmak mümkündür. Türk milletinin sözlü kültüründe önemli bir yer tutan ozanlık geleneği Anadolu'da âşık tarzı şiirinin oluşmasında büyük bir etkendir.

İslamiyet'e geçiş ve Anadolu'ya göç sonrasında teşekkül eden âşık edebiyatı, âşıklık geleneğinin temellerini Orta Asya Türk edebiyatında yaşamış olan ozanlara dayandırmaktadır (Sakaoğlu, 1998:369). Bu yüzden âşık edebiyatının kökenlerini bulmak için Türk edebiyatının ilk eserlerinin verildiği ozanlık geleneğini ve bu çerçevede verilen edebi ürünlerin bilinmesi gerekmektedir.

M.Ö. 4000'li yıllara kadar götürebileceğimiz Türk kültürü zengin bir varlığa sahiptir. Çin kaynaklarında bulunan Türk şiirleri, Orhun ve Yenisey kitabeleri gibi eserlerden Türk milletinin İslamiyet'ten önce de köklü bir geleneği, sanat değeri yüksek bir edebiyatının var olduğunu görülmektedir (Günay, 2018: 38).

Milattan önce binli yıllara kadar izi sürülebilen ilk Türk edebi ürünleri birçok toplumda olduğu gibi sözlü bir özelliğe sahiptir. Bu sözlü gelenek o dönemde verilmiş olan eserlere ulaşmayı zorlaştırmış olsa da halk içinde bu eserlerin canlılığı, sürekli tekrar edilmesi sayesinde korunmuştur.

İnsanlık tarihinin yazılmaya başladığı ilk dönemlerde daha basit bir kimliğe sahip olan ilk örnekler geçmişten günümüze taşınan ve toplumun içinde bulunduğu şartlar ile şekillenmiştir. Bu şartların ya da toplumun alışkanlıkları diyebileceğimiz olaylar sırasında sözlü kültür eserleri dile getirilmiştir. Eski Türklerde "yuğ", "sığır", "şölen" gibi törenlerde şiirler söylemenin bir gelenek olması bu durumun sonuçlarındandır (Köprülü, 1999: 57). Ölünün arkasından düzenlenen yuğ törenlerinde söylenen sagular, sığır ve şölen törenlerinde dile getirilen koşuklar sözlü geleneğin en önemli ürünleridir. Bu şiirler toplumun içinde bulunduğu durumları ve düşüncelerini anlatma isteğinin dışa vurulmuş halidir.

Türk şiirinin en eski örnekleri olan yuğ, sığır ve şölen gibi törenler sırasında kopuz eşliğinde söylenen şiirler (Dizdaroğlu, 1969: 18), yıllar boyunca sözlü bir biçimde devam etmiş, halkın hafızasında yaşatılarak nesillere aktarılmıştır.

Sagu ve koşuklar dışında her millette benzer bir varlık gösteren destanlar, Türk milletinin yaşadığı dönemi, bu dönemin zorluklarını, toplumun yapısını göstermesi açısından

mühim bir yere sahiptir. Türk edebiyatında görülen ilk destanlar göçebe yaşam, Çinlilerle olan savaşlar, bozkır, kuraklık gibi konular çerçevesinde oluşturulmuştur. Sagu ve koşuklardan uzunluğu ve konusu bakımından ayrılan destanlar Türk toplumunun tarih içerisindeki varlığının seyrini bize gösterir.

Bu destanlara Altay dönemine ait "Yaratılış" destanları, Eski Türkçe dönemine ait, Saka ve İskitlere ait Alp Er Tunga, Şu destanları, ilk Türkçe döneminde ise Hun, Oğuz destanları örnek verilebilir. Bu destanlarda ozan tipinin örnekleri görülmektedir. Oğuz destanının Uygur metninde bulunan Ulug Türk'ün ve Reşidü'd-Din'in Farsça metninde bulunan Irkıl Ata'nın ozan olduğu düşünülmektedir (Köprülü 1999: 77).

Bu metinlerde ozan kavramının toplum için önemli bir yerde konumlandığı görülür. Yuğ, sığır, şölen gibi törenlerde şiir söyleyen, destanlarda Ulug Türk, Irkıl Ata gibi kahramanlar ile betimlenen ozanların halk tarafından saygı gösterilen kimseler olduğu, değişik mesleklerde ve adlarda ellerinde kopuzları ile halkın vazgeçilmez bir parçası olduğu anlaşılmaktadır. Toplumun çeşitli ihtiyaçlarını karşılayan bu şairler, halkın kullandığı dil ile, onların düşüncelerini ve duygularını aktarmaktadır.

Tonguzlar'ın Şaman, Moğol ve Boryatların Bo veya Bugue, Yakutlar'ın Oyun, Altay Türklerinin Kam, Samoyetlerin Tadıbey, Kırgızların Baksı- Bakşı, Oğuzların ozan dedikleri bu şairler, sihirbazlık, rakkaslık, musikişinaslık, hekimlik gibi birçok mesleği aynı anda icra etmişlerdir (Köprülü, 1999: 57-58). Bu durum ozanların toplum içerisinde sosyal, ekonomik ve siyasi açıdan önemini göstermektedir. Şiir söylemenin yanı sıra değişik meslekleri ile halkın temel ihtiyaçlarını da karşılamış, böylece ozanlar bir nevi toplumun akıl hocası olmuşlardır.

Zorlu iklim şartları, savaşlar gibi nedenlerle Orta Asya'dan göç eden Türkler kendileriyle birlikte ozanlık geleneğini de taşımışlardır. Bunun en büyük örneklerinden biri Milattan sonra Avrupa'da varlık gösteren Attila'nın yanında ve orduda birçok ozanın bulunmasıdır (Köprülü, 1999:157-158). Bu ozanlar söyledikleri şiirler ile askerlere moral vermişlerdir.

Altıncı ve sekizinci yüzyıllar arasında Göktürk döneminde ozanlık sözlü gelenek ile kalmayıp yazılı bir geleneğe dönüşmüştür. Bu dönemde söylenen Türeyiş ve Ergenekon destanları ozanlık geleneğinin ürünüdür. Daha da önemlisi yazılı ürün olarak Orhun- Yenisey yazıtları geleneğin kalıcı eserleri arasındadır. Kültigin ve Bilge Kağan kitabelerinin yazarı Yollug Tigin'in bir ozan olduğu söylenebilir (Yakıcı: 2009: 2).

Bu dönemlerden sonra artık yerleşik hayata geçen Türk toplumunda kitabelerin yanı sıra kitaplar da oluşturulmuştur. Bu kitaplar sayesinde içeriğinde yer alan şiirler ya da eserleri kimin yazdığı artık kesin olarak bilinmektedir. Adı bilinen ilk ozanları bulabildiğimiz bu

eserler yerleşik yaşama geçen ve çağında matbaa gibi birçok yenilikçi oluşuma öncülük etmiş Uygur döneminde karşımıza çıkmaktadır.

Uygur döneminde Divanı Lügat-ıt Türk de ismi yer alan Çuçu Turfan kazılarında bulunan metinlerde birçok araştırmacı tarafından adı bilinen ilk ozan sayılan Aprinçur Tigin'in yanı sıra, Kül Tarkan, Sıngku, Seli Tutung, Ki-Ki, Pratyaya-Şiri, Asıg Tutung, Kalım Keyşi Çuçu gibi ozanlar geleneği sürdürmüşlerdir (Arat, 1986: 1).

Türk milletinin ilk edebi ürünleri olarak sayabileceğimiz bu sözlü kültür ürünlerinde, genel olarak benzer nitelikler görülür. Dörtlükler halinde, genelde yarım kafiye ve hece ölçüsü kullanılarak söylenen bu şiirler Türk toplumunun önce sözlü sonrasında ise yazılı edebiyatını oluşturmuştur.

Ozanların karşımıza çıktığı bir başka yerde Dede Korkut hikayeleridir. Bu hikayelerde şölen törenlerinde şiirler söyleyen ozanlar birinci ağızdan Dede Korkut ile vücut bulur (Köprülü, 1999: 68). Ozanların piri sayılan "Korkut Ata" varlık gösterdiği Dede korkut hikayelerinde ozan kavramının tüm özellikleriyle karakterize edilmiş halidir. Korkut Ata bir toplumun bir sorunu olduğunda akıl danışılan kimse olması, obanın çocuklarına kopuzuyla koşuklar söyleyerek isimler vermesi ile ozan olmanın gereklerini okuyucuya net bir şekilde gösterir.

İslamiyet'e geçişten sonra da Türk toplumunda kültürel değerler yenileri ile kaynaşarak yaşamaya devam etmiştir. Örneğin, Hun döneminde ordularda ozan bulundurulma geleneği sonraki dönemlerde de devam etmiştir. 13. yüzyılda Selçuklu, Memlükler ve Moğol ordularında da askerleri motive eden ozanların bulunduğu görülmektedir. İslamiyet'ten sonra Selçuklu ordularında ve Anadolu'da Türk beylerinin saraylarında gördüğümüz bu kişiler 15. yüzyıl ortalarına kadar görülmüştür. Sonrasında ise artık saraylarda Acem taklidi şairler, tekkelerde mutasavvıflar, kahvehanelerde ise meddah, âşık ve kıssahanlar görev almaya başlamıştır (Köprülü,1999:165).

İslamiyet'e geçiş ve Anadolu' ya göç ile birçok farklı kültür ve medeniyetin etkisi altına giren Türk toplumu karşılaştığı yeni değerler ile kendi değerlerini sentezleyerek eskisinden kopmamış ama yeni unsurları bünyesine katmış bir kültür oluşturmuştur. Bu kültür içinde ozanlık geleneği değişen toplum ve onların ihtiyaçları neticesinde belli aşamalardan geçerek âşıklık geleneğine dönüşmüştür.

Âşık edebiyatı ozan geleneğinin devamı niteliğindedir. Âşık şiiri nazım türü ve biçimleri ile eski zamanlardaki şiir örneklerinin gelişmiş hali şeklindedir. Ayrıca şiirlerdeki dil, konu, üslup ve imgelerde eski geleneğin sürdürüldüğünü göstermektedir (Boratav, 1988: 21).

1.2. Âşık Edebiyatı'nın Teşekkülü

Türklerin İslamiyet'e geçmesiyle yeni bir dinin yanı sıra yeni bir edebiyat sahasına girilmiştir. Arap Edebiyatı'ndan ziyaden Fars Edebiyatı'ndan etkilenen Türkler bu dönemde milli edebiyat olarak belli bir duraklama dönemine girmiştir. Kurulan çoğu devletin yöneticilerinin Türk olmasına karşın halkın çoğunluğunun yabancı olması ve bu durumun kullanılan dilin Türkçe olmayışına sebep olması milli edebiyatımızın gelişmesini sekteye uğratmıştır. Ancak Yusuf Has Hacip, Ahmet Yesevi, Yunus Emre gibi önemli şahsiyetlerin varlığı Türk sözlü kültürünün ürünü olan ozanlık geleneğinin değişerek de olsa Anadolu sahasında devam ettiğini göstermektedir.

Ozanlık geleneği İslamiyet'in kabulünden 16. yüzyıla kadar bir geçiş evresine girmiştir. İslamiyet'e geçtikten sonra Türklerde dini şiirler söyleyen tekke şairleri ve dindışı şiirler söyleyen yeni ozanlar ortaya çıkmıştır (Durbilmez, 2018: 21). İslamiyet ile tasavvufi bir boyut kazanan ozanlık geleneğinin bu çerçevede ilk temsilcisi Kutadgu Bilig yazarı Yusuf Has Hacib'tir. 12. yüzyılda ise Ahmet Yesevi ve onun öncüsü olduğu şiir tarzı o dönemin önemli edebi gelişmelerinden olmuştur. Yesevilik çatısı altında yetişen dervişler Malazgirt Zaferi ile Anadolu'ya yerleşmişlerdir. Burada ozan geleneğine tasavvufi bir boyut ekleyerek var olan geleneği geliştirmişlerdir.

Ozanların ellerinde kopuzlarıyla söyledikleri şiirler ile oluşan, yayılan ve gelişen Türk sözlü şiiri, göç edilen yerlerde yeni unsurları içine alarak, bu unsurları bünyesine katmıştır. Bu değişimler ile geleneğin yeni temsilcileri yetişerek birçok farklı kullanım ile günümüze kadar gelmişlerdir (Yıldırım, 1998: 182). Özellikle Anadolu'ya yerleşme ile buradaki binlerce yıllık medeniyetle karşılaşılması Türklerin halihazırda bulunan kültürünü daha da zenginleştirmiştir. Yerleşik hayata geçme, bireysel yaşam alanlarının oluşması toplumun ihtiyaçlarını değiştirmiştir. Nasıl ki bu değişimler Türk halkının yemeği, evi, geçim kaynakları gibi gündelik ihtiyaçlarının farklılaştırmış ise aynı değişim ozan da ve ozanın toplum içinde tuttuğu yerde de görülmüştür.

Ozandaki bu değişimler, Çin, Hint, İran, İslam etkisi altında kalsa dahi ozanın önemini azaltmamış, ozanlar yapılan törenlerde öne çıkmaya devam etmişlerdir. Zaman içinde ozan bünyesinde bulunan farklı meslekleri ayrı ayrı kişiler yapmaya başlamıştır (Köprülü, 1999: 58-65). Bununla birlikte kendi harsını, geleneğini kaybetmeden Anadolu'nun içinde barındırdığı kültürel unsurları bünyesine katan bu toplulukların, duygu düşüncelerini geçmişte olduğu gibi anlatan "ozanlık" kurumu geçirdiği değişimlerin yanı sıra eski dönemlerdeki görevlerini sürdürmeye devam ettirmişlerdir.

Selçuklu döneminde, ordularda ve sarayda bulunan ozan benzeri şairlerin eski Türk geleneğini sürdürdükleri görülmektedir. Bu şairler Oğuzların hatıralarını canlı tutmuş ve Türk geleneğinin yayılmasına katkı sağlamışlardır (Dizdaroğlu, 1969: 192).

12. yüzyıldan 16. yüzyıla kadar olan dönemde ortaya çıkan tasavvufi düşünce ve Anadolu'ya göçten sonra kurulan Anadolu Selçuklu, devamında Osmanlı Devleti'nin yaşam biçimi ve oluşan yeni kültür ortamının sentezi ile ozanlık geleneği toplumun ihtiyaçları doğrultusunda değişerek âşık edebiyatının teşekküllüne zemin hazırlamıştır. Anadolu'da ozanlık geleneğinden âşık edebiyatına geçişin ilk örneği Baykan (Bıkan) "Dasıtan'ı Sukut'u Kars" başlıklı sekiz dörtlükten oluşan bir eserdir. Bu eserde Kars'ın Timur'un eline geçmesi anlatılır (Sakaoğlu, 1984:93-95).

15. yüzyılda Anadolu topraklarında varlık gösteren âşık edebiyatı 16. yüzyılda Türk kültürü içinde kendi başına bir gelenek halini almıştır. Usta âşık, gezici âşık, ordu şairi, kalem şairi, kadın âşık gibi tiplerle birçok tür ve biçim gibi nitelikleri içerisinde barındıran bir oluşum olan âşıklık geleneğinin en önemli özelliklerinden biri "musiki şiir" sahip olması deyişme, atışma gibi irticalen söylenmesi ve söylenirken sazın ona eşlik etmesidir. Toplumun her kesimine ulaşan âşık edebiyatı ürünleri, Türklerin ilk edebi eserlerine en çok benzeyen bölümü oluşturur.

Âşık edebiyatı Türk milletinin verdiği ilk edebi ürünlerin zaman ile değişmesi sonucu oluşsa da bu değişim bir anda olmamıştır. Efsanevi özellikte olan ilk edebi ürünler, İslamiyet'e geçişten sonra tasavvufi bir boyut kazanmıştır. Bunun yanı sıra göçebe yaşayan bir toplum olan Türklerin yerleşik hayata geçmesi ile bireyler kendi iç dünyasına daha fazla yönelmişlerdir. İlk zamanlarda ozan adlı şairlerin halkın o dönemdeki konumuna göre söyledikleri destan, sagu ve koşuklar, içlerinde barındırdıkları epik anlatımdan günlük hayata yönelmiştir. Bu da âşık edebiyatının oluşumun en önemli safhalarından biridir. Âşık edebiyatının oluşumunda ozan-baksı geleneğinin geçirdiği üç aşama göze çarpmaktadır. Bunların ilki olan kutsallıktan arınma, âşık edebiyatının tekke edebiyatından ayrıldığı kısımdır. Yerleşik yaşama geçişle halkın bireyselleşmesi ve Anadolu'da yeni kültürel değişim ile yeni bir toplum düzeninin kurulması diğer iki aşamadır. Yaşanılan bu değişimler ile sözlü kültürdeki ozanın âşığa dönüşmesinde etkili olmuştur (Artun, 2019:12).

1.2.1. Âşık Edebiyatının Teşekkülünde Etkili Olan Unsurlar

1.2.1.1. Dede Korkut Hikayeleri

Âşık edebiyatının teşekkülünde etkili olan unsurlar başlıca ozanlık geleneği ve

İslamiyet'e geçiştir. Bu ikisine ek olarak Türk milletinin Anadolu sahasına göç etmesi de âşıklık geleneğinin oluşmasında etkili olmuştur. Bu açıdan bakıldığında içeriğinde yeni Müslüman olmuş Türk halkına İslamiyet'i anlatan ve bunu ozanların piri sayılan Korkut Ata aracığı ile anlatılan Dede Korkut Hikayeleri bünyesinde bulundurduğu bu nitelikler ile âşıklık geleneğinin oluşmasında önemli bir etken olmuştur.

Dede Korkut'ta sözlü kültüre dayanan ozanlık geleneği ve bu geleneğin tip oluşum ve anlatıları Anadolu'nun Türkleşmesi aşamasında büyük bir etki göstermiştir. Günümüzde Anadolu, Balkanlar, Avrupa ve Kuzey Afrika gibi birçok yerde âşıklık geleneğinin izlerini görmemizde Dede Korkut'un önemli bir payı vardır (Yakıcı, 2009: 25).

Âşıklık geleneğinin sistemli bir şekilde teşekkül etmesinde kökenlerini ozanlık geleneğine dayandırması sebep olarak gösterilebilir. Ozan geleneğinin Anadolu'ya yerleşmesinde Orta Asya 'dan Anadolu Balkanlara göç ve buralara yerleşme mücadelelerini anlatan Dede Korkut'un aynı zamanda sosyal ve kültürel bakımdan gösterdiği özellikler kaynak niteliğindedir (Yakıcı, 2009: 14). Bu hikayelerde eski Türk geleneği İslamiyet ile harmanlanmış bir şekilde anlatılmaktadır. Hikayelerin çoğunda karşımıza çıkan ozan kavramı yerleşilen Anadolu topraklarında, eski geleneği yeni ortama uyumlu bir şekilde yaşatmaya devam ettirmiştir.

Dede Korkut Hikayelerinde karşılaştığımız ozanların piri sayılan Korkut Ata'nın karşıladığı ozan kavramı gaipten haber getiren ilahî bir özellik taşıyan kişi olarak karşımıza çıkar. Dede Korkut'ta ozanın önemi ve toplum içerisindeki yeri çok iyi anlatılır. Bu hikayelerde ozanlar kopuzları ile birçok yeri gezerek düğünlerde ziyafetlerde bulunurlar. Oğuz destanları ve Dede Korkut Hikayeleri söylerler. Yarı kutsal sayılan bu kişiler halk kültürü ve geleneğinin taşıyıcısıdırlar. Bu özellikleri Anadolu sahasında kutsallıkları kaybederek yaşatmışlardır (Köprülü, 1999: 137-140). Âşıklık geleneğinin teşekkülünde önemli bir aşama sayılan bu kutsallıktan arınma durumu sözlü şiire günlük uğraşların katılması ile yeni bir boyut kazanmıştır. Zaman ile değişen ihtiyaç ile bireyselleşen bu anlatılar âşıklık geleneğinin oluşumuna katlı sağlamıştır.

1.2.1.2. Tekkeler

Âşık edebiyatı ozanlık geleneğinin ve tekke edebiyatının sentezinden oluşmuştur. 13.-15. yüzyıllar arasında din ve tarikat konularını işleyen halk şairlerinin âşık şiirini etkilemiştir. Nazım biçimleri ve türleri daha önceki örneklerinin benzeri olduğu gibi dil, konu ve üslup, şiir imgeleri aynı geleneğin devam ettiğinin kanıtıdır (Boratav, 1988: 21). Özelikle tekke edebiyatı

içinde kullanılan nazım türleri âşık edebiyatında da kullanılmış, bu şiirler âşıklık geleneğinin ozan kavramının sınırlarını aşarak oluşturduğu yeni geleneğin önde gelen unsurlarından olmuştur.

11. yüzyılın sonlarına doğru Moğol istilasından kaçan çoğu Yesevi dervişlerin Anadolu sahasına yerleşmesi ile bu bölgede dervişler çevresinde bir ortam oluşmuştur. Bu ortam insanlara İslamiyet'i anlatmakla birlikte Türk kültürün yayılması ve gelişmesi üzerinde etkili olmuştur. Türk kültürünün önemli unsurlarından biri olan ozanlık geleneği dervişlerin oluşturduğu tekke çevreleri içinde devam etmiştir. Zamanla değişen ortamın ve kültürel değerlerin sonucunda ozanlık geleneği de değişip, gelişerek âşıklık geleneğine dönüşmüştür.

Âşık edebiyatının oluşumu konusunda Bektaşilik, Ahilik gibi tarikatlar ve abdallar çevresinde eser veren sanatkarların söyledikleri nefes, nutuk, mehdiye, şathiye gibi şiirler katkı sağlamıştır. İlk dönemlerinde teknik olarak zayıf olan bu şiirler çoğunlukla askeri ocaklarda yetişen âşıkların kaleminden çıkmaktadır. Bir nevi alıştırma devri olan bu dönemden sonra gelen 17. yüzyılda âşık edebiyatının en mühim âşıkları yetişmiştir (Elçin, 2004: 8-10). Tekke edebiyatının en önemli temsilcilerinden biri olan Yunus Emre bu geleneğin bir temsilcisidir. Sade ve temel olarak Türk şiirinin en güzel örneklerini veren ve birçok âşık tarafından şairlerin piri olarak adlandırılan Yunus Emre döneminde birçok kişiyi etkilemiş, onun mahlası kullanılarak farklı birçok şair şiirler yazmıştır.

Yunus Emre'den sonra kuvvetlenen tekke edebiyatı Kaygusuz Abdal, Hatayi, Pir Sultan Abdal gibi şairleri bünyesinde bulundurmaktadır. Âşık kelimesi klasik İslam kültürünün bir ürünü olarak tekke edebiyatının âşık edebiyatı üzerindeki bir yansımasıdır. Bu iki edebiyat türünde şiirlerin biçim özellikleri çok benzemektedir. Ama ideolojik bir edebiyat olan tekke edebiyatı âşık edebiyatının içine nüfus edememiştir. Âşık edebiyatı ladini profan özelliğini ve her günkü olaylarla olan ilgisini kesmemiştir. Fakat kendisinin de belirtmesi ile söyleyebiliriz ki âşık şiiri tamamen din ile ilgisi olmayan bir şiir olamamış; aksine âşıklar özellikle Bektaşi tarikatı başta olmak üzere pek çok tarikatla içli dışlı olarak dini içerikli olmuşlardır (Köprülü, 1999: 184-187).

İlk dönemde tekke edebiyatı çevresinde yetişen âşıklar çoğunlukla askerlerdir. Bu durumda kökenini Attila dönemine kadar götürebileceğimiz orduda şair bulundurma geleneği dikkat çekmektedir. Anadolu sahasında ise Osmanlı'da önemli bir kurum olan Yeniçeri Ocağı çevresinde bu tür şairler göze çarpmaktadır. Bektaşi tekkesi düsturuyla yetişen bu şairler âşıklık geleneğinin oluşmasında önemli bir yere sahiptir.

Bugünkü âşık edebiyatında, Bektaşi fikir ve eğilimleri ağır basması bu durumun en büyük kanıtlarındandır. Âşıkların bir kısmının Halveti, Kadiri, Mevlevi olmalarına rağmen,

hepsinde Bektaşi ruh ve edası hâkimdir. Âşıkların büyük bir kısmının Bektaşi olan yeniçeriler arasında yetişmeleri de bu hususta çok etkili olmuştur.” (Köprülü, 1914: 82).

1.2.1.3. Kervanlar, Medreseler, Asker Ocakları

Eski Türklerde sığır, yuğ, şölen gibi toplumsal törenlerde şiirler söyleyen ozan zaman içerisinde konumlarını değiştirerek varlıklarını sürdürmüşlerdir. Gerek Malazgirt’ten önce gerekse Malazgirt’ten sonraki süreçte Anadolu’ya yerleşmeye başlayan Türk milleti bu bölgede kervanlar, hanlar yapmış ve bu bölgelerde yaşam alanları oluşturmuşlardır. Ayrıca yerleşik yaşama geçiş ile eğitimi sağlamak amacı ile medreseler kurulmuştur.

Selçuklu Devleti ile şehirleşmeye başlayan Anadolu’da kurulmaya başlayan kervanlar, medreseler, tekkeler, asker ocakları gibi kurumlar Türk kültürünü yayma görevini üstlenmiştir. Kurulan yeni şehirlerde bu kurumların dışında âşıkların yılın belli zamanlarında toplanıp saz çalıp, şiir söyledikleri kahvehaneler ve meyhanelerde bulunmaktaydı. Ayrıca bu dönemlerde şehirlerde zenginlerin konaklarında toplantılara katılan çöğürcüler de vardır. Hükümetin kontrolü altında bulunan bu âşıklar panayırlar gibi geçici toplantı yerlerinde kurulan kahvehaneler gibi yerlerde sanatlarını icra ederlerdi. Bu şekilde memleketi gezen âşıklar gittikleri yerlerdeki Bektaşi tekkelerinde ve önemli kişilerin konaklarında konuk olarak kalırlardı. Çoğunlukla alt tabakadan veya askeri kesimden yetişen bu âşıklar, memleketin çeşitli yerlerine yaptıkları bu seyahatlerle şehir hayatına ait birçok farklı bilgi elde etmişlerdir. Bu bilgiler çoğunlukla âşık edebiyatında kendi gösteren tasavvufi, İran mitolojik unsurları, musiki, İslami unsurlar gibi klasik edebiyat unsurları olarak karşımıza çıkar (Köprülü, 1999:174-176). Bu unsurlar ile anlaşılmaktadır ki kervan, han, medrese asker ocağı gibi kurumlarda eski Türk geleneği içine kattığı birçok farklı özellikler ile yaşamaya devam etmiştir. Önce Selçuklu ile başlamış sonrasında Osmanlı Devleti ile daha da geniş bölgelere yayılarak günümüze kadar gelmiştir.

Osmanlı Devleti’nin kuruluşundan sonra, kervan yolları çevresinde kurulan şehir ve kasabalarda tasavvuf hamuru ile yoğrulmuş, Türkçe’nin zengin ifade malzemesinin kullanıldığı topluluklar, âşıklık geleneğinin yayılmasına hızlandırmıştır (Günay, 2018: 28).

1.2.1.4. Kahvehaneler

Kahvehaneler farklı kültürel kesimleri buluşması ve bu buluşma ile değişim ve dönüşümlerin başladığı bir yerdir. Kahvehanelerde birçok farklı zümreden insanlar bir araya gelerek hem kendi özelliklerini barındıran hem de kendi dışlarında farklı nitelikleri olan

kesimlerin kaynaşmasına sebep olmuştur.

Kahvehanelerde farklı zümrelere ait olan insanlar bir araya gelerek sözlü kültür ve yazılı kültür yakınlaşarak tekke edebiyatı ve ozanlık geleneğini kaynaşarak âşık edebiyatının teşekkülüne katkı sağlamıştır. Çobanoğlu âşıklık geleneği Osmanlı kültür yapısını etkileyen yeni davranış ve sosyal yaşantının ortaya konduğu kahvehanelerin bir mahsulüdür. Kahvehanelerde ziyaretçileri eğlendirmek için din dışı sayılan Karagöz, Kıssahan gibi anlatıların ozanlık geleneğinin devamı niteliğinde olan tekke şairlerinin bu ortama uyum sağlamaları ile âşık tarzı şiir oluşmuştur (Çobanoğlu, 2000:20). Özellikle 18. yüzyıldan sonra varlıklarını arttıran kahvehaneler, âşıkların uğrak yerleri olmuştur. Gezgin şair olan bu âşıklar birçok farklı bölgeden farklı unsurları bünyelerine katarak, günümüze kadar devam eden âşıklık geleneğinin hem teşekkülünde hem de canlılığı korumasında önemli bir etkendir.

Çeşitli sanatsal faaliyetlerin yürütüldüğü kahve haneler zamanla çoğalarak tüm ülkeye yayılmışlardır. Bu yerlerde âşıklarda fasıllarını gerçekleştirmişlerdir. Sonrasında bu fasıllar özel olarak seçilmiş kahvehanelerde yapılmaya başlanmıştır. Bu da âşık kahve hanelerini meydana getirmiştir. Bu kahvehanelerde âşıklık geleneği yaşatılmış ve yeni âşıklar yetiştirilerek gelenek sürdürülmüştür (Düzgün, 2004: 169- 202).

1.3. Âşık Kavramı ve Âşıklık Geleneği

Sazlı (telden), sazsız (dilden), doğaçlama yoluyla, kalemle (yazarak) veya bu özelliklerin birkaçını birden taşıyan ve âşıklık geleneğine bağlı olarak şiir söyleyen halk sanatçısına âşık denilir. Bu şekilde söyleyen âşıkları yönlendiren kuralların tamamına da ‘âşıklık geleneği’ denilmektedir (Artun, 2019: 1). Türkçe ’de ışık, Arapça da ise seven ve gönül anlamına gelen âşık kavramı iki anlamını da temsil eden bir fonksiyona sahiptir. Bu çerçevede bakıldığında halkın içinden gelen halkın duygularını ve düşüncelerini kendi özünde yansıtan âşıklar ellerinde sazlarında dillerinde şiirleriyle tanınmış kimselerdir.

Âşık edebiyatı, âşık ozan, saz şairi olarak adlandırılan sanatçılar aracılığıyla oluşturulan, toplumun büyük kısmının derdini, inancını, heyecanını, ümitlerini anlatan, halkın birçok farklı kesimine hitap eden bir gelenektir. Âşık şiiri hece ile yazılıp söylenen temsilcilerine ozan, halk şairi, saz şairi, halk ozanı gibi isimler verilen bir şiir türüdür. (Kuşdemir, 2021: 11- 19).

Âşıklık geleneği eski geleneğin belli değişiklikler geçirerek devamını sağlamış bir oluşumdur. Türk milletinin ilk dönemlerinde belli törenlerde şiirler söyleyen, farklı isimler ile adlandırılan şairlerin mevcut olduğu bilinmektedir.

Eski dönemlerde bu geleneği icra eden kişilere “ozan”, “dede”, “ata”, “pir”, “apdal”, “ağsakkal”, “varsağ”, “yanşag”, “saz şairleri”, “çöğür şairi”, “kopuzcu”, “ozancı”, “âşık”, “varsağı-gu” gibi isimler verilmiştir (Oğuz, 1995: 124). 16. yüzyıl başlarında ise bu tür şairlere “âşık” ismi verilmiştir.

“Âşıklık geleneği ve âşık şiiri sözlü kültür ortamının ürünüdür. Bağımsız bir sosyokültürel kurum kimliğiyle 16. yüzyılda başladığı kabul edilen gelenek, günümüzde de sürmektedir. Âşıklık geleneği Türk toplumunun bütün sosyokültürel katmanlarınca özümsenmiş, Osmanlı döneminden günümüze ortak kültürü oluşturan değerleri bünyesinde barındıran kurumlaşmış bir gelenektir.” (Çobanoğlu 2000: 1). Âşıklık geleneğinin kurumsal bir gelenek olmasında sözlü ortamda yıllarca yaşayan bir edebi oluşumdan kaynağını alması önemli bir etkendir. Toplumun belli ihtiyaçları ile destanlar, sagular, koşuklar söyleyen ilk şairlerin izinde varlıklarını devam ettiren âşıklar bu geleneğin köklü varlığı sayesinde toplumda varlıklarını perçinlemişlerdir.

Âşık eski destan geleneğini devam ettiren, adından anlaşılacağı üzere “lirik” duygusal şiirler söyleyen kişiler topluluğudur. Bunu yaparken şiirlerini yazıya dökmekten çok, sözlü olarak dile getirir. Buradan da anlaşılacağı üzere bu tür şiirlerde müziğin ve enstrümanlarının aşığı tanımlayan bir parça olduğunu düşünülür. Âşık edebiyatını tanımlanırken toplumun kolayca kavrayabileceği bir dille söylenen, genellikle hece vezni kullanılan, elinde sazıyla birçok yerde gezen şairlerin oluşturduğu bir gelenek tarif edilir (Boratav, 1982: 28-30).

Âşık isminin kullanılmasında İslamiyet’in etkisi büyüktür. Hak aşığı, ilahi âşık anlamlarında kullanılan bu isimlendirme, İslamiyet’in etkisi ile ozan ve benzeri kullanımların yerine geçmiştir.

Âşık kavramının genellikle saz şairlerine verilmiş bir isim olduğunu söyleyen Köprülü, âşık denilen bu kişilerin maddi aşk derecesinden manevi ve ruhani aşk derecesine yükselmiş olduklarını belirtir. Bu kişilerin şiir söyleme ve saz çalma gibi becerilerini bir pirden veya Hızır Peygamber’den rüya ya da gerçek olarak öğrendiklerini belirtir. Ayrıca âşık isminin kullanılmasında ozan isminin değişen toplumsal değerler ile hor görülmesi önemli bir rol oynar. Anadolu’ya yerleştikten sonra burada değişen şartların ürünü olan mutasavvıf şairler bu hor görülme karşısında 13. yüzyıldan sonra kendilerini dünyanın nimetlerini kabul etmedikleri gerekçesiyle âşık olarak adlandırmışlardır (Köprülü, 1962: 12- 35). Bu durumun temel sebeplerinden biri Anadolu’ya göç eden dervişlerin etrafında oluşan tasavvufi edebiyattır. Sonraki dönemlerde tekke edebiyatı olarak adlandırdığımız bu edebi kol Anadolu’ya gelen derviş ve şeyhlerin İslamiyet’i yayma amacı ile kendi çevrelerinde bir topluluk kurması ve bu toplulukta şiirler söylemesi sonucu oluşmuştur. Âşıklık geleneği ise dini ve tasavvufi bu

edebiyatın konularının dışına çıkılması ile oluşmaya başlamıştır.

Dini tasavvufi halk edebiyatı içerisinde tasavvuf, ilahî aşk, gibi temalar ile şiir söyleyen şairler için kullanılan âşık kelimesi, başlarda yalnızca bu anlamda kullanılırken 16. asırda din dışı konularda şiirler söyleyen şairler içinde kullanılmaya başlanmıştır. Bu dönemde artık ozan ismi unutulmuş, yerini kökenini ozana dayandıran âşık isimli sanatçı almıştır Kahvehanelerde, hanlarda, düğün evlerinde halkı eğlendiren, din dışı şiirler söyleyen âşık Türklerin göçebe yaşamdan yerleşik yaşama geçmesiyle, bireyselleşen insanın kendi içine dönmesiyle oluşmuştur (Başgöz, 1977: 254-256).

1.4. Âşık Edebiyatı'nın Tarihsel Süreci

Temel dinamiklerini, Orta Asya Türk medeniyetinin ortaya çıkardığı "ozan-baskı" geleneğinden alan âşık tarzı, Azerbaycan ve Anadolu sahalarında XVI. yüzyıldan sonra gelişerek kendine has kurallarını oluşturmuş ve zamanla Osmanlı coğrafyasının bütün bölgelerinde varlığını hissettirmiştir.

Erman Artun âşık edebiyatının teşekkül dönemini 12. yüzyıl başı ile 15. yüzyıl sonlarına kadar olan zaman dilimine koymakta ve bu dönemdeki şairlerin, dini konulu şiirler söyleyenlerinin günümüze kaldıklarını ama bu şairlerin tarikatlaşmadığını belirtmektedir (Artun, 2019: 57).

Bu dönemler arasında İslamiyet'e geçmiş olan Türk toplumunda halihazırda bulunan ozanlık geleneği İslami değerler ile tasavvufi bir boyut kazanmıştır. Kimi ozanlar eski geleneği sürdürürken, çoğunlukta İslami değerlerin Türk toplumuna olan etkisi şiirlerde görülür. Ayrıca Malazgirt ile Anadolu'ya yerleşmeye başlayan Türkler bu kadim bölgedeki binlerce yıllık medeniyetin varlığı ile de kültürel etkileşime geçmiştir. Bir taraftan İslamiyet bir taraftan Anadolu Medeniyeti Türk kültürü ve sanatı için yeni bir dönemi başlatmıştır.

Anadolu'ya göçlerin başladığı 11. yüzyıldan itibaren Mevlevilik ve Bektaşilik tarikatları Anadolu'da çeşitli kollarda yayılırken, bu tarikatlardaki dervişler görüşlerini halka anlatmaya ve kabulüne çalışmışlardır. 13. yüzyılda ise Moğollardan kaçarak Anadolu'ya gelen Türkmen şeyh ve dervişler, burada dini tasavvufi oluşumun temelini atmışlardır. (Yurduşen, 2014: 199-201).

12. yüzyılda geleneğin İslami dönemde bilinen ilk ozanı Kutadgu Bilig'in yazarı Yusuf Has Hacip'tir. Yine bu dönemde Ahmet Yesevi önemli eserler vermiştir. Kurduğu Yesevilik tarikatı çerçevesinde İslamî bilgi, tasavvuf ve ahlakını topluma anlatmıştır. Onun öğretileri ile yetişen derviş ve ozanlar Anadolu'ya gelmeye başlamışlardır. Anadolu'da yayılan bu dervişler

Mevlevilik ve Bektaşilik başta olmak üzere tarikatlar çevresinde toplanmaya başlamışlardır. Bu dönemde dini tasavvufi düşünceyi yaymak isteyen bu derviş ve ozanlar Türkçeyi kullanarak öğretici şiirler yazmışlardır. Bu şiirler dini tasavvufi edebiyatın doğmasına sebep olmuştur. Bu dönemde Şeyyâd Hamza, Yunus Emre, Mevlâna, Hacı Bektaşi Veli bu tarzda şiirler kaleme almışlardır (Artun, 2019: 17-18).

13. yüzyıl halkın kullandığı dil ile onların anlayabileceği şiirler yazılan bir dönemdir. Bu dönemde bunu en iyi temsil eden kişi olan Yunus Emre şiirlerinde kullandığı sade Türkçe ile diğer şairlere örnek olmuştur. Öyle ki günümüzde Yunus Emre'nin yaşamadığı dönemlerde dahi onun ismi kullanılarak yazılan birçok şiir olması, Yunus Emre'nin diğer şairler üzerindeki etkisini açıkça gösterir.

14.yüzyılda ise Mevlana'nın izinden giden Kirdeci Ali'nin dörtlüklerden kurulu Kesik Baş Güvercin, Hz. İbrahim destanları bulunmaktadır. 14. yüzyılda Türkçenin yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmasıyla mesnevi tarzının daha çok dinî-tasavvufi eserlerle zenginleşmeye başladığı görülmektedir. Bu yüzyılın âşık edebiyatında dil açısından bir ayrışma dönemi olduğu söylenebilir. Dönemin önde gelen şairlerinden Âşık Paşa'nın, Anadolu'da yaşayan halka, tasavvufu öğretmek için yazdığı 12 bin beyitlik "Garipname", tamamıyla tasavvufu konu alan "Vasfıhal", "Fakrname" gibi mesnevi tarzda şiirler yazdığı görülmektedir. Ayrıca bu dönemde İran edebiyatından etkilenerek yazılmış birçok dinî içerikli eser, araştırmalar sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu eserlerden birkaçı "Kesikbaş Hikâyesi, Ejderha Destanı, Güvercin Hikâyesi, Muhammed Destanı, İsmail Destanı, İbrahîm Destanı, Maktel-i Hüseyin, İbrahîm Edhem Destanı, Muhammed Hanefi Cengi"dir (Artun, 2019:20).

Bu yüzyılın önemli şairleri şu şekilde sıralanmaktadır: Kaygusuz Abdal, Abdal Mûsa, Âşık Paşa, Sait Emre, Gülşehrî, Kadı Dariri, Elvan Çelebi, Rabguzî'dir. Bu yüzyılda tasavvuf prensiplerini, nefis terbiyesini halkın diliyle anlatan Eşrefoğlu Rumî, Hacı Bayram-ı Veli, Akşemseddin, Süleyman Çelebi, Kemal Ümmî, Emir Sultan, Ruşenî, İbrahim Tennurî, Muhiddin Dolu, Yazıcıoğlu Mehmet gibi şahsiyetler, tekke-tasavvuf edebiyatının yayılması ve gelişmesinde önemli roller üstlenmişlerdir.

15. yüzyılın ikinci ayrısında Hurufilik Bektaşi tekkelerine oradan da yeniçeri ocağına girmiştir. Yeniçeri içinde bulunan âşıklar dini konuları işlemekle birlikte, aşk şarap gibi bireysel konuları da şiirlerinde işlemeye başlamışlardır. Bu dönemde Alevi Bektaşi edebiyatı tekke edebiyatından ayrılarak bağımsız bir edebiyat halini almış ve bu edebiyat âşık edebiyatın oluşmasında önemli bir etken olmuştur. Bu yüzyılda şehir kültürünün hâkim olduğu yerlerde divan edebiyatı, kırsal kesimde ise âşık edebiyatının ilk örnekleri kendini göstermiştir. Âşık edebiyatı 15. yüzyılda ozanın bünyesinde taşıdığı görevlerden ayrılmış, bireysel yaşantının

topluma yansıyan hallerini şiirlerine yansıtmışlardır. Bu yüzyılda orduda kasaba ve köylerde âşıklık geleneği oluşmaya başlamıştır (Artun, 2019: 11-20).

16. yüzyılın ortalarına doğru Türk–Osmanlı medeniyeti genişleyerek varlığını sağlamlaştırmış ve Osmanlı Devleti çevresinde oluşan medeniyet bu dönemde asıl örnekleri verilen âşıklık geleneğinin kaynak havuzunu oluşturmuştur.

Bu dönemde âşıkların çoğunluğu yeniçeri ve sipahilerden oluşmakta ve bu âşıklar Mısır, Suriye, Kuzey Afrika gibi uzak bölgelere kadar ulaşabilmektedir (Artun, 2019: 279). Âşıkların asker olması onların şiirlerinde kullandıkları konularda kendini göstermiştir.

Kahramanlık ve savaş temalı şiirler söyleyen bu âşıklarda Anadolu coğrafyasının kalıntıları göze çarpmaktadır (Sakaoğlu, 1989: 115). Bunun dışında 15. yüzyıla gelene kadar ozan-baksı geleneğine tasavvufi bir boyut kazanması ile oluşan tekke edebiyatı etrafında oluşan şiirler de mevcuttur.

16. yüzyılda Osmanlı medeniyeti oluşum aşamasından gelişim aşamasına geçmiş ve bu durum âşık edebiyatını da etkilemiştir. Bu dönemde ozan, Bahşi, Baba, Dede gibi mahlasların kullanılması âşık edebiyatının hala tam anlamıyla oluşmadığını gösterirken, bu dönemde şairlerin bir kısmının tekke edebiyatına bir kısmının ise ozan geleneğine dönük oldukları görülür. Bu gelişim yüzyılın ilk yarısında âşıkların şiirlerinde görülür, diğer yarısında ise şiirlerde kullanılan klasik şiir unsurları artmıştır. Kahramanlık, tabiat, âşk temalarına ek olarak yerleşik yaşama has özelliklerin de şiirlere yansıtıldığı bir dönemdir (Artun, 2019: 279-280). Bu dönemde yıllarca süren hazırlık aşamasından sonra çeşitli görünümler kazanan âşık edebiyatı sonunda kendi kimliğini bulmuştur. Bu kimlik ölçü, nazım birimi gibi biçim özelliklerini köklerini aldığı geleneğe dayandırarak varlık göstermiştir.

Şiirlerde genel olarak halkın dili kullanılmıştır. Şiirler hecenin sekizli ölçüsüyle yazılır, bu durum eski geleneğin sürdüğünün bir kanıtı niteliğindedir. Diğer taraftan bu yüzyılın ikinci yarısında klasik edebiyatın etkisiyle yabancı sözcükler de şiirlere girer, âşıklar divan edebiyatına ait nazım biçimlerine nazire ederler (Köprülü, 1962: 58).

Bu dönemde yetişen âşıklar arasında Kul Mehmet, Öksüz Dede, Köroğlu, Hayali, Ozan, Bahşi, Oğuz Ali, Geda Muslu, Çırpanlı, Armudu, Kul Çulha, Karacaoğlan ve Kul Piri'yi, Pir Sultan Abdal, Kul Himmet, Ahmetoğlu, Bahşioğlu, Hızıroğlu, Sururi ve Şükrü Mehmet isimleri sayılabilir.

17. yüzyılda ozanlıktan âşıklığa evrilmenin tamamlandığı, bu evrimin sonucunda da gelenek etrafında ilk güçlü âşıkların ortaya çıktığı görülür. Bu dönem incelenirken belgelerin sınırlılığı nedeniyle ancak cönk ve mecmualarda bulunan şiirlerden elde edilen bilgilere göre 17. yüzyılın da 16. yüzyıla benzer bir varlık gösterdiği bilgisine ulaşılır (Artun, 2019: 307).

Bu dönemde 16. yüzyılda olduğu gibi asker ve yeniçeri âşıklar önemli yer tutarlar ve destani anlatımı devam ettirirler. Bu dönemde altın çağını yaşayan âşık edebiyatının dinleyici kitlesi daha geniş kitlelere ulaşmıştır. Bu durum âşık kahvehanelerinin, fasıl geleneğinin teşekkülüne ön ayak olmuştur. Bunların dışında bu dönemde Osmanlı içinde Divan Edebiyatı'nın çok rağbet görmesi ve bu tarzda şiir yazan şairlerin devlet büyükleri tarafından takdir edilmesi âşıkları klasik edebiyattan etkilenmeye itmiştir.

Bu dönemin âşıkları arasında klasik şiir tarzında şiirler yazan Ömer Gevheri, Tufarganlı Âşık Abbas (Durbilmez, 2018a: 26), sözlü kültür geleneği içinde şiirler yazan Âşık Halil, Âşık Ömer, Benli Ali, Ercişli Emrah, Gazi Âşık Hasan, Katîbi, Kayıkçı Kul Mustafa, Koroğlu, Kuloğlu, Öksüz Âşık, Şahinoğlu, Üsküdari, Yazıcı isimleri sayılabilir.

Osmanlı Devleti'nin duraklama ve sonrasında gerilemeye geçtiği 18. yüzyılda âşık şiiri divan edebiyatına yaklaşmıştır. Bu dönem âşıklarının çoğunun medreseli âşıklar olduğu görülür. Âşık edebiyatının oluşumu tamamladığı bu dönemde Divan Edebiyatı en parlak dönemini yaşamaktadır. Bu nedenle âşıklar divan edebiyatında halkın dimağına yakın olan unsurları, mazmunlar alıp, kullanmıştır (Durbilmez, 2018a: 27). 17. yüzyılda kullanılmaya başlanılan bu unsurlar yalnızca etkilenme ile kalmamıştır. Bu dönemde âşık şiirlerinde klasik tarzda yazılabilecek şiirlerde bulunan şahıs isimleri, edebi sanatlar gibi unsurlar âşık şiirinde sıkça görülmüştür.

Âşık edebiyatı içinde divan edebiyatı unsurları İslam tarihi, İran destanlarının kahramanlarının kullanılmasıyla kendini göstermektedir. Âşık Paşa'nın Garipnamesi, Süleyman Çelebi'nin Mevlidi, murabba bağlamak, türkü bestelemek deyimlerinin birbiri için kullanılması, şiirlerde kullanılan muamma gibi edebi sanatlar ile kendini göstermektedir (Köprülü, 1999: 187-190). Bu yüzyılın şiirlerinde farklılık olarak görebileceğimiz bu klasik şiir unsurları dışında âşıklık geleneği içinde farklı şiirler yazılmamıştır.

Yeni bir şiirin söylenmediği bu dönemde önceki yüzyılın şiirleri taklit edilir. Bu dönemde âşık sayısı fazla olmasına rağmen nitelik bakımından zayıf âşıklar mevcuttur (Artun, 2019: 57). Bu dönemin âşıkları arasında Abdi, Agâhi, Âşık Ahmed, Âşık Ali, Âşık Bağdadi, Âşık Deruni, Âşık Halil, Âşık Nigâri, Âşık Ravzi, Âşık Sadık, Hocaoğlu, Hükmi, Kabasakal Mehmed, Kıymeti, Küşadi, Levni, Mağriblioğlu, Nakdi, Seferlioğlu, Sirri, Şermi, Talibi isimleri sayılabilir.

19. yüzyılda ise Vakayı Hayriye sonucu Yeniçeri Ocağı'nın kapatılması ile Bektaşiler birçok sorunla yüzleşmek zorunda kalmış, çoğu tarikat kapanmıştır. Bu durum âşıklık geleneğini kötü bir biçimde etkilemiştir. Bu dönemde âşıklar önceki yüzyıla benzer şekilde klasik tarzda şiirler yazmaya devam etmişler, hatta bu yoğunluk daha da artmıştır. Bu durum

da geleneğin gelişmesinden ziyade Tanzimat Fermanı, batılılaşma gibi yeni oluşumlar ile gelen farklı temaların âşık şiirlerinin konusu haline gelmesine vesile olmuştur.

Bu dönemde âşıklar çoğunlukla halk, toplum ile ilgili şiirler yazmıştır. Roman, hikâye gibi edebiyatımıza giren yeni türler ile edebi ilgi bu yönlere kaymış Âşık Edebiyatı gerilemeye başlamıştır (Artun, 2019: 59).

19. yüzyılda âşıklar çoğalmış, büyük şehirlerde, özellikle İstanbul'da teşkilatlanıp kahvehanelerde sanatlarını icra etmiş ve üst düzey yöneticilerden destek görmüşlerdir. Bu dönemde âşıklar halk arasında iletişim görevini üstlenmişlerdir.

Özellikle II. Mahmut döneminde yapılan yenilikler kendilerine saray tarafından maaş bağlanan âşıklar tarafından halka anlatılmıştır. Bu sayede âşıklar kültürel etkileşimin gerçekleşmesinde önemli bir etken olmuştur (Yakıcı, 2009: 22).

İcra zemini olarak yazılı ortam da çokça kullanılmış, cönk ve mecmuaların sayısı artmıştır. 19. yüzyılda İstanbul, âşıklık geleneğinin en çok geliştiği yer olmuştur. Semaî kahvehanelerinin açılmasına ve bu kahvehanelerde âşıklık geleneğinin devam ettirilmesini ve yaşatılmasını sağlamıştır.

Kahvehaneler artık gezginci âşıklarla ve meydan âşıklarıyla dolmuştur. "Meydan Şairleri" de denen bu tarzın temsilcileri semaî kahvehanelerinde mâni, destan, koşma, divan, semaî, kalenderi gibi şiirler söylemeye başlamışlar, geleneğin devam ettirilmesinde büyük rol almışlardır (Karakuş, 2018: 50).

Bu dönemin âşıkları arasında Âşık Şem'i, Âşık Şenlik, Âşık Tahiri, Bayburtlu Celali, Bayburtlu Zihni, Ceyhuni, Dadaloğlu, Deli Boran, Dertli, Erzurumlu Emrah, Gedai, Hızri, Kamili, Kusuri, Mesleki, Minhaci, Muhibbi, Ruhsati, Serdari, Seyrani, Silleli Süruri, Sümmani, Tokatlı Nuri, Fahri, Fenni, Ferki, Hicabi, Hilmi, Himmeti, İfşai, Yozgatlı Karacaoğlan, Mir'ati, Nazi, Necip, Nigâri, Noksani, İspartalı Seyrani, Edimeli Seyrani, Seyyid Süleyman, Şifai, Zarî, Zehri, Zemini isimleri sayılabilir.

20. yüzyılda ise tekke ve zaviyelerin kapatılması, sanayinin ve şehirleşmenin artmasıyla yaşanan toplumsal değişimlerle âşık edebiyatının, içtimai özelliklerine yabancılaştığı fark edilir. Ayrıca bu dönemde matbaanın kullanımının artmasıyla yazılı kültürün önemi artmış ve âşık edebiyatının icra ortamı olan sözlü kültür ortamı bu durumdan olumsuz etkilenmiştir.

Anadolu bir kurtuluş çabası içine girmiş, Türkiye'nin kurulduğu ve mili bir çehrenin oluştuğu ve bu çehrenin toplumun her bir kesimine nüfuz ettiği bir dönemdir. Milli edebiyata dönülen bu dönemde teknolojinin gelişmesiyle radyo ve televizyon gibi araçlar ile âşıklar geniş kitlelere ulaşabilmişlerdir. Dönemin en önemli âşıklarından olan Âşık Veysel'in günümüzde de halen ulaşabileceğimiz radyo kayıtları mevcuttur. Bu durum âşıklık geleneğinin en parlak

döneminin yaşanmasında önemli bir nedendir ki, bu gelişmeler sayesinde âşıklarımızın şöhreti ülkemizin sınırlarını aşmıştır. Bu dönemde âşık tarzı halk hikayeciliği Karslı ve Erzurumlu âşıklar arasında artarak devam etmiştir (Durbilmez, 2018a: 28).

Cumhuriyet döneminde ses bandı, plak, radyo, televizyon gibi icatlardan yararlanarak beslenme ve seslenme alanlarını genişletmişlerdir. Türklerde musiki-şiirin oluşumuyla birlikte ortaya çıktığı kabul edilen, öncesi tespit edilemeyecek kadar eski devirlere uzanan bir tarihi süreçte ürünler veren bu gelenek üzerinde gerekli araştırma yapılamamıştır.

Bu dönemin bir diğer özelliklerinden biri de gelişen teknolojiyle ve imkanlarla kolaylaşan ulaşım sayesinde âşıklar birçok farklı yere gidebilmişlerdir. Bu sayede âşıklar farklı yörelerdeki insanları, dinleyiciler de farklı yörelerde yetişen âşıkları tanıyabilmişlerdir. Bu dönemin âşıkları arasında Doğu ve Kuzey Doğu Anadolu'dan Rüstem Alyansoğlu, Ali Rahmanî, Hasreti, İsmail Cengiz Azeri, İslam Erdener, Fikret Ünal, Hüseyin Sümmanioğlu, Nusret Toruni, Fuat Çerkezoğlu, Erol Ergani, Sefer Firgani, Ahmet Poyrazoğlu, Çağlayan, Gamgüder, Divani; Tokat'tan Hasan Selmani, Sivas'tan İsmeti, Sefil Selimi, Gülhani; Kayseri'den Ali Çatak; Çukurova'dan Feymani, Gül Ahmet, Kul Mustafa, Hacı Karakılçık, Abdülvahap Kocaman, Eyyubi, Halil Karabulut; Trakya'dan Zülfikar Divani, Nevcivan Özmerih, Sarıca Kız, Döne Sultan, Şah Turna, Âşık Nurşah isimleri sayılabilir.

Günümüzde ise âşık edebiyatının kaynağı olan sözlü geleneğin zayıfladığını, buna bağlı olarak usta-çırak geleneğinin gözle görülür biçimde azaldığını, bunun sonucunda da yeni âşıkların geleneği tam olarak öğrenmemiş olmasından kaynaklı bir eksiklik olduğu görülmektedir. Ayrıca toplumun da âşıklık geleneğine derin bir alakası olmadığı için bu yeni âşıkların şiirleri, icra yetenekleri halkın süzgecinden geçememiştir (Artun, 2019: 28).

1.5. Âşıklık Gelenekleri

Toplumun her kademesinde bir alanda uzman olabilmek için belli bir eğitim gerektiği gibi âşıklık geleneğinde de bu durum geçerlidir. Âşık olmak isteyen kişilerin geleneğin belirlediği ve uymak durumunda oldukları belli kaideler mevcuttur. Bu kaideler bazı yörelere göre değişiklik göstermekle birlikte büyük ölçüde benzerlik göstermektedir.

Belli şartları sağlamadan önce âşık olma yolunda ilk başta gönüllü olmak mühimdir. Âşık olma arzusunda olan kişinin bu mesleğe olan yöneliminin yanı sıra bu alanda kabiliyetli olması da beklenmektedir. Âşıklığa yönelme, âşık olma isteği soyaçekim, rüya görme, âşık meclislerinde bulunma, sevdalanma, yoksulluk gurbete çıkma, vatan hasreti, hastalanma gibi sebeplerden ileri gelebileceği söylenmiştir (Durbilmez, 2018a: 161-164).

Sonraki aşamada ise âşık olma sürecinde yerine getirilmesi gereken birçok adım bulunmaktadır. Nasıl ki her ilmin kendi içtimai kaideleri var ise âşıklık geleneği içinde de mevcuttur. Geleneğin getirdiği, uyulması halinde âşıklık sıfatına mazhar olduğuna kani olunan kurallar vardır. Bu kuralları saz çalma, mahlas, alma, usta – çırak ilişkisi, hikâye anlatma, nazire söyleme, atışma, deyişme, tarih bildirmedir.

1.5.1. Saz Çalma

Farklı dönemlerde kopuz, kara düzen, bozuk, tambura, çöğür gibi isimleri olan sazlar kullanan Türkler için şiirin müzikle harmanlandığı bir geleneğin varlığı kaçınılmazdır (Artun, 2019: 69). Bu gelenek âşıklık geleneği içinde kopuzun yerine sazın koyulması ve saz eşliğinde şiirler söylenmesi ile devam etmiştir. Eserlerini sazla icra eden âşıklar için saz ayrılmaz bir parçadır. Öyle ki 14. yüzyılda Azerbaycan'da "ozan" kelimesi, "kopuz" manasında kullanılmış, bu aleti çalan kişiler "ozancı" olarak adlandırılmıştır. Bu durum bir nesnenin insanın yerine geçecek derecede o bireyi tamamladığını göstermektedir.

Saz çalma âşıklık geleneğinde mühim bir alanı teşkil etmektedir. Âşık kelimesinin karşılığı olarak akla gelen ilk fotoğraf, elinde sazı olan kişileri kapsamaktadır. Köprülü âşığa âşık denilmesi için saz çalmasını şart koşmaktadır (Köprülü, 1962:19).

Âşıklar şiir söylemeyi dilden söylemek ve sazdan söylemek olarak ikiye ayırırlar. Bu onların şiir söylerken söyledikleri sözlere katılan sazın önemini gösterir (Boratav, 1988:21). Günümüzde ise âşıklık geleneği içinde saz çalmadan da şiir söyleyen halk şairleri olarak adlandırabileceğimiz kimseler mevcuttur.

Çoğunlukla ustadan öğrenilen saz çalma, zamanla âşık adayının kendi tekniğini bulmasıyla tamamlanır. Bazı durumlar âşıklar için saz ve söz ustaları farklıdır. Saz çalmayı öğrenirken çırak öncelikle ustasının tekniğini kabul eder ama ustalığı aldıktan sonra kendine has saz çalma tekniğini bulur. Saz çalmada âşıkta ses güzelliği ve sazı ustalıkla çalma yeteneği aranmaz çünkü önemli olan hislerin yoğunluğudur. Gezgin olan âşıklar taşıması kolay olduğu için ve rahat çalabilecekleri sazları seçerler. Sazın boyutları, sazı taşıyacak olan aşığın fiziksel özelliğine, çaldıkları yöreye icra mekanlarına göre değişir (Durbilmez, 2018a: 166).

1.5.2. Usta- Çırak İlişkisi

Âşık olmanın en önemli kurallarından biri âşıklık geleneğinin kurallarının öğrenildiği usta çırak ilişkisidir. Âşıklığa eğilimli olan kişilerin saz çalmak, şiir söylemek gibi maharetler öğrendiği usta –çıraklık ilişkisi âşıklık geleneğinin temel taşlarındandır.

Âşıklığa ilgi gösteren kişiler genellikle ilk iş olarak belirli bir eğitimden geçme amacıyla bir ustaya tabi olmaktadırlar. Âşıklığın ilk kademesi olan çıraklıkta usta âşık çırağına meydan açmayı, âşıklık geleneğinin özelliklerini, divana çıkmayı, yarışmayı, hikâye söylemeyi, ayak kurallarını ve âşık makamlarını öğretir (Artun, 2019: 61). Usta âşık bu eğitimleri vererek hem yeni âşığı geleneğe kazandırır hem de kendi mirasını ona bırakır. Usta-çırak ilişkisinde en önemli amaçlardan biri olan ustanın gelenekteki boşluğunu doldurma vasfını ona kazandırır.

Kültür taşıyıcısı olan usta- çırak ilişkisinde ustalar kendi öğrendiklerini çıraklarına aktarırlar. Âşık şiirinin teknik özellikleri, nazım biçimleri, nazım türleri, saz çalmayı, söz söylemeyi, hikâye anlatmayı, irticalen şiir söylemeyi, âşık makamlarını, icra törelerini öğretir. Bunun yanı sıra çırak usta âşığın gittiği saz söz meclislerine katılır, burada geleneği birinci elden öğrenir. Eğer usta âşık çırağının yetiştiğine inanırsa, ona katıldığı meclislerde şiir söyletir ve sonunda ona mahlas verir. Çırak ise kendi şiirlerini söylemeden önce usta malı şiirler söyler. Âşıkların yanında yetiştikleri usta âşıkların şiirlerini söylemesi âşığı ustalaştırır, geleneğin devamlılığını sağlar. Âşık olma yolunda son aşama olan ustalıkta; çırak, kalfalıktan, ustalığa geçtiğini kendi ustasına kanıtlamıştır. Usta olan âşık artık fasıllara katılarak kendi şiirlerini söyleme becerisine erişmiştir (Durbilmez, 2018a: 165-179).

Ülkemizde günümüzde o kadar yaygın olmamakla birlikte 19. yüzyılda âşıklık geleneğinin yoğun olarak yaşatıldığı yerlerde geleneğin gereği olan ustaya tabi olma ve ustadan icazet alma durumu sıkça görülür. Bunun en büyük kanıtı bu bölgelerde Ruhsati, Dertli, Sümmani, Erzurumlu Emrah, Tokatlı Nuri, Derviş Muhammed, Huzuri, Şenlik kolları gibi âşıklık kollarının türemesidir.

1.5.3. Rüya ve Bade İçme

İlk örneklerini eski Türk inançlarında bulabileceğimiz rüya aracılığı ile şiir söyleme ya da kutsal sayılabilecek nitelikler kazanma, Şaman kültürünün bir parçasıdır. Bu inanç Anadolu sahasında ozan- baksı geleneğinin âşık edebiyatına dönüşmesiyle âşıklık geleneği içinde devam etmiştir.

Âşıklık geleneği içinde önemli ve eski bir unsur olan rüya ve bade içme yerine dolu içme, buta alma terimleri de kullanılır. Âşıklık geleneğinde sade kişilikten sanatçı kişiliğe geçiş rüya ile gerçekleşir. Şamanlığa giriş törenlerinin hayal–rüya haline dönüşmesi ile meydana gelen rüya kavramı, önce destancıların sade kişilikten sanatçı kişiliğe geçişlerinde, 16. yüzyıldan sonra da İslami değerlerle birleşerek âşık kimliğinin teşekkülünde önemli bir unsur

olmuştur (Günay, 1993: 21-22). Rüya ve bade içme geleneği âşık olma yolunda bireylere kutsal bir boyut kazandırır. Bu durum âşıkların söyledikleri şiirlerin ilham aracılığı ile yazıldığını göstermektedir.

Bazı âşıklar, maddî aşktan manevi aşka geçerken, saz çalıp söylemeye başlarken, ilahi araçlarla yani bir mürşidin bir pirin, Hızır Peygamber'in rüyada tecellisiyle âşık olup, saz çalmaya başladıklarını söylerler. Bunlar, halkın inanışına göre ilham kaynakları "ilâhi" olan âşıklardır (Köprülü, 1999:217). İlahi bir anlam yüklenen bu âşıkların rüyalarında gördükleri ve onlara bade içiren kutsal kişiler tarafından kendilerine bu yeteneğin verildiğine inanılır.

Bu rüyalarda Hızır, Hızır İlyas gibi pirler âşığın rüyasına girerek badeyi âşığa içirirler. Bu bade pir dolusu, er dolusu ve yar dolusu olarak üçe ayrılırken pir dolusu içenler dini tasavvufi tarzda şiirler, er dolusu içenler kahramanlık tarzı şiirler, yar dolusu içenler ise maddi aşk tarzı şiirleri daha çok söyler (Günay, 2018a: 110). Âşık olma yolunda bir aşama olan bu gelenek kimi durumlarda şiir söylemek ile hiç ilgisi olmayan birini âşıklığa yönlendirirken bazen de önceden de âşıklık geleneğinin içinde olan bireyin âşıklığının mertebesini arttırır.

Bade içilerek şiir söyleme yeteneği kazanılır, eğer yetenek önceden de var ise âşık daha da ustalaşır, âşıklık geleneğinin gerekleri olan saz çalmayı, doğmaca şiir söylemeyi, maddi ve manevi bazı bilgiler öğrenilir. Üç aşamaya ayırabildiğimiz bade içme ilk aşamada âşık yaradan aşkına bade içer, ikinci aşamada ise pir aşkına bade içilir, son aşamada ise bade yar aşkına içilmektedir. Bu üç aşamayı tamamlayan âşık çok başarılı bir âşık olur (Durbilmez, 2018a:186).

1.5.4. Mahlas

Halas kökünden türeyen mahlas kelimesi kurtulacak yer, saflık halislik gönül temizliği anlamına gelir. Kendini tanıtma bildirme anlamına gelen tapşırma da mahlas alma yerine kullanılır. Mahlas genellikle şiirin son dörtlüğünde kullanılan şiiri kimin yazdığını gösteren isimdir.

Mahlas alma geleneğinin Araplardan İranlılara oradan da bize geçtiği söylense de eski Türk şiirinde görülen örnekler ile bu geleneğin daha eskilere dayandığı görülmektedir (Durbilmez, 2018a: 82). Bunun önemli örnekleri Uygur döneminde karşımıza çıkar. İlk ozan isimlerimizde olan bu isimler İslamiyet'ten önce de mahlas alma geleneğinin Eski Türk toplumunda var olduğunu gösterir.

İslamiyet'ten önceki dönemlerde yaşayan Pratyaya Srı, Kamala Ananta Srı, Sılıg Tigin gibi şairler de mahlas kullanmıştır (Kaya, 1994: 83). Bu şairlerin kullandıkları mahlaslar ile âşıklık geleneği içindeki unsurların Türklerin kendi kültürünün ürünü oldukları anlaşılır.

Mahlas alma âşıklık geleneğinde önemli bir içtimai unsur olmakla birlikte âşığın şiirinin kendine ait olduğunu belirtmesi açısından mühim bir yere sahiptir. Genellikle şiirin son bentlerinde yer alan mahlaslar âşığı usta –çırak geleneği içinde, ustası tarafından, rüyada bade içerken ya da âşığın kendisinin uygun gördüğü bir mahlası seçmesi ile oluşturulabilir. Âşık mahlasını alırken adını ya da soyadını, adına mensubiyet eki getirerek kullanabilir veya adının başına sıfat getirerek, adla birlikte başka bir kelimeyi bir arada kullanarak, ya da soy sülale adlarını mahlas alarak kullanır. Bunun yanında mahlas kullanmayı tercih etmeyen âşıklar da bulunmaktadır (Durbilmez, 2018a: 169-176).

Âşıklar şiirlerinde kullandığı mahlaslar ile kimi zaman şiirlerinde ne anlattıklarının ipucunu verirler. Bazı kullanımlarda âşığın mesleği, memleketi mahlasın alınmasına sebep veren olgudur. Bu tür kullanımlar mahlas kullanımdaki tercihlerin âşığın karakterini, mizacını anlatması açısından önemli olduğunu gösterir.

1.5.5. Atışma

Âşıklık geleneğinin önemli uygulamalarından biri atışma geleneğidir. Atışma ile âşığın söz söylemede ne denli maharetli olduğu anlaşılır. Rekabetçi ve eğlenceli bir yarışma şeklinde olan bu âşıklık geleneği âşıklığın temel unsurlarından sayılmaktadır.

En az iki aşığın aynı ayak, konu ve ezgi ile karşılıklı şiir söylemelerine atışma, karşılaşma, söyleşme adı verilir. Sınav niteliği taşıyan atışmalar, doğaçlama olarak yapılır. Atışma anlarında iki aşığın da şiir söyleme yeteneği, şiirin teknik yapısı hakkındaki bilgisi, dini tasavvufi konular hakkındaki bilgisi ve pratik zekalı olması atışmanın gereklerindendir (Durbilmez, 2018a:188). Âşıklık geleneği içinde atışma yapılırken uyulması gereken bazı kaideler mevcuttur. Belli bir sıralama ile özel ortamlarda yapılan bu atışmalar usta âşık olmanın önemli adımlarından biridir.

Âşık fasıllarında yapılan bu atışmalar hoşlama adı verilen selamlama ile başlar. Asıl yarışmanın başladığı, âşıkların karşılıklı doğmaca şiir söyledikleri “Tekellüm” bölümü ayak “Açma”, “Öğütleme”, “Bağlama”, “Sicilleme”, “Yalanlama”, “Taşlama/Takılma”, “Tüketmece/Daraltmaca”, “Uğurlama”, “Medhiye” gibi bölümlerden oluşur (Günay, 2018:47-77).

1.5.6. Hikâye Anlatma

Hikâye kavramı edebiyatımıza Tanzimat ile girmiş olsa da milli edebiyatımızda destana benzeyen nazım nesir karışık, bir olay örgüsünün anlatıldığı halk hikayeleri mevcuttur.

Halk hikayeleri motif ve tip açısından Dede Korkut tarzı hikayelere benzerken içindeki şiirleri ile destana benzer. Türklerin ilk edebi eserlerinden olan destanın teşekkülünden çok sonra ortaya çıkan fakat onun yerini tutabilen halk hikayeleri âşık edebiyatının iki ana kolundan biridir. Destanla birçok ortak özelliği bulunan halk hikayelerinde zamanla değişen şartlarla birlikte konular farklılık göstermektedir. Toplumsal şartların değişmesi ile destanı oluşturan konular zayıflamış, destan halk hikayesine dönüşmüştür (Boratav, 1988:63). Eski Türklerde ozanın anlattığı destanlar zaman ile bireysel konular etrafında şekillenmiştir. Özellikle eski anlatıların konusunu oluşturan kahramanlık teması zamanla kendini aşk içerikli hikayelere bırakmıştır. Bu hikayelerin konularının değişmesinde İslamiyet' in etkisi büyüktür.

Selçuklular döneminde İslamiyet'e geçiş ile tesiri altına girilen Arap ve İran edebiyat geleneği ile Eski Türk edebiyatında destan türüne benzeyen yeni edebi tür olan halk hikayeleri oluşmuştur. Bu hikayelerde nazım ve nesir birlikte bulunur. Âşık nesir kısmında değişikliğe gidebilirken nazım kısmında aslına uymak zorundadır. Saz eşliğinde söylenen manzum kısımların değiştirilmesi dinleyici tarafından hoş karşılanmaz. Âşık hikâyeye başlamadan önce döşeme isminde mensur bir tekerleme söyler. Farazi bir olay aşığın başından geçmişçesine komik bir şekilde anlatılır. Hikâye ise birçok aşığın tekrar ettiği sabit bir dua ile başlar (Artun, 2019: 75- 77). Sonrasında halk hikâyesini anlatmaya başlayan âşık toplum içinde bulunduğu konum gereği hem saygı görür hem de hikayeleri anlatması heyecanla beklenen bir figüre dönüşür. Hikâye anlatıldığı yörenin özelliklerini taşıyabilirken hatta bazı durumlarda anlatılan hikâye yörede söylenen bir türküye, ağıta, efsaneye istinaden yazılmış olabilir.

Âşığın anlattığı halk hikayesi genellikle bir gecede bitmez. Gelenek içinde âşık hikâyede kaldığı yeri dinleyicilere sorar fakat bu soru cevap verilmesi beklenmeyen bir sorudur. Âşığın nerede kaldığını kendinin söylemesi beklenir. Hikâye çoğunlukla kahramanların kavuşmasıyla biter, âşık bu kahramanlardan birinin ağzından bir güzelleme söyler. Son olarak da dinleyici için dua eder (Boratav, 1988: 49-51).

1.5.7. Deyişme

Halk edebiyatının anlatım tarzının önemli bir unsuru diyaloglu anlatımdır (Günay, 2018:5). Halk arasında da iki kişi arasında söyleşi niteliği taşıyan bu anlatımlar, âşığın ağzından bu söylenilenleri dedim- dedi tarzında aktarılması ile oluşan bir gelenektir.

Atışma ile karıştırılmaması gereken deyişme geleneği âşığın birden kişiyi veya varlığı hayali olarak konuşturmasıdır. Bu gelenek sayesinde âşık edebiyatı içinde ortaklık ve sürdürülebilirliği sağlayan diyaloglu anlatım icra edilmiş olur (Durbilmez, 2018a:180).

1.5.8. Nazire Söyleme

Kendilerinden önce söylenen bir şiirin ayağını kullanarak aynı konuda ve ölçüde yazılan şiirlere nazire denilir. Nazire söylemede ana unsur ayak, ölçü ve konudur (Durbilmez, 2018a:180). Daha çok klasik edebiyatta kullanılan bu gelenek bazen âşığın ustasının şiirini taklit etmesi veya örnek aldığı bir âşığın şiirini nazire etmesiyle kullanılmış olur.

1.5.9. Lebdeğmez (Dudakdeğmez)

Âşıklar, yaptıkları karşılaşmalar sırasında karşılarındaki âşığa ondan dahi iyi bir âşık olduğunu kanıtlamak için çeşitli söz oyunları yapmaktadırlar. Bunlardan biri lebdeğmez şiirler söylemektir. Bu şiirlerde b, m, p, f, v gibi dudak ünsüzleri kullanılmadan şiir düzülür (Durbilmez, 2018a: 62).

1.5.10. Muamma (Askı)

Bilmece, anlaması zor anlamına gelen Arapça kökenli muamma sözcüğü âşıkların şiirlerinde söz söylemedeki hünerlerini gösterme amacı güdülerek kullanılan bir gelenektir. Bu tarz şiirler söyleyen âşıklar usta âşık sayılırlar.

Âşık fasıllarının vazgeçilmez bir unsuru olan muamma bu fasıllara renk katarak halkın ilgisini çekmiştir. Özellikle kahvehanelerde düzenlenen âşık fasıllarında âşığın sorduğu muammanın yani bilmecenin sözlü olarak ya da bir mendil içinde asılarak konulması ve bu sorunun veya mendilin içindeki nesnenin ne olduğunun bulunması muamma geleneğinin genel özellikleridir (Artun, 2019: 98-99).

1.5.11. Tarih Bildirme

Halk Edebiyatı'nın bir dalı olan âşıklık geleneğinde diğer birçok edebi alan gibi döneminde yaşanılan olaylara tanıklık etmek ve bu olayları eserlerine konu etme örneklerine rastlanmaktadır. Tarih bildirme ile halk içinde yaşanan önemli bir olay âşığın tanıklığı ile kaydedilir. Bu gelenek toplumun tarih hafızasını canlı tutarak halkın toplumsal olaylara bakış açısını âşığın diliyle bir kaynak olarak okuyucu ve dinleyiciye sunar.

Klasik Türk Edebiyatında ebced hesabı ile yapılan tarih düşürme Âşık edebiyatında tarih bildirme olarak karşımıza çıkar. Tarih bildirme ile âşıklar, içinde bulundukları döneme ait toplumun hayatında önemli yer tutan tarihi ve sosyal olaylardan bahsederler. Bu gelenek ile aşığın yaşadığı dönemin daha iyi anlaşılması sağlanır (Durbilmez, 2018a:193-194).

1.6. Âşıkların Sınıflandırılması

Âşık olma yolunda belli başlı gelenekleri yerine getiren âşıklar, farklı kategorilere ayrılmışlardır. Bu ayrımlar yapılırken araştırmacılar; âşıkların saz çalıp çalamamasına, yetiştikleri yere, şiirlerindeki unsurlara göre sınıflandırmalar yapmışlardır. Âşıkları farklı kategorilere ayıran özellikler arasında doğaçlama söyleme yeteneği olup olmadığı, saz çalıp çalmadığı, atışma yapıp yapamadığı, bade içip içmediği gibi kriterlere bakılır.

Geleneğin özelliklerini taşıyıp taşımamalarına göre, Hak âşığı, bâdeli âşık, meydan şairi, saz şairi, çöğür şairi gibi isimler verilen şairler, genel anlamda sanatlarını saz eşliğinde icra etmeyen kalem şairleri ve sanatlarını saz eşliğinde icra eden saz şairleri olarak ikiye ayırır. İlk tasnif olan sanatlarını saz eşliğinde icra edenler, anlaşıldığı üzere saz çalmasını bilen ve sanatını toplum karşısında icra edebilen kimselerdir. Saz eşliğinde icra edemeyenlerin oluşturduğu ikinci grup ise saz çalamasalar dahi âşık edebiyatının biçim ve içerik özelliklerine uygun şiirler söyleyen kimselerdir Oğuz bu farklılıklara rağmen halk edebiyatı alanında şiirler söyleyen bu şairlerin halk şairi olarak adlandırılmasını savunur (Oğuz 1994: 29). Bu tanımlamada görüldüğü gibi âşıklık gelenekleri, şairler için yapılan adlandırmada önemli bir yere sahiptir. Bu geleneklerden âşıklık için gereklilik sayılan saz çalma, doğaçlama şiir söyleme en önemli ayrım noktalarıdır.

Sakaoğlu âşıkları sınıflandırırken âşıkların saz çalıp çalmamasına ve doğaçlama şiir söyleyip söylemediğine bakmıştır. Saz çalanları saz şairi hem saz çalamayan hem de doğaçlama şiir söylemeyenleri kalem şairi, dini konuları işleyenleri ise Hak âşığı olarak adlandırılması gerektiğini söylemiştir (Sakaoğlu,1986: 250).

Âşıklık geleneklerinden bir diğeri olan rüya ve bade içme de âşıkları sınıflandırmada önemli bir yere sahiptir. Eski Türk geleneğinin şamanlık özelliği taşıyan rüyada bade içerek âşık olma şairleri birbirinden ayırırken önemli bir odak noktası olmuştur. Sınıflandırmasının bir kısmını bu çerçevede yapan Eflatun Cem Güney halk şairleri olarak isimlendirdiği âşıkları bade içerek Hak âşığı olanlar, meydan aşığı olanlar ve tekke çevresinde yetişen sohbet âşıkları olarak üçe ayırır (Güney, 1956: 1).

Güney'in sınıflandırmasında görüldüğü üzere âşıklar yalnızca Âşıklık geleneklerinin hangisini taşıyıp taşımadıklarına göre değil, yetiştikleri yere ve ortama göre isimlendirilmişlerdir. Yetiştikleri çevrenin yanı sıra bu çevre içindeki meslekleri ve meslekleri çerçevesinde şiirlerinde kullandıkları konulara göre belli kategorilere ayrılmışlardır.

Bu sınıflandırmaya en iyi örnek Halil Vedat Fıratlı ve Boratav'ın İzahlı Halk Şiiri Antalojisi kitabında yer verdikleri tasniftir. İki yazar bu tasnifte yetiştikleri yere, mesleklerine,

kullandıkları temalara göre sınıflandırma yapmıştır. Bu tasnifte; din ve tasavvuf âşıkları, köylü âşıklar, kasaba ve şehir âşıkları, yeniçeri âşıkları, göçebe âşıkları olmak üzere âşıklar beş sınıfa ayrılmıştır (Boratav- Fıratlı, 1943: 13).

Anadolu'da ortaya çıkan ve bünyesinde birçok şair ve onların gelenek içindeki şiirlerini barındıran âşıklık geleneği günümüze değin sürdürebilmiştir. Âşıklık geleneğinin oluştuğu dönemde yeni bir dini ortama girmiş olan Türklerin, daha çok Farsça kökenli bir edebiyat çevresinde eserler verdiği görülmektedir. Çoğunlukla devletin merkezi şehirlerinde süregelen bu edebiyat, sonraki dönemlerde divan edebiyatı adını almıştır. Bu şiirlerin âşıkları etkilemesi ile âşık şiirinin de sınıflandırmasında bir kıstas meydana gelmiştir.

Âşıklık geleneği içinde şiirler söyleyen şairleri söylendiği kişiler ve bu kişilerin bulunduğu ortama göre isimlendiren Köprülü'ye göre bu gelenek içindeki şairler; yüksek zümre için şiir yazan kalem şairleri ve halk toplantılarında irticalen şiirler söyleyen, saz çalabilen meydan şairlerinin oluşturduğu iki gruba ayrılır (Köprülü, 1989: 171).

Divan edebiyatı etrafında eserler veren şairlerin popüler olduğu dönemde klasik tarzda şiirler yazmak moda olmuştur. Öyle ki halkın dili ile sade şiirler yazan âşıklar, klasik tarzda şiirler yazan şairler tarafından hor görülmüştür. Devlet çevresinde de bu şairlerin revaçta olması ve onların övgüler alması âşıkları divan edebiyatına yaklaşıp ondan etkilenmelerine ve klasik tarza yakın şiirler yazmalarına sebep olmuştur. Bu durum şairlerin bir kısmının divan edebiyatı unsurlarını şiirlerine eklemesine yol açmıştır. Âşıklar sınıflandırılırken, şairlerin divan edebiyatından ne denli etkilendikleri kimi araştırmacılara göre âşıkların gelenek içindeki konumunu belirlemiştir.

Bu çerçevede bir ayrım yapan Sadettin Nüzhet Argun, halk şairlerini sınıfa ayırmıştır. Bunların ilki olan divan edebiyatının etkisinde kalmamış ağıtçı kadınlar ve türkü yakan kadın ve erkekler, okuması, yazması olmayan, Argun'un gerçek halk şairi olarak isimlendirdiği kişilerdir. İkinci olarak yukarıda bahsedilen kişilerin divan edebiyatı tesirinde kalmış olanları ele alınmıştır. Bu kişilerde okuma yazma bilmemelerine karşın, başka halk şairlerinin yanında bulunarak belli başlı eğitim unsurları taşıdıkları belirtilir. Divan Edebiyatı etkisinin arttığı üçüncü gruptaki âşıklar ise kısmen de olsa okuma yazma bilen, saz çalmayı bilen kişileri kapsamaktadır. Bu kişiler çoğu âşığın içinde bulunduğu kısımdır. Son grupta ise kendini eğitim anlamında iyice yetiştirmiş, yüksek zümre edebiyatının tüm becerilerine sahip olmasına karşın milli ölçü ve şekille şiirler yazan şairler bulunmaktadır (Günay, 2018: 19-20).

Görüldüğü üzere birçok farklı araştırmacı âşıklık geleneğine farklı bakış açıları ile bakmış ve bu bakış açıları ile âşıkları sınıflandırmıştır. Kimisi âşıklık geleneklerini taşıyıp taşımadıklarına göre, kimisi yetiştikleri yere, meslekleri ve kullandıkları konulara ve divan

edebiyatından ne kadar etkilendiklerine göre sınıflandırma yapmıştır. Bu tasnifleri ayrışık ve eksik gören Artun âşıkları daha geniş bir çerçevede kapsamlı bir şekilde sınıflandırmıştır.

Erman Artun âşıkları yetiştikleri yere, yetiştikleri döneme ve sanat özelliklerine göre üç ana başlık içinde tasnifleme yapmış, sonrasında bu başlıkları da kendi aralarında kendi alt başlıklarına ayırmıştır.

1.6.1. Yetiştikleri Yere Göre Âşıklar

1.6.1.1. Konar Göçer Âşıklar

Bu âşıklar şiirlerinde göçebe hayatına ait birçok ize rastlanan Karacaoğlan, Dadaloğlu gibi yörükler ve Türkmenler içinde yaşanan sorunları, mücadelelerini, mutluluklarını anlatan şairlerdir (Artun, 2019: 51).

1.6.1.2. Kasaba ve Şehir Âşıkları

Bu âşıklar çoğunlukla iyi bir eğitim almış ve divan edebiyatına yakın olduklarından bu edebiyattan etkilenmiş, aruzu ve divan edebiyatı nazım biçimlerini kullanmışlardır. Bu durum da onları halktan uzaklaştırmıştır. Askeri zümre içinde çokça bulunan bu âşıklar sonraları saz çalmayı da bırakıp, kalem şairi olarak devam etmişlerdir (Artun, 2019: 52).

1.6.1.3. Askeri âşıklar

Askeri âşıklar yeniçeri alt yapısında yetişen şairlerdir. Bu âşıklar şiirlerinde özel yaşantılarını yani savaşları, kahramanlıkları dile getirilmiş, epik bir anlatım kullanmışlardır (Artun, 2019: 54).

1.6.1.4. Dini Tasavvufi Konulu Şiir Söyleyen Âşıklar

Müslümanlığı yaymak isteyen dervişler halka dini anlatmak için şiire ve saza başvurmuş ve bu âşıklar Bektaşilik, Mevlevilik, Alevilik gibi tarikatlara bağlanmış olup bir nevi eski Türklerin ozanlarına benzer özellik göstermişlerdir (Artun, 2019: 55-56).

1.6.1.5. Köy Âşıkları

Köy kültürünü yansıtan, dar çevrede tanınan bu âşıkların divan edebiyatı gibi şehirli zümre için olan edebiyatın etkisinden uzak olan bu âşıklar büyük ölçüde saz çalarlar, tabiat gibi köy hayatının ana öğelerini ve hayat uğraşlarını şiirlerine yansıtırlar. Pir Sultan Abdal,

Kagızmanlı Hıfzı, Pasoflu Mudani, Çıldırlı Âşık Şenlik, Âşık Veysel, Bayburtlu Celali bu türden âşıklara örnek olarak verilebilir (Artun, 2019: 49).

1.6.2. Yetiştikleri Zamana Göre Âşıklar

Âşıkları ayırmada bir başka sınıflandırma yöntemi olan yetiştikleri döneme göre 12. yüzyıl ve 15. yüzyıl sonundan başlayarak 21. yüzyıla kadar olan zaman dilimi olarak ayrılmışlardır.

1.6.3. Sanat Özelliklerine Göre Âşıklar

Âşıkları sanat özelliklerine göre tasnif edilirken, ilk gruba farklı temaları işlemiş olsalar dahi dünyaca tanınan âşıklarımız olan Yunus Emre, Pir Sultan Abdal, Karacaoğlan gibi âşıklar, ikinci gruba halkın sanatçısı olmalarıyla bir karakterleri olan Kaygusuz Abdal, Dadaloğlu gibi âşıklar, son olarak da belli bir kesime ve o kesimin düşüncelerine malik olup o münasebette eserler vererek her kesimde kabul görmeyen Kayıkçı Kul Mustafa, Öksüz Dede, Âşık Ömer, Gevheri, Bayburtlu Zihni gibi âşıklar sıralanmıştır (Artun, 2019: 58).

1.7. Âşık Edebiyatı Kaynakları

Birçok farklı kaynaktan etkilenen ve beslenen âşık edebiyatı milletimizin kültürel ve toplumsal değerlerinin yer aldığı sözlü ve yazılı kaynakları kendi özünde harmanlayarak kullanmıştır. Bu kaynaklar atasözleri, deyimler gibi halkın günlük yaşamda kullandığı sözlü unsurları kapsamakla beraber seyahatname, sözlük, cönk gibi yazılı eserleri de içermektedir.

Orta Asya kültürü, eski Türk inançları, halkın gelenek ve görenekleri o dönemde var olan ozan-baksı geleneğinin oluşmasında kaynaklık etmiştir. Ozan-baksı geleneğinin değişmesi ve gelişmesi ile oluşan âşıklık geleneğinin de bu unsurlardan etkilenmesi kaçınılmazdır. Bununla beraber âşık edebiyatının teşekkülünde etkili olan İslamiyet'e geçiş ve Anadolu'ya yerleşme ile de eski Türk geleneğinin kültür unsurları genişlemiştir. İslamiyet ile gelen Arap ve Fars edebiyatı gibi unsurlarla etkilenen Türk milletinin edebi eserlerde de bu etkiyi görmek mümkündür.

Kur'an ve hadisler, peygamber ve evliya menkıbeleri, tasavvuf ve tarikatlarla ilgili yazılı ve sözlü kaynak ve kabuller âşıklık geleneğini besleyen unsurlardan olmuştur. Ayrıca Arap ve İran kaynaklarından çevrilen destan, atasözü, deyim, mâni, masal, fıkra, türkü, ağıt gibi eserler âşık edebiyatının kaynakları arasında sayılmaktadır (Günay, 2018:5).

Bu kaynakların dışında âşıklık geleneğinin etkilendiği yazılı kaynakların başında

cönkler gelmektedir. Cönkler okur yazar âşıklar ya da geleneğe meraklı kişiler tarafından âşıklara ait olan şiirlerin kaydedildiği kitapçıklardır (Artun, 2019: 7).

"Sığırdili" adı da verilen cönk, genellikle aşağıdan yukarı doğru açılan bir çeşit defterdir. Cönklerde âşıkların veya âşıklık geleneği meraklılarının yazdıkları atasözleri, bilmeceler, muammalar, dualar, öğütler, türküler, maniler, ninniler, halk hikâyeleri, fıkralar, halk inançları, inançlar, büyüsel işlemler, rüya tabirleri, falcılık, tarikatlarla ilgili bilgiler bulunur. Cönkler, âşıklık geleneği ve âşık edebiyatı çalışmalarında birinci derece kaynaktır. Cönklerde halk tabakasının ürünleri bulunur. Ancak belirli bir tanzim görülmez. Tür ya da şeklin başında koşma, ilahi, şarkı, gazel, beste, dua, vd. yazılmaktadır. Cönkleri kaleme alanlar, halktan kişiler olduğu için cönklerde imla ve şekil hatalarına sıklıkla rastlanır (Yardımcı, 1998: 213).

Tarih kitapları, seyahatnameler, mektuplar surnameler, gazavatnameler, hızırnameler, şairnameler, mesneviler, mecmualar divanlar da yazılı kaynaklar içinde yer almaktadır. Evliya Çelebi'nin "Seyahatname"si içinde barındırdığı birçok halk şairi, divan şairi ismi ve eserleri bakımından oldukça değerlidir. Seyahatnamedeki bilgilerin doğruluğu kesin olmasa da döneme ve dönemdeki sanatçılara karşı bir ön görüş oluşturmaktadır. Ayrıca Kaşgarlı Mahmut'un birçok Türk toplumunu ve bölgesini gezerek sözlük mahiyetinde hazırladığı Dîvânu Lugâti't Türk de önemli bir yazılı kaynaktır. Türk edebiyatının ilk sözlü verimlerini bulabileceğimiz bu eser atasözü, deyim gibi halk edebiyatının temel öğelerini taşımaktadır. Boratav, bu tür kaynaklardaki halk edebiyatı verilerinin yeni sözlü kaynaklar üzerinde yapılan incelemelerle kontrol edildikleri takdirde tarihî mukayeseler için bir kıymet arz edeceğini belirtir (Boratav, 1942: 36).

Geçmiş dönemlere ait yazılı kaynaklarda yer alan folklorik ögeler, Türk halk edebiyatının asırlar öncesinden günümüze geldiği noktayı aydınlatmamızı sağlayacak edebî değere sahip anlatılar mevcuttur. Tarih kitaplarında yer alan bilgiler de âşıklık geleneği ve âşık edebiyatının süreç içerisinde geçirdiği evreleri ve şiirde yaşanan gelişmeleri bizlere aktaran önemli birer kaynak durumundadır. Âşıklık geleneğinin dününü, bugününü ve yarınını anlamak ve anlamlandırabilmek adına tarihsel süreç içerisinde ortaya konmuş her türlü edebî metnin titizlikle tetkik edilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu metinler, Türklerin duyuş ve düşünüş şekillerinin çok yönlü bir şekilde idrak edilmesini sağlarken ihtiva ettikleri yerel söyleyiş özelliklerinin, atasözleri ve deyimlerinin, halkın yaşam tarzının, gelenek, görenek ve alışkanlıklarının netice olarak da bunların ortaya konulan eserlere bir bütün olarak nasıl ve ne şekilde yansıtıldığının izahatı için önem teşkil etmektedir.

1.8. Sivas Yöresi Âşıklık Geleneği ve Kadın Âşıklar

1.8.1. Sivas Yöresi Âşık Edebiyatı'nın Teşekkülü

Sivas, tarih içinde hem etnik hem de din bakımından birçok farklı toplumların yaşadığı bir yerleşim alanı olmuştur. Ünlü Kral Yolu'nun geçtiği Sivas sırasıyla Hititler, Lidyalılar, Medler, Persler ve son olarak M.Ö. on yedinci yüzyılda Roma İmparatorluğu'nun hakimiyeti altına girmiştir.

Roma döneminde mühim bir ticaret merkezi olan Sivas, 1071 yılında Malazgirt zaferi ile Türk hakimiyetine girmiştir. Türklerin Anadolu'ya gelmesiyle sırasıyla Danişmentliler, Selçuklular, İlhanlılar, Eratnalılar, Kadı Burhaneddin Devleti, Timur Devleti ve son olarak da Osmanlı Devleti'nin hakimiyeti altına giren Sivas'ta, zengin bir Türkmen kültürü bulunmaktadır. Hem Selçuklular hem de Osmanlılar döneminde kültürel açıdan başka bir topluluğun tesiri altında kalmamıştır. Böylece şehrin büyük kısmında küçük farklılıklar olsa dahi kültürel unsurlar büyük oranda benzerlik gösterir ve yaşatılır (Kaya, 1991: 6-18).

Halk Edebiyatı'nın günümüzde hala yaşatılmakta olan kollarından birini oluşturan Âşıklık Geleneği, ülkemizin çoğu bölgesinde varlığını sürdürmektedir. Buna karşın bazı illerimizde geleneği oluşturan veya oluşmasına katkı sağlayan unsurlar daha belirgindir. Bu sayede bu tür bölgelerde âşıklık geleneğinin varlığı ve sürdürülebilirliği diğer bölgelere göre daha ileri bir seviyededir. Âşık veya halk şairi sayısının fazla olduğu bu illerde âşıklık geleneği toplumun içinde kendine daha fazla karşılık bulmuş ve canlılığını korumayı başarmıştır. Bu illerimizden biri olan Sivas hem geleneğin günümüzdeki varlığı hem de barındırdığı âşık sayısı ile ön plana çıkmaktadır.

Kültürel değerlerin korunması ve yaşatılması neticesinde Orta Asya'dan gelen ozan-baksı geleneğinin Anadolu'da dönüştüğü âşık kavramı Sivas'ın da aralarında olduğu bazı illerimizde bu kültür ortamından yararlanarak sağlam bir zeminde teşekkül etmiştir. Sivas'ta âşıklık geleneğinin teşekkülü aşamasında, Sivas'ın genel topluluk yapısı mühim bir yere sahiptir. Sivas'ta Türk hakimiyetinden sonra toplumu oluşturan Türkmenlerin çoğunun Alevi-Bektaşi inanca sahip olması ve benzer şekilde Sivas'ta 12. ve 13. yüzyıldan itibaren Yesevi, Haydari, Kalanderi dervişlerinin varlığı âşık edebiyatının oluşmasında önemli bir yere sahiptir (Kaya, 1991: 57). Bu durum Anadolu'ya olan Türkmen göçleri ile buraya yerleşen Türkmen halkın Türk sözlü kültür öğelerini taşıdıklarının kanıtıdır. Önceleri Sivas'ta çoğunlukla Alevi-Bektaşi inanca sahip bu toplum, ozan baksı geleneğini Anadolu sahasında devam ettirmiştir. İlerleyen dönemlerde ise değişen toplum ve şartlar ile âşıklık geleneğinin güçlü bir şekilde

teşekkül ettiği bir yerleşim yeri olmuştur.

Sivas'ta âşık sayısı ve geleneğin varlığı açısından Divriği, Kangal ve Şarkışla gibi kırsal kesimde bulunan ilçeler ön plana çıkmaktadır. Divriği ilçesinde bulunan Çamşıhı yöresi bu bölgelerden biri olup neredeyse her evden bir âşığın çıktığı bir beldedir. Kaya yaptığı bu çalışmada Çamşıhı yöresinde bulunan köylerin hepsinin Türkmen kökenli Alevi olduklarını tespit etmiştir (Kaya, 2002: 10-17). Bu beldelerde sazlı ve sözlü geleneğe aşina olan ve bu geleneği yaşatan Türkmen halkı, ozan geleneğinin âşıklık geleneğine dönüşmesinin birinci dereceden tanıkları olmuştur. Âşıklık geleneğinin sağlam bir temelde oturduğu Sivas iline bağlı bu yörelerde Alevi- Bektaşi varlığı âşıklarda ve şiirlerinde gözle görülür bir şekilde belirgindir. Buna örnek olarak âşıkların kullandığı mahlaslar kanıt olarak gösterilebilir.

Sivas'ta âşık edebiyatının 16. yüzyılda karşılaşılan ilk temsilcileri; Kul Hüseyin, Pir Ali, Pir Garip Abdal, Pir Sultan Abdal, Samut iken, 17. yüzyılda Budala Hüseyin Abdal, İsmail Karaoğlan, Kul Mustafa, Senem, 18. yüzyılda ise Ali Nebi Hayrani, Kul Mehmet, Öksüz, Sefil Öksüz'dür. Bu temsilcilerin çoğunun Alevi- Bektaşi geleneğine bağlı olduğunu dile getiren Kaya bu şairlerin isimlerinin başlarına Kul, Budala, Pir gibi sıfatları aldığını şiirlerinde çoğunlukla Alevi-Bektaşi kültürünü anlatan konuları işlediklerini dile getirirken bunlara ek olarak tabiat, dert ve sosyal konulara da yer verdiklerini belirtir (Kaya, 2007: 2).

Sivas'ın âşıklık geleneğinin etkin olduğu benzer bölgelerde çeşitli etnik gruplarının iç içe yaşaması önemli bir yere sahiptir. Bu ortamlar çeşitli din ve mezhebe bağlı olarak yetişen halkın, müzikal ve edebî unsurlara aşina olduğu ve kültürel etkileşimlerin yoğun olarak yaşatıldığı yerledir. Bu yörelerde Alevi- Bektaşi geleneğinin yanı sıra farklı birçok ırk ve mezhebe sahip insanlar bulunmaktadır.

Sivas'ta âşıklık geleneğinin baskın olarak sürdürüldüğü bölgelerde çoğunlukla Alevi-Bektaşi kültürü baskın olmakta iken bazı köyler Sünni inanışa sahiptir. Bir başka açıdan yörede bulunan Türk, Kürt, Ermeni, Çerkez gibi etnik topluluklarda yörenin kültürel zenginliğini göze çarpmaktadır (Aytunç, 2020: 289).

Farklı kültürden olan insanların buluşma yeri olan Sivas, içinde barındırdığı bu etnik etkileşim ortamında âşıklık geleneğine varlığını sürdürebileceği bir ortam sağlamıştır. Âşıklık geleneğinin yaygın olarak devam etmesi Sivas'ın müzikal kimliğini oluşturmuştur. Yetişen âşık sayısının fazla olması da bu etkiyi arttırırken, artan bu etkiyle geleneğe ilgi ve heves günümüze değin sürebilmiştir.

1.8.2. Sivas'ta Âşıklık Geleneğinin Durumu ve İcra Ortamları

Sivas, kültürel çeşitliliği ve geleneğine bağlı toplumuyla ülkemizin önde gelen şehirlerinden biridir. Günümüzün modern dünyasında kültürel değerlerin yavaş yavaş yok olduğu, her toplumun aynılaştığı şartlar altında Sivas bünyesinde bulunan kültürel değerlerini korumayı başarabilmiştir. Bu değerlerden biri olan âşıklık geleneği Türk milleti için Orta Asya'dan günümüze dek değişerek de olsa sürdürülebilmiş bir oluşumdur. Ozan-baksı geleneğinin Anadolu sahasında âşıklık geleneğine dönüşmesinde Sivas önemli bir merkez olmuştur.

Sivas'ın, konumu itibarıyla Anadolu'nun ortasında yer alması; Selçuklular ve Osmanlılar devrinde yabancı kültürlerin etkisi altında kalmaması halk kültürünün ve buna paralel olarak âşık edebiyatının günümüze kadar canlı bir şekilde gelmesini sağlamıştır.

Sivas'ın âşık bulundurma kapasitesi bakımından ülkemizde parmakla sayılabilecek birkaç ilden biridir. Hem geçmişte hem de günümüzde bölgede Âşık Veysel gibi ünü ülkemizin sınırlarını aşmış birçok âşık yetişmiştir. Bu bölgede yetişen usta âşıklar sanatları ve becerileri ile kazandıkları ün sayesinde birçok Sivaslı yeni nesli âşık olmaya teşvik etmişlerdir. Bu sebepledir ki Sivas geçmişten günümüze aktarılarak devam eden âşıklık geleneğinin en mühim merkezlerindedir.

Bu bölgede birçok âşık üzerine araştırma yapan Doğan Kaya Sivas'ın "âşıklar yatağı" olarak nitelendirildiğini dile getirmektedir. Bu yörede ilk örneklerine 16. asırda rastlanan âşıkların sayısını, incelenen 1285 köy kayıtlarına göre 800 olarak hesaplanmıştır. Bu sayıya ismi kayda düşmemiş halk şairleri ve bunlara ek olarak her geçen gün yeni bir halk şairinin ortaya çıkması dahil edilebilir. Böyle düşünüldüğünde bu sayının çok daha fazla olması mümkündür. Bu bölgede âşıklık geleneğinin bu denli rağbet görmesinin ve birçok âşık yetişmesinin iki temel sebebi olarak, Sivas insanının şair mizaçlı olmaları ve irsi olarak âşıklığa yatkın olmaları gösterilebilir. Sivas'ta Yüzbaşıoğlu, Derdiyar, Esme gibi birçok âşık ailenin olması bu durumu kanıtlar niteliktedir. Âşık sayısının fazla olmasının bir nedeni de Sivas'ın çevresindeki şartların âşıklığa elverişli olmasıdır. Âşıklığa başlama için gerekli olan yeteneğin gerekliliği, gerekli şartların yerine gelmesi, çevredeki kültür birikiminin ve bu kabullerin geçerli olması faktörlerinin Sivas'ta yeterli olması âşık sayısında olumlu bir etkiye sahiptir (Kaya, 2008: 4-9).

Gerekli şartları barındırması açısından Sivas tarihinden aldığı kültürel birikim ve bölgeye göç eden Türkmenlerin Alevi- Bektaşi kökenleri dolayısıyla saza ve söze yatkın olması ile toplumdaki bireylerin âşıklığa eğilimli olmalarına sebep olmaktadır. Bu ortam neticesinde

birçok kişi belli sebepler ile âşıklığa başlamaktadır.

Doğan Kaya; Sivas'ta âşıkların âşıklığa başlama nedenlerini belli başlıklar altında sıralar:

"1. Çıraklık,

2. Usta malı şiir söyleme ve çevredeki âşıklardan etkilenme,

3. Türkülü hikâye dinleyerek veya okuyarak yetişme,

4. Sazlı-sözlü ortamda yetişme

5. Rüya sonrası âşık olma

6. Manevî etki sonucu âşık olma

7. Dert sebebiyle âşık olma

8. Sevda sebebiyle âşık olma,

9. Ruhi depresyon sonucu âşık olma,

10. Millî duyguların galebe çalmasıyla âşık olma,

11. Diğer Sebepler" (Kaya, 1991: 26).

Âşıklığa başlama sebepleri dikkate alındığında, Sivas'ta âşıklık geleneğinin günümüzde canlılığını korumasının temel nedenlerinden birinin âşıkların yetişmesinde etkili olan sosyal çevre olduğu anlaşılır. Bu sosyal çevre içerisinde âşıkların birbirleriyle buluşabildikleri ve sanatlarını birlikte icra ettikleri yerler önemli bir yere sahiptir. Bu yerlerin başında bulunan kahvehaneler, hem âşıklar için bir toplanma alanı olmuş, hem de onları dinlemek ve onlardan feyz almak isteyenler için mühim bir kaynak olmuştur.

Âşıklık geleneğinin teşekkülünde ve yayılmasında önemli bir yer tutan kahvehaneler Sivas için de benzer bir icra ortamı oluşturmuştur. Buralarda mevsimine göre yerli ve konuk âşıklar çalıp söylerken bazılarında meddahlar da hikâyeler anlatır.

Şimdilerde Sivas'ta çoğunlukla hafta sonları daha aktif olan Merkez Meydan Camii karşısında bulunan Meşe Çay Ocağı daha çok âşıkların usta malı çalıp söyledikleri bir yerdir ama gençler de burada saz çalıp şiir söylemeye çalışmaktadırlar. Gönül Karaarslan'ın yaptığı tez çalışması kapsamında ziyaret ettiği bu kahvehanede hepsi erkek olmak üzere Âşık Kaptanî, Erdemcan, Derdiyar, Yalınayak gibi âşıkların ve onların dinleyicilerinin olduğu vurgulanmıştır. Televizyonun olmadığı, sıcak, samimi bir ortam olan bu kahvehanede birçok âşık sanatını icra etme şansını elde etmiştir. Daha sonraki dönemlerde bu kahvehanenin üst katına kendisi de âşık olan Ahmet Ayık'ın yöneticiliğini yaptığı Sivas Fasıl Heyeti ve Halk Oyunları Derneği kurulmuştur. Benzer şekilde tam manasıyla âşık kahvesi olmayan Deliktaşlı Ruhsatî'nin torunu kendisi de âşık olan Murat'ın bir çay ocağı bulunmaktadır. İşletmeye devam eden bu küçük çay ocağı Sivas'ta Şire Hanı olarak bilinen tarihi yapının son katında olup zaman

zaman dinlenmeye gelen âşıklar saz çalmaktadır. Ayrıca şu an kapanmış olan âşık Derdiyar'ın Sivas Lisesi karşısında bir çay ocağı bulunmaktadır (Karaarslan, 2006: 2-5).

Kahvehanelerin yanı sıra yılın belli dönemlerinde Sivas'ın belli yerlerinde düzenlenen şenlikler âşıklar için hem sanatlarını icra etme yeri hem de maddi olarak kazanç sağlama alanları olmuştur. Köylerde, kasabalarda yapılan çeşitli eğlencelerin aranan yüzleri olan bu âşıklar halkın içinden gelerek onların diliyle şiirlerini söylerler.

Sivas'ta âşıklar, Tozanlı Deresi Festivali, Ekingölü Şenlikleri, Zara Bal Festivali, Doğanhisar Güreş Festivali, Yıldızeli Belediye Şenlikleri gibi festivallere katılarak hem gittikleri bu yerleri şenlendirmekte hem de maddi olarak kazanç sağlamaktadırlar (Karaarslan, 2006: 2).

1.8.3. Sivas'ta Âşık Edebiyatı Çerçevesinde Gerçekleştirilen Programlar

Sivas, 16. yüzyıldan başlayarak Halk Edebiyatı ve âşıklık geleneği çerçevesinde birçok ünlü âşık, halk şairi yetiştirmiştir. Osmanlı Devleti'nin yıkılması ve sonucunda halkın egemen olduğu Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması ile halkın edebiyatı olan Halk Edebiyatı ve Âşık Edebiyatı'nın önemi daha da artmıştır. Bu dönemde millî olanı koruma arzusu öne çıkmıştır.

Bu aşamada Cumhuriyet'ten sonra Türkiye'nin âşıklık ve halk şairleri bağlamında ilk teşkilatlanması Sivas'ta 1931 yılında Ahmet Kutsi Tecer, Muzaffer Sarısözen ve Sivas Belediye Başkanı Hikmet Işık tarafından kurulmuş olan "Halk Şâirleri Koruma Derneği"dir (Günay, 2018: 28).

Tecer'in bu derneği kurmasından sonra yaptığı bir diğer ilk ise Halk Şairleri Koruma isimli bu derneğin öncülüğünde ilk âşıklar bayramının yapılmasıdır. Bu bayramın yapılması ile birçok âşık bir araya gelmiş ve eserlerini dile getirmiştir. Böylece âşıklık geleneği toplumun büyük bir kesiminde hak ettiği değeri bulmaya başlamıştır.

Cumhuriyetin kuruluşundan sonra Sivas'ta yapılan ilk âşıklar bayramının 5-7 Kasım 1931 tarihlerinde yapılan "Sivas Halk Şairleri Bayramı" olduğu bilinmektedir. Fakat Sabri Koz'un Sivaslı Pesendi ve Şiirleri makalesinde 15 Kasım 1909'da Sivas'ta başka âşıkların da olduğu bir konser gerçekleştiği belirtilmektedir. Bu bilgiler Antronik isimli bir gazetede haber olarak yer almış olmasına rağmen bu gazeteye ulaşılamadığı için resmi bir kaynak yoktur (Koz, 2000: 155).

Bu bilgiler Sivas'ın Osmanlı öncesi ve sonrasında âşıklık geleneğinin yaşatılması açısından önemini göstermektedir. Bu bölge çoğu Türkmen olan halkın sazlı ve sözlü geleneğe aşinalığı sayesinde âşıklık geleneği açısından birçok ilkin yaşandığı bölgeler arasındadır.

Sivas'ta resmi olarak bilinen ilk âşıklar bayramı 1930' da Sivas'a öğretmen olarak atanan Ahmet Kutsi Tecer tarafından tertip edilmiştir. Sivas'a geldiğinde Sivas Lisesi'nde edebiyat öğretmeni olan Vehbi Cem Aşkun ve müzik öğretmeni olan Muzaffer Sarıözen ile tanışan Tecer, Hikmet Işık'ın başkanlığında Halk Şairleri Koruma Derneği'ni kurmasına vesile olmuştur. Ahmet Kutsi Tecer derneğin kuruluşundan sonra, derneğin tüzüğünde de yer almış olan bir âşıklar bayramı düzenlemek istemiştir. 5-7 Kasım 1931 tarihinde düzenlenen ve üç gün süren bu âşıklar bayramında çoğu Kangal, Şarkışlalı olmak üzere on beş âşık katılmıştır. Programdan sonra bu âşıklara halk şairi olduklarına dair bir belge verilmiştir (Kaya, 2017: 274).

Türk âşıklık geleneğinin öncü etkinliklerinden biri olan Sivas Halk Şairleri Bayramı bu kapsamda yapılabilecek diğer bölgesel toplantılara ön ayak olduğu gibi bilinen âşıkların yanı sıra henüz tanınmamış genç yeteneklerin de keşfedilmesine olanak sağlamıştır. Örnek olarak bu ilk âşıklar bayramında daha sonra büyük bir üne kavuşan Âşık Veysel, Ali İzzet, Feryadi gibi genç âşıklar bu bayramda geniş kitlelerce tanınmışlardır.

Üç gün süren bu âşıklar bayramına kaynaklara göre on beş âşık katılmıştır. Katılan bu isimler Âşık Veysel, Revanî, Suzanî, Âşık Süleyman, Karslı Mehmet, Hikâyeci Ali Dayı, Âşık Müstak, Yarım Ali, Talibî, Yusuf, San'atî, Âşık Ali, Feryadi, Ali İzzet'tir (Karaarslan, 2006: 6). Yirminci yüzyılda teknolojinin gelişmesiyle ortaya çıkan radyo, televizyon gibi icatların sayesinde bu âşıklardan bazıları ülke genelinde büyük bir üne kavuşmuştur. Bu âşıklardan en önemlisi olan Âşık Veysel katıldığı radyo programlarıyla türkülerini bütün Türkiye'ye hatta yurtdışına kadar duyurmuştur.

Bu bayramdan bir yıl sonra Tecer tarafından bu program, bayrama katılan âşıklar hakkında bilgi veren, fotoğraf ve şiirlerin kaydedildiği ilk bölümü Tecer tarafından yazılan; ikinci bölümünde ise Mustafa Sarıözen tarafından Sivas halaylarının notaları ve fotoğraflarının yer aldığı 16 sayfalık bir kitap yayınlamıştır (Kaya, 2017: 276). O dönemde âşıkların kendini tanıtması ve kendilerine âşıklık yolunda bir gelecek kurmaya yardım eden bayramlar ve radyo gibi araçlar sayesinde hem Sivaslı hem Türkiye genelinde birçok âşık gelenek içinde varlıklarını korumuşlardır.

Birinci Halk Şairleri bayramından sonra hem ülkenin genel durumu hem de dünyada süregelen ikinci dünya Savaşı'nın Türkiye'ye etkisi ile bu bayramın ikincisi ancak 1964'te yapılmıştır.

İkinci Halk Şairleri Bayramı Sivas Halkevi, Halk Eğitim Merkezi, Öğretmenler Derneği, Su Dergisi yetkililerin ortak çabaları sonucu 30 Ekim 1964'te General Fuat Doğu'nun gündüz ve gece olmak üzere iki program olarak gerçekleştirilmiştir. Benzer şekilde bu

bayramdan sonra da 96 sayfalık bir kitap bastırılmış olup, bu kitapta İbrahim Aslanoğlu bu bayramın yapılmasının nedeninin eğlence amaçlı olmadığı, yeni yeteneklerin keşfedilmesine öncülük yapılmak istenildiği belirtilmiştir (Kaya, 2017: 277).

Yeni yeteneklerin keşfedilmesi amacı ile Sivas içinde âşıklık geleneği temsilcileri aranmış ve bayrama çağrılmışlardır. Bu âşıklar bayramında ikinci olmasının âşık sayısını arttırması beklenirken hazırlık aşamasının kısa sürmesi katılan âşık sayısını olumsuz yönde etkilemiştir.

Sivas Folkloru ve Türk Folkloru dergilerinin yayıncısı olacak olan öğretmen İbrahim Aslanoğlu'nun öncülük ettiği ikinci âşıklar bayramının altı günde tamamlanan hazırlıklardan sonra Yıldızeli, Şarkışla, Kangal, Hafik, Zara gibi ilçelere, köylere bizzat gidilerek, halk şairleri davet edilmiştir. Şartların bu zorluğu sebebiyle bu bayrama yalnız on âşık katılabilmiştir. İlk bayramın genç yeteneği olan Âşık Veysel burada önde gelenlerden olmuş, onunla bu bayrama -Âşık- Dertli Haydar (Haydar Özdemir), Seyit (Seyit Türk), Ali (Ali Alkış), Cehdi (Veysel Cehdi Kut), İzzetî (Ali İzzet Özkan), Feryadi (Mustafa Feryadi Çığıran), Ali (Ali Tozkoparan), Derdimend (Fatma Oflaz), Veysel (Veysel Şatıroğlu), Hamit (Hamit Şeker)- katılmıştır (Karaarslan, 2006: 8).

İkinci âşık bayramının ardından Sivas'ta yeni bir âşıklar bayramı ancak 2007'de düzenlenebilmiştir. Bu iki bayram arasında farklı yerlerde âşıkların toplandığı belli toplantılar düzenlenmiştir.

2007'de üçüncüsü düzenlenene kadar Sivas'ta 1967 ve 1972 yılında TCDD sinema salonunda, 1969 yılında Esen Sineması'nda, 1991'de Kültür Merkezi'nde, 1997'de ise Yalçın Sineması'nda âşıkların katıldığı programlar yapılmıştır. Uzun süren bir aradan sonra SİFAHOD Derneği tarafından düzenlenen Üçüncü Âşıklar Bayramı 2-4 Kasım 2007'de düzenlenmiştir. O zamanlar da ismi Geleneksel Sivas Âşıklar Bayramı olan bu bayramın adı, 5-8 Kasım 2009'da yapılan programda Uluslararası Sivas Âşıklar Bayramı adını almış ve bundan sonraki bayramlarda bu isimle devam edilmiştir. Âşıklar Bayramı haricinde 20 Kasım – 2 Aralık tarihleri arasında Sivas'ta Kültür Bakanlığınca Halk Ozanları Sivas Buluşması adında uluslararası bu programa 24 şair katılmıştır. Âşıklar bayramı SİFAHOD Derneği'nin öncülüğünde 2010, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2021, 2022, 2023, yıllarında ve son olarak Kasım 2024'te 17. Uluslararası Sivas Âşıklar Bayramı düzenlenmiştir (Kaya, 2017: 278-279).

Sivas'ta halk şairleri adına bir başka dernek olan Sivas Yazarlar ve Halk Şairleri Derneği de bölge için önemlidir. Dernek Şairler Seçkisi Şiir Antolojisi adı altında her yıla bir kitap olmak üzere 15 tane antoloji kitabı çıkarmıştır. Bu antolojiler hazırlanırken antolojiye

şiirlerini vermek üzere şiirlerini gönderen şairleri davet eden dernekte, yurt içinden olduğu gibi Bakü'den Kerkük'ten Almanya'dan da şiirler gönderilmektedir. Şiirlerini gönderenlerin şiirleri antolojide yer aldıktan sonra bu şairler yaz ayında Sivas'a davet edilmektedir. Dernek kapsamında bu davetliler ve dernek üyeleri için düzenlenen şenlik üç gün sürmektedir. Şenliğin ilk gününde davet edilen şiir yazarları Sivas merkezde dernek üyeleri tarafından karşılanmaktadırlar. Şenliğin ikinci gününde kültür merkezinde şiir müzik programı yapılmakta olup burada hem derneğin üyeleri hem de davet edilen şair ve yazarlar istekleri üzerine şiirlerini okuyabilmektedir. Üçüncü gün ise Sivas'ın belli bir ilçesine gidip hem o ilçeyi tanıtarak hem de ilçenin âşıklarını veya kültürel değerlerini ziyaret etmektedirler.

SİYŞAD Derneği etkinlikleri arasında dernek üyelerinin âşıklığa şiire, kültüre ve geleneğe teşvik amacıyla okullara gitmesi ve öğrencilerle söyleşi gerçekleştirdiği etkinlikler de mevcuttur. Yine dernek içinde de özel günlerde etkinlikler olmakta, o günlere özel şiir yazanlar şiirlerini okumakta ve genellikle kıdemli olmak üzere bazı dernek üyelerini onurlandırmak için, o üyenin yaşarken kıymetinin bilinmesi için etkinliklerde, onun için yazılan şiirler okunmaktadır.

Bölgede UNESCO tarafından "Âşık Veysel" yılı ilan edilen 2023 yılında Sivas belediye başkanı Bilgin bu yılı Âşık Veysel Kültür ve Sanat yılı ilan etmiştir. Bu çerçevede "58 Âşık 58 Kitap" projesi düzenlenmiş; bu proje kapsamında Sivaslı 58 âşık, Sivaslı 58 yazar tarafından hayatları ve şiirlerinin yer aldığı kitaplara konu olmuştur.

1.8.4. Kadın Âşıkların Gelenek İçindeki Konumu ve Sivas'ta Kadın Âşıklar

Türk milletinin tarihini incelediğimizde kadının toplum içinde ne denli mühim bir yer tuttuğunu görmek mümkündür. Zamanla kadının konumlandığı bu yer değişikliklere uğramış olsa da toplumun temelini oluşturan kadının varlığının önemi hep aynı kalmıştır. Bununla beraber her yerde olduğu gibi edebiyatta da varlığını görebildiğimiz kadınlara, erkeklere göre daha geç bir zamanda ve az sayılarda rastlanmaktadır. Âşıklık geleneği için de bu durum geçerlidir. Ancak âşıklık geleneğinde kayda geçmiş kadın şairlerin olmaması, onların var olmadığını anlamına gelmemektedir.

Türk edebiyatında Dede Korkut'ta gördüğümüz Banı Çiçek, Burla Hatun, Deli Dumrul'un annesi ve karısı, Selcen Hatun, Dirse Han'ın karısı gibi kopuz çalamayan ama halkın içinde erkek ozanlar kadar etkin olan kadın ozan tipleri bulunmaktadır. Bu kadın ozan tipleri zaman içinde ve günümüzde birçok kadına ilham olmuş ve bu tarzda birçok kadın halk şairi yetişmiştir. Âşık Emine, Âşık Nurşah, Âşık Bacı, Âşık Aslı Bacı, Âşık Sarıcakız bu tipteki

kadın âşıklara örnek olarak verilebilir (Yakıcı, 2009:21).

Âşıklık geleneği içinde kadın âşıklar erkek âşıklar kadar çoğunlukta olmasa dahi gelenek içinde kendilerine belli bir yer edinmişlerdir. Kadınların toplum içinde âşıklık kimliğinin ilk olarak ağıt, ninni ve mâni metinlerinde göze çarptığı görülmektedir. Özellikle söylenen ağıtların yaratıcılarının büyük bir çoğunluğunun kadınlar olduğunu dile getirirken, âşık olarak bilinen kadınların bir bölümünün ağıtcı olarak bilindiğini dile getirir (Köksel, 2012: 15-16).

Ağıt, ninni, mâni kadınların üreticisi olduğu bu halk edebiyatı ürünlerinde göze çarpan ortak özellik, kadının toplumda bulunduğu konuma göre daha doğrusu bulunduğu konumun hissettirdiği duygular çerçevesinde oluşmasıdır. Ağıtlarda kaybettiği bir yakınına söylediği sözlerde, bu kaybın onda nasıl bir acı uyandırdığını, bu duyguyu nasıl tarif ettiğini anlatırken, kına gecelerinde gelin olacak kıza, onun başka bir eve gidecek olmanın verdiği hüzün anlatılır, gittiği yerde yapması gerekenler üzerine telkin verilir. Ninniler ise bir annenin evladı için iyi dileklerini, onun geleceği için duyduğu endişelerden, sağlıkla sıhhatle büyümesi isteklerini anlatmaktadır. Son olarak maniler ise kadınların yaptıkları iş her ne ise bir nevi onu kolaylaştırmak amacı güdülür. Bu örnekler ile kadınların söyledikleri ağıtlarda, ninnilerde, manilerde toplumun içinde kendi varlıkları her nerede ise anlattıklarını da oldukları bu konum, yaşadıkları, başına gelenlerden duyduğu sevinç, üzüntü, sitem oluşturmaktadır.

Anadolu'da ilk olarak 17. asırda ilk örnekleri ile karşılaştığımız kadın âşıkların büyük bir bölümünde, onlara yol gösterenler erkek âşıklar olmuştur. Kadınlarda âşıklığa yönelmesinde önemli bir sebep olan erken evlenme ve bu durumun getirdiği sorunlar sonucu, dertlerini anlatmak istemeleri ile şiire yönelmeleri, şiiri bir sığınak olarak görmeleri etkili olmuştur. Âşıklık geleneği içinde kadınlar, topluma ve durumlara karşı olan farklı duyarlılıkları ile ayrı bir yer edinmişler, fakat âşıklık geleneği içinde erkek egemen bir anlayış olması ve birçok kadın âşığın geleneğin bazı gereklerini (çıraklık, gezgin olma, âşık meclislerinde bulunma, vb.) karşılayamamaları sebebi ile şiirleri (türküler, ağıtlar, maniler, ninniler) çoğunlukla ya unutulmuş ya da anonimleşmiştir (Sever, 2010: 98-100).

Çoğu toplumda olduğu gibi nasıl her bireyin kendine ait bir yeri var ise kadın için de çoğu toplumda aynı olmak üzere belirlenmiş bir konum bulunmaktadır. Anne, eş, ev hanımı gibi sıfatların verildiği kadınlar, çoğu zaman onları tanımlayan bu kelimelerin kısıtlamaları ile karşı karşıya kalmışlardır. Zamanla gelişen ve değişen şartlarla kadınlar her yerde olduğu gibi âşık edebiyatında da kendilerine yer bulabilmişlerdir. Toplumun temeli olan ailenin merkezinde bulunan kadının bulunduğu bu konumun verdiği kazanımlarını ve ilave olarak toplumun ve geleneksel yargıların üzerinde yarattığı baskıyı, bu baskının kadın üzerinde

bıraktığı etkiden izler bulunduran şiirleri sosyal ve kültürel açıdan mühim bir yere sahiptir.

Kadın âşıklar şiirleriyle göğsünde uyuttuğu, birçok fedakârlıklarla yetiştirdiği evladına iyi dileklerini, aile, vatan ve yurt sevgisini, dini duygularını iletir, toplumun yanlış değer yargılarına ya da belli kişilere duyduğu öfkeyi, gülünç insan hallerini eleştirerek başına gelenler ile ders alınması gerektiğini ve yanlışların değişmesi gerektiğini söyler (Kurt, 2017: 332-333).

Çoğu kadın halk şairi kendi hayatlarında yaşadıkları olumsuzlukları, bu olumsuzluklar karşısında hissettiklerini anlatarak, toplumun gözünde bu sorunların görünür olmasını, bu problemlere bir çözüm üretilmesi amacı taşımakta ve sadece bu sorunları yazmak dahi kadının toplumdaki değerini arttırma amacı gütmektedir.

Yaşadıkları bölgeye ya da içinde bulundukları şartlara göre kimlik kazanım süreçleri farklılık gösteren kadın âşıklar, yazdıkları şiirlerinde farklı yerlerde olsalar dahi aynı sorunlara değinmektedirler. Nitelik bakımından birbirine benzeyen bu şiirler, bize kadına toplumda verilen yerin aslında pek de farklılık göstermediğinin kanıtıdır. Günümüzde kına gecelerinde, köy düğünlerinde, belediye şenliklerinde, vakıf-dernek geceleri gibi etkinliklerde sanatlarını gösterme imkânı elde etmiş olup, bu durum geleneğin içinde varlıklarını sürdürmelerini sağlarken, geleneğin asıl sürecinden mahrum kaldıkları gözlenmektedir (Çınar, 2008: 47). Kadın âşıklar geleneğim doğal sürecinden mahrum olmalarına karşın mahlas kullanma açısından son derece başarılıdırlar.

Farklı örnekleri olmakla birlikte kadın âşıklar çoğunlukla mahlaslarını kendilerine yol gösteren bir erkek âşık tarafından almıştır. Buna ek olarak kadın âşıklar kimi zaman kendi uygun buldukları isimleri mahlas olarak almışlar bazen doğrudan isimlerini ya da soy isimlerini kullanmışlar bazen de adlarının sonuna yaşlarına uygun olarak, “Ana” veya “Bacı” sözünü eklemişlerdir (Artun, 2023: 3). Bu gibi kullanımlara Arzu Bacı, Bayrak Ana, isimler örnek olarak verilebilir.

En son araştırmasında Sivas’ta 1285 köyde yaşayan 800 kadar âşığı tespit eden Kaya bu âşıkların 73 tanesinin kadın âşık olduğunu dile getirmiştir. İlk örneklerine 17. yüzyılda rastlanan kadın âşıkların çoğunluğunun Sarkışla ve Kangal ilçelerinde bulunduğu görülmektedir. Sivaslı kadın âşıkların çoğunlukla lirik ve inanca dayalı eserler ortaya koymuşlardır. Bu durum âşıkların Alevi- Bektaşi veya Nakşi geleneğe bağlı olması ile bağlantılıdır. Buna ek olarak elbette kadının anne olması evlat eş anne baba özlemi bu duyguların dile getirildiği birçok şiirle sonuçlanmıştır. Kadın âşıklar şiirlerinde çoğunlukla dua ve nasihate daha fazla rağbet etmişlerdir ama bu memleket ile ilgili konulara veya toplumsal meselelere değinmedikleri anlamına gelmemiştir. Kadın âşıklarımız bu konularda da birçok şiir yazmışlardır. Kadın âşıklar sık olarak 11’li hece ölçüsüyle şiirler yazmakta ve şiirlerinde

tek ve döner ayak kullanmaktadır. Bu şiirler dörtlüklerle yazılırken, hacimleri 3 ila 9 dörtlük arasında değişen koşma nazım biçimi ile yazılmışlardır (Kaya, 2008: 1-8).

1.8.5. Sivas'ta Âşıklık Geleneği Çerçevesinde Yapılan Çalışmalar

1.8.5.1. Kitaplar

Abanus, Yaşar. (2022). Beypınarlı Âşık Seçkinî- Hayatı, Şiirlerinden Seçmeler, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Abanus, Yaşar. (2022). Âşık Seyit Türk, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Akbaş, Yasemin. (2022). Âşık Zülfikar, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Akbulut, Ali Cem. (2022). Âşık Veli, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Akpınar, Birsen. (2022). Âşık Şahinî- Hayatı, Şiirlerinden Seçmeler, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Alacahan, Halis. (2022). Âşık Emanet'ı- Hayatı, Şiirlerinden Seçmeler, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Alacahan, Halis. (2022). Âşık Duran Tamer- Hayatı, Şiirlerinden Seçmeler, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Alacahan, Halis. (2022). Âşık İsmail Nar- Hayatı, Şiirlerinden Seçmeler, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Âlim, Bekir vd. (2009). Şairler Seçkisi 1 Şiir Antolojisi. Sivas Yazarlar ve Şairler Derneği.

Âlim, Bekir vd. (2010). Şairler Seçkisi 2 Şiir Antolojisi. Sivas Yazarlar ve Şairler Derneği.

Âlim, Bekir vd. (2011). Şairler Seçkisi 3 Şiir Antolojisi. Sivas Yazarlar ve Şairler Derneği.

Âlim, Bekir vd. (2012). Şairler Seçkisi 4 Şiir Antolojisi. Sivas Yazarlar ve Şairler Derneği.

Âlim, Bekir vd. (2013). Şairler Seçkisi 5 Şiir Antolojisi. Sivas Yazarlar ve Şairler Derneği.

Âlim, Bekir vd. (2014). Şairler Seçkisi 6 Şiir Antolojisi. Sivas Yazarlar ve Şairler Derneği.

Âlim, Bekir vd. (2015). Şairler Seçkisi 7 Şiir Antolojisi. Sivas Yazarlar ve Şairler Derneği.

Âlim, Bekir vd. (2016). Şairler Seçkisi 8 Şiir Antolojisi. Sivas Yazarlar ve Şairler Derneği.

Âlim, Bekir vd. (2017). Şairler Seçkisi 9 Şiir Antolojisi. Sivas Yazarlar ve Şairler Derneği.

Âlim, Bekir vd. (2018). Şairler Seçkisi 10 Şiir Antolojisi. Sivas Yazarlar ve Şairler Derneği.

Âlim, Bekir vd. (2019). Şairler Seçkisi 11 Şiir Antolojisi. Sivas Yazarlar ve Şairler Derneği.

Âlim, Bekir vd. (2020). Şairler Seçkisi 12 Şiir Antolojisi. Sivas Yazarlar ve Şairler Derneği.

Âlim, Bekir vd. (2021). Şairler Seçkisi 13 Şiir Antolojisi. Sivas Yazarlar ve Şairler Derneği.

Âlim, Bekir vd. (2022). Şairler Seçkisi 14 Şiir Antolojisi. Sivas Yazarlar ve Şairler Derneği.

Âlim, Bekir vd. (2023). Şairler Seçkisi 15 Şiir Antolojisi. Sivas Yazarlar ve Şairler Derneği.

Aslanoğlu, İbrahim. (1961). Divriği Şairleri. Ekin Yayınevi.

Aslanoğlu, İbrahim. (1965). Sivas Halk Şairleri Bayramı. Güven Matbaası.

Ayral, Alparslan. (1994). Sivaslı Âşık Tabibi (Sivaslı Âşıklar I). Dilek Matbaası.

Ayral, Alparslan. (1995). Sivaslı Âşıklarda Evrensel Öğütler ve Duygular. Dilek Matbaası.

Ayral, Alparslan. (2022). Âşık Seyit Tabibî, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Aysal, Alparslan. (1995). Hamit Bölücek Hayatı ve Şiirleri, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Bakiler, Yavuz Bülent. (1989). Âşık Veysel. Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınevi.

Bekdemir, Adnan. (2008). Sivas İlinden Şair Dilinden. Emek Matbaası.

Cılga, Hüseyin. (2022). Halk Şairi Şevki Dinçal- Hayatı, Şiirlerinden Seçmeler, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Coşar, Ramazan. (2022). Âşık Bekir Kılıç, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Coşar, Ramazan. (2022). Âşık Bekir Kılıç, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Çakır, Mustafa Sefa. (2022). Âşık Mihmanî- Hayatı, Şiirlerinden Seçmeler, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Eraslan, Erhan. (2008). Halk Şairi Halil İbrahim Sivaslı.

Ertaş, Rumeysa Nur. (2022). Âşık Ozan Yanar- Hayatı, Şiirlerinden Seçmeler, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Günbulut, Ahmet, Âşık Sefil Selimî. (1978). Yalınkat. Emek Matbaası.

Günbulut, Ahmet, Âşık Sefil Selimî. (1989). Kul Yanmasın. Yorum Matbaası.

Gürünlu Âşık Gülhani. (1992). Ben Beni Bilirim. Ankara.

Güzeldağ, Bekir. (2022). Âşık Eseri, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

İlhan Başgöz. (1979). Âşık Ali İzzet Özkan Yaşamı- Sanatı- Şiirleri. Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları.

İmren Sevindik. (1998). Yayla Yolunda Âşık Eserî**.** Dilek Matbaası.

Karakuş, Mesut. (2022). Âşık Seyit Yalçın, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Karakuş, Mesut. (2022). Cihansız Behzat Can- Hayatı, Şiirlerinden Seçmeler, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Karasu, Nilay Yanalak. (2018). Ali Kızıltuğ, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Karasu, Nilay Yanalak. (2022). Muhlis Akarsu, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Karataş, Turan. (2021). Yunus Divanı. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Kaya, Buğrahan. (2022). Âşık Abidin Çınar- Hayatı, Şiirlerinden Seçmeler, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Kaya, Doğan. (1984). Âşık İsmetî Hayatı ve Deyişleri. Esnaf Matbaası.

Kaya, Doğan. (1994). Sivas'ta Âşıklık Geleneği ve Âşık Ruhsatî. Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.

Kaya, Doğan. (1996). Âşık Zakirî. Dilek Ofset Matbaacılık.

Kaya, Doğan. (1996). Âşık Sefil Selimî Çobanın Can Pınarı. Dilek Matbaası.

Kaya, Doğan. (1997). Sızırlı Âşık Hasan (Coşarî). Dilek Ofset Matbaacılık.

Kaya, Doğan. (1998). Sivas'ta Âşıklık Geleneği. Vilayet Yayınları.

Kaya, Doğan. (1999). Acıyurtlu Halk Şairleri. Acıyurt Köyü Kalkınma ve Dayanışma Derneği Yayınları.

Kaya, Doğan. (2002). Çamşık Ozanları. Çamşık Hüseyin Abdal Derneği Yayınları.

Kaya, Doğan. (2005). Âşıkların Diliyle Sivas. Vilayet Yayınları.

Kaya, Doğan. (2005). Âşık Talibî Coşkun. Buruciye Yayınları.

Kaya, Doğan. (2009). Yunus Emre ve Seçme Beyitler. Vilayet Yayınları.

Kaya, Doğan. (2009). Sivas Halk Şairler – I. Önder Matbaacılık.

Kaya, Doğan. (2009). Sivas Halk Şairler – II. Önder Matbaacılık.

Kaya, Doğan. (2009). Sivas Halk Şairler – III. Önder Matbaacılık.

Kaya, Doğan. (2009). Sivas Halk Şairler – IV. Önder Matbaacılık.

Kaya, Doğan. (2009). Sivas Halk Şairler – V. Önder Matbaacılık.

Kaya, Doğan. (2009). Şarkışlalı Agahî. Vilayet Kitabevi.

Kaya, Doğan. (2009). Ruhsatî'nin Uğru ile Kadı Hikayesi. Vilayet Kitabevi.

Kaya, Doğan. (2009). Noksanî'nin Kan Kalesi Cengi. Vilayet Kitabevi.

Kaya, Doğan. (2010). Kaya Çiçekleri. Vilayet Kitabevi.

Kaya, Doğan. (2011). Sivaslı Halk Oyunları Halk Oyuncuları Davul ve Zurna Sanatçıları. SİFAHOD (Sivas Fasıl Heyeti Âşıklar ve Halk Oyunları Derneği) Yayınları.

Kaya, Doğan. (2013). Âşık Şenlik'in Sevdakar ve Gülenaz Hanım Hikayesi. Vilayet Yayınları.

Kaya, Doğan. (2013). Âşık Şenlik'in Selman Bey ve Turnatel Hanım Hikayesi. Vilayet Yayınları.

Kaya, Doğan. (2016). Tür ve Şekil Penceresinden İhlasî'nin Şiirleri. Vilayet Yayınları.

Kaya, Doğan. (2019). Sivaslı Âşıkların Kıbrıs Konulu Şiirleri. Vilayet Kitabevi.

Kaya, Doğan. (2020). Ali Rıza Öge'nin Şiirler Mecmuası. Çamşık Hüseyin Abdal Derneği Yayınları.

Kaya, Doğan. (2022). Serhat Sabri, Âşık Derdimend Ana, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Kaya, Doğan. (2022). Âşık Minhacî, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Kaya, Doğan. (2022). Âşık Karaoğlan, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Kaya, Doğan. (2022). Âşık Mustafa Altınay- Hayatı, Şiirlerinden Seçmeler, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Kaya, Doğan. (2022). Yener Okatan ve Okatan Şairler. Vilayet Kitabevi.

Kaya, Doğan. (2022). Folklorumuzda Beddua Söyleme Geleneği ve Türk Halk Şiirinde Beddualar. Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.

Kaya, Taha Tuna. (2017). Gelenekten Geleceğe Sivas'ta Müzik. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Kaya, Taha Tuna. (2022). Âşık Refikı, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Kaya, Uğur. (2022). Âşık Ali Kaya- Hayatı, Şiirlerinden Seçmeler, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Kaya, Uğur, Buğrahan. (2022). Âşık Ali Sultan- Hayatı, Şiirlerinden Seçmeler, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Köse, Hayrettin. (2005). Âşık Kaptanî 'nin Hayatı, Eserleri ve Sivas Âşıklık Geleneğindeki Yeri.

Kul Gazi. (1990). Rüzgârda Keklik. T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.

Metin, İsmail. (2022). Âşık Mahmut Erdal, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Nasrattınoğlu, İrfan Ünver. (1976). Gürünlü Âşık Sefil Gülhanî. Ankara, Esengür Matbaası.

Oğuzcan, Ümit Yaşar. (1972). Âşık Veysel Hayatı- Şiirleri ve Hakkında Yazılanlar. MEB. Yayınları.

Öz, Selma Güneri. (2022). Âşık Yüzbaşıoğlu Mihmanî, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Öz, Selma Güneri. (2022). Ozan Derya- Hayatı, Şiirlerinden Seçmeler, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Özen, Kutlu. (1983). Âşık Feryadi Güldane. Dilek Matbaacılık.

Özen, Kutlu. (1998). Âşık Veysel / Selam Olsun Kucak Kucak. Dilek Matbaacılık.

Özdemir, Ahmet. (2022). Âşık Gafili, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Özdemir, Ahmet. (2022). Âşık Serdarı, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Pınarbaşı, Fatma Pınarbaşı. (2013). Tut Ellerimden. Sivas Yazarlar ve Şairler Derneği.

Pürlü, Kadir. (2022). Âşık Ali Dayı, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Pürlü, Kadir. (2022). Halk Şairi Recep Kızılkaya- Hayatı, Şiirlerinden Seçmeler, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Sabır, Eyüp. (2008). Sivas Kır Çiçekleri. Sivas.

Saluk, Reyhan Gökben. (2020). Sivas Sarıkayalı Âşık Hüseyin 1907- 1942. Kültür Ajans Tanıtım ve Organizasyon.

Sakaoğlu, Saim. (1980). Sivaslı Âşık Kul Gazi. Ticaret Matbaası.

Sayar, Sait. (2022). Âşık Hüseyin Gürsoy, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Sayar, Sait. (2022). Âşık Hüroğlu, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Sayar, Sait. (2022). Âşık İsmail Nar- Hayatı, Şiirlerinden Seçmeler, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Şaheser, Kadriye Kut, (2022). Âşık Veysel Cehdi Kut, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Tokmak, Celalettin. (2010). Şairler İkliminden Berceste Şiirler – I. SİFAHOD (Sivas Fasıl Heyeti Âşıklar ve Halk Oyunları Derneği) Yayınları.

Tokmak, Celalettin. (2011). Şairler İkliminden Berceste Şiirler – II. SİFAHOD (Sivas Fasıl Heyeti Âşıklar ve Halk Oyunları Derneği) Yayınları: Sivas.

Topçu, Necaattin. (2018). Âşık İsmeti Hayatı, Âşıklığı ve Şiirlerinden Seçmeler, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Umar, Fatma. (2015). Ben Aslında Anadoluyum. Cağaloğlu Yayınevi.

Umar, Fatma. (2015). Geçmişten Geleceğe Çınarlı Folkloru. Cağaloğlu Yayınevi.

Umar, Fatma. (2019). Bozkırın Sesi. Cağaloğlu Yayınevi.

Üşdi, Naci. (2022). Ozan Faruk- Hayatı, Şiirlerinden Seçmeler, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Yasak, İbrahim. (2017). Sesini Arayan Şehir. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Yasak, İbrahim. (2022). Âşık Berdarı, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Yekbaş, Hakan. (2022). Âşık Cefai- Hayatı, Şiirlerinden Seçmeler, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas

Belediyesi Kültür Yayınları.

Yılmaz, Kadir. (2022). Âşık Karagülle- Hayatı, Şiirlerinden Seçmeler, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Yılmaz, Serhat Sabri. (2022). Âşık Emsali, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Yılmaz, Serhat Sabri. (2022). Âşık Kul Himmet Üstadım, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

Yıldırım, Servet. (2020). Sivaslı Âşık Hasan Yüzbaşıoğlu – Mihmani ve Ailesindeki Diğer Âşıklar. Kültür Ajans Tanıtım ve Organizasyon.

Yılmaz, Serhat Sabri. (2022). Âşık Emsali, Sivaslı Âşıklar Dizisi. Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.

1.8.5.2. Tezler

Bahşi, Baki. (1997). Türk Halk Müziğinde Âşık Veysel'in Yeri ve Önemi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Bakay, Solmaz. (2000). Sivas Hafik Kaynaklı Cönkler Üzerine Tetkik. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

Coşkun, Sevim. (1994). Sivas Semah ve Halaylarının Karşılaştırılması. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Çangar, Emine. (1999). Sivas Kaynaklı Cönkler Üzerine Tetkik. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

Güldaş, Tufan. (1993). Âşık Veysel ve Müziği. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Doğan, Ender. (2015). Sivas Türkülerinde İrfani Boyut. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Demirkol Özata, Kadriye. (2022). Sivas Ziya Bey Kütüphanesi'ndeki 15495 numaralı Şiir Mecmuası (İnceleme- Metin). (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

Demircan, Mehmet Necati. (1997). Sivas Kaynaklı Cönkler Üzerine Tetkik. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

Esen, Melike. (2010). Kam- Şaman Tipi ile Alevilikteki Dede Tipi Üzerine Bir İnceleme (Sivas- Yıldızeli Örneği). (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). 19 Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

Karaarslan, Gönül. (2003). Sivas ve Çevre Köylerinden Yapılan Derlemeler. Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Fen- Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyat Bölümü.

Karaarslan, Gönül. (2006). Cumhuriyet Dönemi Sivas Âşıklarında Sosyal Konular Üzerine Bir Araştırma. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Karaçağıl, Abdullah. (2019). Âşık Veysel'in Şiirlerinin Vatan, Millet, Din, Bayrak Kavramları Açısından İncelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun.

Karadağ, Burcu Aysel. (2009). Yaşayan Âşıklar Sivaslı Âşık Yalınayak Hayatı ve Edebi Kişiliği. (Yayınlanmamış Lisans Tezi). Ankara.

Karakaş, Mesut. (2018). Sivas Ziya Bey Yazma Eserler Kütüphanesindeki 375 numaralı Şiir Mecmuası (İnceleme- Metin). (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

Kaptan, Çiğdem. (2019). Müzik Kimliği Bağlamında Abaza Halkının Folkloru (Sivas İli Halkaçayır Köyü Örneği. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

Kaya, Doğan. (1991). Sivas'ta Âşıklık Geleneği ve Âşık Ruhsati. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kayapınar, Uğur. (2019). Sivas İmranlılı Ozan İsa Koç Türkülerinin Derlenmesi. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

Köse, Gamze. (2018). Sivas Folkloru Dergisi Kapsamında Yerel Türk Halk Bilimi Dergiciliği ve Araştırmacılığı Geleneği. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Özden, Ayten. (1998). Sivas Yöresinden Âşık İsmeti. Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Konya.

Öztosun, Sevgi. (2001). Cönkler Üzerine Tetkik. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

Reçber, Nurcan İmranlı. (1999). Sivas Yöresinden Alınan Ezgilerin Müzikal Analizi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Sürer, Fatih Ramazan. (2012). Sivas Ziya Bey Kütüphanesi'ndeki 6457 numaralı Şiir Mecmuası (İnceleme- Metin). (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

Temürtürkan, Derya. (2022). Sivas Türkülerinde Mitolojik Unsurlar. (Yayınlanmamış Yüksek

Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

Topçu, Elif. (2018). Sivaslı Âşık Halil'in Hayatı, Sanatı ve Şiirleri. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.

Türkyılmaz, Murat. (2002). Sivas, Sivas- Yıldızeli, Sivas – Suşehri, Kayseri, Adana Kaynaklı Cönkler Üzerine Tetkik. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

Yavuz, Orhan. (2020). Pir Sultan Abdal ve Âşık Veysel'de Varoluşçu Temalar. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

Yeşilmurat Şalcı, Füsun. (2011). Sivas Ziya Bey Kütüphanesi'ndeki 6720 no'lu Cönk Üzerine İnceleme. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

Yığman, Sabri. (2019). Değerler Eğitimi Açısından Âşık Veysel'in Şiirleri. 19 Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.

Yılmaz, Duygu Ulusoy. (2014). Kültürel Kimlik Bağlamında Sivas Hafik Beydili Köyü Müzik Profilleri. Doktora Tezi. Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Kayseri.

Yurduşen, Yasemin. (2013). Âşık Edebiyatı Halk Şiirindeki Eğitse ve Öğretisel Unsurlar (Âşık Veysel Örneği). Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas.

1.8.5.3. Makaleler

Aslanoğlu, İbrahim. (1973). Halk Pınarından Damlalar: İsmetî. Sivas Folkloru, 1(2), 17-21.

Aslanoğlu, İbrahim. (1973). Halk Pınarından Damlalar: Mihmanî. Sivas Folkloru, 1 (3), 17-19.

Aslanoğlu, İbrahim. (1973). Mustafa Feryadî Çığıran. Sivas Folkloru, 1(10), 12.

Aslanoğlu, İbrahim. (1973). Bir Demette Beş Çiçek: Hulusi Pek, Mesleki, Feryadi, Firkati. Sivas Folkloru, 1(6), 12-13.

Aslanoğlu, İbrahim. (1973). Halk Pınarından Damlalar: Nedimî. Sivas Folkloru, 1(10), 16-20.

Aslanoğlu, İbrahim. (1974). Halk Pınarından Damlalar: Talibî. Sivas Folkloru, 2(16), 20-23.

Aslanoğlu, İbrahim. (1974). Deli Derviş Feryadî'nin İki Ağıt. Sivas Folkloru, 2(23), 10-11.

Aslanoğlu, İbrahim. (1975). Âşık Sefil Gülhanî. Sivas Folkloru, 3(28), 7.

Aslanoğlu, İbrahim. (1975). Halk Pınarından Damlalar: Âşık Zakirî. Sivas Folkloru, 2 (25), 23.

Aslanoğlu, İbrahim. (1975). Gürünlü Sefil Gülhanî. Sivas Folkloru, 3(27), 18.

Aslanoğlu, İbrahim. (1975). Şarkışlalı Kul Ozan. Sivas Folkloru, 3 (25), 4.

Aslanoğlu, İbrahim. (1975). Halk Pınarından Damlalar: Noksanî**.** Sivas Folkloru, 3 (21), 45.

Aslanoğlu, İbrahim. (1976). Halk Pınarından Damlalar: Kâmil Kılıçoğlu. Sivas Folkloru, 4 (46), 20-21.

Aslanoğlu, İbrahim. (1979). Halk Pınarından Damlalar: Suzanî. Sivas Folkloru, 6 (74), 21-22.

Aslanoğlu, İbrahim. (1980). Halk Pınarından Damlalar: Zakir. Türk Folkloru, 8, 29.

Aydın, Aytunç. (2020). Sivas'ın Şarkışla Yöresinden İki Halk Ozanı Mahmut Demir ile Veyis Demir'in Müzikal ve Edebi Ürünleri. Yegâh Musiki Dergisi, 2, 187-203.

Demiray, Mehmet Güner. (1973). Gemerekli Halk Ozanları: Ahmet Kaya. Sivas Folkloru, 1(6), 18-19.

Günbulut Ahmet, Âşık Sefil Selimî. (1975). Hey Gidi Günler. Türk Folkloru, 1 (10), 15.

Han, Mustafa. (2022). Sivas – Yıldızeli Kaynaklı Bir Alevi – Bektaşi Şiir Mecmuası Üzerine İnceleme. Dergipark, 103, 323-362.

Kalkanoğlu, Mehmet. (1975). Gürünlü Sefil Gülhanî. Sivas Folkloru, 3(27), 18.

Kaya, Doğan. (2001). Bir Âşık Ailesi: Âşık Yüzbaşıoğlu ve Ailesindeki Diğer Âşıklar. Folklor/Edebiyat, 28, 69-83.

Kaya, Doğan. (2001). Sivas- Çamşıhı Yöresi Halk Şairleri. Dergipark, 13(38), 237-270.

Kaya, Doğan. (2007). Âşık Edebiyatının Sivas'taki İlk Temsilcileri. Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları,1,17.

Kaya, Doğan. (2013). Şehire Göç V e Köye Özlem Olgusunun Âşık Edebiyatı'ndaki Yansımaları- Sivas Örneği. Dergipark, 1, 111-148.

Kaya, Doğan. (2015). Sivas Halk Şairlerinin Beddua Şiirleri. Kültür Evreni, 26, 75-103.

Kaya, Doğan. (Ekim, 2008). Sivas'ta Âşıklık Geleneğinin Bugünkü Durumu. Cumhuriyet Döneminde Sivas Sempozyumu'nda bildiri olarak sunuldu. Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.

Öztürk, Ali Rıza. (1973). Âşık Mesleki'nin Yayımlanmamış Şiirleri. Sivas Folkloru, 1 (7), 14-45.

Öztürk, Ali Rıza. (1974). Halk Pınarından Damlalar: Hasan Hüseyin Şenel. Sivas Folkloru, 2 (14), 13.

Tarhan, Remzi. (1975). Bilinmeyen Halk Şairleri: Kodik Süleyman. Sivas Folkloru, 3 (31), 9.

Tecer, Ahmet Kutsi. (1974). Halk Şairleri Bayramı. Sivas Folkloru, 2(23), 16.

Temurtürkan, Derya. (2021). Çamşık Yöresi Âşıklık Geleneği İçinde Kadın Âşık: Âşık Hatice Mihrap. Yegâh Musiki Dergisi, 4(1), 138-152.

Üçer, Müjgan. (1987). "Sivas Folklorunda Kahve ve Kahvehaneler". III. Milletlerarası Tiirfc Folklor Kongresi Bildirileri. Ankara. 4, 425-437.

II. BÖLÜM

2. SİVASLI HALK ŞAİRİ BAYRAK ANA'NIN HAYATI ve SANATI

2.1. Bayrak Ana'nın Hayatı

2.1.1. Adı ve Soyadı

Bayrak Ana mahlaslı olan halk şairinin ismi Fatma Umar'dır.

2.1.2. Doğum Yeri ve Yılı

Fatma Umar bir Ocak 1960 tarihinde Sivas'ın Çınarlı ilçesine bağlı Hafik köyünde doğmuştur.

2.1.3. Ailesi

Fatma Umar üçü kız, biri erkek olan dört çocuklu bir ailenin üçüncü çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Uzun zaman ailenin üçüncü ve en küçük çocuğu olan şairin doğumundan on altı yıl sonra bir kız kardeşi olmuştur. Bu küçük kız kardeşi dışında bir ablası ve bir de abisi vardır. Ailesi Yörük kökenli olan halk şairinin kökenleri Horasan Türkmenlerine kadar dayanmakta ve Fatma Umar şiirlerinde Türkmen kökenli olduğunu belirtmektedir:

Şeceremde Oğuz boyu yazılı
Otağımda türlü nakış bezeli
Çemberimde pullu oya dizili
Yiğido diyarı Sivas kızıyım
Ben Anadolu'nun ay yıldızıyım (50/1)

Ailesinin soyunu Türklerin Anadolu'ya geldikleri ilk zamanlara kadar götürebilmektedir. Malazgirt Zaferinden sonra Kabamustafaoğulları olarak bilinen aile Horasan'dan önce Erzurum'a, daha sonra Malatya'ya, en son olarak da Sivas'a gelmiştir. Burada şimdilerde Kabalı olarak bilinen köye yerleşmişler fakat besledikleri koyun ve keçilerin besi alanlarının az olması sebebiyle sonrasında Çınarlı'ya taşınmışlardır. Günümüzde de Çınarlı'da ikamet etmektedirler. Çınarlı'da kendilerine ait Çayyüzü (çayın öte yanı) adında bir yaylaları olan şairin, şiirlerinde bu yaylanın ismi ve köyü olan Hafik ve Çınarlı'nın ismi sıkça geçmektedir.

Esti kaba yeller bezendi bağlar
Al yeşil giyindi o yüce dağlar

Türkü söyler gibi dereler çağlar
Gene şu gönlüme düştün Çayyüzü (27)

"Sivas Hafik Çınarlı'dır köyümüz
Oğuzlardan gelir asil soyumuz
Her mecliste bizim de var payımız
Hayıra koşarlar ağalarımız" (47/1) (Umar, 2019:65)

Çocukluğunda Türkmen, Yörük kültürüyle yetişen Fatma Umar Çınarlı'da kaldığı bu süre zarfında köy kültürü ile yetişmiş, yaylaya gitmiş hayvanlarla ilgilenmiştir. Türkmen geleneğinin içinde harmanlanarak yetişen şair bu durumu kendi için büyük bir şans olarak görmektedir. Kendini bu kültürün bir taşıyıcısı olarak kabul etmektedir. Fatma Umar günümüzde dahi o günleri özlemle anmakta ve bu özlemi birçok şiirinin oluşumda kaynaklık etmektedir. Halk şairinin "Maziye Bakış" şiiri bu özlemi net bir şekilde dile getirmektedir.

"Alaca kar çıkardık biz yaylaya
Karakaçan kağnı bazı da yaya
Koklardım dağları ben doya doya
Ah gençliğim çocukluğum nerdesin

Yanıyor yüreğin ateş kordasın
Dedem üfleyince dilsiz kavalı
Koyun suya iner dinler ahali
Burnumda tütüyor yaylanın hali
Ah gençliğim çocukluğum neredesin" (56/1-2) (Umar, 2019:29)

Ailede topraklarının bölünmesi ve buna bağlı olarak ailede kişi başına düşen gelirin azalması sebebi ile Fatma Umar'ın ailesi birçok maddi sıkıntı ile karşılaşmıştır. Bu ekonomik sıkıntıların yanı sıra Fatma Umar çocukken yaşadıkları evde amcalarıyla birlikte yaşadıklarını ve eltiler arasında birçok tartışma çıktığını dile getirmiştir. Bu olumsuz durumlar yüzünden Fatma Umar'ın iki amcası İstanbul'a göç etmiştir. Onların gidişinden sonra bir süre daha Sivas'ta kalan aile 1967 yılında İstanbul'a gitmiştir.

Bir ay kadar amcalarında kaldıktan sonra annesinin Şişli'de bir apartmanda kapıcı olarak iş bulmasıyla buraya taşınan aile, on bir sene boyunca burada kalmıştır. Daha sonrasında Çağlayan'da bir aile apartmanı satın alarak, buraya yerleşen ailenin halen amcaları, ailesinden belli kimseler burada yaşamaktadır. İstanbul'da yaşadığı ilk zamanları alışması oldukça zor olarak tanımlayan halk şairi; farklı bir dille, farklı bir giyimle İstanbul'da olmanın bir çocuk

olarak onu zorladığını belirtmiştir. Bu durum bazı şiirlerinde göze çarpmaktadır.

Köyümden ayrıldım küçük yaşımda
Sılamı aradım hep gözyaşımda
Çarıkla gezerdim toprak taşında
Burnumda tütüyor o güzel köyüm
Çifte kurnalarda o billur suyun (39/3)

Oturduğu semtte birçok sanatçı yaşamakta olup halk şairi bu kişilerle birebir tanışma fırsatını bulmuştur. Suzan Avcı, Zeki Müren, Yıldız Sevcan, Serpil Barlas, Ünsal Emre, Açelya Aytaç gibi ünlü isimlerle tanışmış olan Fatma Umar İstanbul'daki hayatını renkli olarak tanımlarken, zamanla şehre, şehrin diline ve giyimine alıştığını söylemektedir.

2.1.4. Okul Hayatı

Yedi yaşındayken gittiği İstanbul'da gördüğü yüksek binalar, insanların giyimi, kuşamı, konuşması Fatma Umar'ın içinde bulunduğu ortama yabancı kalmasına sebep olmuştur. Özellikle annesinin kapıcılık işi bulduğu Şişli'nin sosyetik bir bölge olması, bu yabancı olma hissini daha da arttırmıştır. İstanbul'a geldikten bir süre sonra yaz aylarında babaannesine yardım için köyüne dönmüştür. Bu kısa ziyaretin ardından İstanbul'a döndüğünde taşınma, eve yerleşme gibi durumlar sebebiyle okula bir sene geç başlamıştır. Sekiz yaşında okula başlayan Fatma Umar'ı annesi bir hafta boyunca babasından gizli olarak okula göndermiş fakat sonrasında babasının durumu öğrenmesiyle resmi olarak okula kaydolmuştur.

İlkokulu, döneminde oldukça başarılı bir okul olan Şişli Talatpaşa İlkokulu'nda okumuştur. Okula başladığı ilk dönemlerde, birçok zorluklarla karşılaşan halk şairi okulda yaşıtlarına giyim, konuşma olarak uyum sağlamakta zorlanmıştır. Zamanla şehirde şehirli, köyde köylü gibi davranabilmeyi öğrenmiş olan Fatma Umar bu durumu "Bir Zaman" şiirinde şu şekilde dile getirir:

"Neyimeydi geldim sanki gurbete
Olduk mu zamanla bir de sosyete
Ben giyerdim önlük, kuşak, entare
Salına salına gezdim bir zaman" (126/1) (Umar, 2015: 131)

Fatma Umar okul hayatı boyunca her yaz tatilinde köyde kalan amcası ve babaannesine yardım için köye gitmiş, yaz tatilini orada geçirmiştir. Bu süre zarfında babaannesi ile yaylaya çıkan şair, böylece köy kültürüyle olan bağının canlı kaldığını dile getirmiştir. Okul döneminde

her yaz köyüne ve yaylaya geri dönen şair, ilkokulu bitirene kadar bu rutine devam etmiştir. İlkokulu bitirdikten sonra abisinin okula devam etmemesi sebebiyle babasının "erkek okumuyorsa kız neden okusun" düşüncesiyle okula devam edememiştir. Fatma Umar bu nedenle sitemli olsa da köyde kalma süresi daha da artmış olduğu için, geleneklerinden kopmadığı için minnettardır.

2.1.5. Evlilik Hayatı ve Çocukları

Okula devam etmediği dönemde her yıl sekiz ay boyunca köyde babaannesine, amcasına yardım eden Fatma Umar, zaman zaman İstanbul'da olduğu süre boyunca dayısının tekstil atölyesinde ve amcasının tuhafiye dükkanında çalışmıştır. 1988 yılında uzaktan akrabası olan eşi ile evlenmiştir. Bu evlilikten üç kızı olan Fatma Umar çocuklarının arka arkaya doğması sebebiyle neredeyse dokuz yıl boyunca köyüne gidememiş, duyduğu bu özlemi şiirlerine aktarmıştır. Üç kızı da üniversite eğitimi almış olan şair eşinin emekli olmasıyla otuz beş yıllık gurbetten sonra Sivas'a geri dönmüş ve halen orada yaşamaktadır. İki kızı evli olan halk şairinin kızlarının bu evliliklerinden üç torunu bulunmaktadır. Halk şairliği yolculuğunda eşinin desteğini alamadığını söyleyen Fatma Umar çıkardığı kitaplarda, üye olduğu dernekte eşinin önceleri karşı çıktığını ama kızları ve abisinin desteklerinin yardımıyla yumuşadığını dile getirmiştir.

2.1.6. Mesleği ve Geçim Kaynakları

Evlenmeden önce bir süre amcasının çalıştığı tekstil atölyesinde çalışan Fatma Umar, evlendikten sonra çalışmamıştır. Sivas'a döndükten sonra internet sitesinde paylaştığı şiirler sayesinde tanıştığı Bekir Alim aracılığı ile SİYŞAD Derneği'nin kurucu üyesi olarak görev yapmaktadır.

2.1.7. İlk Şiirleri

Fatma Umar'ın şiirlerinde köy hayatı, yaylalar çok önemli bir yer kaplamaktadır. Okul döneminde her zaman okumaya çok hevesli olduğunu dile getiren şair, o dönemlerde hatıra defterlerine kendince dörtlükler yazarak şairlik anlamında ilk eserlerini vermiştir. Yine köyde öğrendiği ve annesinde duyduğu türküleri, manileri bir deftere not eden Fatma Umar annesinin de şiir söyleme yeteneği olduğundan bahsetmiş, kendi sanatında annesinin de payı olduğunu vurgulamıştır. "Anam" şiirinde annesinin söylediği bu türkülerden bahsetmiştir:

"Üç kız yetiştirdin bir de koç yiğit

Ne güzel söylersin türküler beyit

Elinde tespihi dilinde tevhit

Cennette kapılar açarsın anam" (58/4) (Umar, 2019:78)

İlk şiirini, on dört yaşındayken; ilkokulu bitirdikten sonra yazın köyde olduğu bir dönemde; Kıbrıs Barış Harekatı'nda işkence görerek şehit düşmüş olan basın mensubu ve aynı zamanda istihbaratçı olan Âdem Yavuz 'un vatana iade edilmesi üzerine yazmıştır.

Kara haber Çınarlıda duyuldu

Acı olay her tarafa yayıldı

Elif ana hıçkırarak bayıldı

Şehitlik Mevla'dan hediye bize

Analar ağladı Âdem Yavuz'a

Sene yetmiş dörtte karar verdiler

Kıbrıs haritasın öne serdiler

Ayşe tatildedir diye girdiler

Şehitlik Mevla'dan hediye bize

Sunalar ağladı Âdem Yavuz'a (128/1-2) (Umar, 2015: 135).

Bu şiirini biri bir şey söyler endişesi ile kimseye söylemeyen şair, yıllar sonra tekrar şiir yazdığında artık evli, ikinci çocuğunu kucağına almış olan bir annedir. Ortanca kızını kucağında sallarken çocukken gittiği yaylalar, dedesi, babaannesi, yayıklar, keçiler aklına gelmiş, bu sefer de uzun zamandır gidemediği, özlemini çektiği yaylaları şiirine konu edinmiştir. Eline kalem kâğıt alıp o an hissettiklerini yazan şair şu dörtlüğü kâğıda aktarmıştır:

Dedem beni kaldırırdı ezanda

Süt kaynatırdık kara kazanda

Çay pişer ocakta katmer tavada

Ne güzeldi yaylalar

Yıllar sonra bu şiirin ilk halini kafiye ve hece ölçüsüne uyarak, üzerinde belirli düzenlemeler yaptıktan sonra yeniden yazmıştır. Bu şiirine "Ne Güzeldi Yaylalar" adını vermiştir:

Ebem beni kaldırırdı ezanda

Sütler kaynatırdık kara kazanda

Kızartırdı katmer pelit közünde

Ne güzeldi bir zamanlar yaylalar (111/1) (Umar, 2015: 69)

Sonrasında şiirler yazmaya devam eden şair, bu şiirleri saklamaya devam etmiştir.

2.1.8. Şiirlerinin Yayınlanması ve Halk Şairliği Unvanı

Fatma Umar İstanbul'dan Sivas'a döndüğü dönemde Muhsin Yazıcıoğlu'nun ölümü üzerine bir şiir yazmıştır.

"Varıp gittim Koçyiğit'in başına
Sen üşüdün bizler yandık gardaşım
Yüzüm sürdüm ay yıldızlı taşına
Sen üşüdün bizler yandık gardaşım" (99/1) (Umar, 2024:26)

Bu şiiri yazdıktan sonra, Muhsin Yazıcıoğlu için yazılan şiirlerin şiirlerin yayınlandığını duyan Fatma Umar, Muhsin Yazıcıoğlu'nun ölümü üzerine yazdığı şiiri kızı aracılığıyla internette yayınlamıştır. Bu paylaşımdan sonra aldığı beğeni ve yorumlar onun diğer şiirlerini de paylaşması konusunda teşvik etmiştir. Sonrasında İstanbul'da ilk yazdığı şiir olan Yaylalar şiirini bu sitede paylaşmış, gelen güzel yorumlarla şiirlerini paylaşmaya devam etmiştir. Yorumların artması ve kızının Fatma Umar'a bilgisayar kullanmayı öğretmesi ile sitedeki şiir paylaşım ve yorum işlerini kendisi yapmaya başlamıştır. Şiir Dergâhı isimli bu site sayesinde tanıştığı Siyşad Derneği Başkanı Bekir Alim ile internet ortamında atışmalar yapma fırsatı bulmuş ve onun daveti ile bu derneğe kurucu üye olmuştur.

Siyşad Derneği üyeliğinin ilerleyen zamanlarında dernek başkanı olan Bekir Alim Fatma Umar'a Ankara'daki halk şairliği sınavından bahsetmiş ve onun için buraya başvurmuştur. Yedi dernek üyesi ile Ankara'ya sınava giden Fatma Umar, bu sınavdan sonra Halk Şairliği belgesini alabilmiştir. "Almaya Geldim" şiirinde bu süreci şu şekilde anlatmaktadır:

"Münasip deyip de verirseniz siz
Şairlik belgemi alamaya geldim
Deryada bir damla görürseniz siz
Sel olup ummana dalmaya geldim

Gururla taşırım Oğuz boyunu
Sivas Bey pınardan içtim suyumu
Muammada gizli edep huyumu
Erenlere sırdaş olmaya geldim" (94/1-2) (Umar, 2019:29)

2.1.9. Aldığı Ödüller, Katıldığı Programlar ve Şölenler

2.1.9.1. Aldığı Ödüller

Cumhuriyet'in 100. Yılında Sivaslı 100 Yazar ve Şair Ödülü 1 Eylül 2023

2.1.9.2. Katıldığı Programlar

1. Geleneksel Uluslararası Sultan Şehir Sivas Şairler Buluşması
2. Geleneksel Uluslararası Sultan Şehir Sivas Şairler Buluşması
3. Geleneksel Uluslararası Sultan Şehir Sivas Şairler Buluşması
4. Geleneksel Uluslararası Sultan Şehir Sivas Şairler Buluşması
5. Geleneksel Uluslararası Sultan Şehir Sivas Şairler Buluşması
6. Geleneksel Uluslararası Sultan Şehir Sivas Şairler Buluşması
7. Geleneksel Uluslararası Sultan Şehir Sivas Şairler Buluşması
8. Geleneksel Uluslararası Sultan Şehir Sivas Şairler Buluşması
9. Geleneksel Uluslararası Sultan Şehir Sivas Şairler Buluşması
10. Geleneksel Uluslararası Sultan Şehir Sivas Şairler Buluşması
11. Geleneksel Uluslararası Sultan Şehir Sivas Şairler Buluşması
12. Geleneksel Uluslararası Sultan Şehir Sivas Şairler Buluşması
13. Geleneksel Uluslararası Sultan Şehir Sivas Şairler Buluşması

Sivas Hafik Çınarlı Köyü Vakfı 50. Yıl Kutlaması Biz Bize Yeteriz (2024)

Yürekten Dökülenler Sivas Express Gazetesi Radyo Programı (2024)

Şairler ve Yazarlar Buluşması Ahmet Turan Karakaş Anısına (2022)

İsmet Yıldırım ile Uzun İnce Bir Yolculuk "Hafik – Çınarlı Köyü" Sivas SRT (2023)

2.2. Âşık Edebiyatındaki Yeri

2.2.1. Âşıklığa Yönelmesini Sağlayan Sebepler

2.2.1.1. Soya Çekim

Bayrak Ana çocukluğunda annesi ve babaannesinin ağzından birçok şiir duyduğundan bahsetmiştir. Bu şiirleri kimi zaman annesinin ağzından ninni olarak, kimi zaman da babaannesi peynir yaparken ya da hayvanları ile ilgilenirken söylediği dörtlükler olarak duymuştur. Özellikle annesinden duyduğu bu şiirleri bir deftere yazarak kaydetmiştir ama bu

defter İstanbul' a taşındıkları dönemde kaybolmuştur. Yine köyde öğrendiği ve annesinde duyduğu türküleri, manileri bir deftere not eden Fatma Umar annesinin de şiir söyleme yeteneği olduğundan bahsetmiş, kendi sanatında annesinin de payı olduğunu vurgulamıştır. "Anam" şiirinde annesinin söylediği bu türkülerden bahsetmiştir:

"Üç kız yetiştirdin bir de koç yiğit
Ne güzel söylersin türküler beyit
Elinde tespihi dilinde tevhit
Cennette kapılar açarsın anam" (58/4) (Umar, 2019:78)

2.2.1.2. Gurbete Çıkma ve Sıla Hasreti

Ailesinin soyadı kanunu ile topraklarının bölünmesi ve buna bağlı olarak ailede kişi başına düşen gelirin azalması sebebi ile aile birçok maddi sıkıntı ile karşılaşmıştır. Bu ekonomik sıkıntıların yanı sıra Fatma Umar çocukken yaşadıkları evde amcalarıyla birlikte yaşadıklarını ve eltiler arasında birçok tartışma çıktığını dile getirmiştir. Bu olumsuz durumlar yüzünden Fatma Umar'ın iki amcası İstanbul'a göç etmiştir. Onların gidişinden sonra bir süre daha Sivas'ta kalan aile 1967 yılında İstanbul'a gitmiştir.

Bir ay kadar amcalarında kaldıktan sonra annesinin Şişli'de bir apartmanda kapıcı olarak iş bulmasıyla buraya taşınan aile, on bir sene boyunca burada kalmıştır. Daha sonrasında Çağlayan'da bir aile apartmanı satın alarak, buraya yerleşen ailenin halen amcaları, ailesinden belli kimseler burada yaşamaktadır. İstanbul'da yaşadığı ilk zamanları alışması oldukça zor olarak tanımlayan halk şairi; farklı bir dille, farklı bir giyimle İstanbul'da olmanın bir çocuk olarak onu zorladığını belirtmiştir. Bu şiirini biri bir şey söyler endişesi ile kimseye söylemeyen şair, yıllar sonra tekrar şiir yazdığında artık evli, ikinci çocuğunu kucağına almış olan bir annedir. Ortanca kızını kucağında sallarken çocukken gittiği yaylalar, dedesi, babaannesi, yayıklar, keçiler aklına gelmiş, bu sefer de uzun zamandır gidemediği, özlemini çektiği yaylaları şiirine konu edinmiştir. Eline kalem kâğıt alıp o an hissettiklerini yazan şair şu dörtlüğü kâğıda aktarmıştır:

Dedem beni kaldırırdı ezanda
Süt kaynatırdık kara kazanda
Çay pişer ocakta katmer tavada
Ne güzeldi yaylalar

Yıllar sonra bu şiirin ilk halini kafiye ve hece ölçüsüne uyarak, üzerinde belirli düzenlemeler yaptıktan sonra yeniden yazmıştır. Bu şiirine Ne Güzeldi Yaylalar adını

vermiştir:

“Ebem beni kaldırırdı ezanda
Sütler kaynatırdık kara kazanda
Kızartırdı katmer pelit közünde
Ne güzeldi bir zamanlar yaylalar” (111/1) (Umar, 2015: 69)

Bu durum bazı şiirlerinde göze çarpmaktadır.

“Köyümden ayrıldım küçük yaşımda
Sılamı aradım hep gözyaşımda
Çarıkla gezerdim toprak taşında
Burnumda tütüyor o güzel köyüm
Çifte kurnalarda o billur suyun” (39/3) (Umar, 2019:55)

2.2.1.3. Vatan ve Millet Sevgisi

İlk şiirini, on dört yaşındayken; ilkokulu bitirdikten sonra yazın köyde olduğu bir dönemde; Kıbrıs Barış Harekatı’nda işkence görerek şehit düşmüş olan basın mensubu ve aynı zamanda istihbaratçı olan Âdem Yavuz ‘un vatana iade edilmesi üzerine yazmıştır.

Kara haber Çınarlıda duyuldu
Acı olay her tarafa yayıldı
Elif ana hıçkırarak bayıldı
Şehitlik Mevla’dan hediye bize
Analar ağladı Âdem Yavuz’a

Sene yetmiş dörtte karar verdiler
Kıbrıs haritasın öne serdiler
Ayşe tatildedir diye girdiler
Şehitlik Mevla’dan hediye bize
Sunalar ağladı Âdem Yavuz’a (128/1-2) (Umar, 2015: 135).

Şiirlerindeki Türkmen, Türklük, vatan, bayrak temalarını atalarının kökenlerinden miras olarak aldığını söyleyen Fatma Umar kendisine Ziya Gökalp, Dilaver Cebeci gibi milliyetçi şairleri örnek almıştır. Fatma Umar’ın şiirlerinde kullandığı bu temaları “Ben Türkülerimi Vatana Yaktım” şiirinde açıkça dile getirmektedir:

“Herkes sevdiğine bir türkü yakar
Ben türkülerimi vatana yaktım

Sırtımda sadağım, gerdim yayımı
Ben sözüm ok edip hedefe çaktım

Şairin şiiri sevda aşk kokar
Bazısı ağlatır kor olur yakar
Dağları devirir bentleri yıkar
Ben vatan diyerek dağlara çıktım" (21/1-2) (Umar, 2019:36)

2.2.2. Âşıklık Gelenekleri

Âşıklık gelenekleri halk edebiyatı içinde ortak bir payda olup bir âşığın geleneğin kaidelerini öğrenmesini ve âşık edebiyatı içinde bulunduğu konumu belirtir. Günümüzde âşıklık gelenekleri belli unsurları ile yaşatılmaya devam etmektedir. Âşıklık geleneğinin halen canlılığını sürdürdüğü Sivas'ta da bu geleneklerin varlığı gözlemlenmektedir.

"Sivas bölgesindeki âşıklarda aranan özellikler genel olarak âşıklık geleneği içerisinde uygulanan mahlas alma, rüya sonrası âşık olma (bade içme), usta -çırak, atışma – karşılaşma, leb-değmez(dudakdeğmez), askı(muamma), dedim- dedi tarzı söyleyiş, irticalen söyleme, saz çalma gibi kaidelerin dışında değildir" (Temurtürkan, 2021:141).

Bayrak Ana kendini âşık olarak adlandırmamaktadır. Kendisinin halk şairi olduğunu söylemektedir. Bu bağlamda Bayrak Ana'nın âşıklık gelenekleri içindeki konumu aşağıda belirtilmiştir.

2.2.2.1. Bade İçme, Saz Çalma

Halk şairinin gelenek içindeki önemli aşamalardan biri olan bade içme ile ilgili bir deneyimi yoktur. Ayrıca Bayrak Ana saz çalmayı bilmemektedir.

2.2.2.2. Mahlas Alma

Şiirlerini paylaştığı Şiir Dergâhı sitesinde Fatma Umar'a okuyucuları tarafından Türk Ana, Anadolu'm Ana gibi mahlaslar önerilmiştir. Yine bu site aracılığıyla tanıştığı emekli bir komutan olan Kayserili Ünsal Arslankaya, yazdığı milli şiirlerinden dolayı Fatma Umar'a bayrak gibi dalgalandığını söylemiş ve "Bayrak Ana" mahlasını vermiştir.

2.2.2.3. Usta Çırak İlişkisi

Annesi, babaannesi ve ŞİYŞAD Derneği üyelerinin birçoğu Fatma Umar'a yazdığı

şiirlerde yol göstermiş olmasına rağmen bu kişiler ile oluşturulan ilişkiyi âşıklık geleneği olan usta çırak ilişkisi içinde saymak mümkün değildir.

2.2.2.4. Atışmalar

Bayrak Ana'nın doğmaca olarak söylenmiş atışma şiirleri yoktur. Atışma olarak sayılabilecek şiirleri Siyşad Derneği üyeleri arasında sözleşerek önceden yazıp, sonradan beraber okudukları şiirleridir.

Bu şiirlerin ilki Siyşad Derneği içerisinde her yıl düzenlenen birçok farklı ilden şairlerin geldiği etkinlik için dernek üyeleri tarafından "Gönül dostum sen Sivas'a hoş geldin" ayağı ile yazdıkları dörtlükler ile oluşturulmuştur.

Bekir Alim
Tarih kokar her bir köşesi
Gönül dostum sen Sivas'a hoş geldin
Bir başka olur SİYŞAD şiir neşesi
Gönül dostum sen Sivas'a hoş geldin

Fatma Umar
İlham alınır mı sefil baykuştan
Bülbül güle aşık uyanmaz düşten
Edirne Erzurum şanlı Maraş'tan
Gönül dostum sen Sivas'a hoş geldin

Kenan Bilgaç
Ruhsati'den Pir Sultan'dan Veysel'den
Yürek yangın yeri bizde ezelden
Vazgeçilmez suna boylu güzelden
Gönül dostum sen Sivas'a hoş geldin

Mustafa Altınay
Kimimiz gerçeği gören göz ile
Kimimiz hoşgörü güler yüz ile
Kimimiz elinde kırık saz ile
Gönül dostum sen Sivas'a hoş geldin

Eyüp Mert
Muhabbettir gönlümüzün gıdası
Hüzün verir misafirin vedası
Kıyametlik sevdamızın sedası
Gönül dostum sen Sivas'a hoş geldin

Fatma Umar
Selam Türkiye'nin her bir iline
İç Anadolu'nun nazlı gülüne
Seher vakti öten şen bülbülüne
Gönül dostum sen Sivas'a hoş geldin (Umar, 2015:149-160)

Bir diğer atışma örneği ise yine Siyşad Derneği üyeleri arasında yapılan aşağıdaki atışmadır:

"Günler Oldu Neden Gelmez Bu Tavşan"
Tereyağlı pilav hazır bekliyor
Bekir Alim günü güne ekliyor
Arkadaşlar tavşan diye tekliyor
Günler oldu neden gelmez bu tavşan / Fatma UMAR

Şairler toplanmış şiir yazıyor
Çabuk gel Muhsin Bey günler uzuyor
Avcıyım diyenler boşta geziyor
Günler oldu neden gelmez bu tavşan / Bekir ALİM

Ateşi yaktılar kara kazana
Başkan diyor yetişecek ezana
Avcı Muhsin katlanamaz bu zanna
Günler oldu neden gelmez bu tavşan / Mihriban SARI

Duydum ki tavşanı çekip vurmuşsun
Mancınık köyüne tuzak kurmuşsun
Dostlar gelecek mi diye sormuşsun
Günler oldu neden gelmez bu tavşan /Reşit BAHTİYAR

Yaralıydı son kez bakındı aya
İsyan etti buzdan soğuk havaya
Kaçış yoktu girecekti tavaya
Günler oldu neden gelmez bu tavşan / Bilal KARAMAN

Biz bu tavsandan umudu keselim
Tavşanın suyunun suyunu icelim
Geç olmadan kasaba gidelim...
Günler oldu neden gelmez bu tavşan / Leman GÜLBİL

Siyşada koşuyor kaşığı alan
Dostluklar bakidir gerisi yalan
Hoş bir seda imiş kubbede kalan
Günler oldu neden gelmez bu tavşan / Fatma UMAR

Av yapıp avlanmak yakışır sana
Tavşan dağa küstü sende tavşana
Sag koluna tüfek asmışsın amma
Günler oldu neden gelmez bu tavşan / Bekir ALİM

Tecer dağlarını her gün dolaşmış.
Aylar sürmüş iki metre yanaşmış.
Silah geri tepmiş dereye düşmüş
Günler oldu neden gelmez bu tavşan / Mihriban SARI

Umudumuz dağda gezen tavşandan
Kazan kurduk eski ocak başından
Hazırladık ses gelmiyor kaşıktan
Günler oldu neden gelmez bu tavşan / Seyfi DEMİR

Muhsin Aksakal'ın Cevabı:
Tavşana davetli bütün arkadaş
Pilavın yanında olmazmı lavaş

Geride kalmayın hep gelin gardaş
Nihayet sonunda geliyor tavşan

Bir atışta iki tavşan vuruyor
Tavşanın kilosu doksan geliyor
Üç gündür tavşanı kara beliyor
Nihayet sonunda geliyor tavşan

Çok yaman atıyor bizim şufani
Bir tavşan doksan gelir mi yani
Pilavın yanında olsun revani
Nihayet sonunda geliyor tavşan

2.2.2.5. Hikâye Anlatma

Bayrak Ana Çınarlı'da köklü bir ailenin oğlu ile bir yörük kızının aşkını, ailenin bu yörük kızını gelin alması ve daha sonra bu ailenin kendi isimlerinin unutulması, Yörüklüler soy ismini kullanmalarını anlatan halk hikayesi niteliğindeki kitabı 2024 yılında çıkmıştır. Bu hikâye saz ile anlatılamamış olsa da hikâye anlatma geleneği içinde sayılabilir.

2.2.2.6. Tarih Belirtme

Âşıklar, içinde bulundukları toplumsal yapının hem sözcüsü hem de en yakın tanığı niteliğindedir. Toplum içerisinde yaşanan sosyal, siyasal olayları, insan ilişkilerini, savaşları, varlık ve yoklukları, çeşitli önemli gelişmeleri kaydeden ve eserlerine aktaran bir hafıza niteliği taşıyan âşıklar, içinde bulundukları çağın ve toplumun görgü tanıklığını yapmıştır. Çoğu halk âşığı, toplumu ve toplumsal yapıyı yakından alakadar eden olaylarla kendi doğum tarihinin şiirlerinde tarihî birer belge niteliği olarak yer almasını istemiş ve bu amaçla yazdıkları şiirlerin genellikle ilk ya da son dörtlüğünde nadir de olsa ara kısımlarda tarih belirtmiştir.

Şühedalar sır oldu, sarıldı **dört** Eylül'de (26/1)
Dört Eylül'de dersi vermiştin peşin (38/5)
Dört Eylül yazılı altın yazıyım (50/3)
Sene **yetmiş dörtte** karar verdiler (128)
Seksen üç köyüne yönün söylenir (33/2)
İki bin yedide çare bulundu (130)

2.2.3. Âşıklara Etkileri

2.2.3.1. Bekir Alim

SİYŞAD Derneği başkanı olan Bekir Alim Sivaslı bir halk şairi olup mahlas olarak Sitemkâr Alim ismini kullanır. Fatma Umar ile internet sitesi üzerinden yazılan şiirler sayesinde tanışan Bekir Alim Fatma Umar'ı bu vesile ile kurduğu SİYŞAD Derneği'nin kurucu üyesi olmaya davet etmiştir. Bu dönemde dernek çalışmaların devam eden halk şairinin Bayrak Ana'ya ithafen yazdığı şiir aşağıdaki gibidir:

Kalemi yazıp anlatmış
Bu dostluğa bir dost katmış
Cehalete çalım atmış
Yürekli mert benim bacım

Gardaş diye başlar söze
Şivesi yakışır öze
Gelmesin nazara göze
Yürekli mert benim bacım

Bülbül gibi öter dili
Şiir dergahının gülü
Mutlaka Sivas'tır ili
Yürekli mert benim bacım

Senlik benlik olmaz elbet
Bacı bildik ilelebet
Gün doğacak biraz sabret
Yürekli mert benim bacım

Saygı sevgi dostluk konu
Her zaman kollarız onu
Muhabbetin olmaz sonu
Yürekli mert benim bacım

Kimler gelip göçtü handan
Kürdü, Türkü aynı kandan
Gerçek dostlar olur candan
Yürekli mert benim bacım

Yaz Alim'im yalan katma
Dostları yabana atma
Nene Hatun Kara Fatma
Yürekli mert benim bacım (Umar, 2015:144)

2.2.3.2. Eyüp Mert

Sivas Sarkışla doğumlu olan Eyüp Mert SİYŞAD Derneği üyesi olup Fatma Umar ile bu vesile tanışmıştır. Şiirleri SİYŞAD Derneğinin çıkardığı antolojide yayınlanan halk şairinin Bayrak Ana için yazdığı şiir aşağıdadır:

Anlamışım ben sende olanı
Bir ihlaslı deli yürek var sende
Gelir zaten arkasından kalanı
Vatan için hayır erek var sende

Layık gördüm cennetteki şaraba
Vaktinde düş iman ile turaba
Görsen düşkün fakir yetim gureba
Doyuracak yağlı çörek var sende

Korkusuzluk mühimmatın cephanen
Soysuzlara uğrak olmaz gül hanen
Düşmanlara karşı sağlam iraden
Haklayacak kazma kürek var sende

Mert'im der ki değil yanlış güdecek
Fatma Umar hep dosdoğru gidecek
Hak kitabı başına taç edecek
Gönlün gibi altın terek var sende (Umar, 2015: 147)

2.2.3.3. Hüseyin Kılbaş

Mersin doğumlu olan Hüseyin Kılbaş ilk şiirlerinde Gazi mahlasını kullanmasına karşın Kilisli âşık Hiddeti'nin ona verdiği Tevhidi mahlasını kullanmaktadır. Âşığın Bayrak Ana'ya ithafen yazdığı şiiri aşağıdadır:

Yüreği hep sevgi dolu,
O aslında Anadolu.
Yolu erenlerin yolu,
O aslında Anadolu.

Dini İslâm, aslı Kayı,
Hafik'te eğleşmiş soyu,
Çınarlı'dır onun köyü,
O aslında Anadolu.

İman ehli Hakk'a tâbi,
Sanki anam babam gibi.
Candır eşi Osman Abi,
O aslında Anadolu.

Minnet sana Yıldızeli,
Coştu bugün gurur seli.
Hüda' nın sevgili kulu,
O aslında Anadolu.

Gamlar, keder, tasa biter,
Dostluk için Sivas yeter.
Kalbim hâlâ orda atar,
O aslında Anadolu.

Mahlâsıdır "Bayrak Ana",
Sonsuz selâm hürmet ona,
Gazi kurban Yaradan'a,
O aslında Anadolu.

2.2.3.4. Mustafa Altınay

1947'de Sivas'ın Alaahacı köyünde doğan Mustafa Altınay okuma yazma bilmediği için ilk şiirlerini kızı yardımı ile kâğıda geçirmiştir. Bu şiirlerinde Seheri mahlasını kullanan halk şairi şiirlerini yazdığı defteri kaybetmesi ile daha sonraki şiirlerinde Altınay mahlasını kullanmıştır. Halk şairinin Bayrak Ana'ya ithafen yazdığı şiirler aşağıdadır:

Geçmişten geleceğe
Yürüyen Bayrak ana
Olmuştan olacağa
Eriyen Bayrak ana

Sağlam kurmuş binayı
Müze etmiş haneyi
Örf ile ananeyi
Koruyan Bayrak ana

Bilir oğuz soyunu
Ordan içer suyunu
Yirmi dört Türk boyunu
Arayan bayrak ana

Kovulsa da yurdundan
Atmaz elin ardından
Öz vatanın derdinden
Çürüyen Bayrak ana

Fitneleri utarak
Yakasından tutarak
Çolpanlara iterek
Kürüyen Bayrak ana

Kesip ekmek aşından
Destek alıp eşinden
Eşyaları peşinden

Sürüyen Bayrak ana

Yutmuş edep habını
İşler iylik babını
Başına eşarbını
Bürüyen Bayrak ana

Hakka dönüp yüzünü
Mayalayıp özünü
Adaletsiz sözünü
Tarayan Bayrak ana

Bacımız Fatma Umar
Asla oynamaz kumar
Çınarlıda bir çınar
Töreyen Bayrak ana

Can baş koyar vatana
Kızar caka satana
Altınaya atana
Koruyan Bayrak ana

Hayal ile seyrettim gezdim şark odasını
İnsanların buraya bakışı bir başkadır
Maneviyat gözüyle görmüşem edasını
Tarihin bu tarafa akışı bir başkadır

Üç tane al bayrağı asmışlardır ta başa
O mavi gözleriyle seyreder Kemal Paşa
Yem etmedi vatanı hele ki kurda kuşa
Kendisine bizleri çekişi bir başkadır

Bağlama sazı ile aynalı çorapları
Irafları süslüyor o bakır tabakları

Saç ayağı, maşrapa, tahta sap kaşıkları
Yer sofraya tepsinin çöküşü bir başkadır

Kahve değirmeniyle baksanıza şimdiye
Aşırma bakır kazan hizmet eder ganiye
Halı yastık, bakır tas, tabakları haniye
Namaz postuyla elişi bir başkadır

Objeyle lambalıklar, asa, baston beraber
Gemici feneri ki ışık tutar ne haber
Çan, kelek, zili takar koyun bundan bir haber
Tepeden ovalara şakışı bir başkadır

Kağnı arabasına koşmuş bir çift öküzü
Şark gemili çorabın başkasına yok sözü
Çavuş nişanı çorap hepisinin ak yüzü
Bu özel çorapların dikişi bir başkadır

Ahirete gitmeye işte açıktır kapı
Ölçemedim kaç imiş bilmem bunların çapı
Peynir küpü,turşu küp hele hele tuz küpü
Sarmısağın biberin kokusu bir başkadır

Biz eşeğe binipte şamdanlar ışık tutan var
Mücevher sandığından neler neler satan var
Kahve değirmenine şeker şerbet katan var
Semaverin havasın çıkışı bir başkadır

Dokuma kilimleri bel bağlıyla püskülü
Çoban tuzluğuna bakta boyundan askılı
Elma topu çorapsa deseni hoş nakışlı
El işi yastığın ki nakışı bir başkadır

Osmanlı armasıyla büyük kepçe ne görmüş

Yıldızlı çanta ile mendile kim ne sarmış
Eli belinde çanta isteyene ne vermiş
El yapımı resimin yokuşu bir başkadır

İleyenle, lengere, güğüm ayan şu taşı
Pilav tabağı, kevgir, vazolar orak sesi
Maşrapa, radyo ile hemi cecimin süsü
Halı yastığın rengi dönüşü bir başkadır

Gelin üç peşli giymiş baş köşeye oturmuş
Çarıklar patiğe bak önlük işi bitirmiş
Baş örtüyle beyaz yaşmak işi böyle götürmüş
Kuşağın ince beli sıkışıp bir başkadır

Beyaz işlik al fistan feste başa yakışır
Pullu boncuklu örtü yel vurdukça kokuşur
Boncuklu bel bağlıya bazen olur çakışır
Hele dokuma bezin pak işi bir başkadır

Sofra altıyla beşik kelepçe yapan ılgıdır
Kirman ile iğede gösterilen ilgidir
Orakla şu testisi akıldaki bilgidir
Halı kilim türlü renk hak işi bir başkadır

Hele Kangal köpeğin gongurdağı tasması
Şu Sivas'ta hoş olur güzellerin yapması
Altınay'ın hiç olmaz dilberlere küsmesi
Yiğitlerin sinesin yakışır bir başkadır

2.2.3.5. Tahir Görenli

Kahramanmaraşlı olan halk şairi yöresinde bulunan şairlerden ilham alarak ilk şiirlerini yazmıştır. Halk şairi unvanını alan şair Zahiri mahlasını kullanmaktadır. Bayrak Ana için yazdığı şiir aşağıdadır:

Yemyeşil ovası karlıdır dağı
Burcu burcu kokar peyniri yağı
Billur gibi akar koru ırmağı
Tarihte varsın sen Çınarlı köyü.

Kuruluş tarihin eski bilinmez
Oğuzlardan gelir ismin silinmez
Çınarlıda asla hain barınmaz
Tarihte varsın sen Çınarlı köyü.

Bayrak anadır bu köyün simgesi
Şiirlerde saklı sevgidir imgesi
Töresine bağlı Türkün yengesi
Tarihte varsın sen Çınarlı köyü.

2.2.3.6. Tevhidi (Kenan Bilgaç)

Sivas'ın Ulaş ilçesine bağlı Yazıcık köyünde doğan halk şairi evli ve dört çocuk sahibidir. Sivaslı âşıklardan etkilenen halk şairi 17 yaşındayken şiir yazmaya başlamıştır. Tevhidi mahlasını kullanmaktadır. Bayrak Ana'ya ithafen yazdığı şiir aşağıdadır:

Şehitler otağı Çınarlı köyü
Anlatayım size Fatma Umar'ı
Bayrak ana derler güzeldir huyu
Anlatayım size Fatma Umar'ı

Özü vatan aşkı ise bayraktır
Fesatlık düşünmez yüzleri paktır
Engin gönüllüdür yüreği aktır
Anlatayım size Fatma Umar'ı

Cemaat içinde bilir yerini
Atışmaya girme yüzer derini
Sözleri altındır şiir ürünü
Anlatayım size Fatma Umar'ı

Misafir perverdir hanesi geniş
Bir sorunun varsa git ona danış
Gerçek dost istersen onunla tanış
Anlatayım size Fatma Umar'ı

Herkesin kendince vardır sorunu
Unutturdu yeni doğan torunu
Eşine dostuna verir kârını
Anlatayım size Fatma Umar'ı

Ozan Tevhidi der başımın tacı
Mevla'm bu dostuma vermesin acı
Bazen ana derim bazen de bacı
Anlatayım size Fatma Umar'ı

2.2.3.7. Ünsal Arslankaya

Kayserili olan Ünsal Arslankaya bir dönem öğretmenlik yaptıktan sonra astsubaylığı kazanıp göreve başlamıştır. Şu an malulen emekli olan halk şairinin Bayrak Ana için yazdığı şiir aşağıdaki gibidir:

Hangi ana doğurmuş muhteşem ana
Hem cana can katıyor hem mihmandar cana
Yüreğinde sevgisi merhameti bir yana
Her haline bir mezar, kazıyor Fatma Umar

Bedeni Türk yurdudur ruhu şeref burcunda
Yoğurmuş ahlakını nuru İslam harcında
Sebatlıdır sadıktır hakka olan borcunda
Kutsamanın resmini çiziyor Fatma Umar

Ayağının altına cenneti sermiş baki
O kevserin suyunu bize taşıyan saki
Uzleti mümkün iken vahdet ister illaki

Mutluluk şifresini çözüyor Fatma Umar

Eza verir hep ona haklının diz çöküşü
Kalleşlerin çöküşü Gül'ün boyun büküşü
Mazlumu omuzlayıp aşar her tür yokuşu
Mertliğin kitabını yazıyor Fatma Umar

Kahraman Türk anası korku yok gözünde
Anlayana hikmet çok öğüt çoktur sözünde
Edebin ve sevginin şavkı o mah yüzünde
Doğruluk ikliminde geziyor Fatma Umar (Umar, 2015: 145)

2.2.4. Çıkardığı Kitaplar, Şiirlerinin Olduğu Kitap, Dergi, Makaleler

2.2.4.1. Çıkardığı Kitaplar

1. Geçmişten Geleceğe Çınarlı Folkloru

Sivas'a yerleştikten sonra dernek çalışmalarına devam eden şair dernek başkanının da yol göstermesi ve kızlarının da yardımıyla hazırlığı on yıl süren köyünün tarih, gelenek, göreneklerini ve türkülerini derlediği Geçmişten Geleceğe Çınarlı Folkloru adlı yöresel kitabını çıkarmıştır. Bu kitabın yazım aşamasında Çınarlı'nın eski muhtarları ile yaşlıları ile konuşan Fatma Umar kendisinde önceden bulunan türkülerin, ağıtların manilerin eksik kısımlarını böyle tamamlamıştır. Kitapta bu şekilde hazırlanmış 94 parça bulunmakta bu türkülerden 24 tanesi Uğur Kaya tarafından bestelenmiş ve TRT' de yayınlanmıştır. Ayrıca kendi şiirlerinden on beşi resmi şekilde olmayarak bestelenmiştir. Resmi olarak ise Gönül ve Halay şiirleri de bestelenmiştir ama Fatma Umar kitabındaki köyüne ait olan şiirlerin bestelenmiş olmasından çok daha memnundur. Bu kitabın yazım aşamasında Çınarlı'nın eski muhtarları ile yaşlıları ile konuşan Fatma Umar kendisinde önceden bulunan türkülerin, ağıtların manilerin eksik kısımlarını böyle tamamlamıştır. Kitapta bu şekilde hazırlanmış 94 parça bulunmakta bu türkülerden 24 tanesi Uğur Kaya tarafından bestelenmiş ve TRT' de yayınlanmıştır. Ayrıca kendi şiirlerinden on beşi resmi şekilde olmayan, resmi olarak ise Gönül ve Halay şiirleri de bestelenmiştir ama Fatma Umar kitabındaki köyüne ait olan şiirlerin bestelenmiş olmasından çok daha memnundur. Ayrıca bu kitabı hazırlama aşamasında güreşle ilgili konularda, milli güreşçi olan abisi de ona çok destek olmuştur.

2. Ben Aslında Anadolu'yum

Bayrak Ana 2015 yılında kendi imkanları ile çıkardığı bu kitabında şiirlerini "Vatan- Bayrak", "Memleket- Doğa", "Kahramanlık", "Hayat- Umut", "Özlem- Hasret" ve "Ölüm, Ağıt- Taşlama" başlıkları altında sıralamıştır.

3. Bozkırın Sesi

2019 yılında çıkardığı bu kitapta Türklük ve vatan bayrak ağırlıklı şiirleri bulunan halk şairi ayrıca Sivas'ı ve çocukluğuna duyduğu özlemi anlatmıştır.

4. Türkmen Heybemden Şiirler

Son şiir kitabı olan bu kitapta Yörüklük, Türklük ile ilgili şiirleri mevcuttur.

5. Yörük Kızı

Fatma Umar'ın bu kitabı Çınarlı'da köklü bir ailenin Antalya'dan bir yörük kızını gelin alması ve zamanla bu ailenin isminin unutulması ve adlarının Yörükler olarak kalması üzerine yazdığı gerçek bir yaşam öyküsüdür.

2.2.4.2. Şiirlerinin Olduğu Kitaplar

1.Siyşad Şairler Seçkisi Şiir Antolojileri- 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13

Sivas Yazarlar ve Şairler Derneğinin hazırladığı Şairler Seçkisi Şiir Antolojisi- 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13 kitaplarının hazırlık süresince görev alan halk şairinin hazırlanan on üç antolojide şiirleri bulunmaktadır. Bu antolojiler hazırlanırken antolojiye şiirlerini vermek üzere şairleri davet eden dernekte, yurt içinden olduğu gibi Bakü'den Kerkük'ten Almanya'dan olduğu gibi yurt dışından da şiirler gönderilmektedir. Şiirlerini gönderenlerin şiirleri antolojiye dahil edilip antoloji hazırlandıktan sonra bu şairler yaz ayında Sivas'a davet edilmektedir. Dernek kapsamında üç gün boyunca bu davetliler ve üyeler için düzenlenen bu şenlik üç gün sürmektedir. Şenliğin ilk gününde davet edilen şiir yazarları Sivas merkezde karşılanmaktadırlar. Fatma Umar'ın "Gönül Dostum" adlı şiiri davetlerine icabet eden bu şair ve yazarlara hitaben yazdığı bir şiiridir:

"Koca bir çınarın dallarıyız biz
Selçuklu Osmanlı kollarıyız biz
SİYŞAD derneğinin gülleriyiz biz
Gönül dostum sen Sivas'a hoş geldin

Dört Eylül'de Atamızı anarak
Ruhsati Veysel'le mana bularak

Yiğit otağına yiğit kararak

Gönül dostum sen Sivas'a hoş geldin" (131/1-2) (Umar, 2015:149-160)

Şenliğin ikinci gününde kültür merkezinde şiir müzik programı yapılmakta olup burada hem derneğin üyeleri hem de davet edilen şair ve yazarlar istekleri üzerine şiirlerini okuyabilmektedir. Üçüncü gün ise Sivas'ın belli bir ilçesine gidip hem o ilçeyi tanıtarak hem de ilçenin âşıklarını veya kültürel değerlerini ziyaret etmektedirler.

Siyşad Derneği etkinlikleri arasında dernek üyelerinin âşıklığa şiire, kültüre ve geleneğe teşvik amacıyla okullara gitmesi ve öğrencilerle bir söyleşi gerçekleştirdiği etkinlikler de mevcuttur. Yine dernek içinde de özel günlerde etkinlikler olmakta, o günlere özel şiir yazanlar şiirlerini okumakta ve genellikle kıdemli olmak üzere bazı dernek üyelerini onurlandırmak için, o üyenin yaşarken kıymetinin bilinmesi için etkinlikler yapılmakta, onun için yazılan şiirler okunmaktadır. Fakat bu etkinliklerin devamlılığı sağlanamamıştır. Pandemiden önce derneğe yapılan yardımların pandemiden sonra kesilmesi sebebiyle bu etkinlikleri karşılayabilecek maddi bir kaynak bulunmamaktadır.

2. Sivasspor

Siyşad derneğinin üyelerinin Sivasspor için yazılan şiirlerinin toplanarak, basıldığı bir kitap mevcuttur. Bu kitaba Fatma Umar da "Biz Yılmayız" şiiri ile katkı sağlamıştır:

"Yüreğin yanmasın valim
Yiğidoyuz biz yılmayız
Elbet atarız bir çalım
Yiğidoyuz biz yılmayız

Sabret Sivasspor sabret
Hak yerini bulur elbet
Dürüst deriz ilelebet
Yiğidoyuz biz yılmayız" (90/1-2) (Umar, 2019:29)

2.2.4.3. Şiirlerinin Yayınlandığı Dergiler

1. Sivas'ta yayınlanan Söz Şehri Dergisi'nde, "Seher Yeli" şiiri,

2. Kahramanmaraş' ta yayınlanan Alkış Dergisi'nde "Kahramanmaraş" şiiri

3. Gaziantep'te yayınlanan Kumru Dergisinde "Türkoğlu Türk'üm Ben", "Ben Aslında Anadolu'yum", "Türklüğe Çağrı" şiirleri yayımlanmıştır.

III. BÖLÜM

3. BAYRAK ANA'NIN ŞİİRLERİNDE BİÇİM ÖZELLİKLERİ

3.1. Mısra Sayısına Göre Şiirler

Genel geçer bir kavram olan özelden genele gitme kuramı gereği her bütünün kendini oluşturan en küçük birimleri bulunmaktadır. Şiir için de geçerli olan bu durum şiirin bütününü oluşturan parçaların kendi aralarındaki uyuma dayanır. Genellikle dize veya mısra olarak adlandırılan bu birimler şiirin en küçük parçalarını meydana getirir.

Kendi başına bir manaya sahip olan ya da başka bir parçaya bağlı olarak oluşturulan ölçülü kısma dize veya mısra ismi verilebilir (Onay, 2012: 40). Mısra şiirin temelini oluşturan parça olarak düşünülmekle birlikte, bu parça şiirin nazım biçimini, kafiye örgüsünü belirleme de önemli bir yere sahiptir.

Türk edebiyatında ilk şiir örneklerinden itibaren en çok kullanılan nazım birimi dörtlüktür. Türk nazım birimi (Dizdaroğlu, 1969: 24) olarak ifade edebileceğimiz dörtlük eski şiir geleneğinin devamı niteliğinde olan âşıklık geleneğinde de sıkça kullanılmaktadır. Bunların dışında âşıklar şiirlerini dörtlük dışındaki nazım birimleri ile de oluşturmuşlardır. İkişer dizeli şiirlerin nazım birimine beyit (ikili), üçer dizelilere müselles (üçlü), beşer dizelilere muhammes (beşli), altışar dizelilere müseddes (altılı), yedişer dizelilere müsebba (yedili), sekizer dizelilere müsemmen (sekizli), dokuzar dizelilere mütessa (dokuzlu), onar dizelilere muaşşar (onlu) denilmektedir (Durbilmez, 2018a: 50).

Bayrak Ana'nın şiirlerinde sık kullanılan nazım birimi dörtlüktür. İncelenen yüz elli bir şiirinin yüz otuz biri dörtlükle yazılmıştır. Bir şiiri ikiliklerle, on dört şiiri beşliklerle, beş şiiri ise altılıklarla yazılmıştır.

3.1.1. İki Mısra ile Yazılan Şiirler

Bayrak Ana'nın iki mısra ile yazılan bir şiiri vardır. "Türk Destanı" adlı şiiri incelenen yüz elli bir şiiri içinde ikili mısra şeklinde yazılan tek şiiridir:

"Anacığım otur hele ben sorayım sen de söyle
Türk' ün şanlı tarihini anlat beynime hıfz eyle

Gel yanıma yavru bala sözlerimi iyi dinle
Hakikattir anlatılan ne yalan var ne de hile" (3/1-2) (Umar, 2019: 11)

3.1.2. Dört Mısra ile Yazılan Şiirler

Bayrak Ana'nın incelenen şiirlerinin çoğunluğunu dört mısra ile yazılan şiirler oluşturmaktadır. Halk şairinin bu çalışmada incelenen yüz elli bir şiirinin yüz otuz biri dörtlükle yazılmıştır. Bu şiirler; 4, 6, 7, 8, 9, 10, 14, 16, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 51, 52, 54, 55, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 129, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150 şiirleridir.

Bayrak Ana'nın "Biz Bozkurduz", "Türkoğlu Türk'üm", "Var Benim" şiirleri dörtlük ile yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

"Biz bozkurduz yelemizde demir dağın rengi var
Her ülkücü neferinde bir ordunun dengi var
Üç kıtada at oynatmış şanlı Türk'tür adımı
Kırk atlı çerinin başı Kürşad'ın ahengi var" (4/1) (Umar, 2019: 14)

"Aslım Göktürk oğlu soyum Oğuz'dur
Atalarım Ertuğrul'dur Yavuz'dur
Alperenim koç yiğittir yağızdır
Söyledim ya gardaş Türkoğlu Türk'üm" (7/2) (Umar, 2019: 18)

"Silinmez izleri asildir soyum
Ser verir sır vermem ketumdur huyum
Yurduma göz diker kazarsan kuyum
Hedefe kilitli yayım var benim" (8/3) (Umar, 2019: 20)

3.1.3. Beş Mısra ile Yazılan Şiirler

Bayrak Ana'nın beş mısra ile yazılan on dört şiiri bulunmaktadır. Bunlar 1, 2, 11, 12, 13, 15, 39, 50, 53, 56, 68, 110, 128, 151 şiirleridir.

Bayrak Ana'nın "Türk'ün Bozkır Sesi", "Şehitler" şiirleri beş mısra ile yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

"Bayrak Ana menzillere yürürüm

Atatürk'ün ilkesinde dururum
Vatan bayrak diye canım veririm
Kayı otağının yanan közüyüm
Türk'ün bozkır sesi yayla kızıyım (1/5)" (Umar, 2019: 9)

"Çarpışır düşmanla göğüs göğse
Korku yok gözünde düşmez ki yeğse
Vatana bayrağa yad bir el değse
Coşkun nehir gibi taşan yiğitler
Cenneti âlâya koşan şehitler" (12/2) (Umar, 2019: 25)

3.1.4. Altı Mısra ile Yazılan Şiirler

Bayrak Ana'nın altı mısra ile yazılan beş şiiri bulunmaktadır. Bu şiirleri; 5, 17, 18, 38, 130 şiirleridir.

"Oğuz Boylum Gelesin", "Ay Yıldızlı Canan" şiirleri altılı mısra ile yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

"Kör geceyi Alparslan'la yırtta gel
Osman Bey'le karanlığı örtte gel
Koç yiğitler çok ağır bir dertte gel
Yangın büyük her hanede yurtta gel
Oğuz boylum asil soylum gelesin
Bazıları yılan oldu bilesin" (5/3) (Umar, 2019: 15)

"Asil soylu milletim ezeli şeref şanım
Vatan bayraksız olmaz rengine verdim kanım
Bir karış toprağıma bin kere feda canım
Cihan üstüme gelse vatana döner yönüm
Bedenime sarmaya kanım vermeye geldim
Ay yıldızlı canana canım vermeye geldim" (17/1) (Umar, 2019:30)

3.1.5. Dörtlükleri Farklı Mısra Sayısı ile Yazılan Şiirler

Bayrak Ana'nın şiirleri içerisinde farklı mısra sayısı ile yazılan iki şiiri bulunmaktadır. Her iki şiirinde de şiirler çoğunluk olarak dörtlü mısra ile yazılmışken son dörtlükleri beşli

mısra ile yazılmıştır. “Almaya Geldim”, “Görmelisin Şimdi Bizim Oraları” şiirleri bu şekilde oluşturulmuştur:

“Aşık Veysel Pir Sultan'ın ilinden
Sefil Selim Ruhsati'nin yolundan
Selamlar getirdim gonca günden
Şakıyan bülbülü bulmaya geldim

Bayrak Ana fazla uzatma sözü
Şair odur halkın kulağı gözü
Vatan sevgisiyle doludur özü
Al bayrak altında kalmaya geldim
Şairlik belgemi almaya geldim” (94/3-4) (Umar, 2019:29)

“Koyun kuzu bereketli bu zaman
Kaynıyor kazanlar taşmasın aman
Çoban kavalını üfler pek yaman
Görmelisin şimdi bizim elleri

“Gelin kızlar halay kurmuş dönüyor
Manilerle birbirini deniyor
Sac ekmeği tereyağlı yeniyor
Bayrak Ana o günleri anıyor
Görmelisin şimdi bizim elleri” (113/4-5) (Umar, 2015: 75)

Bayrak Ana’nın her iki şiirinde de şiirin diğer dörtlükleri dört mısra ile yazılmışken, son dörtlük beş mısra ile yazılmıştır.

3.2. Hane Sayısına Göre Şiirler

Mısraların birleşmesiyle oluşan nazım birimlerinin sayısı şiirin kaç haneden oluştuğunu belirler. Bu haneler çoğunlukla dörtlük olarak oluşturulsa da iki, beş ve altı mısradan oluşan hane sayıları da mevcuttur.

“Âşık tarzı şiirlerde, verilen/açılan ayağa bağlı kalarak en az üç dörtlük / bent söylemek gerekir. Şiirlerin hane sayısı, özellikle nazım biçimlerini belirlemede önemli bir yer tutar. Söz gelimi koşma ve semaîler genellikle 3-5 bentten oluşurken, destanlar en az 6 bentten meydana

gelir ve bent sayısının üst sınırı yoktur" (Durbilmez; 2020: 110).

Bayrak Ana'nın şiirlerinde hane sayıları çeşitlilik göstermektedir. Üç haneliden başlayarak yirmi iki haneye kadar olan şiirleri vardır. Halk şairi şiirlerini yazarken çoğunlukla beş, altı ve yedi dörtlük kullanarak oluşturmuştur.

Bayrak Ana'nın şiirleri hane sayılarına göre aşağıdaki gibi incelenmiştir:

3.2.1. İki Dörtlük Olarak Oluşturulan Şiirler

Bayrak Ana'nın iki dörtlükten oluşan bir şiiri bulunmaktadır. Bu şiiri; "Gerek" şiiridir.

"Balamıza tay gerek
Taya asil soy gerek
Soya oba toy gerek
Toya yağız bey gerek" (89/1) (Umar, 2024:12)

3.2.2. Üç Dörtlük Olarak Oluşturulan Şiirler

Bayrak Ana'nın üç dörtlükten oluşan dört şiiri bulunmaktadır. Bu şiirleri; 4, 83, 91, 123 şiirleridir.

Halk şairinin "Gelincik" ve "Kalmadı" şiirleri üç dörtlükten oluşan şiirlerine örnek olarak gösterilebilir:

"Dikenler içinde açmış göğçeğin
Can evinden yara almış gelincik
Poyraz vurmuş yere eğmiş çiçeğin
Bozkırlarda sıra almış gelincik" (83/1) (Umar, 2019: 106)

"Zalim felek neden hesabın bitmez
Kanayan yüreğe merhem kâr etmez
Lokman hekim gelse yara em tutmaz
Göçtü Padişahlar ferman kalmadı" (91/2) (Umar, 2024:45)

3.2.3. Dört Dörtlük Olarak Oluşturulan Şiirler

Bayrak Ana'nın dört dörtlükten oluşan on üç şiiri bulunmaktadır. Bu şiirleri; 16, 59, 60, 62, 65, 80, 82, 84, 94, 96, 126, 137, 149 şiirleridir.

Halk şairinin "Gaziler", "Türk'üm Türk", şiirleri dört dörtlük ile oluşturulan şiirlerine örnek olarak gösterilebilir:

“Vatan toprağını çiğnetmez asla
Çakmak gözlerini doldurmaz pusla
Silahını öpüp göğsüne yasla
Vatan bayrak ile demli gaziler” (16/3) (Umar, 2019:29)

“Halı, kilim nakışında motiflerde yer benim
Kopuz benim kaval benim keman benim tar benim
Kına yakıp uğurlarım bu vatana yar benim
Üç kıtada at koşturup mühür vuran izim Türk
Adaleti yasa edip uygulayan tezim Türk” (15/2) (Umar, 2019: 28)

3.2.4. Beş Dörtlük Olarak Oluşturulan Şiirler

Bayrak Ana’nın şiirlerini en çok oluşturduğu dörtlük sayısından biri olan beş dörtlükten oluşan şiirleri otuz altı tanedir. Bu şiirler; 24, 28, 46, 51, 58, 63, 66, 69, 71, 73, 74, 76, 77, 78, 79, 98, 99, 100, 101, 107, 112, 113, 114, 115, 118, 121, 125, 127, 131, 136, 138, 142, 144, 145, 147, 149 şiirleridir. Halk şairinin “Ne Güzel”, “Sılaya Özlem”, şiirleri beş dörtlük ile oluşturulan şiirlerine örnek olarak gösterilebilir:

“Bülbül güle aşık şakıyor dalda
Aşıkların gönlü ne para pulda
Hakiki mürşidin bırakmaz yolda
Dost ile ahdimiz gütmek ne güzel” (121/3) (Umar, 2015: 110)

“Çiftçi gardaş arpa, buğday savurur
Kızgın güneş yanık teni kavurur
İnsan o yurtlarda kendini bulur
Orak alıp başak yolasım geldi” (125/4) (Umar, 2015: 125)

3.2.5. Altı Dörtlük Olarak Oluşturulan Şiirler

Bayrak Ana’nın şiirlerinin çoğunluğunu oluşturan dörtlük sayısından bir diğeri olan altı dörtlükten oluşan şiirleri otuz dokuz tanedir. Bu şiirler; 6, 7, 8, 9, 19, 20, 21, 22, 23, 29, 32, 35, 36, 40, 45, 54, 55, 64, 67, 70, 72, 75, 81, 85, 86, 88, 93, 95, 102, 103, 104, 105, 108, 109, 135, 139, 140, 146, 148 şiirleridir. “Bizde” ve “Anadolu’m” şiirleri altı dörtlükten oluşan şiirlerine örnek verilebilir:

“Göçler gider yayla bizim yurt bizde
Koyun kuzu koçlar bizim kurt bizde
Köylü kentli gardaş bizim fert bizde
Bayrak Ana yiğit bizim mert bizde” (109/6)

“Destanlaşmış çağlarıyla
Şehitleri sağlarıyla
Bahçeleri bağlarıyla
İçsem seni yudum yudum
Benim güzel Anadolu'm” (110/3) (Umar, 2015: 53)

3.2.6. Yedi Dörtlük Olarak Oluşturulan Şiirler

Bayrak Ana’nın şiirlerinin çoğunluğunu oluşturan bir diğer dörtlük sayısından biri olan yedi dörtlükten oluşan şiirleri yirmi dört tanedir. Bu şiirler; 14, 26, 27, 30, 31, 33, 34, 37, 42, 44, 47, 48, 49, 52, 57, 87, 90, 106, 116, 117, 122, 129, 132, 141 şiirleridir.

“Kanımızla Mühürledik” ve “Hafik” şiirleri yedi dörtlükten oluşan şiirlerine örnek verilebilir:

“Bu vatan bölünmez bölemezsiniz
Ata mirasıdır alamazsınız
Kıyamete kadar giremezsiniz
Kanımızla mühürledik vatanı
Dedene bir sor da Türk kimmiş tanı” (13/1) (Umar, 2019: 26)

“Koçhisar adınla dünün söylenir
Tarihin içinde ünün söylenir
Seksen üç köyüne yönün söylenir
Tarihin açılan gözüdür Hafik” (33/2) (Umar, 2019:49)

3.2.7. Sekiz Dörtlük Olarak Oluşturulan Şiirler

Bayrak Ana’nın şiirlerinin bir kısmını oluşturan sekiz dörtlükten oluşan şiirleri beş tanedir. Bu şiirler; 10, 61, 97, 111, 119 şiirleridir. “Bir Ölür Bin Diriliriz” şiiri sekiz dörtlükten oluşan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

“Demir dağları erittik

Karadan gemi yürüttük
Üç kıtaya biz hükmettik
Bir ölür bin diriliriz" (10/5) (Umar, 2019: 23)

3.2.8. Dokuz Dörtlük Olarak Oluşturulan Şiirler

Bayrak Ana'nın şiirlerini oluşturan dörtlük sayısından biri olan dokuz dörtlükten oluşan şiirleri iki tanedir. Bu şiirler; 124, 133 şiirleridir. Bayrak Ana'nın "Köyde Büyüdük" ve "Kolay Gelsin Çiftçi Gardaş" şiirleri dokuz dörtlükten oluşan şiirleridir:

"Çocukluk günlerim yadıma geldi
O eski anılar içimi deldi
Geçmişi unuttuk bize ne oldu
Herle bulgur yiye yiye büyüdük" (124/1) (Umar, 2015: 122)

3.2.9. On Dörtlük Olarak Oluşturulan Şiirler

Bayrak Ana'nın şiirlerinin içinde on dörtlükten oluşan şiirleri iki tanedir. Bu şiirleri "Türkülerimiz", "Oy Sivaslım Sivaslı" halay için bestelenen şiirleridir.

"Oy Sivas'lım Sivas'lım
Hem edalı hem nazlım
Ne de güzel konuşur
Dili bülbül avazlım" (43/10) (Umar, 2019:60)

3.2.10. On Bir Dörtlük Olarak Oluşturulan Şiirler

Bayrak Ana'nın şiirlerinin içinde on iki dörtlükten oluşan şiirleri bir tanedir. Bu şiiri; "Eksi Gelinler" şiiridir.

"Ne davar ne inek ne manda sağar
Peynir yağ yap desen başını döğer
Oğlana hazır al derimiş meğer
Ah anam nerde gı eksi gelinler" (41/11) (Umar, 2019:57)

3.2.11. On Beş Dörtlük Olarak Oluşturulan Şiirler

Bayrak Ana'nın şiirlerinin içinde on beş dörtlükten oluşan şiirleri bir tanedir. Bu şiiri; "Ne Derler Bizde" şiiridir.

"Dağ düzüne goyah, çukura esük

Sağlama gayım der, inmişe basuh
Kremaya gaymah, pancara pezük
Olmayan hayale güç derler bizde" (92/2) (Umar, 2015:83)

3.2.12. Yirmi İki Dörtlük Olarak Oluşturulanlar

Bayrak Ana'nın yirmi iki dörtlükten oluşan şiiri bir tanedir. "Ne Güzeldi Bir Zamanlar Çınarlı" şiiri yirmi iki dörtlükten oluşan şiiridir:

"Gurbet yoktu herkes köyde yaşardı
Birbirinin yardımına koşardı
Göçler gider yayla dolup taşardı
Ne güzeldi bir zamanlar Çınarlı" (134/1) (Umar, 2015: 118-121)

3.2.13. Dört Tane Beşlik Olarak Oluşturulan Şiirler

Bayrak Ana'nın şiirleri arasında dört tane beşlikten oluşan şiirleri iki tanedir. "Şehitler" ve "Türk'üm Türk" şiirleri dört tane beşlikten oluşmuştur.

"Yayıldı kokunuz ol miski amber
Karşılasın sizi yüce Peygamber
Parlıyor alnında hilâli kamer
Al bayrak elinde coşan yiğitler
Cenneti âlâya koşan şehitler" (12/1) (Umar, 2019: 25)

"Gökte uçan turnaların avazında zar benim
Dervişlerin Hak Hak diyen niyazında kor benim
Nazlı nazlı dalgalanan al bayrakta ar benim
Kutsal toprak Türkiye'yim yüreğim Türk sözüm Türk
Türkü söyler Türk elleri bestem Türk'tür sazım Türk" (15/1) (Umar, 2019: 28)

3.2.14. Beş Tane Beşlik Olarak Oluşturulan Şiirler

Bayrak Ana'nın şiirleri arasında beş tane beşlikten oluşan şiirleri üç tanedir. Bu şiirler; 1, 53, 151 şiirleridir. "Gönder Dadaş" ve "Türk'ün Bozkır Sesi" şiirleri bu türde yazılan şiirlerdir:

"Kayı boylarından Bozok'tur kolum
Hedef Kızılelma Turan'dır yolum

İç Anadolu'da Sivas'tır ilim
Ozanların ellerinde sazıyım
Türk'ün bozkır sesi yayla kızıyım" (1/1) (Umar, 2019: 9)

"Nene hatun yiğit özü
Riyasızdır merttir sözü
Soğuk elin sıcak yüzü
Kar yağmıyor bizim ele
Gönder dadaş ver sen yele" (53/3) (Umar, 2019:72)

3.2.15. Altı Tane Beşlik Olarak Oluşturulan Şiirler

Bayrak Ana'nın şiirleri arasında altı tane beşlikten oluşan şiirleri beş tanedir. Bu şiirler; 2, 11, 39, 50, 110 şiirleridir. "Türk Yurdunda Çakalların İşi Ne" ve "Güzel Köyüm" şiirleri örnek olarak verilebilir:

"Toprağında binler şüheda yatar
Uyan Türk evladı düşmanın beter
Verecek vatan yok bu zillet yeter
İnanma sırtlanın sahte yaşına
Türk yurdunda çakalların işi ne" (11/5) (Umar, 2019: 24)

"Köyümden ayrıldım küçük yaşımda
Sılamı aradım hep gözyaşımda
Çarıkla gezerdim toprak taşında
Burnumda tütüyor o güzel köyüm
Çifte kurnalarda o billur suyun" (39/3) (Umar, 2019:55)

3.2.16. Yedi Tane Beşlik Olarak Oluşturulan Şiirler

Bayrak Ana'nın şiirleri arasında altı tane beşlikten oluşan şiirleri dört tanedir. Bu şiirler; 13, 56, 68, 128 şiirleridir. "Kanımızla Mühürledik" ve "Maziye Bakış" şiirleri örnek olarak verilebilir:

"Resul övdü Türk'ü müjdeyi verdi
Hakka tapan haklı milleti gördü
Türkiye Türklerin Türk'ün öz yurdu

Kanımızla mühürledik vatanı
Şehit bildik bu toprakta yatanı" (13/4) (Umar, 2019: 26)

"Dedem üfleyince dilsiz kavalı
Koyun suya iner dinler ahali
Burnumda tütüyor yaylanın hali
Ah gençliğim çocukluğum nerdesin
Alev almış yanar bağrın nardasın" (56/2) (Umar, 2019:29)

3.2.17. Üç Tane Altılık Olarak Oluşturulan Şiirler

Bayrak Ana'nın şiirleri arasında üç tane altılıktan oluşan şiirleri bir tanedir. Bu şiiri; "Nene Hatun Can Anam" şiiridir.

"Bebeğini beşiğe beleyip düştün yola
Bebem öksüzde büyür vatansız olmaz ola
Basmasın torpağıma düşmanın pis çizmesi
Bizler gidersek önden belki vatan kurtula
Böyle deyipte gittin yolları dolam dolam
Nene Hatun can anam ben sene gurban olam" (18/1) (Umar, 2019:34)

3.2.18. Dört Tane Altılık Olarak Oluşturulan Şiirler

Bayrak Ana'nın şiirleri arasında dört tane altılıktan oluşan şiirleri bir tanedir. Bu şiiri; "Ay Yıldızlı Canan" şiiridir.

"Bayrak Ana hayranın nazlı hilalim benim
Kurban olam rengine kırmızı alım benim
Mavi göklerde süzül kanadım kolum benim
Sen gururla dalgalan özgürlük yolum benim
Hainlerin postunu yere sermeye geldim
Ay yıldızlı canana canım vermeye geldim" (17/4) (Umar, 2019:30)

3.2.19. Beş Tane Altılık Olarak Oluşturulan Şiirler

Bayrak Ana'nın şiirleri arasında beş tane altılıktan oluşan şiirleri bir tanedir. Bu şiiri, "Oğuz Boylum Gelesin" şiiridir.

"Ceddin ile sarp dağları aşta gel

Can verdiğin Türk yurtları kışta gel
Yalın kılıç çelik kalkan döşte gel
Alperenler al bayrakla başta gel
Oğuz boylum asil soylum gelesin
Türk yurtları talan oldu bilesin" (5/2) (Umar, 2019: 15)

3.2.20. Altı Tane Altılık Olarak Oluşturulan Şiirler

Bayrak Ana'nın şiirleri arasında altı tane altılıktan oluşan şiirleri bir tanedir.
Bu şiiri; "Çınarlı Şehitlerine" şiiridir.
"Şehitler yurdudur Çınarlı köyüm
Vatan dendiğinde değişir huyum
Oğuz boylarından geliyor soyum
Hesabını Ermeni'den sormalı
Şehit düştü al kınalı kuzular" (130/1) (Umar, 2015: 138)

3.3. Yazıldıkları Ölçüye ve Duraklarına Göre Şiirler

Âşıklık geleneğinde nazım biçimi oluşturan önemli unsurlardan biri olan ölçü şiirin ana yapılarından birini oluşturan ezgi ve ahengi sağlayan mühim bir yapıdır. Türk Halk şiirinde halk şairlerinin kullandığı ölçü çoğunlukla hece ölçüsüdür.

"Dizelerdeki hece sayısının eşitliğine dayanan ölçü sistemine hece vezni / ölçüsü denir (Durbilmez, 2020: 113). Aruzla yazan şairler var olmasına rağmen bu sayı hece ölçüsünü kullananların yanında azınlıkta kalmaktadır. İslamiyet ile Fars edebiyatının etkisi altına giren Türk edebiyatı belli bir dönem yüksek zümrelerde aruz vezni kullanmış olsa da Türk şiirinin ölçüsü Mehmet Yardımcı'nın da belirttiği gibi hece ölçüsüdür (Yardımcı, 2008: 140).

Bu genellemeye uygun bir kullanım sergileyen Bayrak Ana şiirlerinin tamamını hece ölçüsü ile yazmıştır. Şiirlerinin büyük bir kısmında 11'li hece ölçüsünü kullanan halk şairi, aynı zamanda 7'li, 8'li, 14'lü, 15'li ve 16'lı hece ölçüsünü kullanarak da şiirler yazmıştır.

3.3.1. Yedili Hece Ölçüsüyle Yazılan Şiirler

Bayrak Ana'nın yedili hece ölçüsü ile yazılmış altı tane şiiri bulunmaktadır. Bu şiirleri; 25, 37, 43, 89, 105, 116 şiirleridir.

Bayrak Ana bu şiirlerinin büyük bir kısmını 4+3 durak sistemini kullanarak oluştururken, bazı dörtlüklerinde 4+3 durağı yerine 3+4 veya 5+2 duraklarını kullanmıştır.

“Gerek” ve “Oy Sivaslım Oy Sivaslım” şiirleri bu tarzda oluşturulan şiirlerine örnektir:

Balamıza / tay gerek (4+3=7)
Taya asil / soy gerek (4+3=7)
Soya oba / toy gerek (4+3=7)
Toya yağız / bey gerek (4+3=7)

Beye okla / yay gerek (4+3=7)
Yaya hedef / say gerek (4+3=7)
Hedef saymayan / beye (5+2=7)
Ölmek ondan / yeğ gerek (4+3=7)” (89) (Umar, 2024:12)

Köse dağın / eteği (4+3=7)
Koçyiğitler / yatağı (4+3=7)
Uğrünerek / geliyor (4+3=7)
Yâr derdimin / ortağı (4+3=7)

Oy Sivaslım / Sivaslım (4+3=7)
Hem edalı / hem nazlım (4+3=7)
Ne de güzel / konuşur (4+3=7)
Dili bülbül / avazlım (4+3=7)

Bakır helke / kolunda (4+3=7)
Yaylaların / yolunda (4+3=7)
Eğlen biyol / konuşak (4+3=7)
Ölüm yok ya / sonunda (4+3=7)

Oy Sivaslım / Sivaslım (4+3=7)
Hem edalı / hem nazlım (4+3=7)
Ne de güzel / konuşur (4+3=7)
Dili bülbül / avazlım (4+3=7)

Oturmuş / koyun sağar (3+4=7)
Al fistan yeri döver (3+4=7)
Dünya güzele dönse (2+5=7)

Bu gönül seni sever (3+4=7)

Oy Sivas'lım / Sivas'lım (4+3=7)
Hem edalı / hem nazlım (4+3=7)
Ne de güzel / konuşur (4+3=7)
Dili bülbül / avazlım (4+3=7)

Otağı / takmış kola (3+4=7)
Seherde / çıkmış yola (3+4=7)
Tarlası / ırakmola (3+4=7)
Beni de / ırgat ala (3+4=7)

Oy Sivas'lım / Sivas'lım (4+3=7)
Hem edalı / hem nazlım (4+3=7)
Ne de güzel / konuşur (4+3=7)
Dili bülbül / avazlım (4+3=7)

Allı yazma / başında (4+3=7)
On üç / on dört yaşında (2+5=7)
Testiye / su doldurur (3+4=7)
Durmuş / pınar taşında (2+5=7)

Oy Sivas'lım / Sivas'lım (4+3=7)
Hem edalı / hem nazlım (4+3=7)
Ne de güzel / konuşur (4+3=7)
Dili bülbül / avazlım (4+3=7) (43) (Umar, 2019:60)

Bayrak Ana'nın yedili hece ölçüsü ile oluşturduğu "Eren İyi ki Varsın" isimli şiirinde şiirin çoğunluğunu 3+4 durak sistemi ile oluşturulurken bazı mısralarda 2+5 durağı kullanmış, son mısralar ise 4+3 durağı kullanılarak yazılmıştır:

Yürekte / yanan harsın (3+4=7)
Eren / iyi ki varsın (2+5=7)
Bedenin / cennet sarsın (3+4=7)
Eren / iyi ki varsın (2+5=7)

Göğ ekinken / biçildin (4+3=7)
Şehitliğe / seçildin (4+3=7)
Sen / cennete açıldın (2+5=7)
Eren / iyi ki varsın (2+5=7)

Bedelli / örnek alsın (3+4=7)
Yiğitlik / sende kalsın (3+4=7)
Kabrin / nur ile dolsun (3+4=7)
Eren / iyi ki varsın (2+5=7)

Aziz vatan / aşkındı (4+3=7)
Al bayrağa / düşkündü (4+3=7)
Kalleş düşman / şaşkındı (4+3=7)
Eren / iyi ki varsın (2+5=7)

Tüm milletin / şehidi (4+3=7)
Sadık tuttun / öğüdü (4+3=7)
Bayrak Ana / övündü (4+3=7)
Eren / iyi ki varsın (2+5=7) (25) (Umar, 2019:42)

3.3.2. Sekizli Hece Ölçüsüyle Yazılan Şiirler

Bayrak Ana'nın sekizli hece ölçüsü ile yazılmış on sekiz tane şiiri bulunmaktadır. Bu şiirleri; 10, 14, 20, 30, 42, 51, 53, 69, 73, 78, 79, 81, 90, 105, 108, 110, 120, 145 şiirleridir. Bu şiirlerin dördü 4+4 durağı ile yazılmışken, kalan on dört şiiri 4+4, 6+2, 5+3, 3+5 duraklarının karışık olarak kullanılması ile yazılmıştır.

4+4 durağıyla yazılanlar: 53, 69, 110, 145
Dağlarında / karlarıyla (4+4=8)
Horon halay / barlarıyla (4+4=8)
Davul zurna / tarlarıyla (4+4=8)
İçsem seni / yudum yudum (4+4=8)
Benim güzel / Anadolu'm (4+4=8)

Yılkı yılkı / atlarıyla (4+4=8)

Yayla yayla / yurtlarıyla (4+4=8)
Yiğitleri / mertleriyle (4+4=8)
İçsem seni / yudum yudum (4+4=8)
Benim güzel / Anadolu'm (4+4=8)

Destanlaşmış / çağlarıyla (4+4=8)
Şehitleri / sağlarıyla (4+4=8)
Bahçeleri / bağlarıyla (4+4=8)
İçsem seni / yudum yudum (4+4=8)
Benim güzel / Anadolu'm (4+4=8)

Âşıkları / sazlarıyla (4+4=8)
Yanık avaz / sözleriyle (4+4=8)
Allı gelin / kızlarıyla (4+4=8)
İçsem seni / yudum yudum (4+4=8)
Benim güzel / Anadolu'm (4+4=8)

Halı kilim / nakışıyla (4+4=8)
Ahu ceylan / bakışıyla (4+4=8)
Gönüllere / akışıyla (4+4=8)
İçsem seni / yudum yudum (4+4=8)
Benim güzel / Anadolu'm (4+4=8)

Vakur duruş edasıyla (4+4=8)
Kubbede hoş / sedasıyla (4+4=8)
Al bayrağa / sevdasıyla (4+4=8)
İçsem seni / yudum yudum (4+4=8)
Bayrak Ana / Anadolu'm" (4+4=8) (110) (Umar, 2015: 53)

6+2, 4+4, 3+5, 5+3 duraklarının karışık olarak kullanıldığı şiirler: 10, 14, 20, 30, 42, 51, 73, 78, 79, 90, 108, 120.

İslam bizim / sancağımız (4+4=8)
Oğuz / kutlu ocağımız (2+6=8)
Anadolu / bucağımız (4+4=8)
Bir ölür / bin diriliriz (3+5=8)

Hürriyettir / meşalemiz (4+4=8)
İlim irfan / meşgalemiz (4+4=8)
Edep / yıkılmaz kalemiz (2+6=8)
Bir ölür / bin diriliriz (3+5=8)

Kılavuzdur / Kur'an bize (4+4=8)
Hedef olmuş / Turan bize (4+4=8)
Kür Şadlardır / yaren bize (4+4=8)
Bir ölür / bin diriliriz (3+5=8)

Biz bozkurduz / Asena'yız (4+4=8)
Nene Hatun / can anayız (4+4=8)
Şehit elinde / kınayız (5+3=8)
Bir ölür / bin diriliriz (3+5=8)

Demir dağları / erittik (5+3=8)
Karadan / gemi yürüttük (3+5=8)
Üç kıtaya / biz hükmettik (4+4=8)
Bir ölür / bin diriliriz (3+5=8)

Türk'üz işte / sözün özü (4+4=8)
Oyarız / yan bakan gözü (3+5=8)
Böyle / Türk'ün oğlu kızı (2+6=8)
Bir ölür / bin diriliriz (3+5=8)

Bu vatana / can vererek (4+4=8)
Yüz binlerce ten vererek (4+4=8)
Al bayrağa / kan vererek (4+4=8)
Bir ölür / bin diriliriz (3+5=8)

Bayrak Ana der ki / Türk'üz (6+2=8)
Şanı yüce / soylu ırkız (4+4=8)
Elde kılıç / başta börküz (4+4=8)

Bir ölür / bin diriliriz (3+5=8) (10) (Umar, 2019: 23)

3.3.3. On Birli Hece Ölçüsüyle Yazılan Şiirler

Bayrak Ana'nın şiirlerinin büyük bir çoğunluğu on birli hece ölçüsü ile yazılmıştır ve bu ölçü ile yazılan yüz otuz beş tane şiiri bulunmaktadır. Bu şiirleri; 1, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 16, 21, 22, 23, 24, 27, 28, 29, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 38, 39, 40, 41, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 52, 54, 22, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 70, 71, 72, 74, 75, 76, 77, 78, 80, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 106, 107, 109, 111, 112, 113, 114, 115, 117, 118, 119, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 146, 148, 149, 150, 151 şiirleridir.

Bayrak Ana on birli hece ölçüsü ile yazdığı şiirlerinde kimi zaman tek bir durak sistemi kullanırken bazen de farklı durakları karışık olarak kullanmıştır. Halk şairi on birli hece ölçüsü ile oluşturduğu yüz otuz beş şiirin dokuz tanesini 6+5 durağı ile on iki tanesini 4+7, 4+4+3, 4+3+4, 6+5 duraklarını karışık olarak kullanarak, yüz on dört tanesini ise 4+4+3, 6+5 duraklarını karışık kullanarak yazmıştır.

6+5 durağı kullanılarak yazılanlar: 8, 49, 71, 92, 93, 94, 98, 100, 139

Yüzüp dabbahlarlar / manda gönünü (6+5=11)
Ne muşmalar yerde / dikilir çarık (6+5=11)
Köşker bilir tersi / düzü yönünü (6+5=11)
Derisi gerilir / çekilir çarık (6+5=11)

Çeşitleri çoktur / varlığa göre (6+5=11)
Giydi Anadolu / her köy her yöre (6+5=11)
Bize miras kalan /gelenek töre (6+5=11)
Süslü pul üstüne / çakılır çarık (6+5=11)

Tokalı yörekli / bir de çitikli (6+5=11)
İçe sırım çekip / bizle delikli (6+5=11)
Karda batmayana / denir helikli (6+5=11)
Mazide hatıra / bakılır çarık (6+5=11)

Aslın inkâr eden / bilmez kendini (6+5=11)

Kundura iskarpin / yıktı fendini (6+5=11)
Birinci ağızdan / döktüm derdini (6+5=11)
Çarıklı deyince / yıkılır çarık (6+5=11)

Bayrak Ana der ki / bilinmez değer (6+5=11)
Kıymetini bilen / özenir giyer (6+5=11)
Geçmişi unutup / bilmezsen eğer (6+5=11)
Gider çöplüklere / dökülür çarık (6+5=11) (100) (Umar, 2024:54)

4+4+3 durağı kullanılarak yazılan şiirler: 5
Çok beklettin / ey şanlı Türk / çıkta gel (4+4+3=11)
Ötüken'den / Altaylardan / akta gel (4+4+3=11)
Göktürklere / Oğuzlara / bakta gel (4+4+3=11)
Demir dağlar / eriterek / yakta gel (4+4+3=11)
Oğuz boylum / asil soylum / gelesin (4+4+3=11)
Ergenekon / yalan oldu / bilesin (4+4+3=11) (5/1) (Umar, 2019: 15)

6+5, 4+4+3 duraklarının karışık olarak kullanıldığı şiirler: 1, 7, 9, 11, 12, 13, 16, 21, 23, 24, 27, 28, 29, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 38, 39, 40, 41, 44, 45, 46, 47, 48, 50, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 70, 72, 74, 75, 76, 77, 78, 80, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 91, 95, 96, 97, 99, 101, 102, 106, 107, 109, 111, 112, 113, 114, 115, 117, 118, 119, 121, 122, 124, 125, 126, 127, 128, 130, 131, 133, 135, 136, 140, 146, 148, 149, 150

Bahar gelir / sökün eder / dereler (4+4+3=11)
Yaylalara çıkar / allı hürüler (6+5=11)
Kavalın sesine / gelir sürüler (6+5=11)
Eğlen çoban / o sürüye / kat beni (4+4+3=11)

Söğüdün gölgesi / koyun yatağı (6+5=11)
Dağları taşları / otlu otağı (6+5=11)
Yüklemiş kağnıya / göçü yatağı (6+5=11)
Eğlen çoban /o yöreye / at beni (4+4+3=11)

Sürüleri güder / dağda yatırır (6+5=11)
Gözenin başına / geçer oturur (6+5=11)
Köremez'e / kuru ekmek / batırır (4+4+3=11)

Eğlen çoban / o günlerde / tut beni (4+4+3=11)

Uzaklardan / kelek sesi /geliyor (4+4+3=11)
Mor koyun ardından / kuzu meliyor (6+5=11)
Bayrak Ana / doldu derdin / eliyor (4+4+3=11)
Eylen çoban / bitiriyor / dert beni (4+4+3=11) (60) (Umar, 2019:80)

4+7, 4+4+3, 4+3+4, 6+5 duraklarının karışık kullanıldığı şiirler: 52, 54, 22, 103, 104, 123, 129, 134, 137, 138, 142, 143,

Bugün efkârlıyım / esmesin yeller (6+5=11)
Ötmesin bülbüller / açmasın güller (6+5=11)
Hangi yöne dönsem / kapanır yollar (6+5=11)
Yol ver dağlar / ben sılama gideyim (4+7=11)

Sıla hasretiyle / yandı yüreğim (6+5=11)
Zalim felek / böyle büktü / bileğim (4+4+3=11)
Unumu eledim / astım eleğim (6+5=11)
Yol ver dağlar / ben sılama gideyim (4+7=11)

Gurbet elde geçti / biçare ömrüm (6+5=11)
Gam yükünü tuttu / şu garip gönlüm (6+5=11)
Elveda demeden / bitmeden ömrüm (6+5=11)
Bayrak Ana / ben sılama gideyim (4+7=11) (123) (Umar, 2015: 121)

3.3.4. On Dörtlü Hece Ölçüsüyle Yazılan Şiirler

Bayrak Ana'nın on dörtlü hece ölçüsü ile yazılmış yedi tane şiiri bulunmaktadır. Bu şiirleri; 2, 6, 17, 18, 26, 132, 151 şiirleridir. Bu şiirler tek bir durak sisteminden ziyade karışık olarak 7+7, 4+3+7 ve 3+4+7 durak sistemleri ile oluşturulmuştur.

Bayrak Ana'nın "Sarıkamış'ta" şiiri on dörtlü hece ölçüsü ile yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir.

Baş düşer /gövde düşer / bayrak düşmezdi yere (3+4+7=14)
İtaat gerekirdi / teslimiyet askere (7+7=14)
Vatan dedi / can ne ki / düşünmedi teskere (4+3+7=14)
Can üstüne / kan yağdı / hardı Sarıkamış'ta (4+3+7=14)

Elleri tutmaz olmuş / çözülmüş sırım bağlar (7+7=14)
Gözlerinden süzülen / yüzlerinde buz bağlar (7+7=14)
Ayaklar yırtık çarık / üstler yazlık urbalar (7+7=14)
Fırtınada yürümek / zordu Sarıkamış'ta (7+7=14)

Nasıl anlatılır ki / yetmez kelime kalem (7+7=14)
Yurdun her yöresinden / orada dondu balam (7+7=14)
Paltosuz /cephelere sürene / mektup salam (3+7+4=14)
Mahşere kaldı hesap / zardı Sarıkamış'ta (7+7=14)

Geçit vermez / boranlı / Allahuekber dağı (4+3+7=14)
Analar ağıt yaktı / eridi yürek yağı (7+7=14)
Yirmi üç bin koçyiğit / koptu dizinin bağı (7+7=14)
Şehit düşüp / toprağı / sardı Sarıkamış'ta (4+3+7=14)

Vatan bayrak diyerek / siper olan yiğitler (7+7=14)
Kınalı kuzulara / meleklerde şahitler (7+7=14)
Türkoğlu Türk evladı / asıl soylu zahitler (7+7=14)
Arş-ı âlâ sarsıldı / derdi Sarıkamış'ta (7+7=14)

Bayrak Ana der / yer gök kokuyor / miski anber (5+5+4=14)
İlahi nur parlıyor / simalar Şems-i Kamer (7+7=14)
Kucak açmış bekliyor / ol Resül-ü Peygamber (7+7=14)
Cennette karşılayan / vardı Sarıkamış'ta (7+7=14) (6) (Umar, 2019: 16)

3.3.5. On Beşli Hece Ölçüsüyle Yazılan Şiirler

Bayrak Ana'nın on beşli hece ölçüsü ile yazılmış iki tane şiiri bulunmaktadır. Bu şiirleri; 4, 15 şiirleridir. Bayrak Ana bu iki şiirinde karışık olarak 8+7 ve 4+4+7 durak düzenlerini kullanmıştır.

Bayrak Ana'nın "Türk'üm Türk" isimli şiiri on beşli hece ölçüsü ile yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

"Gökte uçan turnaların avazında zar benim (4+4+7=15)

Dervişlerin / Hak Hak diyen / niyazında kor benim (4+4+7=15)
Nazlı nazlı dalgalanan al bayrakta ar benim (4+4+7=15)
Kutsal toprak Türkiye'yim / yüreğim Türk sözüm Türk (4+4+7=15)
Türkü söyler Türk elleri bestem Türk'tür sazım Türk (4+4+7=15)

Halı, kilim nakışında motiflerde yer benim (4+4+7=15)
Kopuz benim kaval benim keman benim tar benim (4+4+7=15)
Kına yakıp uğurlarım bu vatana yar benim (4+4+7=15)
Üç kıtada at koşturup mühür vuran izim Türk (4+4+7=15)
Adaleti yasa edip uygulayan tezim Türk (4+4+7=15)

Yunus Emre, Mevlana'yla, Hakka varan sır benim (4+4+7=15)
İslam'ın cihat kılıcı yıkılmayan sur benim (8+7=15)
Haya benim edep benim namahreme kör benim (4+4+7=15)
Peygamberin methettiği oğlum Türk'tür kızım Türk (8+7=15)
Ülküm ülkem, derdim Turan, ağrım Türk'tür sızım Türk (4+4+7=15)

Dumlupınar, Çanakkale, Sarıkamış ser benim (4+4+7=15)
Şehitlerin al kanında figan eden zar benim (4+4+7=15)
Bayrak Ana dedikleri Kara Fatma er benim (4+4+7=15)
Dedem Türk'tür / nenem Türk'tür / ecdadım Türk özüm Türk (4+4+7=15)
Hainin ihanetini çözümleyen sezim Türk (4+4+7=15)" (15) (Umar, 2019: 28)

3.3.6. On Altılı Hece Ölçüsüyle Yazılan Şiirler

Bayrak Ana'nın on altılı hece ölçüsü ile yazılmış üç tane şiiri bulunmaktadır. Bu şiirleri; 3, 19, 147 şiirleridir. Bu şiirlerin üçü de de 8+8 durak sistemi ile oluşturulmuştur.

Bayrak Ana'nın 16'lı hece ölçüsü ile yazılan "Ben Türk Anasıyım" isimli şiiri 8+8 durak sistemi ile oluşturulan şiirlerine örnektir:

Ben asil Türk anasıyım / bir de benden dinle beni (8+8=16)
Gözlerini çıkarırım / yurduma göz dikenlerin (8+8=16)
Çekin artık elinizi / duvar etmişim bedeni (8+8=16)
Kırarım sınır çizenin / hain kirli ellerini (8+8=16)

Ben asil Türk anasıyım / bir de benden dinle beni (8+8=16)
Kara Fatma Nene Hatun / olur çıkarım karşına (8+8=16)
Bir değil bin canım feda / yurdumun çakıl taşına (8+8=16)
Türkoğlu Türk anasıyım / bakmam gözünün yaşına (8+8=16)

Ben asil Türk anasıyım / bir de benden dinle beni (8+8=16)
Sırtımda mermi taşırım / kuşağımdaki yavrumla (8+8=16)
Titretirim yeri göğü / vatan gayreti tavrımla (8+8=16)
Demir dağları düşünde / Ergenekon'u hatırla (8+8=16)

Ben asil Türk anasıyım / bir de benden dinle beni (8+8=16)
Kına yakarım kuzuma / kurbandır derim vatana (8+8=16)
Dua ederim Mevla'ma / al bayrağımı tutana (8+8=16)
Gözyaşım yüreğe akar / ağlamam şehit yatana (8+8=16)

Ben asil Türk anasıyım / bir de benden dinle beni (8+8=16)
Dinim İslam, kıblem Kâbe, / rehberim Kuran'dır benim (8+8=16)
Boyum Oğuz, ülküm sevdam, / hedefim Turan'dır benim (8+8=16)
Dediğimi iyi anla / öfkem kar borandır benim (8+8=16)

Ben Bayrak Anayım böyle / bir de benden dinle beni (8+8=16)
Türk'üz Asya'dan biz geldik / bozkırlardan Altaylardan (8+8=16)
Hiç kimseden korkmadık ki / ne kalleş ne çakallardan (8+8=16)
Mangal gibi mert yüreği / Türklere vermiş yaratan (8+8=16) (19) (Umar, 2019:32)

3.4. Kafiye Çeşidine Göre Şiirler

Âşık şiirinin önemli yapı unsurlarından olan kafiye dizeleri birbirine bağlayıp bentlerin oluşmasını sağlayan ses benzerliğidir. Kafiye mısraların her yerinde olabilir ve bu nedenle kafiyeyi tanımlarken mısralar arası ses benzerliği olarak ifade etmek daha doğrudur (Durbilmez, 2020: 148).

Âşıklık geleneğinde şiir oluşturulurken önemli ahenk unsurlarından biri kafiyedir. Hem mısralar arasında hem de haneler arasında bulunan ses uyumun oluşturduğu kafiye şiir içinde oluşturduğu örgü ile âşığın şiir oluşturmasını kolaylaştırmaktadır. Ayrıca dinleyici veya

okuyucuya şiiri okurken kolaylık sağlaması, akılda daha kolay tutulabilmesi açısından önemlidir.

Bayrak Ana şiirlerini yazarken dörtlükler arasında hem çeşit hem de kullanım olarak bir uyum içerisinde değildir. Örneğin bir şiirinde ilk dörtlüğü yarım kafiye ile oluştururken diğerini tam ya da zengin kafiye ile oluşturmuştur. Bazı durumlarda ise bir şiirin bütününde yarım kafiye kullanırken, kafiyeyi oluştururken kullandığı sesler birbirinden farklıdır. Bu yüzden şairin şiirlerinde kafiye incelenirken kafiyeyi oluşturan sesler belirlendikten sonra bu seslerin kullanıldığı şiirler ve dörtlükleri belirtilmiştir.

3.4.1. Yarım Kafiye ile Yazılan Şiirler

Bir şiirin en az iki dizesinde anlamca ayrı, sesçe birbirine uyan iki sözcük arasındaki ses benzerliğine dayanan ahenge kafiye denir. Tek ses benzerliğine dayanan kafiye çeşidine yarım kafiye denir (Bekki, 2008: 59).

Örneğin bu dörtlükte “san-”, “dön-”, “sön-” kelimeleri arasında “-n-” sesi ile oluşturulan yarım kafiye vardır. Bu kelimelerden sonra kullanılan “-dün” eki ise rediftir.

“Bizden toprak almak kolay mı sandın
Kaç kez hezimetle geriye döndün
Ateşler püskürttün mum gibi söndün
Al bayrağa kan vermeye hazırız” (9/4) (Umar, 2019: 20)

Aşağıdaki dörtlükte ise “bil-”, “del-”, “ol-” kelimeleri arasında “-l-” sesi ile oluşturulan yarım kafiye vardır. Bu kelimelerden sonra kullanılan “-sin” eki redifi oluşturur.

“Haykırırım cihan bilsin
Avazım dağları delsin
Türk boylara selam olsun
Oğuz boylu soyum benim” (20/1) (Umar, 2019:35)

Aşağıdaki dörtlükte ise “vur-”, “dur-”, “yor-” kelimeleri arasında “-r-” sesi ile oluşturulan yarım kafiye vardır. Bu kelimelerden sonra kullanılan “-ulur mu” eki redifi oluşturur.

“Kabul etmez esaret Türk'e gem vurulur mu
Düşman çizmesi varken kayıtsız durulur mu
Şehitlik varsa serde koç yiğit yorulur mu
Yekvücut oklar, yaylar gerildi dört Eylül'de” (26/4) (Umar, 2019:40)

Aşağıdaki dörtlükte ise “üz-”, “çez-”, “düz-” kelimeleri arasında “-z-” sesi ile oluşturulan yarım kafiye vardır. Bu kelimelerden sonra kullanılan “-üldü” eki redifi oluşturur.

Bayrak Ana bil ki sağa üzüldü
“Programdan sona dilin çezildi
Sivas'lılar bir bir yola düzüldü
Gız bizleri dilemiyon ellaham” (28/5) (Umar, 2019:44)

Aşağıdaki dörtlükte ise “iş-”, “hoş-”, “baş-” kelimeleri arasında “-ş-” sesi ile oluşturulan yarım kafiye vardır. Bu kelimelerden sonra kullanılan “-lanır” eki redifi oluşturur.

“Al kuşağın dört köşesi işlenir
Cecim kuşak deveboynu hoşlanır
Arasında türlü top nakışlar başlanır
Türkmen’in alında kuşaklarımız” (35/5) (Umar, 2019:51)

Aşağıdaki dörtlükte ise “at-”, “bit-”, “yut-” kelimeleri arasında “-t-” sesi ile oluşturulan yarım kafiye vardır. Bu kelimelerden sonra kullanılan “-tı” eki redifi oluşturur.

“Yaşam geçim derdi gurbete attı
Çalışa didine gençliğin bitti
Zaman gelip geçti yılları yuttu
Yalandan hileden kaçarsın anam” (58/3) (Umar, 2019:78)

Aşağıdaki dörtlükte ise “dik-”, “çek-”, “çök-” kelimeleri arasında “-k-” sesi ile oluşturulan yarım kafiye vardır. Bu kelimelerden sonra kullanılan “-eni” eki redifi oluşturur.

“Ekini biçip de tırpan dikeni
Tırmıkla arkadan calaz çekeni
Şu başında azık yeyip çökeni
Tahta oluğunda suyu özledim” (61/4) (Umar, 2019:81)

Bayrak Ana’nın şiirlerinde kullanılan yarım kafiyeler ve bulundukları şiirlerin bölümleri aşağıda sıralanmıştır:

A yarım kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 27/7-8, 67/1, 77/3, 112/5, 133/1, 151/1

B yarım kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 36/3

C yarım kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 62/1

Ç yarım kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 2/4, 7/5, 25/2, 30/6, 45/3, 47/2, 50/5, 57/3, 73/1, 84/1, 95/5, 106/5, 108/4, 115/4, 125/5, 146/5, 149/2, 150/4

D yarım kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 25/5, 29/2, 44/7, 52/6, 100/4, 124/5

E yarım kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 24/3, 41/1-2-3, 55/6, 77/1, 83/3, 88/3, 90/3, 111/5, 126/1, 127/1

Ğ yarım kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 12/2, 24/5, 32/2, 76/4, 98/4, 119/8, 135/2,

H yarım kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 41/5

İ yarım kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 107/3, 151/4

K yarım kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 5/1, 11/4, 35/2, 44/2, 49/6, 61/4, 72/2, 74/4, 78/4, 92/4, 102/5, 106/3, 117/3, 125/3, 132/2. 139/2, 148/3, 149/3-4, 150/1

L yarım kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 1/1-3, 2/2-5, 3/8, 4/3-6, 5/4, 9/3, 10/5, 11/6, 13/3, 17/4, 18/1, 20/1, 25/3, 26/1, 27/3-4-5, 28/3-4, 29/4, 33/7, 35/3, 45/1, 55/4, 57/4-6, 59/4, 63/1, 73/3, 75/2, 30/4, 31/1-2-5, 33/5-6, 34/5-6, 35/4, 37/1-2-4, 38/2-3, 39/2-5, 40/1-2, 41/7, 46/1-4, 47/3, 48/1-5, 49/4, 50/3, 52/2, 53/2, 54/1-6, 57/4, 58/1-5, 59/1, 61/2, 66/1-4, 71/2-3-4, 74/1, 75/4-6, 76/1-3, 80/1-4, 81/2-4, 84/4, 86/3, 87/4, 90/4, 91/2, 92/1-9, 93/5, 94/3, 95/3, 96/3-4, 98/1-2, 99/2-3, 103/4, 105/4, 106/6, 107/4, 108/1-2, 109/2, 111/7, 112/3, 115/3-5, 116/1-5, 117/6, 119/5, 121/3, 122/1-4-6, 123/1, 125/1, 128/3, 130/3-5, 131/1-4-5, 132/3, 134/4. 136/5, 137/4, 138/2, 140/4, 141/1, 142/4, 143/7, 144/1, 145/1,

M yarım kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 6/3, 106/4, 135/4, 146/6

N yarım kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 3/8, 4/2, 8/2, 9/4, 10/3-7, 11/2, 14/4, 17/1-2, 49/3, 51/2, 57/9, 72/3, 76/2, 86/2, 93/1-3, 102/3-4, 104/5, 111/1, 113/5, 119/1, 124/6-7, 126/2, 127/2, 128/4, 135/3, 143/9,

P yarım kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 13/7, 98/3

R yarım kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 1/5, 2/3, 7/3, 9/2, 10/5, 13/5-8, 14/5, 15/1-2-3, 20/5, 26/4, 29/1, 33/7, 35/3, 45/1, 55/4, 57/4-6, 59/4, 63/1, 73/3, 75/2, 77/4, 79/2, 80/2, 81/5, 94/1, 102/2, 104/1-2, 105/3, 109/3-4, 111/2, 117/7, 118/3, 119/6, 128/2, 133/6, 135/1, 137/1-3, 139/3, 140/3, 141/4, 142/5, 146/3, 147/3,

S yarım kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 16/3, 23/7, 30/5, 66/3, 72/5, 88/2, 111/7, 119/4, 134/9

Ş yarım kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 5/2, 7/1, 16/2, 19/2, 23/6, 24/2, 25/4, 29/3-5-6, 30/7, 35/5, 36/1, 38/5, 40/4, 44/5, 52/1, 55/1, 57/8, 65/2, 67/2, 68/3, 72/4, 74/2, 75/3, 93/4, 97/2, 103/1-2-3, 105/2, 108/6, 115/2, 117/1-5, 131/3, 133/7-8, 134/1, 134/8, 141/3, 142/1, 147/4, 149/5,

T yarım kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 7/6, 11/5, 13/6, 20/6, 34/2, 40/5, 45/5, 46/5, 58/3, 59/3, 60/3, 66/1-5, 71/5, 83/2, 95/4, 110/2, 112/1, 113/3, 128/7, 130/2, 132/1, 134/14, 136/4

U yarım kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 22/1, 23/3

Ü yarım kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 107/2

V yarım kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 93/4, 125/4

Y yarım kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 3/1, 8/3, 20/4, 34/4, 35/1, 36/2, 47/1, 49/1, 68/1, 94/2, 102/1, 109/5, 111/3, 124/8, 128/1, 130/1, 131/5, 134/3-18, 136/2

Z yarım kafiyesiyle oluşturulan şiirler: 1/6-7, 2/1-5, 3/13, 5/5, 7/2, 8/6, 10/6, 11/3, 12/4, 14/3, 14/6, 20/3, 22/4, 23/4, 28/5, 30/2, 34/7, 35/6, 38/1, 40/3, 44/1-3, 46/3, 47/4, 50/2, 50/6, 51/2, 52/8, 53/3, 54/5, 55/7, 56/7, 58/2, 61/5, 61/7, 63/3, 63/3-5, 68/1-2-7, 73/2, 73/5, 74/5, 76/5, 77/2, 79/3, 81/3, 85/1-3-6, 87/3-7, 90/7, 91/3, 93/6, 94/4, 98/5, 106/2, 108/5, 109/1, 110/4, 122/3, 128/6, 130/4, 134/19, 138/5, 143/10, 144/4-5, 145/5, 148/6,

3.4.2. Tam Kafiye ile Yazılan Şiirler

İki ses benzerliği ve â, û, î gibi uzun ünlüler ile yapılan kafiye çeşidine tam kafiye denir (Bekki, 2008: 59).

Örnek verecek olursak bu dörtlükte "yak-", "bak-", "yak-" kelimeleri arasında "-ak-" sesleri ile oluşturulan tam kafiye vardır. Bu kelimelerden sonra kullanılan "-tım" eki ise rediftir.

"Tanrı dağlarında otağım yaktım
Kiriş yayım gerip hedefe baktım
Türkü de söyledim ağıt da yaktım
Oğuz Kağan, Dede Korkut sözüyüm
Türk'ün bozkır sesi yayla kızıyım" (1/2) (Umar, 2019: 9)

Aşağıdaki dörtlükte "Türk-", "ırk-", "fark-", "kork" kelimeleri arasında "-rk-" sesleri ile oluşturulan tam kafiye vardır. Bu kelimelerden sonra kullanılan "-ım" eki redifi oluşturur.

"Tarihte baş eğmemiş baş eğmez soylu Türk'üm
Rabbimden hediyedir yiğittir cevval ırkım
Ölümden öte yol yok işte bu gerçek farkım
Serden geçti demişler zerrece yoktur korkum
Kalleş tuzak kurana hesap sormaya geldim" (17/3) (Umar, 2019:30)

Aşağıdaki dörtlükte "yiğit-", "şahit-", "zahit-" kelimeleri arasında "it-" sesleri ile oluşturulan tam kafiye vardır. Bu kelimelerden sonra kullanılan "-ler" eki redifi oluşturur.

"Vatan bayrak diyerek siper olan yiğitler
Kınalı kuzulara meleklerde şahitler
Türkoğlu Türk evladı asıl soylu zahitler
Arş-ı âlâ sarsıldı derdi Sarıkamış'ta" (6/5) (Umar, 2019: 16) "it" tam kafiye

Aşağıdaki dörtlükte "dağ-", "yağ-", "çağ-" kelimeleri arasında "-ağ-" sesleri ile oluşturulan tam kafiye vardır. Bu kelimelerden sonra kullanılan "-ları" eki redifi oluşturur.

“Doru ata binmiş aşar dağları

Sıra sıra dizmiş peynir yağları

Hasretle geçirmiş gençlik çağları

Gönüle akışlı Türkmen güzeli” (31/4) (Umar, 2019:47) “ağ” tam kafiyesi

Aşağıdaki dörtlükte “penaltı-”, “katı-”, “batı-” kelimeleri arasında “-tı-” sesleri ile oluşturulan tam kafiye vardır. Bu kelimelerden sonra kullanılan “-yı” eki redifi oluşturur.

“Hakem vermez penaltıyı

Görmedik böyle katıyı

Fethettik doğu batıyı

Yiğidoyuz biz yılmayız” (90/5) (Umar, 2019:29) “tı” tam kafiye

Aşağıdaki dörtlükte “yas-”, “Sivas-”, “has-” kelimeleri arasında “-as” sesleri ile oluşturulan tam kafiye vardır.

“Turan eller bütün cihan tuttu yas

Şarkışla Elmalı ilindi Sivas

Ölümsüz anılmak Alperen’e has

Bayrak Ana bizler yandık gardaşım” (99/5) (Umar, 2024:26)

Bayrak Ana’nın şiirlerinde kullanılan tam kafiyeler ve bulundukları şiirlerin bölümleri aşağıda sıralanmıştır:

Ab tam kafiyesiyle oluşturulan şiirler: 122/5

Ad tam kafiyesiyle oluşturulan şiirler: 9/6, 54/2

Ağ tam kafiyesiyle oluşturulan şiirler: 6/4, 24/5, 27/1, 28/2, 31/4, 44/3, 52/5 53/4, 57/1, 61/1, 67/4, 68/5, 84/2-3, 86/4-5, 91/1, 113/1, 117/4, 124/2, 139/1, 150/2

Ak tam kafiyesiyle oluşturulan şiirler: 1/2, 110/5

Al tam kafiyesiyle oluşturulan şiirler: 71/1, 90/1, 118/4, 119/3

An tam kafiyesiyle oluşturulan şiirler: 8/5, 11/1, 13/1-3, 19/4, 24/1, 26/5, 38/3, 64/5, 67/3, 86/1, 97/3, 107/1, 118/5, 119/2, 127/3, 132/5, 134/7, 140/2, 143/5

Ap tam kafiyesiyle oluşturulan şiir dörtlükleri: 7/4, 124/3

Ar tam kafiyesiyle oluşturulan şiir dörtlükleri: 23/5, 25/1, 39/1, 78/1, 110/1, 121/2, 122/2, 134/12

As tam kafiyesiyle oluşturulan şiir dörtlükleri: 10/3, 39/2, 26/7, 77/5, 88/6, 99/5, 127/2

Aş tam kafiyesiyle oluşturulan şiir dörtlükleri: 99/1, 129/5, 151/2

At tam kafiyesiyle oluşturulan şiir dörtlükleri: 105/5, 111/4, 134/2, 139/4

Ay tam kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 148/5

Ba tam kafiyesiyle oluşturulan şiir dörtlükleri: 55/2

Ce tam kafiyesiyle oluşturulan şiir dörtlükleri: 61/6, 64/2, 113/2, 138/1

Cı tam kafiyesiyle oluşturulan şiir dörtlükleri: 56/3, 90/6, 144/2

Cu tam kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 145/4

Da tam kafiyesiyle oluşturulan şiir dörtlükleri: 75/1, 110/6

Eg tam kafiyesiyle oluşturulan şiir dörtlükleri: 59/2, 123/2

Eğ tam kafiyesi ile yazılan şiir dörtlükleri:132/7

Ek tam kafiyesiyle oluşturulan şiir dörtlükleri: 41/8, 137/2

El tam kafiyesiyle oluşturulan şiir dörtlükleri: 75/5, 118/1, 121/1, 143/7

En tam kafiyesiyle oluşturulan şiir dörtlükleri: 19/1

Er tam kafiyesiyle oluşturulan şiir dörtlükleri: 6/1-6, 12/1, 41/9, 83/1, 100/5, 103/7, 124/4

Es tam kafiyesiyle oluşturulan şiir dörtlükleri: 48/2, 146/4

Et tam kafiyesiyle oluşturulan şiir dörtlükleri: 82/4, 88/5, 90/2, 134/20-21, 143/3, 147/5

Ev tam kafiyesiyle oluşturulan şiir dörtlükleri: 141/6

Ge tam kafiyesiyle oluşturulan şiir dörtlükleri: 26/2, 62/2

Gı tam kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 147/1

Ir tam kafiyesiyle oluşturulan şiir dörtlükleri: 34/3

Is tam kafiyesiyle oluşturulan şiir dörtlükleri: 63/4

İk tam kafiyesiyle oluşturulan şiir dörtlükleri: 100/3

İn tam kafiyesiyle oluşturulan şiir dörtlükleri: 134/15-17

İt tam kafiyesiyle oluşturulan şiir dörtlükleri: 6/5, 58/4, 108/3, 139/5

İz tam kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 87/1

Kı tam kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 145/3

Ma tam kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 64/2

La tam kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 68/4

Le tam kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 3/2, 10/2, 48/4

Li tam kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 56/2

Na tam kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 10/4, 33/3, 38/6, 51/3, 67/5, 117/2, 141/5

Ne tam kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 51/4, 86/6

Ol tam kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 52/6, 64/6, 81/1

Oy tam kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 3/6, 52/4, 102/6, 105/1

Oz tam kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 41/7

Ön tam kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 100/1

Öz tam kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 30/1, 143/2, 148/4

Ra tam kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 78/2, 97/4, 114/4

Re tam kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 21/4, 44/6, 48/3, 56/6, 62/3

Rd tam kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 3/3, 16/4, 18/2, 78/5

Rl tam kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 54/5

Rk tam kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 1/5, 10/8, 14/1, 17/3, 26/6, 88/4

Rt tam kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 1/4, 5/3, 8/4, 23/2, 49/5, 109/6

Rü tam kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 60/1

Sı tam kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 36/7

Sl tam kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 8/1

St tam kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 79/1, 121/4-5

Şe tam kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 51/5

Ta tam kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 3/4

Tı tam kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 90/5

Ur tam kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 72/1, 106/1

Ut tam kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 105/6

Ük tam kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 92/6

Vr tam kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 19/3

Ya tam kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 36/4, 56/1

Ye tam kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 26/3

Yı tam kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 39/4

Yn tam kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 101/4, 146/2

Zu tam kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 56/4, 61/3

3.4.3. Zengin Kafiye ile Yazılan Şiirler

İkiden fazla ses benzerliği veya bir uzun ünlü bir ünsüz ile oluşturulan kafiye çeşidine zengin kafiye denir (Bekki, 2008: 59).

Örnek verecek olursak bu dörtlükte "sancak-", "ocak-", "bucak-" kelimeleri arasında "-cak-" sesleri ile oluşturulan zengin kafiye vardır. Bu kelimelerden sonra kullanılan "-ımız" eki ise rediftir.

"İslam bizim sancağımız

Oğuz kutlu ocağımız

Anadolu bucağımız

Bir ölür bin diriliriz" (10/1) (Umar, 2019: 23)

Aşağıdaki dörtlükte “ileri-”, “geri-”, “beri-” kelimeleri arasında “-eri” sesleri ile oluşturulan zengin kafiye vardır.

“Gazi paşam dedi haydi ileri
Ölmeyi emretti dönmek yok geri
Türk'e esaret yok ezelden beri
Dediler ki Çanakkale geçilmez” (97/5) (Umar, 2015:33) “eri”

Aşağıdaki dörtlükte “yarış-”, “sarış-”, “barış-” kelimeleri arasında “-arış-” sesleri ile oluşturulan zengin kafiye vardır. “-ır” sesi ise rediftir.

“Ağalıkta birbiriyle yarışır
Düğün toyda birlik olur sarışır
Bayram eder küs duramaz barışır
Hallenip taşarlar ağalarımız” (47/5) (Umar, 2019:65)

Aşağıdaki dörtlükte “göre”, “yöre”, “töre” kelimeleri arasında “-öre” sesleri ile oluşturulan zengin kafiye vardır.

“Çeşitleri çoktur varlığa göre
Giydi Anadolu her köy her yöre
Bize miras kalan gelenek töre
Süslü pul üstüne çakılır çarık” (100/2) (Umar, 2024:54)

Bayrak Ana’nın şiirlerinde kullanılan zengin kafiyeler ve bulundukları şiirlerin dörtlükleri aşağıda sıralanmıştır:

Ağa zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 47/6
Alan zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 106/7
Ane zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 101/5
Apı zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 141/7
Ara zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 142/2, 148/2
Arıs zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 47/5
Asada zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 133/9
Ast zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 143/1
Atan zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 3/14
Atır zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 95/6
Ayı zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 61/1
Ayn zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 99/4
Azi zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 134/22
Ber zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 134/11

Cak zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 10/1, 16/1

Can zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 95/2

Ceğ zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 115/1, 144/3

Der zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 63/2, 80/3

Efa zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 78/3

End zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 18/3, 85/4, 87/6, 134/13

Eng zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 4/1, 62/4

Ere zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 66/2

Erd zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 85/2, 104/7

Eri zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 97/5, 140/6

Ezen zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 140/5

Hane zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 97/8

İle zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 134/16

İlim zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 40/6

İye zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 107/5

Kere zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 129/1

Kin zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 104/3

Kir zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 134/5

Lim zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 55/3

Lay zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 68/6, 101/3

Luh zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 92/3

Lük zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 95/1

Man zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 82/2, 96/2, 133/2, 134/10

Nar zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 57/1

Olta zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 92/5

Olu zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 147/2

Ora zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 45/4

Öre zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 100/2, 139/6, 151/5

Rat zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 85/5

Rek zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 118/2

Ren zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 143/4

Rik zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 92/8

Stan zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 67/6

Tağ zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 38/4, 43/1, 60/2

Tan zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 41/5, 50/4

Urd zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 32/1

Uran zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 4/3

Urt zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 14/2

Yar zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 138/3

Yıl zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 92/7

Yok zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 6/2

Zel zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 31/7, 132/6

Zer zengin kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 138/4

3.4.4. Tunç Kafiye ile Yazılan Şiirler

Zengin kafiyeyi oluşturan ses benzerliğinin üçten fazla olması durumunda kelimelerin biri, genellikle diğerini içine alır, bu tür kafiye çeşidine tunç kafiye denir (Bekki, 2008: 59).

“Bir şiir yazmalı Anadolu'ya

Çemberinde pullu oya alını

Kelimeye sığmaz heybem doluya

Anlatmalı ipek, kuşak, şalını” (22/1) (Umar, 2019:37)

Aşağıdaki dörtlükte “muamma-”, “amma-” kelimeleri arasında “-amma” sesleri ile oluşturulan tunç kafiye vardır.

“Çanakkale sırrı gizli muamma

Dediler ki Çanakkale geçilmez

Kanları toprağa göl oldu amma

Dediler ki Çanakkale geçilmez” (97/1) (Umar, 2015:33)

Aşağıdaki dörtlükte “arif-”, “zarif-”, “tarif” kelimeleri arasında “-arif-” sesleri ile oluşturulan tunç kafiye vardır. “i” sesi ise rediftir.

“Destanlar yazılı anlar arifi

Biz sana aşığız dünya zarifi

Bizdeki bu aşkın yoktur tarifi

Bu topraklar bizim bu vatan bizim” (103/5) (Umar, 2015: 23)

Bayrak Ana’nın şiirlerinde kullanılan tunç kafiyeler ve bulundukları şiirlerin bölümleri aşağıda sıralanmıştır:

Ağrı tunç kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 135/5

Aht tunç kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 129/3

Allah tunç kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 97/6, 119/7

Aman tunç kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 113/4

Amma tunç kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 97/1

Arif tunç kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 103/5

At tunç kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 151/3

Boy tunç kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 136/1

Bey tunç kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 3/10

Diye tunç kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 9/5

Dolu tunç kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 22/1

İnce tunç kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 36/5

Kış tunç kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 116/2

Oda tunç kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 116/5

Tan tunç kafiyesiyle yazılan şiir dörtlükleri: 3/11

3.4.5. Eklerle (Redifle) Oluşturulan Kafiye

Kelime kökünde ses benzerliği veya birliğinin olmadığı durumlarda ekler aracılığıyla da kafiye oluşturulabilmektedir.

Bayrak Ana'nın eklerle (redifle) kafiyesi oluşturulan şiir bölümleri şu şekilde sıralanabilir: 20/2, 24/3, 52/4, 98/1, 104/4, 105/6, 106/7, 114/1, 116/4, 120/1, 122/6, 124/5, 126/4, 127/1, 128/5, 129/2, 129/4, 130/4, 136/3, 143/8.

"Avrupa Avrupa yendik tükendik

Örf âdetimizden hep ödün verdik

Yıllar geçti hani niye girmedik

Türk'ün Türk'ten başka dostu yok gardaş" (104/4) (Umar, 2015: 25)

Bu dörtlükte birinci, ikinci ve üçüncü dörtlükte "-dik" eki ile kafiye kurulmuştur.

"Al bayrak sarılı geldin evine

Neşter vurdun yara indi derine

Annen kimi koklar senin yerine

Daha gonca iken soldun be oğul" (129/4) (Umar, 2015: 136)

Bu dörtlükte birinci, ikinci ve üçüncü dörtlükte "-ine" eki ile kafiye kurulmuştur.

3.4.6. Ses Dönüşmeleriyle / Değişmeleriyle Oluşturulan Kafiye

a-e sesinin aynı sayıldığı kafiyeler: 6/3, 8/2, 26/3, 27/7, 33/3, 45/2, 51/5, 54/3, 61/6, 97/8, 117/7, 140/5, 148/2, 151/1

"Nasıl anlatılır ki yetmez kelime kal**e**m
Yurdun her yöresinden orada dondu bal**a**m
Paltosuz cephelere sürene mektup sal**a**m
Mahşere kaldı hesap zardı Sarıkamış'ta" (6/3) (Umar, 2019: 16)

İkinci ve üçüncü mısrada "a" sesi ile "alam" zengin kafiyesi oluşturulmuşken birinci mısrada bu ses yerine "e" sesi kullanılmıştır.

a-ı sesinin aynı sayıldığı kafiyeler: 75/3

"Karametten kurtarmamış b**a**şını
Yağmurla gizlemiş akan y**a**şını
Gam ile geçirmiş bahar k**ı**şını
Senelere kırgın çileli gelin" (75/3) (Umar, 2019: 98)

Birinci ve ikinci mısrada "a" sesi ile "aş" tam kafiyesi oluşturulmuşken üçüncü mısrada bu ses yerine ı" sesi kullanılmıştır.

a-o sesinin aynı sayıldığı kafiyeler:

"Nasıl anlatılır ki yetmez kelime kal**e**m
Yurdun her yöresinden orada dondu bal**a**m
Paltosuz cephelere sürene mektup sal**a**m
Mahşere kaldı hesap zardı Sarıkamış'ta" (6/3) (Umar, 2019: 16)

İkinci ve üçüncü mısrada "a" sesi ile "alam" zengin kafiyesi oluşturulmuşken birinci mısrada bu ses yerine "e" sesi kullanılmıştır.

a-u sesinin aynı sayıldığı kafiyeler: 7/6, 8/3, 31/5, 128/1

"Kara haber Çınarlıda d**u**yuldu
Acı olay her tarafa y**a**yıldı
Elif ana hıçkırarak b**a**yıldı
Şehitlik Mevla'dan hediye bize
Analar ağladı Âdem Yavuz'a" (128/1) (Umar, 2015: 135)

İkinci ve üçüncü mısrada "a" sesi ile "ay" tam kafiyesi oluşturulmuşken birinci mısrada bu ses yerine "u" sesi kullanılmıştır.

b-p sesinin aynı sayıldığı kafiyeler: 36/3

"Türkmen obaları sardı kele**b**i

Dolaştın cihanı Şam'ı Hale**p**'i

Anadolu'm daim oldu tale**b**i

Çözüp çözüp sarıp doldun ılgıdır" (36/3) (Umar, 2019:52)

Birinci ve üçüncü mısrada "b" sesi ile "leb" zengin kafiyesi oluşturulmuşken ikinci mısrada bu ses yerine "p" kullanılmıştır.

c, ç-ş sesinin aynı sayıldığı kafiyeler: 49/2, 57/6, 64/3, 93/2, 95/5

"Üç tane bacının bir tek garda**ş**ı

Can içinde canım başımın ta**c**ı

Gardaş da bacının gönül ila**c**ı

Anlayım size yiğit abimi" (49/2) (Umar, 2019:67)

İkinci ve üçüncü mısrada "c" sesi ile "ac" tam kafiyesi oluşturulmuşken birinci mısrada bu ses yerine "ş" kullanılmıştır.

d-t sesinin aynı sayıldığı kafiyeler: 34/2, 81/2, 113/3, 129/3

"Gurbet gezdim adım a**d**ım

Yarım kaldı hep mura**d**ım

Dünyada mı şu sıra**t**ım

Ne zalimsin sen ayrılık" (81/2) (Umar, 2019: 104)

Birinci ve ikinci mısrada "d" sesi ile "adım" tunç kafiyesi oluşturulmuşken üçüncü mısrada bu ses yerine "t" sesi kullanılmıştır.

e- ü sesinin aynı sayıldığı kafiyeler: 34/1, 41/1, 60/1

"Yine bahar geldi coştu dere**l**er

Meleşmiyor koyun kuzu sür**ü**ler

Nerede eğleşir allı hür**ü**ler

Ağla garip yaylam gelenin yoktur" (34/1) (Umar, 2019:50)

İkinci ve üçüncü mısrada "ü" sesi ile "ürü" zengin kafiyesi oluşturulmuşken birinci mısrada bu ses yerine "e" sesi kullanılmıştır.

g-l sesinin aynı sayıldığı kafiyeler: 134/4

"Kır atları Fözük çavuş na**l**lardı

Topal Hasan çarık diker ya**ğ**lardı

Balcı Salih altın balı yo**l**lardı

Ne güzeldi bir zamanlar Çınarlı" (134/4) (Umar, 2015: 118-121)

Birinci ve üçüncü mısrada "l" sesi ile yarım kafiyesi oluşturulmuşken ikinci mısrada bu ses yerine "ğ" sesi kullanılmıştır.

ğ-l sesinin aynı sayıldığı kafiyeler: 76/4

“Simsiyah saçlara sanki kâr ya**ğ**mış

Ruhlar can çekişir bedenler sa**ğ**mış

Ay gibi yüzlere çizgiler do**l**muş

Kıskandırmış yanak gülü bir zaman” (76/4) (Umar, 2019: 99)

Birinci ve ikinci mısrada “ğ” sesi ile “ğ” yarım kafiyesi oluşturulmuşken üçüncü mısrada bu ses yerine “l” sesi kullanılmıştır.

ğ-v sesinin aynı sayıldığı kafiyeler: 30/3

“Yolcuyu yoldan çe**v**irir

Sevgi dokur gam e**ğ**irir

Bülbül ah eder se**ğ**irir

Gülüne kurban olduğum” (30/3) (Umar, 2019:46)

İkinci ve üçüncü mısrada “ğ” sesi ile “eğ” tam kafiyesi oluşturulmuşken birinci mısrada bu ses yerine “v” sesi kullanılmıştır.

ğ-y sesinin aynı sayıldığı kafiyeler: 4/1, 28/3, 111/3

“Kuşluk vakti inekleri sa**ğ**ardık

Arkasından yayıkları ya**y**ardık

Ekmek ile tirit yapar do**y**ardık

Ne güzeldi bir zamanlar yaylalar” (111/3) Umar, 2015: 69)

İkinci ve üçüncü mısrada “y” sesi ile kafiye oluşturulmuşken ilk mısrada bu ses kullanılmıştır.

h-k sesinin aynı sayıldığı kafiyeler: 65/2, 92/1

“Ellerimi açtım bir seher va**k**ti

Neyleyim dünyanın taç ile ta**h**tı

Vardır her insanın muradı a**h**tı

Ne ahdına varan ne de bulan yok” (65/2) (Umar, 2019:85)

İkinci ve üçüncü mısrada “h” sesi ile “aht” tunç kafiyesi oluşturulmuşken birinci mısrada bu ses yerine “k” sesi kullanılmıştır.

ı-i sesinin aynı sayıldığı kafiyeler: 54/5, 65/4, 81/4, 144/2, 145/2

“Dert sıralı dizi diz**i**

Ölüm gelsin cana raz**ı**

Sönmez hasret bitmez sız**ı**

Ne zalimsin sen ayrılık” (81/4) (Umar, 2019: 104)

İkinci ve üçüncü mısrada “ı” sesi ile “zı” tam kafiyesi oluşturulmuşken birinci

mısrada bu ses yerine “i” sesi kullanılmıştır.

ı, i-e sesinin aynı sayıldığı kafiyeler: 56/4, 134/22

“Bayrak Ana yazar bitmez maz**i**ler

Bizde çoktur şanlı şehit gaz**i**ler

Şehit Selçuk yaraları taz**e**ler

Ne güzeldi bir zamanlar Çınarlı” (134/22) (Umar, 2015: 118-121)

Birinci ve ikinci mısrada “i” sesi ile “azi” zengin kafiyesi oluşturulmuşken üçüncü mısrada bu ses yerine “e” sesi kullanılmıştır.

ı- u, ü sesinin aynı sayıldığı kafiyeler: 7/2, 7/4, 13/6, 56/3, 56/4, 61/3, 90/6, 96/4, 101/1, 117/6, 128/6, 141/7

“Beraber gezer mi kurt ile k**u**z**u**

Kanayan yaraya bastılar t**u**z**u**

Sabırdır işimiz artsa da s**ızı**

Şehitlik Mevla’dan hediye bize

Manalar ağladı Âdem Yavuz’a” (128/6) (Umar, 2015: 135)

Birinci ve ikinci mısrada “u” sesi ile “uzu” sesi ile zengin kafiyesi oluşturulmuşken üçüncü mısrada bu ses yerine “ı” sesi kullanılmıştır.

k-p sesinin aynı sayıldığı kafiyeler: 124/3

“Bakır sitillere sopa ta**k**ardık

Bulgur yağ toplayıp pilav ya**p**ardık

Kabak oyup oyuncaklar ka**p**ardık

Pancar kökü oya oya büyüdük” (124/3) (Umar, 2015: 122)

İkinci ve üçüncü mısrada “p” sesi ile “ap” sesi ile tam kafiyesi oluşturulmuşken üçüncü mısrada bu ses yerine “k” sesi kullanılmıştır.

k-r sesinin aynı sayıldığı kafiyeler: 112/2

“Sucukla pastırma sana ya**k**ışır

Kuzu eti kıyısından ba**k**ışır

Tereyağı körmen söze ka**r**ışır

Sensin yemeklerin başı madımak” (112/2) (Umar, 2015: 72)

Birinci ve ikinci mısrada “k” sesi ile “ak” sesi ile tam kafiyesi oluşturulmuşken üçüncü mısrada bu ses yerine “r” sesi kullanılmıştır.

k-t sesinin aynı sayıldığı kafiyeler: 41/8, 126/3

“Ekin toplar idim köyde ora**k**la

Gelin kızlar ile gittik ırga**t**la

Türküler söylerdim yanık firga**t**la

Sıra sıra mâni yazdım bir zaman" (126/3) (Umar, 2015: 131)

İkinci ve üçüncü mısrada "t" sesi ile "at" tam kafiyesi oluşturulmuşken birinci mısrada bu ses yerine "k" sesi kullanılmıştır.

l-n sesinin aynı sayıldığı kafiyeler: 43/3, 43/4, 107/4, 122/4, 137/4

"Dalgalan ki Türk'ün yurdu şe**n**lensin

Kundakta sarılı bebe di**l**lensin

Has bahçenin goncaları gü**l**lensin

Gururla dalgalan şanlı bayrağım" (107/4) (Umar, 2015: 35)

İkinci ve üçüncü mısrada "l" sesi yarım kafiye oluşturulmuşken birinci mısrada bu ses yerine "n" sesi kullanılmıştır.

l-r sesinin aynı sayıldığı kafiyeler: 48/2, 70/2, 82/3, 87/2, 104/2, 107/3, 123/3, 138/2, 138/4

"Birkaç satır yazdım içim do**l**unca

Yaban eli mesken tutup ka**l**ınca

Günler geçip yaş kemale va**r**ınca

Ömrüm ipi düğüm tutmaz sökülür" (82/3) (Umar, 2019: 105)

Birinci ve ikinci mısrada "l" sesi ile yarım kafiye oluşturulmuşken üçüncü mısrada bu ses yerine "r" kullanılmıştır.

m-n sesinin aynı sayıldığı kafiyeler: 26/5, 32/4, 52/6, 55/3, 81/5, 96/1, 99/2, 114/3, 116/3, 119/1, 126/2, 134/10, 143/5

"Bembeyaz köpürmüş yayık ayra**n**ı

Dal turşusu senle eder bayra**m**ı

Üzüm hoşafıdır onun hayra**n**ı

Bir başkadır yerin bulgur pilavı" (114/3) (Umar, 2015: 78)

Birinci ve üçüncü mısrada "n" sesi ile "ayran" zengin kafiyesi oluşturulmuşken ikinci mısrada bu ses yerine "m" kullanılmıştır.

r-n sesinin aynı sayıldığı kafiyeler: 124/6

"Harman vakti gelir düven sü**r**erdik

Yağmur yağar yığınlara si**n**erdik

Sergi bekler damdan dama dö**n**erdik

Çocukluğa doya doya büyüdük" (124/6) (Umar, 2015: 122)

İkinci ve üçüncü mısrada "n" sesi ile yarım kafiye oluşturulmuşken birinci mısrada bu ses yerine "r" sesi kullanılmıştır.

s-ş sesinin aynı sayıldığı kafiyeler: 26/7, 111/8, 127/2

"Türkiye ülkündü sevdansa Siva**s**

Büyüğü küçüğü sana tuttu ya**s**

Sel oldu çağladı gözden akan ya**ş**

Üşüme Alperen artık üşüme" (127/2) (Umar, 2015: 134)

Birinci ve ikinci mısrada "ş" sesi ile "as" tam kafiyesi oluşturulmuşken üçüncü mısrada bu ses yerine "ş" sesi kullanılmıştır.

s-z sesinin aynı sayıldığı kafiyeler: 43/2, 43/6, 43/8, 43/10, 146/4

"Yıldız Dağı deriz kayak merke**z**i

Cazibesi büyülüyor herke**s**i

Çağlar Kızılırmak gür çıkar se**s**i

Doğar Kızıldağ'dan başı bir başka" (146/4)

İkinci ve üçüncü mısrada "s" sesi ile "es" tam kafiyesi oluşturulmuşken birinci mısrada bu ses yerine "z" sesi kullanılmıştır.

3.5. Kafiye Şemasına Göre Şiirler

Halk şiirinde kullanılan kafiye şemaları, şairlerin şiirlerini oluşturduğu nazım şekline bağlı olarak değişmektedir. Bu açıdan bakıldığında Bayrak Ana'nın sicilleme nazım biçimiyle yazılan tek şiiri aa bb cc dd… kafiye şeması ile oluşturulmuştur. Benzer şekilde halk şairinin mâni olarak yazdığı şiirlerinde ise aaxa bbxb ccxc… kafiye şeması kullanılmıştır.

Bayrak Ana'nın dörtlük olarak yazılan şiirlerinin çoğunluğu düz koşma nazım biçiminin temel şartlarından biri olan abab cccb dddb…ve aaab cccb dddb… kafiye şemaları kullanılarak yazılmıştır. Bu kafiye şemaları dışında koşma olarak oluşturulan yedi şiirinde ise farklı kullanımlar göze çarpmaktadır. İlk dörtlükte üçüncü mısrada kafiyeyi bozarak abxb cccb dddb… şeklinde yazılan beş şiiri bulunmaktadır. Başka bir şiirinde ise şiiri oluşturan bütün dörtlüklerin kendi aralarında kafiyeli olduğu aaaa bbbb cccc…şeması kullanılmıştır. Bunların dışında her dörtlüğün ilk mısrasını nakarat gibi kullanarak yazdığı şiiri abbb accc addd… kafiye şeması göze çarpmaktadır.

Bayrak Ana beş mısra ile yazdığı şiirlerinin tamamında aaabb ccccb dddbb… kafiye şemasını kullanmıştır. Altı mısra ile oluşturulan şiirlerinde ise dört farklı kullanım görülmektedir. Bu kafiye şemaları aaaabb ccccbb ddddbb…, ababbb cccbbb dddbbb…, aaabcc dddbcc… ve aaxabb ccxcbb ddxdbb…'dir.

3.5.1. Kafiye şeması aa bb cc dd… Olan Şiirler

Bayrak Ana'nın aa bb cc dd… kafiye şeması ile oluşturulan şiiri bir tanedir. "Türk Destanı" şiiri bu şema ile oluşturulan şiiridir:

"Anacığım otur hele ben sorayım sen de söyle (a)
Türk' ün şanlı tarihini anlat beynime hıfz eyle (a)

Gel yanıma yavru bala sözlerimi iyi dinle (b)
Hakikattir anlatılan ne yalan var ne de hile (b)

Orta Asya ilk yurdumuz önder idi bozkurdumuz (c)
Ergenekon dar gelmişti yurt bulmaktı tek derdimiz (c)" (3/1-2-3) (Umar, 2019: 11)

3.5.2. Kafiye şeması abbb accc addd aeee afff… Olan Şiirler

Bayrak'nın abbb accc addd aeee afff… kafiye şeması ile oluşturulan şiiri bir tanedir. "Ben Türk Anasıyım" şiiri bu şema ile oluşturulan şiiridir:

Ben asil Türk anasıyım bir de benden dinle beni (a)
Gözlerini çıkarırım yurduma göz dikenlerin (b)
Çekin artık elinizi duvar etmişim bedeni (b)
Kırarım sınır çizenin hain kirli ellerini (b)

Ben asil Türk anasıyım bir de benden dinle beni (a)
Kara Fatma Nene Hatun olur çıkarım karşına (c)
Bir değil bin canım feda yurdumun çakıl taşına (c)
Türkoğlu Türk anasıyım bakmam gözünün yaşına (c)

Ben asil Türk anasıyım bir de benden dinle beni (a)
Sırtımda mermi taşırım kuşağımdaki yavrumla (d)
Titretirim yeri göğü vatan gayreti tavrımla (d)
Demir dağları düşünde Ergenekon'u hatırla (d) (19/1-2-3) (Umar, 2019:32)

3.5.3. Kafiye şeması aaxa bbxb ccxc ddxd eexe… Olan Şiirler

Bayrak Ana'nın aaxa bbxb ccxc ddxd eexe… kafiye şeması ile oluşturulan şiirleri dört tanedir. Bunlar 37, 43, 69, 116 şiirleridir. "Kuşburnunun Alına" şiiri örnek olarak verilebilir:

Kirkit vurdum kilime (a)
Yar dolandı dilime (a)
Sevdiğim gurbet elde (x)
Çıkma benim yoluma (a)

Kilime döktüm nakış (b)
Yar gelemez yollar kış (b)
Sevene yıllar yetmez (x)
Üstünden geçse yüz kış (b)

Dama serdim kilimi (c)
Gurbet aldı yârimi (c)
Bana kem gözle bakma (x)
Ağam kırar belini (c) (116/1-2-3-4) (Umar, 2015: 90)

3.5.4. Kafiye şeması abxb cccb dddb eeeb… Olan Şiirler

Bayrak Ana'nın aaxb cccb dddb eeeb… kafiye şeması ile oluşturulan şiirleri sekiz tanedir. Bu şiirler 51, 73, 79, 86, 96, 101, 141, 149 şiirleridir.

"Cerge" şiiri örnek olarak verilebilir:

Koşulur sürekler süslenir kağnı (a)
Nazlı gelinleri gezdirir çerge (b)
Baba ocağına son vedadır bu (x)
Gözlerden yaşları süzdürür çerge (b)

Gırcır gıcır düşer toprak yollara (c)
Duvağı örtülür yeşil allarla (c)
Çarpana bağlanır kuşak şallara (c)
Cevher taşıdığın sezdirir çerge (b)

Önde davul zurna düğün alayı (d)
Oynar koç yiğitler çeker halayı (d)
Al bayrakla bahşiş alma olayı (d)
Usul usul gider bezdirir çerge (b) (101/1-2-3) (Umar, 2024:55)

3.5.5. Kafiye şeması abab cccb dddb eeeb… Olan Şiirler

Bayrak Ana şiirlerinin çoğunluğunu abab cccb dddb eeeb… kafiye şeması ile oluşturmuştur. İncelenen yüz elli bir şiir içinde bu kafiye şeması ile oluşturulan elli dokuz şiir vardır. Bunlar; 9, 14, 23, 24, 25, 28, 31, 32, 33, 42, 48, 49, 54, 55, 57, 58, 61, 63, 65, 66, 70, 71, 72, 74, 75, 76,77, 78, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 87, 88, 90, 91, 93, 94, 95, 97, 99, 100, 103, 115, 118, 121, 127, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 142, 143, 144, 146, 147 şiirleridir.

"Almaya Geldim" şiiri örnek olarak verilebilir:

"Münasip deyip de verirseniz siz (a)
Şairlik belgemi alamaya geldim (b)
Deryada bir damla görürseniz siz (a)
Sel olup ummana dalmaya geldim (b)

Gururla taşırım Oğuz boyunu (c)
Sivasbey pınardan içtim suyumu (c)
Muammada gizli edep huyumu (c)
Erenlere sırdaş olmaya geldim (b)

Âşık Veysel Pir Sultan'nın ilinden (d)
Sefil Selim Ruhsat'inin yolundan (d)
Selamlar getirdim gonca günden (d)
Şakıyan bülbülü bulmaya geldim (b)" (94/1-2-3) (Umar, 2019:29)

3.5.6. Kafiye şeması aaab cccb dddb eeeb… Olan Şiirler

Bayrak Ana şiirlerinin çoğunluğunu aaab cccb dddb eeeb… kafiye şeması ile oluşturmuştur. İncelenen yüz elli bir şiir içinde bu kafiye şeması ile oluşturulan elli iki şiir vardır. Bunlar; 4, 6, 7, 8, 10, 16, 20, 21, 22, 26, 27, 29, 34, 35, 36, 40, 41, 44, 45, 46, 47, 52, 59, 60, 62, 64, 67, 92, 93, 98, 102, 104, 105, 106, 107, 108, 111, 112, 113, 117, 119, 122, 123, 124, 125, 129, 131, 133, 134, 145, 148, 150 şiirleridir.

"El Emeği Saç Bağları" şiiri örnek olarak verilebilir:

Türkmen'imin süsü boncuktur puldur (a)
Doldur suna gelin testini doldur (a)
Saç bağın görünsün bürüğün kaldır (a)
Sürme kaştan alır o saç bağları (b)

Ak elleri elvan elvan kınalı (c)
Su başında durur dağlar maralı (c)
Sırma saçlar belik belik sıralı (c)
Akıl baştan alır o saç bağları (b)

Yün eğirip kök boyayı ezince (d)
Renkli ipe sıra sıra dizince (d)
Mavi boncuk takar biraz uzunca (d)
İşi işten alır o saç bağları (b)

Tiftik keçisinden kırkıp pullanır (e)
Sıralanır renk cümbüşü allanır (e)
Gelin kızda saç ucunda sallanır (e)
Hayal düşten alır o saç bağları (b)

Bayrak Ana geleneği yaşatır (f)
Geçmişini günümüze kuşatır (f)
İpek saça püskül bağı döşetir (f)
Yol yokuştan alır o saç bağları (b) (46) (Umar, 2019:64)

3.5.7. Kafiye şeması aaaa bbbb cccc dddd eeee… Olan Şiirler

Bayrak Ana'nın aaaa bbbb cccc dddd eeee… kafiye şeması ile oluşturulan şiirleri iki tanedir. Bu şiiri 109, 132 şiiridir.

Bayrak Ana'nın "Bizde" şiiri bu kafiye şeması ile yazılan şiirlerinden biridir:

Âşık ozan türkü bizim saz bizde (a)
Ak yaşmaklı gelin bizim kız bizde (a)
Selçuklunun mülkü bizim göz bizde (a)
Temel attık miras bizim söz bizde (a)

Koç yiğitler mertler bizim bul bizde (b)
Evliyalar eren bizim yol bizde (b)
Gonca güller çalı bizim gül bizde (b)

İnler arı çiçek bizim bal bizde (b)

Pehlivanlar meydan bizim er bizde (c)
Selçukluya başkent bizim yer bizde (c)
Yanardağlar ocak bizim kor bizde (c)
Dile destan aşklar bizim yar bizde (c) (109/1-2-3)

3.5.8. Kafiye şeması aaabb cccbb dddbb eeebb… Olan Şiirler

Bayrak Ana'nın aaabb cccbb dddbb eeebb… kafiye şeması ile oluşturulan şiirleri on dört tanedir. Bu şiiri 1, 2, 11, 12, 13, 15, 39, 50, 53, 56, 68, 110, 128, 151 şiirleridir.

Bu tarzda vücuda getirilen şiirlerine "Gönder Gardaş" ve "Anadolu'm" şiirleri örnek olarak verilebilir:

Biz yiğido sizler dadaş (a)
İki dost il iki gardaş (a)
Bozkırlarda olduk sırdaş (a)
Kar yağmıyor bizim ele (b)
Gönder dadaş gönder hele (b)

Bizde temel sende gazi (c)
Cumhuriyet birler bizi (c)
Birdir yürek birdir sızı (c)
Kar yağmıyor bizim ele (b)
Gönder dadaş bak şu hale (b)

Nene hatun yiğit özü (d)
Riyasızdır merttir sözü (d)
Soğuk elin sıcak yüzü (d)
Kar yağmıyor bizim ele (b)
Gönder dadaş ver sen yele (b) (53/1-2-3) (Umar, 2019:72)

3.5.9. Kafiye şeması aaaabb ccccbb ddddbb eeeebb… Olan Şiirler

Bayrak Ana'nın aaaabb ccccbb ddddbb eeeebb… kafiye şeması ile oluşturulan şiirleri iki tanedir. Bu şiirler 5, 17 şiirleridir. "Oğuz Boylum Gelesin" şiiri örnek olarak verilebilir:

“Asil soylu milletim ezeli şeref şanım (a)
Vatan bayraksız olmaz rengine verdim kanım (a)
Bir karış toprağıma bin kere feda canım (a)
Cihan üstüme gelse vatana döner yönüm (a)
Bedenime sarmaya kanım vermeye geldim (b)
Ay yıldızlı canana canım vermeye geldim (b)

Destan yazar Mehmetçik cephelerde ünü var (c)
Her telinde dokunda şehidimin kanı var (c)
Senin uğrunda ölen yüz binlerin canı var (c)
Canan için ser veren koç yiğitler teni var (c)
Sana uzanan eli kökten kırmaya geldim (b)
Ay yıldızlı canana canım vermeye geldim (b)

Tarihte baş eğmemiş baş eğmez soylu Türk’üm (d)
Rabbimden hediyedir yiğittir cevval ırkım (d)
Ölümden öte yol yok işte bu gerçek farkım (d)
Serden geçti demişler zerrece yoktur korkum (d)
Kalleş tuzak kurana hesap sormaya geldim (b)
Ay yıldızlı canana canım vermeye geldim (b)” (5/1-2-3) (Umar, 2019: 15)

3.5.10. Kafiye şeması ababbb cccbbb dddbbb eeebbb fffbbb… Olan Şiirler

Bayrak Ana’nın ababbb dddbbb eeebbb fffbbb gggbbb… kafiye şeması ile oluşturulan şiirleri bir tanedir.

Bayrak Ana’nın “Sivas’a Özlem” şiiri bu kafiye şeması ile yazılan şiiridir:

Özledim Sivas'ı nerde izlerim (a)
Üç eteğin allarını özledim (b)
Madımak devşiren gelin kızlarım (a)
Al kınalı ellerini özledim (b)
Kına yakan kızlarını özledim (b)
Koyun kuzu yozlarını özledim (b)

İnişli yokuşlu yayla yolları (c)

Ta yürekten gardaş diyen dilleri (c)
Baharda açılır gonca gülleri (c)
Toy düğünlü yıllarını özledim (b)
Serin esen yellerini özledim (b)
Nevruz, çiğdem, güllerini özledim (b)

Vurur koç Köroğlu köy harmanında (d)
Pehlivan güreşir er meydanında (d)
Oynaşır kır atlar taylar yanında (d)
Kır atların nallarını özledim (b)
Doludizgin gelişini özledim (b)
Davul zurna güreşini özledim (b) (38/1-2-3) (Umar, 2019:54)

3.5.11. Kafiye şeması aaabcc dddbcc eeebcc… Olan Şiirler

Bayrak Ana'nın aaabcc dddbcc eeebcc… kafiye şeması ile oluşturulan şiirleri bir tanedir.

Bayrak Ana'nın "Çınarlı Şehitlerine" şiiri bu kafiye şeması ile yazılan şiiridir:

Şehitler yurdudur Çınarlı köyüm (a)
Vatan dendiğinde değişir huyum (a)
Oğuz boylarından geliyor soyum (a)
Hesabını Ermeni'den sormalı (b)
Şehit düştü al kınalı kuzular (c)
Anaları yavrusunu arzular (c)

Asker geldi Çınarlıya oturdu (d)
Hava soğuk hasta edip yatırdı (d)
Kimisini ecel aldı götürdü (d)
Hesabını Ermeni'den sormalı (b)
Şehit düştü al kınalı kuzular (c)
Sunaları yiğidini arzular (c)

Zehirli iğneyi vurup öldüren (e)
Haçlıların yüzlerini güldüren (e)

Gizli ajan imiş haber bildiren (e)
Hesabını Ermeni'den sormalı (b)
Şehit düştü al kınalı kuzular (c)
Neneleri torununu arzular (c) (130/1-2-3) (Umar, 2015: 138)

3.5.12. Kafiye şeması aaxabb ccxcbb ddxdbb… Şeklinde Olan Şiirler

Bayrak Ana'nın aaxabb ccxcbb ddxdbb… kafiye şeması ile oluşturulan şiirleri bir tanedir.

"Nene Hatun Can Anam" şiiri bu kafiye şeması ile yazılan şiiridir:

Bebeğini beşiğe beleyip düştün yola (a)
Bebem öksüzde büyür vatansız olmaz ola (a)
Basmasın torpağıma düşmanın pis çizmesi (x)
Bizler gidersek önden belki vatan kurtula (a)
Böyle deyipte gittin yolları dolam dolam (b)
Nene Hatun can anam ben sene gurban olam (b)

Öz canından ileri saymıştın aziz yurdun (c)
Çakalların işine kükremezse bozkurdun (c)
Ar gelir toprağına yad ellerin girmesi (x)
Mert yiğitler dururken ne işi var namerdin (c)
Üç İhlas bir Fatiha okuyanın ben olam (b)
Nene Hatun can anam ben sene gurban olam (b)

Bayrak Ana sizleri örnek alır kendine (d)
Baş eğmez hiç kimseye düşmez sırtlan fendine (d)
Yurt bayrak emanettir başımıza taç ettik (x)
Şerefli geçmişini kalkan eder kendine (d)
Rabbimden dileğimdir ahirette bir kalam (b)
Nene Hatun can anam ben sene gurban olam (b) (118/1-2) (Umar, 2019:34)

3.6. Redif

3.6.1. Ek Redif

Mısralar arasındaki kafiyeli kelimelerden sonra ek olarak kullanılan, yapılar ve görevleri bakımından aynı olan ses benzerliklerine ek redif denir (Durbilmez, 2018b: 8).

Bayrak Ana'nın ek redif kullanılarak yazılan şiirleri şunlardır: 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39 40, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 110, 111, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151.

Örnek verecek olursak bu dörtlükte "sancak-", "ocak-", "bucak-" kelimeleri arasında "-cak-" sesleri ile oluşturulan zengin kafiye vardır. Bu kelimelerden sonra kullanılan "-ımız" eki ek redifi oluşturur.

"İslam bizim sancağımız
Oğuz kutlu ocağımız
Anadolu bucağımız
Bir ölür bin diriliriz" (10/1) (Umar, 2019: 23) "-ımız"

Aşağıdaki dörtlükte ise "sır-", "var-", "yar-" kelimeleri arasında "-r-" sesi ile oluşturulan yarım kafiye vardır. Bu kelimelerden sonra kullanılan "-ıdır" eki ek redifi oluşturur.

"El işi Türkmen'in gizli sırrıdır
Şekillerde saklı gönül varıdır
Yüreğinde yer verdiği yaridir
Duygulanır durmaz akar yaşlarım" (54/4) (Umar, 2019:73) "-ıdır"

Aşağıdaki dörtlükte ise "sar-", "kar-", "ar-" kelimeleri arasında "-r-" sesi ile oluşturulan yarım kafiye vardır. Bu kelimelerden sonra kullanılan "-ınca" eki ek redifi oluşturur.

"Açılır çiçekler sohbet sarınca
Dilden süzülerek sazla karınca
Süzülür damlalar ballar arınca
Dost ile gayrıyı utmak ne güzel" (121/2) "-arak" (Umar, 2015: 110)

3.6.2. Kelime Redif

Mısralar arasındaki kafiyeli kelimelerden sonra kullanılan redifler, kelimelerden oluşuyorsa bu rediflere kelime redif denir (Durbilmez, 2018b: 81).

Bayrak Ana'nın kelime redif kullanılarak yazılan şiirleri şunlardır: 4/3, 8/4, 10/7, 11/2-4, 13/2, 15, 41/5, 52/4, 55/4, 69/1, 78/3, 89, 109, 102/4-5, 114/1.

Örnek verecek olursak bu dörtlükte "bul-", "yol-", "gül-" kelimeleri arasında "-l-" sesi ile oluşturulan yarım kafiye vardır. Bu kelimelerden sonra kullanılan "bizde" kelimesi kelime redifi oluşturur.

"Koç yiğitler mertler bizim bul bizde
Evliyalar eren bizim yol bizde
Gonca güller çalı bizim gül bizde
İnler arı çiçek bizim bal bizde" (109/2) "bizde"

Aşağıdaki dörtlükte ise "boy", "toy", "soy" kelimeleri arasında "-y-" sesi ile oluşturulan yarım kafiye vardır. Bu kelimelerden sonra kullanılan "verir" kelimesi kelime redifi oluşturur.

"Tarlaların altın başak boy verir
Ağaların düğün dernek toy verir
Namert çıkmaz asil olur soy verir
Hakka bağlı olur kulların köyüm" (52/4) (Umar, 2019:71)

Aşağıdaki dörtlükte ise "yoh", "ohh", "yah" kelimeleri arasında "-h-" sesi ile oluşturulan yarım kafiye vardır. Bu kelimelerden sonra kullanılan "diyor" kelimesi kelime redifi oluşturur.

"Ocah yahıp aş büşürmek yoh diyor
Oğlun bana aygaz aldı ooh diyor
Odunu tezeği kendün yah diyor
Ah anam nerde gı eksi gelinler" (41/5) (Umar, 2019:57)

3.6.3. Ek ve Kelime Redif

Mısralar arasındaki kafiyeli kelimelerden sonra kullanılan redifler, eklerden ve kelimelerden oluşuyorsa bu rediflere ek ve kelime redif denir (Durbilmez, 2018b: 82).

Bayrak Ana'nın ek ve kelime redif kullanılarak yazılan şiirleri şunlardır: 2/3-5, 4/1, 5, 13/6, 17/2, 37/2-4-6, 40/3, 49/3, 50/6, 51/2, 54/2-5, 55/5, 87/2, 111/8, 112/5, 117/7, 128/5, 131/1, 142/4, 142/5 ,144/2, 145/5, 147/1, 148/3, 149/2.

Örnek verecek olursak bu dörtlükte "tez-", "öz-", "kız-" kelimeleri arasında "-z-" sesi

ile oluşturulan yarım kafiye vardır. Bu kelimelerden sonra kullanılan "-ım" eki ve "var" kelimesi ek ve kelime redifi oluşturur.

"Bayrak Ana der ki tarih tezim var
Türk ırkıyım Hakka bağlı özüm var
Toprağımda şehit yatan kızım var
Yiğido diyarı Sivas kızıyım
Çınarlı köyünde Türkmen közüyüm" (50/6) (Umar, 2019:68) "…üm var"

Aşağıdaki dörtlükte ise "ad-", "tad-", "yad-" kelimeleri arasında "-ad-" sesleri ile oluşturulan tam kafiye vardır. Bu kelimelerden sonra kullanılan "-ı" eki ve "var" kelimesi ek ve kelime redifi oluşturur.

"Her nakışta Oğuz'umun adı var
Şekillerde otağ çadır tadı var
Atam nenem geçmişimin yâdı var
Örer örer o günleri düşlerim" (54/2) (Umar, 2019:68)

Aşağıdaki dörtlükte ise "yöre-", "töre-", "yare-" kelimeleri arasında "-re-" sesleri ile oluşturulan tam kafiye vardır. Bu kelimelerden sonra kullanılan "-miz" eki ve "bizim" kelimesi ek ve kelime redifi oluşturur.

"Sivas Çınarlı'dır yöremiz bizim
Oğuzlardan gelen töremiz bizim
Bayrak Ana gizli yaremiz bizim
Er evine güllü gelin yaraşır" (117/7) (Umar, 2015: 91) "…lanmış durur"

3.7. Ayak

Âşıklık geleneğinde âşığın şiir içinde ahengi sağlamasında önemli bir görevi olan ayak âşığın şiir oluşturmasında gösterdiği maharetini gösterir. Şiir içinde dörtlükler arasında belli bir sistem kurmayı sağlayan ayak okuyucunun şiiri daha kolay okumasına ve hafızasında tutmasına yardımcı olur.

Kullandığı ayağa göre şairlik yeteneğini, sanatını gösterebilme imkânı bulan âşık bunu en çok şiirlerini doğmaca olarak söylediği zaman gerçekleştirir. Üzerine düşünmeden o anda oluşturulan ayaklar âşığın usta bir âşık olduğunu kanıtlar.

Âşıklık geleneğinde yapılarına ve özellikleri karşılaştırılarak incelenen ayaklar farklı kategorilere ayrılır. Bayrak Ana'nın şiirlerini incelenirken Bayram Durbilmez'in yaptığı ayak sınıflandırması temel alınmıştır. Durbilmez yapıları bakımından ayakları iki grupta toplamıştır.

Bunlar yenileme ayak ve yineleme ayaktır. Kolaylık-zorluklarına göre ise ayaklar dört grupta toplanır. Bunlar düzayak, geniş ayak, dar ayak ve kapanık ayaktır. Her dizesinde iki kafiyesi olan ayaklar ikili ayak, üç kafiyesi olan üçlü ayak, dört kafiyesi olan dörtlü ayak, beş kafiyesi olan beşli ayak olarak bilinmektedir. (Durbilmez, 2018b: 157-165).

Bayrak Ana'nın şiirlerinde yenileme ayaklı ve yineleme ayak kullanarak yazdığı şiirleri mevcuttur. Ayrıca zorluk derecelerine göre Bayrak Ana sıklıkla tam ayak ve geniş ayak kullanmıştır. Onlara göre daha az olsa da dar ayak ve ikili ayak ile yazdığı şiirleri de vardır.

3.7.1. Yapılarına Göre Ayaklar

3.7.1.1. Yineleme (Tek) Ayak ile Yazılan Şiirler

Âşık şiirinde genellikle ilk dörtlüğün ikinci dizesinde başlatılan bütün dörtlüklerin son dizelerinde yarım, tam, zengin hatta cinaslı kafiyeler ile vücuda getirilen yahut dizelerin sonunda aynen tekrarlanan sözlerle oluşturulan ve dörtlüklerin mihengi durumunda olan kafiyeye ayak denir. Bu tarz şiirlerde kafiye + redif şeklinde tarif edilen kısımlar ayaklardır (Günay, 1990: 33). Bütün dörtlüklerin sonunda aynen kullanılan ayağa tek ayak denir (Kaya, 1999: 347).

Bayrak Ana'nın tek ayak ile yazılmış kırk altı tane şiiri bulunmaktadır. Bu şiirleri; 1, 7, 9, 10, 11, 12, 14, 17, 18, 25, 27, 34, 40, 41, 42 44, 45, 49, 59, 81, 90, 97, 98, 99, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 110, 111, 113, 114, 118, 119, 123, 127, 128, 130, 131, 133, 134, 150, 151 şiirleridir.

Bayrak Ana'nın "Ne Mutlu Türküm Diyene" ve "Türküler Sevdamız Bizim" şiirleri tek ayak ile yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

"Tanrı dağından yurtlara
Kopup gelen bozkurtlara
Alperenlere mertlere
Ne mutlu Türk'üm diyene

Dalgalansın ay yıldızı
Kahramandır oğlu kızı
Bilmeyenler bilsin bizi
Ne mutlu Türk'üm diyene" (14/2-3) (Umar, 2019: 27)
Tek ayak- Ne mutlu Türk'üm diyene

“Yücelerden esen yele
Yağmurunan coşan sele
Deryadan ummana göle
Türküler sevdamız bizim

Gelin duvağından ala
Yaşmağından belde şala
Kilimlerden aba çula
Türküler sevdamız bizim” (42/3-4) (Umar, 2019:59)
Tek ayak- Türküler sevdamız bizim

3.7.1.2. Yenileme (Döner) Ayak ile Yazılan Şiirler

Aynı sesi ihtiva eden farklı kelimelerle meydana getirilen ayaktır. Kafiyeli kelimelerin az ya da çok oluşuna göre geniş ayak, dar ayak veya kapanık ayak olmak üzere üçe ayrılır (Kaya, 1999: 345).

Bayrak Ana’nın döner ayak ile yazılmış yüz tane şiiri bulunmaktadır. Bu şiirleri; 2, 4, 5, 6, 8, 13, 15, 16, 20, 21, 22, 23, 24, 26, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 38, 39, 46, 47, 48, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 100, 101, 108, 112, 115, 117, 121, 122, 124, 125, 126, 129, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149 şiirleridir.

Bayrak Ana’nın “El Emeği Saç Bağları” ve “Doğanşar” şiirleri döner ayak ile yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

“Tiftik keçisinden kırkıp pullanır
Sıralanır renk cümbüşü allanır
Gelin kızda saç ucunda sallanır
Hayal düşten alır o saç bağları

Bayrak Ana geleneği yaşatır
Geçmişini günümüze kuşatır
İpek saça püskül bağı döşetir
Yol yokuştan alır o saç bağları” (46/4-5) (Umar, 2019:64)
…ştan alır o saç bağları –Döner ayak

“Tarihinde şeref yatar şan yatar
Açıktır sofrası yedikçe artar
Havasıyla suyu cana can katar
Yaz baharda coşar selin Doğanşar

Dağlarında biter sümbül lalesi
Yiğittir insanın olmaz hilesi
Okçulu Çirmişle Kozlu kalesi
Asar kalesinde kolun Doğanşar” (48/4-5) (Umar, 2019:66)
…lun Doğanşar – Döner ayak

3.7.2. Kolaylık -Zorluklarına Göre Ayaklar

3.7.2.1. Düz Ayak

Ayak dizelerinin aynen tekrar edilmesi yani yinelenmesi ile oluşturulan ayaklara “düz ayak” adı verilir (Durbilmez, 2018b: 160).

Bayrak Ana’nın tek ayak ile yazılmış kırk altı tane şiiri bulunmaktadır. Bu şiirleri; 1, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 17, 18, 25, 27, 34, 40, 41, 42, 44, 45, 49, 59, 81, 90, 97, 98, 99, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 110, 111, 113, 114, 118, 119, 123, 127, 128, 130, 131, 133, 134, 150, 151 şiirleridir.

Bayrak Ana’nın şiirlerinde kullanılan düz ayaklar ve bulundukları şiirler aşağıda verilmiştir:

Türk’ün bozkır sesi yayla kızıyım (1)
Söyledim ya gardaş Türkoğlu Türk’üm (7)
Al bayrağa kan vermeye hazırız (9)
Bir ölür bin diriliriz (10)
Türk yurdunda çakalların işi ne (11)
Cenneti âlâya koşan şehitler (12)
Kanımızla mühürledik vatanı (13)
Ne mutlu Türk’üm diyene (14)
Ay yıldızlı canana canım vermeye geldim (17)
Nene Hatun can anam ben sene gurban olam (18)
Eren iyi ki varsın (25)

Gene şu gönlüme düştün Çayyüzü (27)
Ağla garip yaylam gelenin yoktur (34)
Burnumda tütüyor o güzel köyüm (39)
Kilim dokur Türkmen bacım Türkmen'im (40)
Ah anam nerde gı eksi gelinler (42)
Türkmen kızı ne tez tükettin ömrü (44)
Dertlere dermansın sen Kösedağı (45)
Anlayım size yiğit abimi (49)
Yiğido diyarı Sivas kızıyım (50)
Yol ver dağlar ben sılama gideyim (59)
Ben şair değilim yazarım işte (68)
Ne zalimsin sen ayrılık (81)
Yiğidoyuz biz yılmayız (90)
Dediler ki Çanakkale geçilmez (97)
İlini töreni kim bozabilir (98)
Sen üşüdün bizler yandık gardaşım (99)
Türkoğlu Türküm ben var mı ötesi (102)
Bu topraklar bizim bu vatan bizim (103)
Türk'ün Türk'ten başka dostu yok gardaş (104)
Atağa kalk ey Türkoğlu (105)
Aslımız neslimiz asildir bizim (106)
Gururla dalgalan şanlı bayrağım (107)
İçsem seni yudum yudum
Benim güzel Anadolu'm (110)
Ne güzeldi bir zamanlar yaylalar (111)
Görmelisin şimdi bizim elleri (113)
Bir başkadır yerin bulgur pilavı (114)
Allah Allah dedi gitti Şehsuvar (118)
Buyurun yiğitler meydan sizindir (119)
Yol ver dağlar ben sılama gideyim (123)
Üşüme Alperen artık üşüme (127)
Hesabını Ermeni’den sormalı
Şehit düştü al kınalı kuzular (130)
Gönül dostum sen Sivas’a hoş geldin (131)

Kolay gelsin çiftçi gardaş ha gayret (133)

Ne güzeldi bir zamanlar Çınarlı (134)

Hayat sen ne çabuk kocalttın beni (150)

Uyumuyor bozkurtlar Asenalar nöbette (151)

3.7.2.2. Geniş Ayak

Bir döner ayak çeşidi olup kökünde aynı sesi taşıyan ve sayısı çok olan kelimelerle yapılan ayaktır. Bilhassa l, r, z, ç, ş seslerini ihtiva eden kelimeler geniş ayak için uygun sözlerdir (Kaya, 1999: 346).

Bayrak Ana'nın geniş ayak ile yazılmış yetmiş dokuz tane şiiri bulunmaktadır. Bu şiirleri; 2, 5, 6, 8, 13, 15, 20, 21, 22, 24, 26, 28, 29, 30, 32, 33, 35, 36, 38, 39, 46, 47, 48, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 61, 62, 63, 65, 66, 67, 68, 69, 71, 72, 73, 74, 76, 77, 78, 79, 82, 85, 86, 87, 88, 92, 93, 94, 95, 96, 100, 101, 108, 112, 115, 117, 122, 125, 126, 129, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 143, 144, 145, 146 şiirleridir.

Bayrak Ana'nın şiirlerinde kullanılan geniş ayaklar ve bulundukları şiirler aşağıda verilmiştir:

…ım var (2)

…oldu bilesin (5)

…rdı Sarıkamış'ta (6)

…vayım var benim (8)

…sazım Türk (15)

…soyum benim (19)

…diktim (20)

Anlatmalı …i (22)

…l Ozan Arif (24)

…rıldı dört Eylül'de (26)

…alamıyon elleham (28)

Türkmen güzelinin …üdür yaşmak (29)

…line kurban olduğum (30)

…reler garip (32)

…züdür Hafik (33)

Türkmen'in …lunda kuşaklarımız (35)

…dun ılgıdır (36)

…lan gel (37)
…larını özledim (38)
…tan alır o saç bağları (46)
…şarlar ağalarımız (47)
…lin Doğanşar (48)
…ler (51)
…lerin köyüm (52)
Gönder dadaş …le (53)
…şlerim (54)
…şarım (55)
…rdasın (56)
…cım dedi ağladı (57)
…çersin anam (58)
…ayı özledim (61)
…şında (62)
…rduğum çile heybemde (63)
…len yok (65)
…tir (66)
…l çoban kızı (67)
…zarım işte (68)
…lan gerekir (72)
…çme oğul (73)
…ş olur felek (74)
…li bir zaman (76)
…kladım sen varsın orda (77)
…kar gönül (78)
…l incinir (79)
…kılır (82)
…kler dururum (85)
…şe çevirdi (86)
…zumuz bizim (87)
…nın Kahramanmaraş (88)
…ra almış gelincik (91)
…ç derler bizde (92)

…rer anlarsın (93)

…lmaya geldim (94)

…zerdi çerçi (95)

…le karışır (96)

…kilir çarık (100)

…zdürür çerge (101)

…zar söyler Türk'üm deyi (108)

…şu madımak (112)

…nmış nazlı papatya (115)

…tiyor mu ki (122)

…lasım geldi (125)

…zdim bir zaman (126)

…nalar ağladı Âdem Yavuz'a (128)

…ldın be oğul (129)

…naları yiğidini arzular (130)

…r Aşık Veysel (135)

…lin Kaptani (136)

…klıdır (137)

…ner loğ taşı (138)

…üzülü halaylarımız (139)

…elinen gönder (140)

…olmuş kanatlı kapı (141)

…zen türkülerimiz (143)

…lidir gülüm (144)

…ner bir gün (145)

…şü bir başka (146)

Bayrak Ana'nın "Köyüm" ve "Dertli Pınar" şiirleri geniş ayak ile yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

"Kâr mı yağmış Kösedağ'ın başına
Kurban olan toprağına taşına
Yağmurunu kattım çeşmim yaşına
Eser ılgıt ılgıt yellerin köyüm

Güzel günlerini hayale daldım

Gençliğim aradım hüzünle doldum
Hasretle kalınca değerin bildim
Kokar burcu burcu güllerin köyüm" (52/1-2) (Umar, 2019:71)
…llerin köyüm - Geniş Ayak

"Kınalı ellerle testi dolduran
Testileri kırıp saçın yolduran
Sıra benim deyip önden kaldıran
Şenliktir ilacım dedi ağladı

Çobanlar eğleşir azığı yerdi
Pınarın başına gel gardaş derdi
Gurbet size bilmem acep ne verdi
İnsana muhtacım dedi ağladı" (57/3-4) (Umar, 2019:76)
…acım dedi ağladı- Geniş Ayak

3.7.2.3. Dar Ayak

Yenileme ayaklar kurulurken kafiyeli sesler bulunmakta zorlanılıyorsa ya da diğer bir deyişle aynı sesi barındıran kelime sayısı az ise bu ayaklara "dar ayak" adı verilmektedir (Durbilmez, 2018b: 161). Dar ayak bir döner ayak çeşidi olup aynı sesi taşıyan fakat sayısı az olan kelimelerle yapılan ayaktır (Kaya, 1999: 341).

Bayrak Ana'nın dar ayak ile yazılmış on üç tane şiiri bulunmaktadır. Bu şiirleri; 4, 16, 23, 31, 64, 69, 75, 80, 83, 84, 89, 91, 147 şiirleridir. Bu şiirlerde bulunan ikili ayaklar aşağıda sıralanmıştır:

…i var (4)
…namlı gaziler (16)
…rt olur (23)
…kışlı Türkmen güzeli (31)
…ağlar (64)
…ra dolu (69)
…r etmedi mi? (71)
…rgın çileli gelin (75)
…y gerek (89)

…remez oldum (80)

…rman kalmadı (83)

…sladım (84)

…ce öğretmenim (147)

Bayrak Ana'nın "Biz Bozkurduz" ve "Çoban" şiirleri dar ayak ile yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

"Biz bozkurduz yelemizde demir dağın rengi var
Her ülkücü neferinde bir ordunun dengi var
Üç kıtada at oynatmış şanlı Türk'tür adımız
Kırk atlı çerinin başı Kür Şad'ın ahengi var

Biz bozkurduz Asena'yız soyluyuz arşa değin
Biz cihana baş eğmedik gücünüz varsa eğin
Orta Asya bozkırlarda damgalı taşlar sayın
Göktürklerden son hatıra bengü taş mihengi var" (4/1-2) (Umar, 2019: 14)

…hengi var: Dar ayak

"Bahar gelir sökün eder dereler
Yaylalara çıkar allı hürüler
Kavalın sesine gelir sürüler
Eğlen çoban o sürüye kat beni

Söğüdün gölgesi koyun yatağı
Dağları taşları otlu otağı
Yüklemiş kağnıya göçü yatağı
Eğlen çoban o yöreye at beni" (60/1-2) (Umar, 2019:80)

…eye at beni – Dar Ayak

3.7.2.4. İkili Ayak

Bir döner ayak çeşidi olup kökünde aynı sesi taşıyan ve sayısı çok olan kelimelerle yapılan, iki ayağın oluşturduğu ayaktır. (Kaya, 1999: 346).

Bayrak Ana'nın ikili ayak ile yazılmış sekiz tane şiiri bulunmaktadır. Bu şiirleri; 60, 70, 109, 121, 124, 142, 148, 149 şiirleridir.

Eğlen çoban o …ye …t beni (60)

…değil midir …tan (70)

…bizim…bizde (109)

Dost ile …yı …tmak ne güzel (121)

…ye …ye büyüdük (124)

… ağlar ...l ağlar (142)

…t …ta da bilirsen Türkmen kızını (148)

…ar ha …ar (149)

Bayrak Ana'nın "Çoban", "Ne Güzel" şiirleri ikili ayak ile yazılmış şiirlerine örnek verilebilir:

"Bahar gelir sökün eder dereler
Yaylalara çıkar allı hürüler
Kavalın sesine gelir sürüler
Eğlen çoban o sürüye kat beni

Söğüdün gölgesi koyun yatağı
Dağları taşları otlu otağı
Yüklemiş kağnıya göçü yatağı
Eğlen çoban o yöreye at beni" (60/1-2) (Umar, 2019:80)

İkili ayak: Eğlen çoban o …ye …t beni

"Tezene vurunca sazın teline
Dost ile muhabbet etmek ne güzel
Bazı döker için seher yeline
Dost ile lokmayı yutmak ne güzel

Açılır çiçekler sohbet sarınca
Dilden süzülerek sazla karınca
Süzülür damlalar ballar arınca
Dost ile gayrıyı utmak ne güzel" (121/1-2) (Umar, 2015: 110)

İkili ayak: Dost ile …yı …tmak ne güzel

3.8. Nazım Biçimleri

Edebi ürünlerde bir şiirin genel yapısını kalıpsal biçimde oluşturan kısımlar dışa ait unsurlardır. Uyak, ayak, ölçü, redif gibi şiiri belli kalıplar içinde sınırlayan özellikler bir bütün olarak nazım biçimini oluşturur. Türk halk edebiyatında çoğunlukla aynı tür şekiller kullanılır. Bu şekiller çoğunlukla dış görünüşle ilgilidir (İlaydın, 1997: 73-74).

Belli kalıplar içinde oluşturulan bu şiirler kendi aralarında belli özellikleri taşımalarına göre belli gruplara ayrılır. Bu konu üzerine yaptığı çalışmasında Cem Dilçin âşık edebiyatında genellikle şiirlerin semai ve koşma biçiminde yazılmış olduğunu söylemiştir (Dilçin, 2016: 337). Bununla beraber farklı birçok araştırmacı halk edebiyatında nazım biçimi konusunda farklı görüşler öne sürmüştür.

Öcal Oğuz şeklin dış unsurlar ile belirleneceğini söylerken, bu dış unsurları; kafiye örgüsü, nazım birimi, vezin, şiirin hacmi gibi özelliklerin kapsadığını dile getirir. Bu özellikler içinde hece sayısıyla şekil belirlemenin uygun olmadığını belirten yazar, şeklin kafiye örgüsü ve hacimde aranması gerektiğini söylemiştir. Öcal halk şiirinde nazım şekillerini mâni, koşma ve destan olarak üçe ayırır. (Oğuz, 2019: 17-22). Oğuz'un bu tasnifi genel olarak âşık edebiyatında kullanılan şekilleri kapsamaktadır.

Boratav ise âşık edebiyatı nazım biçimlerini yazıldıkları ölçüye göre heceli şekiller ve aruzlu şekiller olmak üzere ikiye ayırır. Heceli şekilleri koşma ve mâni olarak ikiye ayırırken; aruzlu şekilleri divan, semai ve kalenderi olarak sınıflandırır (Boratav, 1988: 25-30). Görüldüğü gibi birçok farklı araştırmacının nazım biçimi konusunda farklı görüşleri bulunmaktadır. Bu tez çalışmasında Bayrak Ana'nın şiirlerinde nazım biçimleri incelenirken Bayram Durbilmez'in tasnifi esas alınmıştır.

Durbilmez nazım biçimlerini sözlü edebiyat kaynaklı nazım biçimleri, yazılı edebiyat nazım biçimleri olmak üzere ikiye ayırır. İlk olarak sözlü edebiyat kaynaklı nazım biçimlerinde mâniyi ele almıştır. Mânileri yapıları bakımından düz mâni, kesik mâni ve artık mâni olmak üzere üçe ayırır. İkinci olarak koşmaya yer veren Durbilmez yapıları bakımından koşmaları; düz koşma, ayaklı koşma, yedekli koşma olarak üçe ayırır. Üçüncü olarak semaiye değinen semaileri düz semai ve ayaklı semai olmak üzere ikiye ayırır. Son olarak da kafiye örgüsü bakımından koşma ve semaiye benzer özellikler taşıyan ama hacim bakımından daha fazla dörtlükten oluşan destanı, yapıları bakımından mâni- destan, koşuk-destan, koşma-destan, semai-destan, kalenderi-destan, divani-destan olmak üzere altıya ayrılır. Yazılı edebiyat kaynaklı nazım biçimlerini ise çoğunlukla aruz ölçüsüyle yazılmasının yanı sıra, heceli örneklerine de rastlanılan divani, selis, semai, kalenderi, satranç, vezni aher, mesnevi olarak

yediye ayrılır (Durbilmez, 2018a: 50-158). Bununla birlikte Bayrak Ana'nın şiirlerinde beşli ve altılı nazım birimi ile oluşturulmuş şiirleri mevcuttur. Bu şiirler Doğan Kaya'nın yedekli şiir tanımı kapsamında incelenmiştir. Gerekli bilgi şiirler incelenirken verilmiştir.

Bayrak Ana'nın şiirleri bu bağlamda değerlendirilecek ve ilgili başlıklarda incelenecektir.

3.8.1. Mâni Nazım Biçimiyle Yazılan Şiirler

Dini tasavvufi Türk edebiyatı ve âşık edebiyatında da ortak bir nazım biçimi olan maniler genellikle yedili hece ölçüsüyle yazılan, dört dizeden oluşan, aaxa kafiye şeması ile yazılan şiirlerdir (Durbilmez, 2018a: 51).

Bayrak Ana'nın mâni nazım biçimi ile yazılmış iki tane şiiri bulunmaktadır. Bu şiirleri; 69, 89 şiirleridir. Bayrak Ana'nın "Gerek" ve "Kilim Manileri" şiirleri mâni nazım biçimi ile yazılan şiirleridir:

"Yara dolu yara dolu
Yar bağrımı yara dolu
El vurunca yıkılmadım
Yâr elinden yara dolu

Sıra dolu sıra dolu
Vuslat yolu sıra dolu
Felek çarkın terse dönsün
Bana gelmez sıra dolu" (69/1-2) (Umar, 2019:89)
"Balamıza tay gerek
Taya asil soy gerek
Soya oba toy gerek
Toya yağız bey gerek" (89/1) (Umar, 2024:12)

3.8.2. Koşma Nazım Biçimiyle Yazılan Şiirler

Türk halk edebiyatında belirli şekil, konu ve özellikleri bulunan yaygın bir nazım şekli koşmadır (Artun, 2019: 130). Koşma nazım biçimi çoğunlukla on birli hece ölçüsüyle yazılan, dörtlük sayısı 3-5 arasında değişen, kafiye şeması abab cccb…veya aaab cccb… şeklinde olan nazım şeklidir (Durbilmez, 2018a: 56).

Bayrak Ana'nın koşma nazım biçimiyle ile yazılmış elli üç tane şiiri bulunmaktadır. Bu

şiirleri; 4, 16, 24, 25, 28, 46, 51, 58, 59, 60, 62, 63, 64, 65, 66, 69, 71, 73, 74, 76, 77, 78, 79, 80, 82, 83, 84, 91, 94, 96, 99, 100, 101, 107, 112, 113, 114, 115, 118, 121, 123, 125, 126, 127, 131, 136, 137, 138, 144, 145, 147, 149, 150 şiirleridir.

Bayrak Ana'nın "Seher Yeli" ve "Cerge" şiirleri koşma nazım biçimi ile yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

"Ilgıt ılgıt esen seher yelleri
Dost eline bizden bir selam götür
Susmuş bülbülleri açmaz gülleri
Ilık es gönlünün gamını bitir" (66/1) (Umar, 2019:86)

"Gırcır gıcır düşer toprak yollara
Duvağı örtülür yeşil allarla
Çarpana bağlanır kuşak şallara
Cevher taşıdığın sezdirir çerge" (101/2) (Umar, 2024:55)

3.8.2.1. Düz Koşma Nazım Biçimiyle Yazılan Şiirler

Diğer koşma çeşitlerinden ayırmak için kullanılan koşmanın bütün özelliklerini gösteren nazım biçimidir (Artun, 2019: 130). Düz koşma ayak yapısına göre döner ayaklı ve tek ayaklı düz koşma olarak ikiye ayrılır (Durbilmez, 2018a: 56).

Bayrak Ana'nın düz koşma nazım biçimiyle ile yazılmış elli iki tane şiiri bulunmaktadır. Bu şiirleri; 4, 16, 24, 25, 28, 46, 51, 58, 59, 60, 62, 63, 65, 66, 69, 71, 73, 74, 76, 77, 78, 79, 80, 82, 83, 84, 91, 94, 96, 99, 100, 101, 107, 112, 113, 114, 115, 118, 121, 123, 125, 126, 127, 131, 136, 137, 138, 144, 145, 147, 149, 150 şiirleridir.

Bayrak Ana'nın "Seher Yeli" ve "Cerge" şiirleri düz koşma nazım biçimi ile yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

"Ilgıt ılgıt esen seher yelleri
Dost eline bizden bir selam götür
Susmuş bülbülleri açmaz gülleri
Ilık es gönlünün gamını bitir" (66/1)

"Gırcır gıcır düşer toprak yollara
Duvağı örtülür yeşil allarla
Çarpana bağlanır kuşak şallara

Cevher taşıdığın sezdirir çerge” (101/2) (Umar, 2024:55)

3.8.2.2. Zincirleme Koşma Nazım Biçimiyle Yazılan Şiirler

İade sanatı ile yapılan koşmadır (Artun, 219: 134). Dizelerin sonlarındaki uyaklı sözcükler, kendilerinden sonraki dizelerin başında yer almasıyla oluşan koşma çeşididir (Durbilmez, 2018a: 63).

Bayrak Ana’nın zincirleme koşma nazım biçimi ile yazılmış bir tane şiiri bulunmaktadır. Bayrak Ana bu şiirde her dizeden sonra değil her dörtlüğün sonunda kullandığı kelime ile diğer dörtlüğe başlamıştır. Halk şairinin “Sitem” şiiri zincirleme koşma nazım biçimi ile yazılmıştır:

Dağlar çare değil hicrana gama
Gönül pare pare tutmuyor yama
Vefayı aradım sevdadan yana
Sadakatsiz sevgi yüreğim dağlar

Dağlar kalbim zaten bir avuç içi
Dertlerim gizlemiş sayılmaz kaçı
Yanmış aşk oduna getirmiş kışı
Bahar seli gibi delice çağlar

Çağlar geldi geçti hazanın vakti
Yâr dediğim a yâr bendimi yıktı
Talan etti bağım gülşenim yaktı
Döndürür girdapta deryalar ağlar

Ağlar didelerim sele karışır
Felek sille atar benle yarışır
Garip özüm toprak ile barışır
Sadık dost diyerek yaramı bağlar (64/2-3-4)

3.8.3. Destan

Kafiye şeması genellikle koşma ve semaiye benzeyen, nazım birimi dörtlük olan hacim olarak dörtlük sayısının fazla olmasıyla farklı olan âşık tarzı şiirlere destan adı verilir. Destanlar

hece ölçüsünün farklı kalıplarıyla yazılabilir. Ancak on birli ve sekizli hece ölçüsü ile yazılan destanlar daha çoktur (Durbilmez, 2018a: 80).

Bayrak Ana'nın destan nazım biçimi ile yazılmış yetmiş dört tane şiiri bulunmaktadır. Bu şiirler; 6, 7, 8, 9, 10, 14, 19, 20, 21, 22, 23, 26, 27, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 47, 48, 49, 52, 54, 55, 57, 61, 67, 70, 72, 75, 81, 85, 86, 87, 88, 90, 92, 93, 95, 97 102, 103, 104, 105, 106, 108, 109, 111, 116, 117, 119, 122, 124, 129, 132, 133, 134, 135, 139, 140, 142, 143, 146, 148 şiirleridir.

3.8.3.1. Mâni Destan

Mâni biçiminde katarlardan oluşan destanlara "mâni- destan" adını vermek mümkündür (Durbilmez, 2018a: 80).

Bayrak Ana'nın mâni- destan nazım biçimi ile yazılmış üç tane şiiri bulunmaktadır. Nu şiirleri 37, 43, 116 şiirleridir. Halk şairinin "Oy Sivaslım Sivaslım" şiiri koşma- destan nazım biçimi ile yazılmıştır:

Köse dağın eteği
Koçyiğitler yatağı
Uğrünerek geliyor
Yâr derdimin ortağı

Oy Sivas'lım Sivas'lım
Hem edalı hem nazlım
Ne de güzel konuşur
Dili bülbül avazlım

Bakır helke kolunda
Yaylaların yolunda
Eğlen biyol konuşak
Ölüm yok ya sonunda

Oy Sivas'lım Sivas'lım
Hem edalı hem nazlım
Ne de güzel konuşur
Dili bülbül avazlım (43/1-2-3-4) (Umar, 2015:83)

3.8.3.2. Koşma Destan

Koşma biçiminde oluşturulan destanlara "koşma-destan" adını vermek mümkündür. Koşma destanlar genellikle hecenin 11'li kalıbıyla söylenir (Durbilmez, 2018a: 85).

Bayrak Ana'nın koşma- destan nazım biçimi ile yazılmış yetmiş bir tane şiiri bulunmaktadır. Bu şiirleri 6, 7, 8, 9, 10, 14, 19, 20, 21, 22, 23, 26, 27, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 40, 41, 42, 44, 45, 47, 48, 49, 52, 54, 55, 57, 61, 67, 70, 72, 75, 81, 85, 86, 87, 88, 90, 92, 93, 95, 97 102, 103, 104, 105, 106, 108, 109, 111, 117, 119, 122, 124, 129, 132, 133, 134, 135, 139, 140, 142, 143, 146, 148 şiirleridir.

Halk şairinin "Eksi Gelinler", "Türkülerimiz", "Ne Güzeldi Bir Zamanlar Çınarlı" şiiri koşma- destan nazım biçimi ile yazılmıştır:

Şu bizim oğlanı everek dedük
Demez olayıduh ayvayı yedük
Gelin bin bir gayde çalıyor düdük
Ah anam nerde gı eksi gelinler

Çaruh geymez esem terlik olacah
İnci boncuh dahmaz altun gelecek
Vay pasahlı acap halın nolacah
Ah anam nerde gı eksi gelinler

Heç ahlım ermedi benim bu işe
Çamaşur bulaşuh dahıyor fişe
Öğlüyece galhmaz yatar dört köşe
Ah anam nerde gı eksi gelinler (41/1-2-3) (Umar, 2019:57)

3.8.4. Yedekli Şiirler

Âşık edebiyatında şiirin asıl öğesini oluşturan bentlere ziyade mısraların eklenmesiyle söylenen şiirlere yedekli şiirler denir. Yedekli şiirler, yedekli ikili, yedekli üçlü, yedekli dörtlü, yedekli beşli, yedekli altılı, yedekli sekizli olmak üzere altıya ayrılır (Kaya, 2000: 47-78).

3.8.4.1. Yedekli Üçlü

Bent sayıları üç ila on sekiz arasında değişen, hece sayıları ise 5, 7, 8, 11, 14, 15 şeklinde olan bu şiirlerde genellikle üçlükler kendi aralarında kafiyelidirler. Bu şiirler aldıkları

bağlantıların mısra sayılarına göre değişiklik gösterir (Kaya, 2000: 53).

3.8.4.1.1. Bağlantı Mısraları İkilik Olan Şiirler

Bentleri üçlük, bağlantıları da kendi aralarında kafiyeli olan şiirlere denir. Bu şiirlerde bazen bağlantı mısraları olan ikilikler, bazen kendi aralarında kafiyeli olmakta, bazen de aynen tekrar edilen mısralardır (Kaya, 2000: 55).

Bayrak Ana'nın bağlantı mısraları ikilik olan yedekli şiir nazım biçimi ile yazılmış on dört tane şiiri bulunmaktadır. Bu şiirleri; 1, 2, 11, 12, 13, 15, 39, 50, 53, 56, 68, 110, 128, 151 şiirleridir.

Bayrak Ana'nın "Anadolu'm" ve "Âdem Yavuz'a" şiirleri yedekli koşma nazım biçimi ile yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

"Destanlaşmış çağlarıyla
Şehitleri sağlarıyla
Bahçeleri bağlarıyla
İçsem seni yudum yudum
Benim güzel Anadolu'm" (110/3) (Umar, 2015: 53)

"Sigarayı kollarında söndüren
Şehit edip Türkiye'ye gönderen
İnsanlığın yüreğini yandıran
Şehitlik Mevla'dan hediye bize
Seneler ağladı Âdem Yavuz'a" (128/4) (Umar, 2015: 135)

3.8.4.1.2. Bağlantı Mısraları Üçlük Olan Şiirler

Bentleri üçlük esasına dayalı olup bağlantı olarak yine üç mısra eklenen şiirlerdir. Bağlantıların hece sayısı bentlerle aynı sayıdadır. Bentler ve bağlantılar çoğunlukla kendi aralarında kafiyelidirler (Kaya, 2000: 58-89).

Bayrak Ana'nın bağlantı mısraları üçlük olan yedekli şiir nazım biçimi ile yazılmış beş tane şiiri bulunmaktadır. Bu şiirleri; 5, 17, 18, 38, 130 şiirleridir.

Bayrak Ana'nın "Ay Yıldızlı Canan" ve "Nene Hatun Can Anam" şiirleri yedekli koşma nazım biçimi ile yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

"Destan yazar Mehmetçik cephelerde ünü var
Her telinde dokunda şehidimin kanı var
Senin uğrunda ölen yüz binlerin canı var

Canan için ser veren koç yiğitler teni var
Sana uzanan eli kökten kırmaya geldim
Ay yıldızlı canana canım vermeye geldim" (17/2) (Umar, 2019:30)

"Bebeğini beşiğe beleyip düştün yola
Bebem öksüzde büyür vatansız olmaz ola
Basmasın torpağıma düşmanın pis çizmesi
Bizler gidersek önden belki vatan kurtula
Böyle deyipte gittin yolları dolam dolam
Nene Hatun can anam ben sene gurban olam" (18/1) (Umar, 2019:34)

3.8.5. Sicilleme (Şeki) Nazım Biçimi ile Yazılan Şiirler

7 -16 hece ölçüsü ve aynı kafiye ile en az on mısradan oluşan bent veya bentlerle söylenen; nasihat, millilik, mistik ve belli bir inanç konularında söylenmesi gerekenlerin dile getirildiği şiirlerdir (Kaya, 2000: 118).

Bayrak Ana'nın sicilleme nazım biçimi ile yazılmış bir tane şiiri bulunmaktadır. "Türk Destanı" şiiri sicilleme nazım biçimi ile yazılmıştır:

"Demirden dağlar deldiler tuğ dikip beylik kurdular
Göktürkler dendi onlara düşmana korku saldılar

Akıncıdır yılmaz yiğit biz Türklerin ataları
Korku nedir bilmediler zapt ettiler kıtaları

Mete Han'ın korkusundan uzun Çin Seddi çekildi
Kurt başlı kılıçlarıyla bunlar Hun Türk'ü denildi" (3/4-5-6) (Umar, 2019: 11)

3.8.6. Farklı Şekiller Denediği Şiirler

Bayrak Ana'nın farklı şekiller ile yazılmış iki tane şiiri bulunmaktadır. Bu şiirleri; 98, 120 şiirleridir.

Bayrak Ana'nın "Ey Türk!" ve "Öyle Ol Ki" şiirleri farklı şekiller deneyerek yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

"Ey Türk!
Sur ile kıyamet bir kopmadıkça

Bayrağını başka el kapmadıkça
Türkoğlu yolundan ters sapmadıkça
İlini töreni kim bozabilir” (98/3) (Umar, 2015: 16)

“Ben zenginim her şey benim
Kaderimi ben çizerim
İster alır ister satarım
Ben istediğim yaparım
Deme...
Öyle ol ki...
Cömert yiğit mert desinler
Kapından yemek yesinler
Herşeyin sahibi Allah
Daha çok versin desinler” (120/1-2) (Umar, 2015: 104)

IV. BÖLÜM

4. BAYRAK ANA'IN ŞİİRLERİNDE DİL VE ÜSLUP

Edebi bir eserin diğer eserlerden farklı olduğu en önemli bölümlerden biri yazarının eseri yazarken kullandığı dil ve üsluptur. Bir yazarın/şairin kendine ait bir üslubunun olması onun yazma sanatında özgünlüğünü kazandığını göstermektedir.

Birçok edebi alanda gelişmesi ve oluşması farklılık gösteren üslup özellikleri âşıklık geleneğinde usta-çırak ilişkisi içerisinde çırağın önce ustasını taklit etmesi, sonrasında ise kendi şiir dilini bulması ile gerçekleşir. Usta olan âşık artık dilin deyim, atasözü, alkış, kargış, mahalli kelimeler gibi birçok özelliğini kullanarak kendine has diliyle duygu ve düşüncelerini şiirlerine aktarır.

Sivas'ın sözlü kültür ortamında yetişen Bayrak Ana şiirlerinde üslubunu oluştururken kendi kültüründen çokça yararlanmıştır. Bayrak Ana şiirlerinde deyimlere, ikilemelere, yöresel kelimelere, ses olaylarına ve söz sanatlarına sıkça vermiştir. Onlar kadar sık olmamakla birlikte alkış ve kargışlara, yansıma kelimeleri de kullanmıştır. Ayrıca şiirlerini oluştururken belli anlatım şekillerini kullanarak güçlü bir yazım dili oluşturmuştur.

Bayrak Ana'nın Dil üslup özellikleri aşağıdaki gibi incelenmiştir.

4.1. Anlatım Şekilleri

Âşık Edebiyatı'nda âşık ve halk şairlerinin şiirlerini oluştururken kullandıkları belli anlatım biçimleri vardır. Bu anlatım biçimleri şiirlerin dinleyici veya okuyucu tarafından daha iyi anlaşılması için kullanılır.

Bayrak Ana şiirlerinde tekrir yoluyla, öğüt ve hitap yoluyla, doğrudan ve tahkiye anlatım biçimlerini sıkça kullanmıştır. Onlar kadar olmasa da karşılıklı soru ve cevap anlatım biçimini de kullanmıştır.

4.1.1. Öğüt ve Hitap Yolu ile Anlatım Şekli

Âşıklar dini ve toplumsal konularda öğüt verme, uyarma gerektiğinde öğüt ve hitap yoluyla anlatım şeklini seçerler. Bu anlatım biçiminde genellikle emir kipini kullanırlar (Artun, 2019: 162).

Bayrak Ana'nın incelediğimiz yüz elli bir şiirinin on beş tanesinde öğüt ve hitap yoluyla anlatım şekli kullanılmıştır. Bu şiirleri; 5, 11, 19, 22, 23, 36, 70, 72, 73, 79, 89, 93, 104, 105, 120 şiirleridir.

Türklerin kendi özüne, harsına dönmesini öğüt ettiği “Türk’ün Türk’ten Başka Dostu Yok” şiiri ve yine Türklerin harekete geçmelerini öğüt ettiği, “Atağa kalk ey Türkoğlu” şiiri öğüt ve hitap yoluyla anlatım şekliyle yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

“Osmanlı'nın torunusun kalk silkin
Sana uşak idi Avrupa ilkin
Sözüm yalan değil amma velâkin
Türk'ün Türk'ten başka dostu yok gardaş” (104/3) (Umar, 2015: 25)

“Çalış, üret boşa salma
Sakın ha geriye kalma
Gaflet uykusuna dalma
Atağa kalk ey Türkoğlu” (105/4) (Umar, 2015: 28)

4.1.2. Doğrudan Anlatım Şekli

Âşıklar özellikle dini-tasavvufi şiirlerde ve öğretici şiirlerde öğretici özellik taşıdığı için bu anlatım şeklini seçerler (Artun, 2019: 162).

Bayrak Ana’nın incelediğimiz yüz elli bir şiirinin kırk sekiz tanesinde doğrudan anlatım şekli kullanılmıştır. Bu şiirleri; 7, 9, 10, 15, 20, 21, 24, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 39, 44, 45, 47, 48, 50, 51, 54, 55, 56, 62, 88, 95, 100, 101, 102, 107, 109, 114, 117, 131, 132, 137, 138, 139, 143, 144, 145, 146, 147, 150 şiirleridir.

Anadolu’nun giyim kuşam parçalarından biri olan çarığı anlattığı “Çarık” şiiri ve Çınarlı ’da düğünlerde gelinleri taşıyan cergeyi anlattığı “Cerge” şiiri doğrudan anlatım biçimiyle yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

“Çeşitleri çoktur varlığa göre
Giydi Anadolu her köy her yöre
Bize miras kalan gelenek töre
Süslü pul üstüne çakılır çarık” (100/2) (Umar, 2024:54)

“Güveğin evinde kazanlar kaynar
Renk cümbüşü giymiş gelin kız oynar
Türkü sesi gelir kanları kaynar
Düğüncüyü sıra dizdirir çerge” (101/4) (Umar, 2024:55)

4.1.3. Tahkiye Anlatım Şekli

Âşıklar dünyanın yaratılışı ve peygamberlere ait kıssaların anlatılmasında ve destanlarda tahkiye (hikâye etme) anlatım şeklini seçerler (Artun, 2019: 163).

Bayrak Ana'nın incelediğimiz yüz elli bir şiirinin yirmi bir tanesinde tahkiye (hikâye etme) anlatım şekli kullanılmıştır. Bu şiirleri; 1, 2, 3, 4, 6, 8, 11, 16, 17, 18, 19, 23, 26, 97, 128, 129, 133, 134, 141, 148, 151 şiirleridir.

Bayrak Ana'nın Türklerin kurduğu ilk devletlerden, Türk tarihinden bahsettiği "Türk Tarihim Var" şiiri, Sarıkamış Destanı'ndan bahsettiği "Sarıkamış'ta" ve Çanakkale Savaşı'ndan orada olanları konu ettiği "Çanakkale Geçilmez" şiiri tahkiye anlatım biçimiyle yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

"Bilge Kağan, Kültigin Türkçe ışık saçarım
Bir ucum Avrupa'da, Çin Seddi'ne uçarım
Kös vurunca atılıp tatlı serden geçerim
Tonyukuk'la dev taşa mühürlenmiş yazım var
Üç kıtaya hükmeden kır at nalı tozum var" (2/4) (Umar, 2019: 10)

"Baş düşer gövde düşer bayrak düşmezdi yere
İtaat gerekirdi teslimiyet askere
Vatan dedi can ne ki düşünmedi teskere
Can üstüne kan yağdı hardı Sarıkamış'ta" (6/1) (Umar, 2019: 16)

"Körpe fidan on beşliler sırada
Muzaffer bey adın yazdı parada
Kınalı Hasanım şehit orada
Dediler ki Çanakkale geçilmez" (97/4) (Umar, 2015:33)

4.1.4. Karşılıklı Soru- Cevap Anlatım Şekli

Âşıklar zaman zaman karşılıklı konuşmalar veya soru cevaplarla tasavvufi bilgi ve motifleri anlatma yoluna başvururlar (Artun, 2019: 163).

Bayrak Ana'nın incelediğimiz yüz elli bir şiirinin iki tanesinde karşılıklı soru- cevap anlatım şekli kullanılmıştır. Bu şiirleri; 3, 57 şiirleridir.

Bayrak Ana'nın anne ve çocuğun Türk Milleti'nin üstün özellikleri soru cevap şekliyle anlattığı "Türk Destanı" şiiri ve yaylasındaki pınar ile arasında geçen konuşmayı yazdığı

“Dertli Pınar” şiiri karşılıklı soru- cevap anlatım şekliyle yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

“Anacığım otur hele ben sorayım sen de söyle
Türk' ün şanlı tarihini anlat beynime hıfz eyle

Gel yanıma yavru bala sözlerimi iyi dinle
Hakikattir anlatılan ne yalan var ne de hile” (3/1) (Umar, 2019: 11)

“Halin sordum bizim dertli pınara
Dinle anlatayım dedi çağladı
Gel gitme ne olur otur kenara
Dolup taştım bacım dedi ağladı” (57/1) (Umar, 2019:76)

4.1.5. Yineleme (Tekrir) Anlatım Şekli

Âşıklar yinelemeyi anlatımı kuvvetlendirmek, verilen düşünceyi pekiştirmek amacıyla seçerler (Artun, 2019: 163).

Bayrak Ana’nın incelediğimiz yüz elli bir şiirinin otuz sekiz tanesinde yineleme (tekrir) anlatım şekli kullanılmıştır. Bu şiirleri 7, 9, 11, 13, 14, 15, 17, 25, 27, 36, 37, 39, 48, 69, 149, 74, 75, 81, 83, 88, 89, 92, 97, 99, 101, 102, 103, 104, 105, 110, 111, 119, 123, 135, 136, 140, 142, 149 şiirleridir.

Bayrak Ana’nın “Ayrılık” şiiri ve “Biz Yılmayız” şiiri tekrir anlatım biçimiyle yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

“Hasret kırdı kollarımı
Ne zalimsin sen ayrılık
Çıkmaz etti yollarımı
Ne zalimsin sen ayrılık” (81/1) (Umar, 2019: 104)

“Yüreğin yanmasın valim
Yiğidoyuz biz yılmayız
Elbet atarız bir çalım
Yiğidoyuz biz yılmayız” (90/1) (Umar, 2019:29)

4.2. Dil Özellikleri

Bayrak Ana Sivas'ta Türkmen ve Yörük kültürü içinde doğmuş burada büyümüştür. Yedi yaşında İstanbul'a göç etmiş olmalarına karşın Bayrak Ana köyü ve köyünün kültürü ile bağlarını hiçbir zaman koparmamıştır. Yazdığı şiirlerde Türkmen, Yörük, yayla kültürünü sıkça anlatan Bayrak Ana ayrıca şiirlerinde bölgede kullanılan yöresel kelimeleri, ağız değişikliği ile değişen kelimeleri bolca kullanmıştır.

Bu bölümde halk şairinin şiirlerinde kullandığı mahalli kelimeler, ses olayları, ikilemeler, tekrarlamalar, argo ve kaba sözler ve yansıma sözcükler incelenmiştir.

4.2.1. Şiire Yansıyan Konuşma Dili

4.2.1.1. Mahalli Kelimeler

Bayrak Ana "Kolay Gelsin Çiftçi Gardaş", "Sabredin Yaylalar", "Gene Şu Gönlüme Düştün Çayyüzü", "Şimdi Anılarda Kaldı Kağnılar", "Ne Derler Bizde", "Köyde Büyüdük", "Sılaya Özlem", "Elleham", "Yaşmak", "Türkmen Güzeli", "Garip", "Hafik", "Ağla Garip Yaylam", "Ilgıdır", "Türkmenin Belinde Kuşaklarımız", "Sivas'a Özlem", "Kilim Dokur Türkmen Bacım", "Eski Gelinler", "Oy Sivaslım Sivaslım", "Türkmen Kızı", "Kösedağı", "El Emeği Saç Bağları", "Ağalarımız", "Köyüm", "Kültürüm", "Anam", "Çoban", "Özledim", "Çooban Kızı", "Çileli Gelin", "Kör Gurbet", "Kader- Muhasebe" isimli şiirlerinde yöresel kelimeler kullanmıştır. Bu kelimeler arasında terlik, cerge, tozak, kömbe, kerkit, yunnah, bürük, cecim, çebiş, gayım, gayıl gibi neredeyse tamamı yöreye özgü kelimeler kullanılmıştır. Bu kelimeler şairin doğmuş olduğu, Çınarlı ve Hafik'e has olan yöresel kelimelerdir. Şiirlerde bu kelimeler belirli bir bağlam ile sunulurken yörede bulunan hayvanlar ile ilgili kelimeler, tarım ile ilgili kelimeler, kıyafet ile ilgili kelimeler, coğrafi şekillerle ilgili kelimeler, yiyecekler ile ilgili kelimeler düğün, halı dokuma ile ilgili olan kelimeler; Fatma Umar'ın şiirlerinde halkın sosyal hayatından parçalar ile harmanlanmış bir şekilde verilerek oluşturulan çerçevede okuyucuya Sivas'ın geleneği ve kültürü tanıtılmaktadır.

Halk şairinin "Ellaham" şiirinin büyük bir kısmı yöresel bir dille oluşturulmuştur. Bu şiirde hem Sivas'a özgü ağız değişikliğiyle, bazı kelimelerin farklı söylemleri hem de hem de yöreye has kelimeler bulunmaktadır.

Vallaha **acıdım halığa gızım**
Gözlerini **silemiyon ellaham**
Çığıraydın kele bizi yardıma

Otuz bini alamıyon elleham

Bre gızım dohdor bile söylüyor
Sivaslı **hasteyi** geri **ağliyor**
Ahan yaşın yürağemi dağlıyor
Dinelmeyi bilemiyon ellaham

Ekranlarda beyle **malamat** oldun
Milyonlar Sivas'lı sen **nerde galdın**
Otuz bini **goyup** on beşi aldın
Dağarcuğu delemiyon ellaham

Sivas'a gel **sağa kelle gırdırah**
Kültür zengin **hağbe** verip **doldurah**
Madımah, etli ekmek hamam **aldırah**
Hazineye **dalamıyon elleham**

Bayrak Ana bil ki **sağa** üzüldü
Programdan sona dilin **çezildi**
Sivas'lılar bir bir yola **düzüldü**
Gız bizleri **dilemiyon ellaham** (28) (Umar, 2019:44)

Benzer iki örnekte "Nerde Gı Eksi Gelinler", "Ne Derler Bizde" şiirlerinde göze çarpmaktadır.

Şu bizim oğlanı **everek dedük**
Demez **olayıduh** ayvayı **yedük**
Gelin bin bir **gayde** çalıyor düdük
Ah anam **nerde gı eksi** gelinler

Çaruh geymez esem terlik **olacah**
İnci **boncuh dahmaz altun** gelecek
Vay **pasahlı acap halın nolacah**
Ah anam **nerde gı eksi** gelinler

Heç ahlım ermedi benim bu işe

Çamaşur bulaşuh dahıyor fişe
Öğlüyece galhmaz yatar dört köşe
Ah anam **nerde gı eksi** gelinler

Ne yayla seviyor ne tarla bostan
Ne **öynük** ne **guşah** ne de al fistan
Ahurada inmez **çelimsüz tıstan**
Ah anam **nerde gı eksi** gelinler

Ocah yahıp aş **büşürmek yoh** diyor
Oğlun bana aygaz **aldı ooh** diyor
Odunu tezeği **kendün yah** diyor
Ah anam **nerde gı eksi** gelinler

Öğün süre **ölem ecük** daha yaz
Gişisi gelince bir naz bir niyaz
Bir **lahırdı** etsen basıyor avaz
Ah anam **nerde gı eksi** gelinler

Yunnah bilmez **asbabımı** killesin
Yayuh yaymaz **yanuh** türkü **dillesin**
Buğda bulgur etmez sürüp yellesin
Ah anam **nerde gı** eksi gelinler

Yuğurmuyor hamur büşürmez ekmek
Ne **gader** zor **gelür** fırına **getmek**
Ahşam zabah işi yan gelip **yatmah**
Ah anam **nerde gı eksi gelinler.**

Ne davar ne inek ne manda sağar
Peynir yağ yap desen başını **döğer**
Oğlana hazır al **derimiş meğer**
Ah anam **nerde gı** eksi gelinler

Galdurdu Çamduya attı beşiği
Höllüğe sarmadı **görpe** uşağı
Yunda yatamazmış yaylı döşeği
Ah anam **nerde gı** eksi gelinler

Yeter Bayrak Ana cana **yetürdün**
Teknoloji sen köyleri **bitürdün**
Gapat eksileri **dile getürdün**
Ah anam **nerde gı** eksi gelinler (41) (Umar, 2019:57)

Dağ düzüne **goyah,** çukura **esük**
Sağlama **gayım** der, inmişe **basuh**
Kremaya **gaymah,** pancara **pezük**
Olmayan hayale güç derler bizde

Mandaya kömüş der, danaya **doluh**
Kalına kütük der, inceye **maluh**
Güzele dilber der, çirkine **çaluh**
Nifak sokanlardan **gaç** derler bizde

Ata küheylan der, eşeğe **gölük**
Koyuna **tohlu** der, hindiye **culuk**
Yavruya enik der, beşiğe **belik**
Yiğit mert kişiye **goç** derler bizde

Başörtüye **bürük**, cekete **salta**
Küçüğe **nacah** der, büyüğe balta
Semere **palan** der, yulara **halta**
Ayrım yapanları seç derler bizde

Sıraya **keşik** der, dağ yanı **gedük**
Spatula **eğiş**, kayıba **yitük**
Kediye **pisik** der, yol ucu **kesük**
Hayırda yarışa geç derler bizde

Geçmişe **bıldır** der, bu sene **bıyıl**
Güzele **gözel** der, hayrana **mayıl**
Çuvala **haral** der, razıya **gayıl**
Harama bakana suç derler bizde

Keçiye **çebiş** der, tavuğa **ferik**
İyi buğday **zerun**, ufağı **gurik**
Mısıra **daru** der, baca **puharik**
Cevapsız soruya **heç** derler bizde

Kuluçkaya **gülk** der, yumurtaya fol
Renkliye **cecim** der, kıl dokuma çul
Şişmana al **yanah**, zayıfına çal
Bayrak ana başa taç derler bizde (92) (Umar, 2015:83)

4.2.2. Ses Olayları

Hece ölçüsünü kullanırken âşıkların bazı yöntemlere başvurduğu bilinir. Bunlar âşık edebiyatı şiirlerinde ses birliğini ve hece birliğini sağlamak için yapılır. Söz konusu yöntemler ses türemesi, ses yutumu gibi ses olaylarıdır (Durbilmez, 2020: 197).

Bayrak Ana şiirlerinin bir kısmında ölçü birliğini sağlamak için ses düşmesi veya ses türemesi gibi yollara başvurmuştur.

4.2.2.1. Ses Düşmesi

a:
Acaba> acep:
Gurbet size bilmem **acep** ne verdi (57/5)
Oradan> ordan:
Sivas düz ovadır ordan görünür (146/3)
e:
Ne oldun> n'oldun
Nereye saklandın **n'oldun** ılgıdır (36/1)
Ne olacak> nolacah

Vay pasahlı acap halın **nolacah** (41/2)

Ne olmuş> nolmuş:

Ev hanesi nolmuş kanatlı kapı (141/2)

Nerede>nerde

Milyonlar Sivas'lı sen **nerde** galdın (28/4)

ı:

Irak mı ola>ırakmola:

Tarlası **ırakmola** (43/7)

Saçını> saçın

Testileri kırıp saçın yolduran (57/4)

Yaşını>yaşını

Yok ki didem yaşın silen (81/4)

i:

Halime>Hayme:

Hayme Ana, Ertuğrul'un özüyüm (1/3)

Eminli- emli:

Ana duasıyla **emli** gaziler (16/4)

Halini> halin:

Halin sordum bizim dertli pınara (57/1)

ü:

Bürüğün- bürüğünü: Saç bağın görünsün bürüğün kaldır (46/1)

4.2.2.2. Ses Türemesi

a:

Vay >vaay: **Vaay** Müslüman olmuş kızımız bizim (87/3)

Pul ile> pulunan:

Bir name yaz bir zarf pulunan gönder (140/1)

Tel ile> telinen:

Kendin gelemezsen telinen gönder (140/1)

Yel ile> yelinen:

Turna bulamazsan yelinen gönder (140/2)

Sel ile> selinen:

Dağlar delemezsen selinen gönder (140/3)

El ile> elinen:

Posta bulamazsan elinen gönder (140/4)

Gül ile> gülünen:

Sal ile> salınan:

Çık gel son nefeste salınan gönder (140/6)

i:

Önderdi> önder idi:

Orta Asya ilk yurdumuz **önder idi** bozkurdumuz (3/3)

Bahaneydim> bahane idim

Ben bahane idim bulurdu yâri (57/3)

Kumlardım>kumlar idim

Kova külek kumlar idim derede (111/5)

Dermiş> derimiş

Oğlana hazır al derimiş meğer (41/9)

İsme> isime:

Şerefli bir isime sahip çavuş nişanı (132/5)

Hüznü> hüzünü:

Zarafet timsali gizler hüzünü (144/4)

Şehre>şehire: Bu şehire nasıl değer biçersin (146/5)

m:

Ama> amma

Kanları toprağa göl oldu amma (97/1)

n:

Pul ile> pulunan:

Bir name yaz bir zarf pulunan gönder (140/1)

Tel ile> telinen:

Kendin gelemezsen telinen gönder (140/1)

Yel ile> yelinen:

Turna bulamazsan yelinen gönder (140/2)

Sel ile> selinen:

Dağlar delemezsen selinen gönder (140/3)

El ile> elinen:

Posta bulamazsan elinen gönder (140/4)

Gül ile> gülünen:

Sal ile> salınan:

Çık gel son nefeste salınan gönder (140/6)

o:

Oh> ooh

Oğlun bana aygaz aldı ooh diyor (41/5)

u:

Urumiye- rumiye:

Frenk Yunan Urumiye yenilip dize geldiler (3/7)

Pul ile> pulunan:

Bir name yaz bir zarf pulunan gönder (140/1)

Tel ile> telinen:

Kendin gelemezsen telinen gönder (140/1)

Yel ile> yelinen:

Turna bulamazsan yelinen gönder (140/2)

Sel ile> selinen:

Dağlar delemezsen selinen gönder (140/3)

El ile> elinen:

Posta bulamazsan elinen gönder (140/4)

Gül ile> gülünen:

Sal ile> salınan:

Çık gel son nefeste salınan gönder (140/6)

ü:

Yetdin> yetürdün

Yeter Bayrak Ana cana yetürdün (41/9)

4.2.2.3. Ses Değişmeleri

Bayrak Ana yöresel kelimeleri kullandığı şiirlerinde kelimelerin yöre ağzında uğradığı ses değişikliklerini kullanmıştır. Örnekler aşağıdaki gibidir:

a>e

Hasta>haste

Sivaslı hasteyi geri ağliyor (28/2)

a>ı

Çağıraydın>çığıraydın

Çığıraydın kele bizi yardıma (28/1)

e>a

Yüreğimi>yüreğami

Ahan yaşın yürağemi dağlıyor (28/2)

Kardeş>gardaş

Pınarın başına gel gardaş derdi (60/5)

Esbab>asbab

Yunnah bilmez asbabımı killesin (41/7)

ç>c

saç>sac

Çökeleği sac ekmekle dürerdik (111/2)

Sac altı kömbesi mis gibi kokar (125/3)

ğ>y

Eğlen>eylen

Eylen çoban bitiriyor dert beni (60/4)

h>k

Hele>kele

Çığıraydın kele bizi yardıma

i>e

Hiç>heç

Heç ahlım ermedi benim bu işe (41/3)

Gitmek>getmek

Ne gader zor gelür fırına getmek (41/8)

Değilim> değilem:

Ben razı değilem hicrana gama (143/5)

i>ı

Halığa>halığa

Vallaha acıdım halığa gızım (28/1)

ı>u

Dağarcığı>dağarcuğu

Dağarcuğu delemiyon ellaham (28/3)

Çarık>çaruh

Çaruh geymez esem terlik olacah (41/2)

Kaldırdı>galdurdu

Galdurdu Çamduya attı beşiği (41/10)

Yayık>yayuh

Yayuh yaymaz yanuh türkü dillesin 41/7)

Yanık>yanuh

Yayuh yaymaz yanuh türkü dillesin 41/7)

Basık>basuh

Altın>altun

İnci boncuh dahmaz altun gelecek (41/2)

Çamaşır>çamaşur

Çamaşur bulaşuh dahıyor fişe (41/3)

Bulaşık>bulaşuh

Çamaşur bulaşuh dahıyor fişe (41/3)

Ahır>ahur

Ahurada inmez çelimsüz tıstan (41/4)

i>ü

Dedik>dedük

Şu bizim oğlanı everek dedük (41/1)

Yedik>yedük

Demez olayıduh ayvayı yedük (41/1)

Getirdin>getürdün

Gapat eksileri dile getürdün (41/11)

Yetirdin>yetürdün

Yeter Bayrak Ana cana yetürdün (41/11)

Bitirdin>bitürdün

Teknoloji sen köyleri bitürdün (41/11)

Pişirmek>büşürmek

Ocah yahıp aş büşürmek yoh diyor (41/5)

Çelimsiz>çelimsüz

Ahurada inmez çelimsüz tıstan (41/4)

Kendin>kendün

Odunu tezeği kendün yah diyor (41/5)

Gelir>gelür

Ne gader zor gelür fırına getmek (41/8)

k>h

kırdırak>gırdırah

Sivas'a gel sağa kelle gırdırah (28/4)

Doldurak>doldurah

Kültür zengin hağbe verip doldurah(28/4)

Madımak>madımah

Madımah, etli ekmek hamam aldırah (28/4)

Aldırak>aldırah

Madımah, etli ekmek hamam aldırah (28/4)

Olaydık>olayıduh

Demez olayıduh ayvayı yedük (41/1)

Çarık>çaruh

Çaruh geymez esem terlik olacah (41/2)

Olacak>olacah

Çaruh geymez esem terlik olacah (41/2)

Boncuk>boncuh

İnci boncuh dahmaz altun gelecek (41/2)

Takmaz>tahmaz

İnci boncuh dahmaz altun gelecek (41/2)

Pasaklı>pasahlı

Vay pasahlı acap halın nolacah (41/2)

Nolacak>nolacah

Vay pasahlı acap halın nolacah (41/2)

Aklım>ahlım

Heç ahlım ermedi benim bu işe (41/3)

Kalkmaz>galhmaz

Öğlüyece galhmaz yatar dört köşe (41/3)

Kuşak>guşah

Ne öynük ne guşah ne de al fistan (41/4)

Ocak>ocah

Ocah yahıp aş büşürmek yoh diyor (41/5)

Yakıp>yahıp

Ocah yahıp aş büşürmek yoh diyor (41/5)

Yok>yoh

Ocah yahıp aş büşürmek yoh diyor (41/5)

Yak>yah

Odunu tezeği kendün yah diyor (41/5)

Lakırdı>lahırdı

Bir lahırdı etsen basıyor avaz (41/6)

Yunak>yunnah

Yunnah bilmez asbabımı killesin (41/7)

Yayık>yayuh

Yayuh yaymaz yanuh türkü dillesin 41/7)

Yanık>yanuh

Yayuh yaymaz yanuh türkü dillesin 41/7)

Basık>basuh

Sağlama gayım der, inmişe basuh

Kaymak>gaymah

Kremaya gaymah, pancara pezük

Çaluk>çaluh

Güzele dilber der, çirkine çaluh

Doktor>dohtor

Bre gızım dohdor bile söylüyor

k>g

Kadar>gader

Ne gader zor gelür fırına getmek (41/8)

Kızım>gızım

Vallaha acıdım halığa gızım (28/1)

Gız bizleri dilemiyon ellaham (28/5)

Kaldın>galdın

Milyonlar Sivas'lı sen nerde galdın (28/3)

Koyup> goyup

Otuz bini goyup on beşi aldın (28/3)

Kardeş>gardaş

Pınarın başına gel gardaş derdi (60/5)

Kalkmaz>galhmaz

Öğlüyece galhmaz yatar dört köşe (41/3)

Kaldırdı>galdurdu

Galdurdu Çamduya attı beşiği (41/10)

Körpe>görpe

Höllüğe sarmadı görpe uşağı (41/10)

Kapat>gapat

Gapat eksileri dile getürdün (41/11)

Kişisi>gişisi

Gişisi gelince bir naz bir niyaz (41/6)

Göynek>köynek

Kuşak>guşah

Ne öynük ne guşah ne de al fistan (41/4)

Gelinlere kırma köynek biçmeyi (125/5)

Kaç>gaç

Nifak sokanlardan gaç derler bizde

k> ğ

Gök>göğ

Göğ ekinken biçildin (25/2)

Gökçek>göğçek:

Sarı tomurcuklu aldır göğçeği (146/5)

n>ğ

Haline>halığa

Vallaha acıdım halığa gızım (28/1)

Sana>sağa

Bayrak Ana bil ki sağa üzüldü (28/5)

o>u

Yoğurmuyor>yuğurmuyor

Yuğurmuyor hamur büşürmez ekmek (41/8)

Akşam>ahşam

Ahşam zabah işi yan gelip yatmah (41/8)

Yatmak>yatmah

Ahşam zabah işi yan gelip yatmah (41/8)

ö>e

Çözüldü>çezildi

Programdan sona dilin çezildi (28/5)

s>z

Sabah>zabah

Ahşam zabah işi yan gelip yatmah(41/8)

v>ğ

Döver>döğer

Peynir yağ yap desen başını döğer (41/9)

4.2.3. Yansıma Sözcükler

Türkü söyler gibi dereler **çağlar** (27/1)

Çağlar gözeleri çifte pınarlı (39/1)

Meleşmiyor koyun kuzu sürüler (34 /1)

Yamaçlarda koyun kuzu **meleşir** (45/2)

Yaylasında koyun kuzu **meleşir** (48/2)

Meleşirdi koyun kuzu sürüler (52/3)

Yağmur yağar **çisil çisil** inceden (113/2)

Seten taşı döner ha **gacır gucur** (133/6)

4.2.4. Tekrarlamalar

Tekrarlamalar çoğunlukla şiirin ayak dizelerinin olduğu her dörtlüğün son dizesinde bulunmaktadır. Bunlar bazen mısra olarak tekrarlanırken, bazen bir ya da iki kelime tekrarlanmaktadır.

4.2.4.1. Tekrarlanan Mısralar

“Ne mutlu Türk’üm diyene:

İnler sazım çalar türküm

Ne mutlu Türk’üm diyene

Yirmi dört boy soylu ırkım

Ne mutlu Türk’üm diyene” (Umar, 2019: 27)

“Anlatayım size yiğit abimi:

Sivas vilayeti Çınarlı köyü

Anlatayım size yiğit abimi

Irkı Türkoğlu Türk bir Türkmen beyi

Anlatayım size yiğit abimi” (49/1) (Umar, 2019:67)

“Ne zalimsin sen ayrılık:
Hasret kırdı kollarımı
Ne zalimsin sen ayrılık
Çıkmaz etti yollarımı
Ne zalimsin sen ayrılık” (81/1) (Umar, 2019: 104)

“Bu topraklar bizim bu vatan bizim:
Kan ile yoğruldu her bir karışı
Bu topraklar bizim bu vatan bizim
Alın teri helal ekmeği aşı
Bu topraklar bizim bu vatan bizim” (103/1) (Umar, 2015: 23)

4.2.4.2. Tekrarlanan Kelimeler

Mangaldı yüreğin milliydi davan
Ölmez hareketin bil **Ozan Arif**
Al bayrak yârindi ülkündü vatan
Turana varacak yol **Ozan Arif** (Umar, 2019:39)
Her vuruşta dileği **var** özü **var** (24/3)
Hem edalı **hem** nazlım (43/2)
İki dost il **iki** gardaş (53/1)
Sana söz etmezdi ne bey ne ağa (44/3)
Kokar burcu burcu gülün **Doğanşar**
Nameler dillenir sazın telinden
Eser ılgıt ılgıt yelin **Doğanşar** (48/1) (Umar, 2019:66)
Sırtıma vurduğum **çile heybemde**
Zamanı tüketmiş yıllara dargın
Yılları sorduğum **çile heybemde** (63/1)
Bir türkü tutturmuş **yanık** mı **yanık** (67/3)
Yara dolu yara dolu (69/1)
Dikenle dağlayıp zar **etmedi mi**?
Yandırdı oduna har **etmedi mi**? (71/1) (Umar, 2019: 94)

“Muhannetin kapısından
Sakın ola geçme **oğul**
Bal diye sunar ağuyu
Aldanıp da içme **oğul”** (73/1) (Umar, 2019: 96)

Âşık ozan türkü **bizim** saz **bizde**
Ak yaşmaklı gelin **bizim** kız **bizde**
Selçuklunun mülkü **bizim** göz **bizde**
Temel attık miras **bizim** söz **bizde** (109/1)

Sivas Çınarlı'dır yöremiz **bizim**
Oğuzlardan gelen töremiz **bizim**
Bayrak Ana gizli yaramız **bizim** (117/7)

Koca bir çınarın dallarıyız **biz**
Selçuklu Osmanlı kollarıyız **biz**
Siyşad derneğinin gülleriyiz **biz** (131/1)

4.2.5. İkilemeler

4.2.5.1. Aynı Kelimelerle Oluşanlar

Bozkırlarda **yayla yayla** yurtlarım (1/4)
Kol kol olup tüm dünyaya yayıldılar dört bir yandan (3/10)
Türklüğümü **nakış nakış** işledim (7/1)
Hele bir de **nakış nakış** dolunca (35/4)
Motiflenir **nakış nakış** oyulur (36/2)
Bedel öder **oluk oluk** kan verir (11/2)
Beyaz ellere **elvan elvan** kınalı (27/6)
Sırma saçlar **belik belik** örülü (31/6)
Sana **bölük bölük** göçler giderdi (34/2)
Oy **Sivas'lım Sivas'lım** (43/2)
Renkli ipe **sıra sıra** dizince (46/3)
Sıra sıra dizmiş peyniri yağı (67/4)
Kokar **burcu burcu** gülün Doğanşar (48/1)

Burcu burcu kokan gonca güllerden (122/1)

Motif motif örüp dizdim (51/1)

İlmek ilmek dokumaya başlarım (54/1)

Göçler **katar katar** yürekte sızı (61/2)

İnce ince işler Türkmen bacımız (62/1)

Gönül **pare pare** tutmuyor yama (64/2)

Ilgıt ılgıt esen seher yelleri (66/1)

Gözden **top top** akar dolu bir zaman (76/5)

Damla damla akar gönül (78/1)

Nakış nakış sevda dokur (78/4)

Avrupa Avrupa yendik tükendik (104/4)

İçsem seni **yudum yudum** (110/1)

Oylum oylum üç dalınla yetersin (112/1)

Toprak kokar **buram buram** niceden (113/2)

Yağmur yağar **çisil çisil** inceden (113/2)

Öbek öbek mantarları bitiyor (113/3)

Buket edip **demet demet** alınca (115/3)

Allah Allah dedi gitti Şehsuvar (118/1)

Verilir onca emek işlenir **ilmek ilmek** (132/3)

Bazı çıkar **bazı bazı** batardı (134/2)

Kültürümü **ilmik ilmik** derdiğim (137/1)

Ruhunu kanatıp acıtma **sakın sakın** (144/2)

Bize bunları öğrettin, **hece hece** öğretmenim (147/2)

Her yeri sardı sırtlan sunulur **tepsi tepsi** (151/4)

4.2.5.2. Eklerle Oluşturulanlar

Balyoz gibi vur **döşüne döşüne** (11/1)

Çarpışır düşmanla **göğüs göğüse** (12/2)

Böyle deyipte gittin yolları **dolam dolam** (18/1)

Saydım ki **nereler nereler** garip (32/2)

Örf âdeti **dilden dile** dolaşır (33 /3)

Koklardım dağları ben **doya doya** (56/1)

Bayrak Ana der ki dert **dizim dizim** (63/5)

Herle bulgur **yiye yiye** büyüdük (124/1)

Seyirtte kap **diye diye** büyüdük (124/2)

Pancar kökü **oya oya** büyüdük (124/3)

Balık pulu **soya soya** büyüdük (124/4)

Kara lastik **giye giye** büyüdük (124/5)

Çocukluğa **doya doya** büyüdük (124/6)

Kaynar suyu **koya koya** büyüdük (124/7)

O günleri **saya saya** büyüdük (124/8)

Gönle hüzün **yaya yaya** büyüdük (124/9)

Salına salına gezdim bir zaman (126/1)

Bu uğurda **dağdan dağa** dolaştın (129/5)

Bir de üstüne üstlük **alttan alttan** bakınca, (132/2)

Yayıldı hedikler bir **uçtan uca** (133/5)

Biri şenleniyor her **yazdan yaza** (141/1)

Gelirdi komşular durup **yan yana** (141/5)

4.2.5.3. Benzer Kelimelerle Oluşturulanlar

Bayrak Ana özge **yurdum vatanım** (7/6)

İlim irfan meşgalemiz (10/2)

Vatana bayrağa yad bir el değse (12/2)

Dalgalansın **ay yıldızı** (14/1)

Al yeşil giyindi o yüce dağlar (27/1)

Fes üstüne **altın gümüş** takışlı (29/3)

Koyun kuzuna keçine (30/6)

Yaylasında **koyun kuzu** meleşir (48/2)

Meleşmiyor **koyun kuzu** sürüler (34/1)

Koyun kuzu bereketli bu zaman (113/4)

Çarıkla gezerdim **toprak taşında** (39/3)

Argaç çözer örer **al yeşil** tele (40/2)

On üç on dört yaşında (43/9)

Düğünde dernekte yeri ünü var (49/3)

Yığınım var **düğün dernek** toyum var (55/5)

Aşığım **örf ananeme** (51/3)

Dağ bayır demeden güderdim kuzu (56/4)
İçine doldurdum **gamı kederi** (63/2)
Yükledin sırtıma bunca **gam keder** (83/1)
Vardır her insanın **muradı ahtı** (65/2)
Sıra sıra dizmiş peyniri yağı (67/4)
Gözlerinde **elem yaş** var (78/1)
Tutmaz **el ayağım** kırılır kollar (82/1)
İster **dağa taşa** çöllere bağır (84/3)
Din iman diyerek günaha daldın (87/4)
Aşıkların gönlü ne **para pulda** (121/3)
Vurdu **davul zurna** meydan şenlendi (119/1)
Davullu zurnalı bir de toy düğün (126/2)
Gül goncanla varamadın ahdına (129/3)
Oba coşar **türkü mani** söylerdi (134/3)
Tınaz da ayrılır **saplar samanlar** (134/10)
Gelmişi geçmişi getirdik dile (134/16)
Başçavuş dedeyi **sever sayardık** (134/18)
Pınar başlarında **gelinler kızlar** (134/19)
Önem verilmezdi **mala servete** (134/21)
Bu kervanda **inci mercan** denklidir (136/3)
Bayrak Ana yazdım **gelenek törem** (138/6)
Ağıt yaktım dağa taşa çöllere (140/4)
Hazan yeli **saçı başı** dağıtır (150/3)

4.2.5.4. Zıt Kelimelerle Oluşturulanlar

Kahramandır **oğlu kızı** (14/1)
Titretirim vatan gayreti tavrımla (19/3)
İnişli yokuşlu yaylanın yolu (39/2)
Argaç **çözer örer** al yeşil tele (40/2)
Yaz kış eksik olmaz başında karı (45/6)
Hasretle tüketmiş **baharı kışı** (67/2)
Kapalı açıklar sözüm sizlere (87/1)
Bir başka geçerdi **baharı kışı** (134/8)

4.2.6. Argo ve Kaba Söz Kullanımı

Kaba söz kullanımı genellikle edebi ürünlerde sıkça karşılaşılan bir durum değildir. Argo ve kaba söz kullanımı şairin şiirinde bahsetmek istediği konuyu okuyucuya tüm olumsuzluğu ile anlatma amacı gütmesiyle kullanılmaktadır. Belli durumlarda aşağılayıcı sayılabilecek bu dil, soyut kavramların okuyucu ve dinleyici tarafından anlaşılmasında önemli bir yere sahiptir.

Bayrak Ana eleştiri ve nasihat türünde yazdığı şiirlerinin bazılarında kaba ve argo kelimelere yer vermiştir. Bu kaba sözlerin bazıları vatana göz dikenler iken, kimisi de daha özel kişilere yazılmış olan eleştiri niteliğindedir. Halk şairinin kullandığı argo ve kaba kelimeler aşağıda sıralanmıştır:

Hiç kimseden korkmadık ki ne **kalleş** ne **çakallardan** (19/6)
Küffara cevabı gayet sert olur (23 /3)
Kalleş düşman şaşkındı (25 /3)
Ekranlarda beyle **malamat** oldun (28/3)
Vay **pasahlı** acap halın nolacah (41/2)
Namert çıkmaz asil olur soy verir (52/3)
Muhannetin kapısından (73/1)
Mert yerine **namert** kan sızmadıkça (98 /5)
Çakal gibi bizde kaldı gözleri (106/2)
Münafığın işte farkı (145/3)

4.3. Edebi Sanatlar

Edebi sanat kavramı daha çok klasik edebiyat alanında kullanımları ile bilinse de âşık Edebiyatı'nda teşekkülünden bu yana edebi sanatlar kullanılmıştır. Duygu ve düşüncelerin hayal ile birleşerek oluşturulan şiirlerde teşbih, teşhis, intak gibi edebi sanatların kullanılması kaçınılmazdır. Çünkü çoğu duygu ve düşünceler hayaller, semboller ve mecazlarla anlatılmaktadır (Artun 2019: 153).

Sözün dikkat çekmesini sağlayan bu sanatlar anlatılan konunun okuyucu tarafından daha güzel görünmesine, daha derin bir anlamı olmasına katkı sağlar. Mecaza dayalı ve anlama bağlı olarak iki grupta sınıflandırabileceğimiz edebi sanatlar Bayrak Ana'nın şiirlerinde de kullanılmıştır.

4.3.1. Mecaza Dayalı Edebi Sanatlar

4.3.1.1. İstiare

Bir şeyi kendi adının dışında, türlü yönlerden benzediği başka bir şeyin adıyla anmaktır. Bu bakımdan istiare hem bir mecaz hem de bir benzetme sanatıdır (Dilçin,2016: 412).

4.3.1.1.1. Açık İstiare

Benzetme ögelerinden yalnız benzetmekle yapılan istiaredir. Bu türlü istiarede benzetilen söylenmez. Divan edebiyatındaki mazmun olarak adlandırılan klişeleşmiş mecazların çoğu açık istiaredir.

Bayrak Ana'nın dört şiirinde açık istiare edebi sanatı kullanılmıştır. Bu şiirleri; 4, 7, 18, 76, 80, 94 şiirleridir.

Bayrak Ana'nın açık istiare sanatını kullanarak yazdığı şiirlerine "Nene Hatun Can Anam Ben Sana Kurban Olam" ve "Kültürüm" şiirleri örnek olarak verilebilir:

"Öz canından ileri saymıştın aziz yurdun
Çakalların işine **kükremezse bozkurdun**
Ar gelir toprağına yad ellerin girmesi
Mert yiğitler dururken ne işi var namerdin
Üç İhlas bir Fatiha okuyanın ben olam
Nene Hatun can anam ben sene gurban olam" (18/2) (Umar, 2019:34)

Şiirin bu dörtlüğünde bozkurdun kükrediği söylenilerek aslana benzetilmiştir. Ancak aslan yani benzetilen öğe söylenmemiştir.

"Ömür geldi geçti kara kış oldu
Çağlar didelerim kanlı yaş doldu
Bayrak Ana dolup taştım son buldu
Ne hayal ne düşe giremez oldum" (80/4(Umar, 2019: 103)

Şiirin bu dörtlüğünde gözlerin (çağladığı) söylenilerek şelaleye benzetilmiştir. Ancak şelale yani benzetilen öğe söylenmemiştir

4.3.1.1.2. Kapalı İstiare

Benzetme ögelerinden yalnızca benzetilenle yapılan istiaredir. Bu türlü istiarede benzetmelik söylenmez, gizlenir. (Dilçin,2016: 412-414).

Bayrak Ana'nın sekiz şiirinde kapalı istiare edebi sanatı kullanılmıştır. Bu şiirleri, 80, 117, 140, 146, 151 şiirleridir.

Bayrak Ana'nın kapalı istiare sanatını kullanarak yazdığı şiirlerine "Yine Efkâr Bastı Deli Gönlüme", "Tozak" şiirleri örnek olarak verilebilir:

"Ömür geldi geçti **kara kış** oldu
Çağlar didelerim kanlı yaş doldu
Bayrak Ana dolup taştım son buldu
Ne hayal ne düşe giremez oldum" (80/4) (Umar, 2019: 103)

Şiirin bu dörtlüğünün ilk dizesinde ömrün geçtiği ve kara kış olduğu söylenirken yaşlılık kara kışa benzetilmiştir. Yaşlılığın yani benzeyen öğenin söylenmediği bu dize kapalı istiareye örnektir.

"Temiz saftır ak yaşmağı çekilir
Al duvak altından **inci dökülür**
Tozağı süslenir altın takılır
Er evine telli gelin yaraşır" (117/3) (Umar, 2015: 91)

Şiirin bu dörtlüğünün ikinci dizesinde al duvak altından inci döküldüğü söylenirken gözyaşı inciye benzetilmiştir. Gözyaşının yani benzeyen öğenin söylenmediği bu dize kapalı istiareye örnektir.

4.3.1.2. Mecaz-ı Mürsel

Bir sözü gerçek anlamının dışında benzetme amacı gütmeden kullanmaktır. Günlük konuşmada doğal olarak yaptığımız bu türlü mecaza, özellikle deyimlerde bol bol rastlanır (Dilçin, 2016: 415).

Bayrak Ana'nın on üç şiirinde mecaz-ı mürsel edebi sanatı kullanılmıştır. Bu şiirleri; 3, 5, 10, 15, 20, 85, 88, 99, 104, 114, 128, 133, 151 şiirleridir.

Bayrak Ana'nın teşbih sanatını kullanarak yazdığı şiirlerine "Türk'ün Türk'ten Başka Dostu Yok Gardaş", "Âdem Yavuz'a" şiirleri örnek olarak verilebilir:

"Osmanlı'nın torunusun kalk silkin
Sana uşak idi **Avrupa** ilkin
Sözüm yalan değil amma velâkin
Türk'ün Türk'ten başka dostu yok gardaş" (104/3) (Umar, 2015: 25)

Bu dörtlükte Avrupa kelimesi ile Avrupa ülkelerinden ve medeniyetinden bahsedilmektedir.

“Kara haber Çınarlıda duyuldu
Acı olay her tarafa yayıldı
Elif ana hıçkırarak bayıldı
Şehitlik Mevla’dan hediye bize
Analar ağladı Âdem Yavuz’a” (128/1) (Umar, 2015: 135)

Bu dörtlükte ise “Kara haber Çınarlıda duyuldu” dizesinde kara haber kelimesi ile ölüm kastedilmektedir.

4.3.1.3. Teşbih

Teşbih aralarında bir ya da birden fazla nitelikte benzerlik şeyin birini diğerine benzetilmesidir (Saraç, 2014: 129).

Bayrak Ana’nın incelediğimiz yüz elli bir şiirinin otuz beş tanesinde teşbih edebi sanatı kullanılmıştır. Bu şiirleri; 1, 2, 3, 4, 5, 10, 16, 19, 21, 23, 27, 31, 40, 48, 55, 63, 64, 67, 70, 74, 75, 76, 77, 78, 86, 96, 103, 107, 120, 129, 130, 131, 147, 148, 150 şiirleridir.

Bayrak Ana’nın teşbih sanatını kullanarak yazdığı şiirlerine “Türkmen Güzeli”, “Kültürüm” şiirleri örnek olarak verilebilir:

“Türkmen kızı yaylasına yol vurur
Yağmur yağar dolu vurur sel vurur
Ak ellere kına yakar al vurur
Balaban sekişli Türkmen güzeli” (31/2) (Umar, 2019:47)

“Bir derviş misali heybe arkamda
Kültürümü geleceğe taşırım
Örf ananem gider oldum farkında
Alıp ileriye doğru koşarım” (55/1) (Umar, 2019:74)

Halk şairi örnek verilen ilk şiirinde Türkmen kızını yürüyüşünü balaban kuşuna benzeterek, ikinci şiirde kendisini bir dervişe benzeterek teşbih sanatını kullanmıştır.

4.3.1.4. Teşhis

İnsan dışındaki canlı ve cansız varlıklar ile mücerret duygu ve düşüncelere insana has özellikler vermeye teşhis denir (Saraç, 2014: 121).

Bayrak Ana’nın incelediğimiz yüz elli bir şiirinin yirmi sekiz tanesinde teşhis edebi sanatı kullanılmıştır. Bu şiirleri; 13, 14, 45, 48, 52, 57, 59, 62, 63, 64, 66, 81, 91, 101, 107, 108,

113, 115, 118, 121, 122, 132, 138, 141, 142, 143, 144, 146 şiirleridir.

Bayrak Ana'nın teşhis sanatını kullanarak yazdığı şiirlerine "Ne Güzel" ve "Seher Yeli" şiirleri örnek olarak verilebilir:

"Bülbül güle aşık şakıyor dalda
Aşıkların gönlü ne para pulda
Hakiki mürşidin bırakmaz yolda
Dost ile ahdimiz gütmek ne güzel" (121/3) (Umar, 2015: 110)

"Seher yeli toprak kokan ellerden
Burcu burcu kokan gonca güllerden
Ne olur bir haber bizim ellerden
Bacalardan duman tütüyor mu ki" (122/1) (Umar, 2015: 117)

Halk şairi ilk şiirde bülbüle, ikinci şiirde ise seher yeline insana ait özellikler yükleyerek teşhis sanatı yapmıştır.

4.3.1.5. Tevriye

Lügat anlamı bir haberi gizleyerek bir başka sözü öne çıkarmak olan tevriye şiir ve düz yazıda yakın ve uzak iki anlamı bulunan bir lafın akla gelen ilk anlamını değil uzak anlamını kastetmektir (Saraç, 2014: 207).

Bayrak Ana'nın incelediğimiz yüz elli bir şiirinin üç tanesinde tevriye edebi sanatı kullanılmıştır. Bu şiiri; 87, 145, 150 şiirleridir.

Bayrak Ana'nın tevriye sanatını kullanarak yazdığı şiirlerine "Kapalı Açıklar" şiiri örnek verilebilir:

"İbadet riyakâr şekilde değil
Gönülden gelmeyen zikirde değil
Hak diye yanmayan fikirde değil
İhlâsla **açılsın gözümüz** bizim" (87/2) (Umar, 2019: 110)

Bayrak Ana'nın bu şiirinde kullanılan gözü açılmak kelimesi hem deyim anlamı olan eskiden anlamadığı şeyleri anlayarak, iyi ile kötüyü ayırt etmek anlamında kullanılırken, hem de gözün açılması manasındaki ilk anlamıyla kullanılmıştır.

4.3.2. Anlama Dayalı Edebi Sanatlar

4.3.2.1. Hüsn-ü Talil

Hüsn-ü talil bir hadiseye veya bir duruma, söylenişe güzellik katacak tarzda kendi sebebi dışında bir neden göstermektir. Çoğu zaman bu sanat yapılırken bir benzetme olgusunu da içinde bulundurur (Saraç, 2014: 231).

Bayrak Ana'nın şiirlerinde hüsn-ü talil edebi sanatı kullanılmıştır. Bu şiirleri; 6, 57, 62, 66, 76, 83, 84, 99, 107, 108, 121, 148 şiirleridir.

Bayrak Ana'nın hüsn-ü talil sanatını kullanarak yazdığı şiirlerine "Kader" ve "Ne Güzel" şiirleri örnek verilebilir:

"Bayrak Ana kondum bir gül dalına
Gül kızardı boyun büktü halime
Kader prangalar vurdu yoluma
Gelsin diye ecelimi seslendim" (84/4) (Umar, 2019: 107)

"Açılır çiçekler sohbet sarınca
Dilden süzülerek sazla karınca
Süzülür damlalar ballar arınca
Dost ile gayrıyı utmak ne güzel" (121/2) (Umar, 2015: 110)

Halk şairi örnek verilen ilk şiirde gülün kızarmasının nedeninin dalına konduğu için utanmasına bağlayarak; ikinci şiirde ise çiçeklerin açılmasının sebebi sohbetin sarmasına bağlanarak hüsn-ü talil sanatı yapılmıştır.

4.3.2.2. Mübalağa

Mübalağa bir niteliğin, fiilin veya durumun olması mümkün olmayan bir mertebeye çıkarılarak abartılarak ifade şeklidir. Bir nevi bir durumu olumlu ya da olumsuz nitelemede aşırılığa kaçmak demektir (Saraç, 2014: 218).

Bayrak Ana'nın şiirlerinde mübalağa edebi sanatı kullanılmıştır. Bu şiirleri; 16, 20, 21, 64, 76, 82, 85, 96 şiirleridir.

Bayrak Ana'nın mübalağa sanatını kullanarak yazdığı şiirlerine "Bir Zaman" ve "Kör Gurbet" şiirleri örnek olarak verilebilir:

"Zalim felek terse çevirir bendi
Deryalar içinde girdaba döndü

Yanardağ misali tutuşup söndü

Tozdu zerrelerin külü bir zaman” (76/2) (Umar, 2019: 99)

Bayrak Ana’nın bu şiirinden verilen dörtlükte zerrelerin külünün tozması, yanardağ gibi yanması, deryalar içinde girdaba dönmek cümleleri mübalağa sanatının yapıldığı kısımlardır.

“Aman vermez zalim felek amanı

Doldurdu sineme gamı gümanı

Ağla gözüm ağla şimdi zamanı

Didemden kan sızar dolu dökülür” (82/2) (Umar, 2019: 105)

Bu şiirde ise didemden kan sızar, dolu dökülür mısrası mübalağa sanatının yapıldığı kısımdır.

4.3.2.3. İstifham

Konuşanın iddiasını ve düşüncesini muhatabına kabul ettirmek için sorduğu sorular istifham sanatını meydana getirir (Saraç, 2014: 227).

Bayrak Ana’nın şiirlerinde istifham edebi sanatı kullanılmıştır. Bunlar; 70, 71, 76, 98, 122, 148 şiirleridir.

Bayrak Ana’nın istifham sanatını kullandığı şiirlerine “Bülbül”, “Ey Türk” isimli şiiri örnek gösterilebilir:

“Şakıya şakıya dilin lâl oldu

Feryadından türlü çiçekler soldu

Kâinatta canlı insafa geldi

Kokusun âleme yar etmedi mi?” (71/4) (Umar, 2019: 94)

“Ey Türk!

Üstünde mavi gök silinmedikçe

Altta yedi kat yer delinmedikçe

Türklüğün elinden alınmadıkça

İlini töreni kim bozabilir” (98/1) (Umar, 2015: 16)

4.3.2.4. Leff-ü Neşir

Leff ü neşr, “bir beytin ilk mısrasında bahsedilen şeylerle ilgili olan sözleri ikinci mısrada kullanma” sanatı olarak tanımlanmaktadır (Külekçi, 2005: 206).

Bayrak Ana'nın yirmi üç şiirinde Leff-ü neşr edebi sanatı kullanılmıştır. Bu şiirleri; 2, 4, 5, 12, 14, 15, 19, 20, 22, 56, 98,100, 102, 108, 109, 110, 111,124, 125, 132, 133, 140 143, 144, şiirleridir.

Bayrak Ana'nın leff-ü neşr sanatını kullanarak yazdığı şiirlerine "Ne Mutlu Türk'üm Diyene" ve "Türk'üm Türk" şiirleri örnek verilebilir:

"Edirne'den serhat **Kars**'a
Kahramanmaraş Sivas'a
Cumhuriyet temel yasa
Ne mutlu Türk'üm diyene"

Türkmen yörük öz gardaşım
Gakkoş dadaştır serdaşım
Zeybek efeyim sırdaşım
Ne mutlu Türk'üm diyene" (14/5-6) (Umar, 2019: 27)

"Halı, **kilim nakış**ında motiflerde yer benim
Kopuz benim **kaval** benim **keman** benim tar benim
Kına yakıp uğurlarım bu vatana yar benim
Üç kıtada at koşturup mühür vuran izim Türk
Adaleti yasa edip uygulayan tezim Türk" (15/2) (Umar, 2019: 28)

4.3.2.5. Nida

Nida, seslenme sanatıdır. Şairin çok duygulanması ve heyecanlanmasına neden olan olayları ve varlıkları göz önüne getirip "ey, hey" gibi ünlemler kullanılarak anlamı güçlendiren edebi sanattır (Dilçin, 2016: 243).

Bayrak Ana'nın iki şiirinde nida edebi sanatı kullanılmıştır. Bu şiirleri; 98, 125 şiirleridir.

Bayrak Ana'nın nida sanatını kullanarak yazdığı şiirlerine "Ey Türk" ve "Sılaya Özlem" şiirleri örnek verilebilir:

"Ey Türk!
Üstünde mavi gök silinmedikçe
Altta yedi kat yer delinmedikçe
Türklüğün elinden alınmadıkça

İlini töreni kim bozabilir” (98/1) (Umar, 2015: 16)

“Yayık ayranından bir tas içmeyi
Gelinlere kırma köynek biçmeyi
Düğünlerde türkü mâni seçmeyi
Vaah! Bizim ellerde ölesim geldi” (125/5) (Umar, 2015: 125)

4.3.2.6. Rücu

Bir sözü söyledikten sonra vazgeçmek ya da vazgeçmiş gibi görünmek şeklinde ortaya çıkan sanata rücu denmektedir. Amaç anlatılan söze hem güzellik katmak hem de güç katmaktır.

Bayrak Ana’nın iki şiirinde Rücu edebi sanatı kullanılmıştır. Bu şiirleri; 111, 120 şiirleridir.

Bayrak Ana’nın rücu sanatını kullanarak yazdığı şiirlerine “Ne Güzeldi Bir Zamanlar Yaylalar” ve “Öyle Ol Ki” şiirleri örnek verilebilir:

“Dedem anlatırdı akşam olunca
Gözler mahmurlaşır uyku gelince
İdare is tutar dibi delince
Ne güzeldi bir zamanlar yaylalar

Dedemin kavalı paslanmış durur
Çanları duvarda yaslanmış durur
Anılarla gözüm yaşlanmış durur
Bayrak Ana viran olmuş yaylalar” (111/7-8) (Umar, 2015: 69)

Şiirin verilen ilk dörtlüğünde yaylada geçirilen güzel günler anlatılırken, ikinci dörtlükte artık o günlerin olmadığı ilk dörtlükte belirtilen niteliklerin tersini söyleyerek rücu sanatı yapılmıştır.

Ben zenginim her şey benim
Kaderimi ben çizerim
İster alır ister satarım
Ben istediğim yaparım
Deme...
Öyle ol ki...

Cömert yiğit mert desinler
Kapından yemek yesinler
Her şeyin sahibi Allah
Daha çok versin desinler (120/1-2) (Umar, 2015: 104)

Şiirin bu dörtlüğünün ilk dizesinde belirli eylemler sıralanmış ve bunlara yapan bir kişiden bahsedilmiştir. Ama ara satırdaki "deme" ifadesi ile ilk dörtlüktekinin aksine yapılması gereken eylemler sıralanmıştır.

4.3.2.7. Tariz

"Söylenen sözün ya da kavramın gerçek ve mecazlı anlamı dışında büsbütün tersini kastetmektir. Tarizde mecaz-ı mürsel ve kinayedeki ilgiler yoktur. Sözüm gerçek anlamı, doğru gibi görünse de asıl amaç, sözün ters anlamına yüklenmiştir. Bu nedenle tariz sanatı, bir kişiyi ya da durumu alaya almak, iğnelemek amacıyla yapılır" (Dilçin, 2016: 417).

Bayrak Ana'nın iki şiirinde nida edebi sanatı kullanılmıştır. Bu şiirleri; 28, 87, 126 şiirleridir.

Bayrak Ana'nın tariz edebi sanatını kullanarak yazdığı şiirlerine "Ellaham" ve "Kapalı Açıklar" şiirleri örnek verilebilir:

"Vallaha acıdım halığa gızım
Gözlerini silemiyon ellaham
Çığıraydın kele bizi yardıma
Otuz bini alamıyon elleham

Bre gızım dohdor bile söylüyor
Sivaslı hasteyi geri ağliyor
Ahan yaşın yürağemi dağlıyor
Dinelmeyi bilemiyon ellaham" (28/1-2) (Umar, 2019:44)

Bu şiirde bir yarışma programına katılan Sivaslı bir genç kızı eleştiren Bayrak Ana soruyu bilemeyen kıza üzüldüğünü, yardıma geleceklerini söylerken aslında onu eleştirmektedir.

"Başında bir tokmak çift kafa bezer
Boya küpü olmuş etrafı süzer
Peçesi araptan streçle gezer
Vay Müslüman olmuş kızımız bizim" (87/3) (Umar, 2019: 110)

Bu şiirde Bayrak Ana "Müslüman olmuş kızımız bizim" dizesiyle kastettiği anlamın tersini işaret etmektedir.

4.3.2.8. Tecahül-ü Arif

"Bilinen bir gerçeği, bir nükteye dayanarak bilmiyormuş gibi söylemektir. Yani tecahül-i arif ne hiç bilmemektir ne de bildiğini saklamaktır. Buna göre söylersek bildiğini türlü nedenlerle bilmezlenerek dolaylı yollardan anlatmaktır. Bunu yaparken de mübalağa ve istifham sanatlarından yararlanılır. Tecahül-i arif sanatı, tecahül-i arifane, tecahül-i arifin adlarıyla da anılır" (Dilçin, 2016: 441).

Bayrak Ana'nın sekiz şiirinde tecahül-ü arif edebi sanatı kullanılmıştır. Bu şiirleri; 28, 56, 70, 71, 76, 98, 122, 148 şiirleridir.

Bayrak Ana'nın tecahül-ü arif edebi sanatını kullanarak yazdığı şiirlerine "Değil Midir?" ve "Türkmen Kızını" şiirleri örnek verilebilir:

"Hani deriz ya ortalık buz kesti
Katı yüreklerdir asıl buz tutan
Ayrılığın yeli kimlere esti
İnsan değil midir yılları yutan

Sevenler sözüne sadık olmalı
Bir sevmeli bir tek yârla dolmalı
Gül goncayı dikeniyle sarmalı
Bülbül değil midir şakıyıp öten" (70/1-2) (Umar, 2019:93)

Dişi kurt coşunca akmaz dereler
Düşmanların ciğerini paralar
Türk'ün kızı giyinir mi karalar
Tut tuta da bilirsen Türkmen kızını (148/2)

Bu iki şiirde Bayrak Ana "Bülbül değil midir şakıyıp öten", "Türk'ün kızı giyinir mi karalar" dizeleri ile cevabını bildiği soruları sorarak tecahül-ü arif sanatı yapmıştır.

4.3.2.9. Tekrir

Tekrir bir ibarede kelimelerin aynı anlamda tekrar edilmesidir. Burada asıl maksat anlamı pekiştirmekte ve muhatabın dikkati çekilmektedir (Saraç, 2014:198).

Bayrak Ana'nın incelediğimiz yüz elli bir şiirinin kırk altı tanesinde tekrir edebi sanatı kullanılmıştır. Bu şiirleri; 7, 9, 11, 13, 14, 15, 17, 25, 27, 36, 37, 39, 48, 69, 74, 75, 81, 83, 88, 89, 92, 97, 99, 101, 102, 103, 104, 105, 110, 111, 119, 123, 133, 134, 135, 136, 137, 139, 141, 142, 147, 148, 149, 150, 151 şiirleridir.

Bayrak Ana'nın tekrir sanatını kullanarak yazdığı şiirlerine "İyi ki Varsın Eren" ve "Gardaşım" şiirleri örnek olarak verilebilir:

"Yürekte yanan harsın
Eren iyi ki varsın
Bedenin cennet sarsın
Eren iyi ki varsın" (25/1) (Umar, 2019:42)

"Varıp gittim Koçyiğit'in başına
Sen üşüdün bizler yandık gardaşım
Yüzüm sürdüm ay yıldızlı taşına
Sen üşüdün bizler yandık gardaşım" (99/1) (Umar, 2024:26)

4.3.2.10. Tenasüp

Tenasüp sanatı aralarında karşıtlık dışında anlam benzerliği bulunan kelimeleri bir arada toplamaktır (Saraç, 2014: 160).

Bayrak Ana'nın incelediğimiz yüz kırk dokuz şiirinin elli altı tanesinde tenasüp edebi sanatı kullanılmıştır. Bu şiirleri; 7, 9, 11, 14, 15, 22, 23, 29, 31, 33, 34, 36, 38, 42, 44, 46, 50, 52, 56, 60, 61, 63, 65, 67, 68, 70, 80, 82, 84, 85, 86, 87, 95, 99, 100, 101, 107, 109, 111, 113, 119, 120, 124, 125, 126, 132, 134, 136, 139, 137, 139, 140, 142, 143, 148, 149 şiirleridir.

Bayrak Ana'nın tenasüp sanatını kullanarak yazdığı şiirlerine "Yok", "Çoban Kızı" ve "Ben Şair Değilim" şiirleri örnek olarak verilebilir:

"Ellerimi açtım bir seher vakti
Neyleyim dünyanın **taç** ile **tahtı**
Vardır her insanın **muradı ahtı**
Ne ahdına varan ne de bulan yok" (65/2) (Umar, 2019:85)

"Örmüş belikleri püsküllü bağı
Sıra sıra dizmiş **peyniri yağı**
Yokuşta çözülmüş dizinin bağı

Eğlen düz ovada kal çoban kızı” (67/3) (Umar, 2019:87)

“Sorarlar **secerem aslım soyumu**
Gururla taşırım Oğuz boyumu
Çınar Bey pınardan içtim suyumu
Ben şair değilim yazarım işte
Secerem kâğıda çizerim işte” (68/1) (Umar, 2019:88)

Halk şairi örnek verilen ilk şiirde taç ile taht; ikinci şiirde peynir yağ, üçüncü şiirde ise şecere, soy, asıl gibi anlam olarak birbirine benzeyen kelimeleri kullanarak tenasüp sanatını kullanmıştır.

4.3.2.11. Tezat

Tezat anlam bakımından aralarında karşıtlık bulunan sözcükleri aynı cümle içinde kullanmaktır. Bu karşıtlık bazen siyah beyaz gibi bir zıtlık olabilirken bilmek ve bilmemek gibi olumsuzluk bildiren fiilleri içine alır (Saraç, 2014: 163).

Bayrak Ana’nın incelediğimiz yüz elli bir şiirinin on yedi tanesinde tezat edebi sanatı kullanılmıştır. Bu şiirleri; 6, 9, 18, 42, 52, 72, 77, 90, 93, 98, 99, 127, 134, 138, 141, 146, 147 şiirleridir.

Bayrak Ana’nın tezat sanatını kullanarak yazdığı şiirlerine “Gerekir”, “Sen Varsın Orda” ve “Biz Yılmayız” şiirleri örnek olarak verilebilir:

“Âşık odur ölene dek beklesin
Hasretini vuslatına eklesin
Sevdasını yüreğinde saklasın
Âşık maşukunu bulan gerekir” (72/2) (Umar, 2019: 95)

“Hasret oku vurmuş yürek sızılar
Gönül vuslat ister yâri arzular
Ak olur mu kara olan yazılar
Hasreti yükledim sen varsın orda” (77/2) (Umar, 2019: 100)

“Hakem vermez penaltıyı
Görmedik böyle katıyı
Fethettik doğu batıyı

Yiğidoyuz biz yılmayız” (90/5) (Umar, 2019:29)

Halk şairi örnek verilen ilk şiirde hasret ile vuslat; ikinci şiirde ak ile kara, üçüncü şiirde ise doğu ile batı gibi anlam olarak birbirine zıt kelimeleri kullanarak tezat sanatını kullanmıştır.

4.3.2.12. Telmih

Sözlük anlamı bir şeye göz ucuyla bakmak demek olan telmih sanatı; bir söz içerisinde kıssaya, efsaneye, tarihi bir hadiseye, bir ayete işaret etmek anlamındadır. İşaret edilen bu ibareler, bazen şahıs adları, topluluk ve millet adları olmakta ve bu işaret edilen toplumun tarihi ve kültürel geçmişine, sosyal ve psikolojik özelliklerine göre belirli çağrışımlara sebebiyet verir (Saraç, 2014: 282).

Bayrak Ana’nın otuz bir şiirinde telmih edebi sanatı kullanılmıştır. Bu şiirleri; 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 15, 18, 23, 25, 26, 33, 38, 40, 77, 78, 83, 94, 96, 102, 134, 135, 136, 139, 140, 143 şiirleridir.

Bayrak Ana’nın telmih sanatını kullanarak yazdığı şiirlerine “Sivas’a Özlem”, “Kalmadı” ve “Almaya Geldim” şiirleri örnek olarak verilebilir:

Sultan şehir koç yiğitler yatağı
Kanuni Sivas'ta kurdu otağı
“Alp erenler evliyalar tutağı
Selçuklunun kollarını özledim
Abdulvahap gazisini özledim
Tarih kokan mazisini özledim” (38/4) (Umar, 2019:54)

“Zalim felek neden hesabın bitmez
Kanayan yüreğe merhem kâr etmez
Lokman hekim gelse yara em tutmaz
Göçtü Padişahlar ferman kalmadı” (83/2) (Umar, 2024:45)

“Âşık Veysel Pir Sultan’ın ilinden
Sefil Selim Ruhsati’nin yolundan
Selamlar getirdim gonca günden
Şakıyan bülbülü bulmaya geldim” (94/3) (Umar, 2019:29)

Bayrak Ana’nın örnek olarak verilen şiirlerinin ilkinde Kanuni Sultan Süleyman’a, ikincisinde Lokman Hekim’e, üçüncüsünde ise Âşık Veysel, Ruhsati, Pir Sultan Abdal’a

telmihte bulunulmuştur.

4.4. Simgeler

Simge kavramı hayatın birçok alanında olduğu gibi edebiyatta da verilen eserlerin anlamına ve derinliğine zenginlik katan yapılardandır. Türk Edebiyatı'nın türlü alanlarında simgelere rastlamak mümkünken âşık edebiyatı da bu anlamda zengin bir kullanım alanına sahiptir. Âşıklık geleneğinde çoğunlukla simgeler sayı ve renklerin kullanılarak oluşturulan simgelerdir.

4.4.1. Sayı Simgeciliği

Toplumların var olduğu günden beri belli sayılar o toplum için farklı bir anlam taşımaktadır. Türk Milleti'nde de bu manada birçok sayı bulunmaktadır. Bu sayıların bazıları Eski Türk kültüründen gelmekte iken bazıları İslamiyet veya diğer kültürler aracılığı ile hayatımıza girmiştir.

Sayılarla ilgili bazı inanışların kökenleri mitolojik dönemlere kadar uzanmakta, bir kısmı da tarih boyunca kültür alışverişinde bulunulan değişik kültür ve inançlarla zenginleşmektedir (Durbilmez, 2005: 3). Edebi ürünlerde de görülen bu sayılar âşıklık geleneğinde de sıkça kullanılmaktadır. Bayrak Ana'nın şiirlerinde simge olarak kullanılan sayılar aşağıda sıralanmıştır.

4.4.1.1. Bir

Bazı sayılar İslami inancın etkisiyle birtakım anlamlar yüklenebilmekte ve kutsiyet bildiren bir ifadeye bürünebilmektedir. Bir sayısı da bu bağlamda düşünülmelidir. Tek tanrılı bir inancın varlığı, Allah'ın bir olması bir sayısına önemli bir simgesel değer katmaktadır. Âşık şiirinde de bu durumu işaret ederek kullanılan bir sayısı yaygın görülmektedir.

Bayrak Ana'nın şiirlerinde bir sayısının kullanımı görülmektedir. Tespit edilen örneklerde Allah'ın birliğinden çok din ile ilgili olgular ifade edilirken bir sayısının simgesel değeri dikkat çekmektedir:

Üç İhlas **bir** Fatiha okuyanın ben olam (18/2)

Bir tekbir sesiyle sel gibi coşar (23/5)

4.4.1.2. Üç

Başı ve sonu belli olan ilk sayı olan üç sayısı (Schimmel, 2000:85) eski Türk inançlarında önemli bir yere sahiptir. Eski Türk dininde alem yer, ter altı ve gök olarak üçe ayrılmıştır. Bir nevi dünyanın tümü üç ana unsura bölünmüş, üç sayısı yaşanılan bu dünyanın tümünü kapsamaktadır.

Üç sayısı insan zihninde derin kökleri olan gizemli bir sayıdır ve edebiyat ürünlerinde çok yaygın olarak yer almaktadır (Durbilmez, 2010: 247). Halk anlatılarında sıkça kullanılan üç sayısının âşıklık geleneğindeki kullanımı gözle görülür bir şekilde fazladır.

Bayrak Ana şiirlerinde üç sayısını Türk milletinin simgesel değeriyle kullanıldığı görülmektedir. Eski Türk bayrağında bulunan üç hilal ve Osmanlı'nın üç kıtaya hâkim oluşu Bayrak Ana'nın şiirlerinde sıkça belirtilmektedir. Örnekler aşağıdaki gibidir:

Üç hilalle bezenip al bayrak salım benim (2/4)

Üç kıtada at koşturan yiğitler bir avuç kaldı (3/13)

Üç kıtada at oynatmış şanlı Türk'tür adımız (4/1)

Üç hilali al bayrağa dizde gel (5/5)

Üç kıta fethettim Türkiye yurdum (7/3)

Üç kıta fethettim tarihte faslım (8/1)

Üç kıtaya biz hükmettik (10/5)

Üç hilalli sancak doğurdu tanı (13/5)

Üç kıtada at koşturup mühür vuran izim Türk (15/2)

Üç İhlas bir Fatiha okuyanın ben olam (18/2)

Üç kıtada kaldı Türk'ün izleri (106/2)

4.4.1.3. Yedi

Simge özelliği taşıyan bir diğer sayı da yedi sayısıdır. Eski Türk inancında en çok sözü geçen sayı olan yedi sayısı varlığı ve taşıdığı mana bakımından oldukça mühimdir. İslamiyet ile de devam eden bu işlev ile yedi sayısı okunan surelerin sayısında, ölülerin yedisi gibi kullanımlarla kullanıldığı anlamların olumlu olduğu görülmektedir.

Bayrak Ana'nın şiirlerinde yedi sayısı kullanımları; çokluğu belirten yedi düvel, eski Türk inancında yerin altının yedi bölüme ayrılmasını belirten yedi kat yer ve son olarak bütünü temsil eden yedi kıta olarak kullanılmıştır.

Yedi sayısı Bayrak Ana'nın şiirlerinde aşağıdaki gibi yer almaktadır:

Ben **yedi** kıtaya sancağı taktım (21/5)

Yedi düvel baş eğmiş Atatürk'ün hayranı (26/5)

Altta yedi kat yer delinmedikçe (98/1)

4.4.1.4. Dokuz

Âşıklık geleneğinde kullanılan bir diğer sayı olan dokuz sayısı Eski Türk inancında önemli bir yere sahip bir sayıdır. Altay Yaratılış Destanı'nda yer alan dokuz ata da denilen dokuz kat gök inancı Türk kültüründe mühimdir (Durbilmez, 2019: 214- 215).

Bayrak Ana'nın şiirlerinde dokuz sayısı Ergenekon destanında kullanılan Dokuz Oğuz ismi ve simgesi ile kullanılmıştır:

Dokuz Oğuz, Karabudun Nuh Peygamberdendi soyu (3/6)

4.4.1.5. Yirmi Dört

Bayrak Ana'nın şiirlerinde kullanılan bir diğer sayı yirmi dört sayısıdır. Bu kullanımların hepsi yirmi dört Türk boyu şeklindedir.

Dede Korkut hikayelerinde de geçen yirmi dört Türk boyu kullanımı Bayrak Ana'nın Türk milletinin kökenini anlattığı şiirlerinde sıkça görülmektedir. Örnekleri aşağıdaki gibidir:

Yirmi dört Türk boyu ayrı kollara (1/3)

Yirmi dört Türk boyları kanadım kolum benim (2/4)

Yirmi dört boy idim beylikler kardım (7/3)

Yirmi dört boy soylu ırkım (14/1)

Yirmi dört oğuz boydanım (20/4)

Tarihte damgadır **yirmi dört** boyum (102/1)

4.4.1.6. Kırk

Önemli bir sayı olan kırk sayısı iki basamaklı sayılar arasında en mükemmel sayı olarak bilinir (Schimmel, 2000: 265).

Günlük hayatta da kullanımına sıkça rastlanılan kırk sayısı hem kutsal bir anlam taşır hem de toplumun kullandığı atasözü ve deyimlerdeki kullanımlarıyla gündelik bir anlam taşır. Surelerin kırk kere okunması, bebeğin, ölünün kırkının çıkması gibi dini ifadelerde kullanılırken aynı zamanda, kırk yıl düşünmek, kırk bir kere maşallah, deyimleri; bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır gibi atasözleri ile de gündelik yaşamda kullanıldığına örnektir

Bayrak Ana'nın şiirlerinde kullanılan kırk sayısı tarihi bir olguya işaret etmektedir. Bu kullanım Çin esaretinde olan Türklerin Kürşad ve onun yanındakiler ile isyan etmesinde

kullanılan kırk çeri ifadesidir. Burada kırk sayısı tarihi bir gerçeklik gibi göründe de Kürşad'ın yanındaki kişilerin kırk sayısı ile nitelendirilmesi kırk sayısının simgesel önemini gösterir.

Kür Şad **kırk** çeri ile saraylara girdim ben (2/3)

Kırk atlı çerinin başı Kür Şad'ın ahengi var (4/1)

4.4.1.7. Belli Bir Tarih veya Tarihi bir Olayı İşaret Etmek İçin Kullanılan Sayılar

Bayrak Ana şiirlerinde tarihi olaylara sıkça yer vermektedir. Bu tür olaylara yer verirken onların tarihini de şiirlerinde belirtmektedir. Örnekleri aşağıdaki gibidir:

Dört:

Şühedalar sır oldu, sarıldı **dört** Eylül'de (26/1)

Dört Eylül'de dersi vermiştin peşin (38/5)

Dört Eylül yazılı altın yazıyım (50/3)

Yetmiş Dört:

Sene **yetmiş dörtte** karar verdiler (128)

Yüz Sekiz:

Yüz sekiz gün Gazi'yi misafir etti Sivas (26/7)

Altı Yüz:

Altı yüz yıl hüküm süren Osmanlıdır her doğan tan (3/12)

İki Bin Yedi:

İki bin yedide çare bulundu (130)

Yirmi Üç Bin:

Yirmi üç bin koçyiğit koptu dizinin bağı (6/4)

4.4.2. Renk Simgeciliği

Toplumun kimliğine ve kişiliğine dair izleri renklerde bulmak mümkündür (Durbilmez, 2017: 63-64). Toplumların var olduğu günden beri renkler o toplum için taşıdığı anlamlar ile öne çıkmaktadır. Bu renkler toplumun bir konuya ya da olguya bakış açısını kendileri aracılığı ile ifade etmeye yardımcı olurlar. Bu sayede bir toplumun üzüntülü, sevinçli, kızgın gibi farklı duygu durumlarını hangi renkler ile betimlediği anlaşılır.

Simge değeri taşıyan bu renkler edebi eserler oluşturulurken sıkça kullanılmaktadır. Kullanılan bu renkler ile hem şairin anlattığı konunun ifade zenginliği artarken hem de şairin ruh durumu hakkında okuyucu bilgi edinebilir.

Renkler birçok edebi alanda kullanıldığı gibi âşıklık geleneğinde de kullanılır. Halkın ortak değerlerinin yazıldığı şiirlerden oluşan âşık şiiri toplumun ortak olarak kullandığı simge renkleri kullanması açısından daha da önemlidir.

Bayrak Ana'nın şiirlerinde renkler sıkça kullanılmıştır. En çok kara olmakla birlikte ak, al, kızıl, al-yeşil renkleri kullanılmıştır.

4.4.2.1. Ak- Beyaz

Ak- Beyaz rengi eski Türk inançlarından hareketle Şamanist inançta ululuk yücelik, adalet anlamlarında kullanılmaktadır. Eski Türklerde Tanrı kabul edilen Ülgen'e beyaz parlak olrak hitap edilmektedir (İnan, 1987:412- 413). Temiz olma, pak olma anlamını da karşılayan bu renk halk edebiyatında bu anlamları ile kullanılmıştır.

Temizlik, ululuk, saflık anlamları taşıyan beyaz rengi Türk mitolojisinde bu anlamları ifade eder. Tanrı Ülgen dünyayı yaratırken Ak Ana belirir ve Ülgen'e yol gösterir. Ak Ana; aklı ve bilgeliği temsil eder (Ögel, 1995: 571).

Hem eski Türk inancına hem de manevi inançlara bağlı olarak Osmanlı Devlet'inde hükümranlık sembolü olarak kullanılmıştır. Osmanlı Devlet'inde kullanılan ak sancak daha sonrasında Albayrak ve beyaz ay, yıldız ile kullanılmaya başlanmıştır.

Bayrak Ana'nın şiirlerinde beyaz daha çok ak kelimesi şeklinde kullanılmış temizliği, sağlığı ve ululuğu sembolize etmiştir. Örnekler aşağıdaki gibidir:

Ak sütle büyüttük bayrak tutanı (13/6)
Ak ellere kına yakar al vurur (31/2)
Ak sürüler yüce dağda yayılır (35/1)
Ak ellere al kınalar yakardın (44/2)
Ak elleri elvan elvan kınalı (46/1)
Ak yaşmak çekerdin al yanak yüze (58/2)
Ak ellerden eksik olmaz kınası (67/5)
Aldandın hoş koku **beyaz** alına (71/1)
Beyaz giydi yüce dağın (53/4)
Ak olur mu kara olan yazılar (77/2)

4.4.2.2. Al-Kızıl

Eski Türk inancında sıkça kullanılan renklerden biri al rengidir. Al ruhu, Al-Ateş, Albastı ruhlara ismini veren renk olan al kutsal bir renk sayılmaktadır (İnan, 1987: 265). Bu

rengin kutsal sayılması İslamiyet'e geçiş sonrasında da devam etmiş kırmızı- al rengi kullanıldığı yerlerde ona duyulan saygıyı göstermiştir.

Al rengin Türklerde kutsal sayılması ve bunun neticesinde la bayrak kullanılması Al Ateş ruhu ile alakalıdır (Ögel, 1995: 516). Bayrağımızın rengi olan kırmız renk aynı zamanda dökülen kanları, bu uğurda verilen fedakarlıkları göstermektedir.

Bayrak Ana'nın şiirlerinde al rengi çoğunlukla bayrağımızın rengini göstermek için kullanılmıştır. Ayrıca kıyafet rengi olarak da şiirlerde yer alan al rengi bu kullanımları ile temsil ettiği şeyin güzelliğine vurgu yapmaktadır.

Örnekler aşağıdaki gibidir:

Alperenler **al** bayrakla başta gel (5/2)

Al bayrağa can vermeye hazırız (9/1)

Nazlı nazlı dalgalanan **al** bayrakta ar benim (15/1)

Al bayrak elinde cepheye koşar (16/2)

Aldır kırdır tayım benim (20/3)

Al bayrağı duvak ettim başıma (21/3)

Al bayrak yârindi ülkündü vatan (24/1)

Al fistanın ucu ne hoş görünür (29/1)

Al bayraklı cemaline (30/4)

Nerede eğleşir **allı** hürüler (34/1)

Al kuşaklık cecimliği görülür (35/3)

Kuşburnunun **alına** (37/1)

Allan gel yâr Allan gel (37/2)

Üç eteğin **allarını** özledim (38/1)

Al kınalı ellerini özledim (38/1)

Ne öynük ne guşah ne de **al** fistan (41/4)

Al fistan yeri döver (43/5)

Başımda **al** yazmam kutnu fistanım (50/4)

Al bayrak astım her yana (51/3)

Al bayrak bezeli bellerin köyü (52/7)

Al bayrak işledim boncukla pulla (54/3)

Kına **alı** ellerine düşerim (55/3)

Ak yaşmak çekerdin **al** yanak yüze (58/2)

Al atımı yavru tayı özledim (61/3)

Alları soyunmuş karalar bağlar (64/6)

Yayık yayar köyün **allı** sunası (67/5)

Al mendil elimden düşmedi kolay (68/6)

Aldandın hoş koku beyaz **alına** (71/1)

Aldı **al** yazmamı kara bağladı (84/2)

Alları soyunup kara yasladım (84/2)

Al bayrak uğruna dökerim kanım (102/3)

Ay yıldız çiçekler açtı **al** renkle (106/3)

Al gergef işledik her bir teline **(**107/3)

Al kınalı eller toplasın seni (112/5)

Al fistanlı üç etekli peşimiz (117/1)

Al duvak altından inci dökülür (117/3)

Al mendile boncuk dizdim bir zaman (126/2)

Al bayrak sarılı geldin evine (129/4)

Şehit düştü **al** kınalı kuzular (130/1)

Al bayrak gönderde hür Âşık Veysel (135/6)

Alları soyundum kara bağlarım (150/2)

Şühedanın al kanı bayrağına katılır (151/3)

Al rengin farklı bir kullanımı olan kızıl renk kullanımı Bayrak Ana'nın şiirlerinde Türk devletlerinde kullanılan Kızılelma şeklinde kullanılmıştır. Fethedilecek yeri niteleyen, onu simge eden bu kullanım Türk kültürü için önemlidir. Örnekler aşağıdadır:

Hedef **Kızıl**elma Turan'dır yolum (1/1)

Hedef **Kızıl**elma'ya Turan'a yolum benim (2/5)

Hedefimiz **kızıl** elma, rehberdir Kur'an bizim (4/3)

Hedef **Kızıl**elma rehberim Kur'an (8/2)

Kızılelma ülküsüne bak Türk'üm (11/3)

Kızılelma sana olsun mülk dedi (102/5)

Kızıl rengin şehidimden hediye (107/5)

4.4.2.3. Al Yeşil

Al- yeşil rengi ile coşku ve sevinç duygusu betimlenmektedir. Bu renklerin kullanımı temel anlamlarıyla elbise yerine de kullanılmıştır. Bağlamsal anlamda alevi kültürüne gönderme yapan al rengi ile İslamiyet vurgulu bir renk olan yeşil rengi alt ve üst dinsel kimliklerin belirtildiği görülmektedir (Çevirme, 2008: 96).

Al yeşil giyindi o yüce dağlar (27/1)

Al yeşil giyip kuşanır (30/7)

Argaç çözer örer **al yeşil** tele (40/2)

Güzeller eğleşir **al yeşil** sarı (57/3)

Al yeşil istedim kara bağladı (86/5)

Al yeşil sancakla koyun koyuna (102/6)

Al yeşil giyindi o yüce dağlar (113/1)

4.4.2.4. Boz

Türk kültüründe boz rengi karışık renk olarak ana renklerin yani düz renklerin dışında karışık renkleri göstermek için kullanılmaktadır (Karabaş, 1992:62).

Bayrak Ana'nın şiirlerinde tek örnek olan boz rengi şairin kökenimizi dayandırdığı bozkurdun rengi nitelenerek kullanılmıştır.

Örnek aşağıdaki gibidir:

Biz bozkurduz rengimiz **boz** yolumuz Turan bizim (4/3)

4.4.2.5. Gök- Mavi

Mavi-gök rengi; türeyiş, sonsuzluk, yücelik, süreklilik, güven, huzur gibi anlamlara karşılık gelmektedir (Durbilmez, 2011: 77-93). Eski Türk inancında mavi renk gök kelimesi ile karşılanmıştır. Tanrı Ülgen'in yaşadığı yer olan göklerin rengi olan mavinin kutsal olması kaçınılmazdır.

Gök Tanrı kullanımı bunun önemli göstergelerindendir. Hem başlangıç hem de ölüm ile son dönüş olarak kabul edilen gök bu anlamıyla sonsuz bir olguyu temsil eder (Karadoğan, 2004: 94).

Bayrak Ana'nın şiirlerinde gökyüzünü temsil eden mavi renk kullanılmıştır. Bu kullanımlarda sonsuzluk, yücelik anlamaları vardır. Örnekler aşağıdadır:

Mustafa Kemal şahlandı gök **mavisi** gözleriyle (3/14)

Mavi göklerde süzül kanadım kolum benim (17/4)

Üstünde **mavi** gök silinmedikçe (98/1)

Güven ve huzur anlamları da olan mavi rengin Türk toplumda nazara karşı kullanıldığı da bilinmektedir. Bayrak Ana'nın şiirlerinde bu kullanım da mevcuttur:

Örgüleri **mavi** boncuk sıralı (31/4)

Mavi boncukludur beliğim saçım (50/5)

4.4.2.6. Kara

Toplum içinde kullanılması açısından siyah- kara rengi kötü bir anlamı karşılamaktadır.

Türk mitolojisinde Kara Albastı ruhunun kötü etki veren bir ruh olduğu bilinmektedir. Erlik yer altında karanlıkta yaşayan kötü ruhların bulunduğu yerin hakimidir. Ayrıca diğer kesimlere göre daha aşağıda bulunan halk tabakasına kara budun denilmektedir. Bir diğer örnek ise Dede Korkut'ta geçen öl ü ve yas evi olan eve karalı göklü otağ denmesi şeklindedir (Ögel, 1995:411-431). Eski Türk inancında görülen bu kullanımlar siyah- kara rengin kullanım alanlarının olumsuz özellikler taşıdığını, ölümle ve toprakla bağdaştırıldığı göstermektedir.

Bu olumsuz kullanımlar geçmişten günümüze kullandığımız atasözü ve deyimler ile taşınmıştır. Olumsuz bir haber duyulduğunda kara haber denilmesi, ölümden sonra yas için siyah giyinilmesi, kötü yazgılı birine kara yazgılı ya da kötü birine yüz karası, siyah kalpli denmesi örnek olarak verilebilir. (Durbilmez, 2020: 221).

Bayrak Ana'nın şiirlerinde kara-siyah rengi olumsuzluk anlam içermektedir: Örnekler aşağıdadır:

Kara taş üstüne dökerdim tuzu (56/4)
Alları soyunmuş **karalar** bağlar (64/6)
Kara dolu **kara** dolu (69/3)
Ak olur mu **kara** olan yazılar (77/2)
Ömür geldi geçti **kara** kış oldu (80/4)
Aldı al yazmamı **kara** bağladı (84/2)
Alları soyunup **kara** yasladım (84/2)
Zaman biter iner o **kara** perde (85/2)
Al yeşil istedim **kara** bağladı (86/5)
Kara toprak sardı seni bağrına (127/5)
Kara haber Çınarlıda duyuldu (128/1)
Türk'ün kızı giyinir mi karalar (148/2)
Alları soyundum kara bağlarım (150/2)

4.5. Bayrak Ana'nın Şiirlerinde Kullanılan İsimler

4.5.1. Âşık, Şair İsimleri:

Ahmet Ayık:
Ahmet Ayık gururudur yörenin (48/3)

Âşık Veysel:

Âşık Veysel Pir Sultan'ın ilinden (94/3)

Âşık Emrah:

Âşık Emrah tutmuş yârin elinden (143/7)

Dadaloğlu:

Dadaloğlu Avşar elden göç etmiş (143/3)

Kaptani:

Sultan şehir Sivas ilin Kaptani (136/1)

Mevlâna:

Yunus Emre, Mevlana'yla, Hakka varan sır benim (15/3)

Ozan Arif:

Turana varacak yol Ozan Arif (24/1)

Pir Sultan:

Geçirmiş Pir Sultan dost kervanını (143/9)

Ruhsati:

Rusati'nin gam yükleri kirada (143/8)

Sefil Selim:

Sefil Selim Ruhsat'inin yolundan (94/3)

Sümmani:

Sümmani'nin sözü Sevdadan yana (143/5)

Yunus Emre:

Yunus Emre, Mevlana'yla, Hakka varan sır benim (15/3)

4.5.2. İslamiyet'le İlgili İsimler

Azrail:

Azrail göğsüne konar ha konar (149/4)

Hz. Hamza:

Hazreti Hamza'dan desturunu al (119/3)

Levh-i kalem:

Levhi kalem yazar hakikat olan (70/6)

Mevla:

Kim bilir yeniden yol verir Mevla'm (68/4)

Nuh Peygamber:

Dokuz Oğuz, Karabudun Nuh Peygamberdendi soyu (3/7)

Kâbe:

Dinim İslam, kıblem Kâbe, rehberim Kuran'dır benim (19/5)

Kur'an:

Okudum Kuran'ı eyledim kıraat (85/5)

Rahim, Rahman:

Seni erken aldı Rahimi Rahman (127/3)

Resul, Peygamber:

Kucak açmış bekliyor ol Resül-ü Peygamber (6/6)

Şems-i Kamer:

İlahi nur parlıyor simalar Şems-i Kamer (6/6)

Tevhid:

İman Tevhidiyle ölüme koşar (23/5)

4.5.3. Coğrafi Şekil İsimleri

Allahuekber Dağı:

Geçit vermez boranlı Allahuekber dağı (6/3)

Hafik, Lota, Ayı, Çekme gölleri:

Hafik, lota, ayı, çekme gölleri (33/6)

Boztepe:

Boztepe pılırda höyük yolları (33/6)

Kızıldağ:

Doğar Kızıldağ'dan başı bir başka (146/4)

Kızılırmak:

Çağlar Kızılırmak gür çıkar sesi (146/4)

Köse Dağı:

Dertlere dermansın sen Kösedağ'ı (45/1)

Tanrı Dağı:

Tanrı dağına çıkıp haritayı çizerim (2/1)

Yıldız Dağı:

Yıldız Dağı deriz kayak merkezi (146/3)

4.5.4. Halk Hikâye Kahramanları İsimleri

Ferhat, Şirin:
Dağları deldiren Şirin Ferhat'la (77/3)
Kerem:
Kerem gibi düşer nara (78/2)
Leyla, Mecnun:
Dillerden düşmeyen Mecnun'la Leyla
Yusuf, Züleyha:
İlahi emirle Yusuf, Züleyha

4.5.5. Kurum İsimleri

Sivasspor:
Sabret Sivasspor sabret (90/2)
Siyşad:
Siyşad derneğinin gülleriyiz biz (131/1)

4.5.6. Millet İsimleri

Ermeni:
Hesabını Ermeni'den sormalı (130/1)
Frenk:
Frenk Yunan Urumiye yenilip dize geldiler (3/8)
Umumiye:
Frenk Yunan Urumiye yenilip dize geldiler (3/8)
Yunan:
Frenk Yunan Urumiye yenilip dize geldiler (3/8)

4.5.7. Şahıs İsimleri

Âdem Yavuz:
Analar ağladı Âdem Yavuz'a (128/1)
Adil emmi:
Adil emmi şaka yollu çatardı (134/13)
Ali Paşa:

Ali Paşa marangozluk yapardı (134/13)

Ayten:

Ayten'le Hanife ağa özlerde (47/4)

Balcı Salih:

Balcı Salih altın balı yollardı (134/4)

Bekir Efendi:

Amcazadesiydi Bekir Efendi (134/12)

Çoban Hasan:

Çoban Hasan davarını heylerdi (134/3)

Elif Ana:

Elif ana hıçkırarak bayıldı (128/1)

Eren:

Eren iyi ki varsın (25/1)

Gazi İzzet:

Çakır dede derdik gazi İzzete

Gıdıl'ın Mahir:

Gıdılın Mahire gider beraber (134/10)

Hacı Ömer:

Hacı Ömer diş çekerdi pek yaman (134/7)

Halil Efendi:

Hafik müftüsüydü Halil Efendi (134/12)

Halo Dayı:

Mahmut emmi Halo dayı bunlardı (134/11)

Hanife Ağa:

Ayten'le Hanife ağa özlerde (47/4)

Hüsnü Hoca:

Hüsnü hoca dile destan bir şahıs (134/9)

İsmail Bey:

İsmail Bey idi köyden ilk mebus (134/9)

İsmail Hüseyin:

Şahı İsmail Hüseyin'le Kürtoğlu (134/6)

Kalafat Hamdi:

Kalafat Hamdi'den korkar sinerdik (134/16)

Mahmut Emmi:

Mahmut emmi Halo dayı bunlardı (134/11)

Musluoğlu Bekir:

Köye nam salmıştı Musluoğlu Bekir (134/5)

Ruşen Zeki:

Camlı Ruşen Zeki aydın bir kişi (134/8)

Selçuk Uğur Ada:

Arslan Selçuk alamadın teskere (129/1)

Tellal İsmail:

Tellal İsmail'di verirdi haber (134/10)

Topal Hasan:

Topal Hasan çarık diker yağlardı (134/4)

Topal Hüseyin:

Büyük dedem idi Topal Hüseyin (134/14)

Zeynel Abidin:

Kurucu derlerdi Zeynel Abidin (134/14)

Yusuf Çavuş:

Yusuf çavuş sert ilkeli muhtardı (134/11)

4.5.8. Türklük ile İlgili İsimler

Alp:

Otağda Alplerim kurar düğün toy (21/5)

Alperen:

Üşüme Alperen artık üşüme (127/1)

Asena:

Koçyiğide bir Asena denktir o (148/3)

Bozkurt:

Bozkurt zincirlere bağlanmadıkça (98/4)

Bozok:

Dokuz Oğuz:

Dokuz Oğuz, Karabudun Nuh Peygamberdendi soyu (3/7)

Göktürk:

Aslım Göktürk oğlu soyum Oğuz'dur (7/2)

Hun:

Kurt başlı kılıçlarıyla bunlar Hun Türk'ü denildi (3/6)

Kayı:

Kayı boylarından Bozok'tur kolum (1/1)

Kızıl Elma:

Hedef Kızılelma'ya Turan'a yolum benim (2/5)

Mehmetçik:

Destan yazar Mehmetçik cephelerde ünü var (17/2)

Oğuz:

Bayrak Ana Oğuz Kayı boyumuz (131/5)

Osmanlı:

Osmanlıyla devam etti soyumuz (131/5)

Selçuklu:

Selçuklu Osmanlı kollarıyız biz (131/1)

Turan:

Hedef Kızılelma Turan'dır yolum (1/1)

Türkmen:

İnce ince işler Türkmen bacımız (62/1)

4.5.9. Tarihi Şahsiyet İsimleri

Alparslan:

Alparslan Sultanlarıydı onlar Selçuklu dediler (3/10)

Atatürk:

Atatürk'ün ilkesinde dururum (1/5)

Abdulvahap:

Abdülvahap gazisini özledim (38/4)

Bilge Kağan:

Bilge Kağan, Kültikin Türkçe ışık saçarım (2/4)

Dede Korkut:

Dede Korkut misali kopuz tarım sazım var (2/2)

Elizabeth:

Elizabeth parçalansın inşallah (97/6)

Ertuğrul:

Ertuğrul Gazi'nin kutlu otağı (33/1)

F. Mehmet Sultan:

Çağlar açıp çağ kapatan yiğit Mehmet Fatih Sultan (3/12)

Hamilton:

Hamilton şok bu iş bitti arkadaş (97/7)

Halime Ana:

Hayme Ana, Ertuğrul'un özüyüm (1/4)

Kanuni:

Kanuni Sivas'ta kurdu otağı (38/4)

Kara Fatma:

Kara Fatma Nene Hatun olur çıkarım karşına (19/2)

Kazım Karabekir:

Kazım Karabekir kutladı her Türk (88/4)

Kınalı Hasan:

Kınalı Hasanım şehit orada (97/4)

Köroğlu:

Vurunca Köroğlu cenk havasını (139/4)

Kürşad:

Kür Şad kırk çeri ile saraylara girdim ben (2/3)

Kültigin:

Bilge Kağan, Kültikin Türkçe ışık saçarım (2/4)

Lokman Hekim:

Lokman hekim gelse yara em tutmaz (83/2)

Mustafa Kemal:

Atam Mustafa Kemal hem kahraman hem bilge (26/2)

Muzaffer Bey:

Muzaffer bey adın yazdı parada (97/4)

Nene Hatun:

Nene Hatun can anam ben sene gurban olam (18/1)

Oğuzhan:

Oğuzhan otağından ateşim var közüm var (2/1)

Oğuz Kağan:

Oğuz Kağan, Dede Korkut sözüyüm (1/3)

Osman Bey:

Osman Bey'di ilk kurucusu topladı bütün beyleri (3/11)

Rıdvan Hoca:

Rıdvan hoca canın Kahramanmaraş (88/3)

Seyit Onbaşı:

Seyit onbaşı der haydi bismillah (97/6)

Sütçü İmam:

Sütçü imam siper etti döşünü (88/2)

Tonyukuk:

Tonyukuk'la dev taşa mühürlenmiş yazım var (2/4)

Yavuz:

Atalarım Ertuğrul'dur Yavuz'dur (7/2)

4.5.10. Yer İsimleri

Altay:

Altaylardan gelir tozak başımız (117/1)

Amasya:

Samsun'da seferberlik, Amasya'da genelge (26/2)

Anadolu:

Giydi Anadolu her köy her yöre (100/2)

Avrupa:

Bir ucum Avrupa'da, Çin Seddi'ne uçarım (2/4)

Bingöl:

Sen Bingöl'de şehitliğe ulaştın (129/5)

Çin Seddi:

Bir ucum Avrupa'da, Çin Seddi'ne uçarım (2/4)

Çanakkale:

Dediler ki Çanakkale geçilmez (97/1)

Çaybboyu:

Şeceren Doğanşar, doğum Çayboyu, (136/1)

Çayyüzü:

Dedemden hatıra Çayyüzü yaylam (68/4)

Çınarlı:

Şehitler yurdudur Çınarlı köyüm (130/1)

Dumlupınar:

Dumlupınar, Çanakkale, Sarıkamış ser benim (15/4)

Doğanşar:

Bükülür sılaya yolun Doğanşar (48/2)

Edirne:

Edirne'den Kars’a Kurulu obam (55/2)

Elmalı:

Şarkışla Elmalı ilindi Sivas (99/5)

Ergenekon:

Ergenekon dar gelmişti yurt bulmaktı tek derdimiz (3/3)

Erzurum:

Erzurum'dan Sivas'a toplandılar delege (26/2)

Hafik:

Gurbetin sılaya sözüdür Hafik (33/1)

Halep:

Dolaştın cihanı Şam’ı Halep’i (36/3)

İç Anadolu:

İç Anadolu’nun nazlı gülüne (131/4)

İpsile:

İpsileydi adın nahiye oldun (48/6)

Koçyiğit:

Varıp gittim Koçyiğit'in başına (99/1)

Kahramanmaraş:

Edirne Erzurum şanlı Maraş’tan (131/3)

Kars:

Edirne Erzurum şanlı Maraş’tan (131/3)

Kıbrıs:

Kıbrıs haritasın öne serdiler (128/2)

Kozlu Kalesi:

Okçulu Çirmişle Kozlu kalesi (48/5)

Orta Asya**:**

Orta Asya ilk yurdumuz önder idi bozkurdumuz (3/3)

Ötüken:

Türkün ata yurdunu Ötüken’i gezerim (2/1)

Palandöken:

Palandöken doldu yığın

Sakarya:

Çanakkale Sakarya'yı çizde gel (5/5)

Samsun:

Samsun'da seferberlik, Amasya'da genelge (26/2)

Sarıkamış:

Sarıkamış destanını yazda gel (5/5)

Sarkışla:

Şarkışla Elmalı ilindi Sivas (99/5)

Sivas:

Gönül dostum sen Sivas'a hoş geldin (131/1)

Sivasbey:

Sivasbey pınardan içtim suyumu (94/2)

Şam:

Dolaştın cihanı Şam'ı Halep'i (36/3)

Tuna:

Altay'dan Tuna'ya ilim yöreme (21/4)

Türkiye:

Türkiye ülkündü sevdansa Sivas (127/2)

4.6. Bayrak Ana'nın Şiirlerinde Kullanılan Deyimler

Aksoy deyimi "Çekici bir anlatım kılığı taşıyan ve çoğunun gerçek anlamından ayrı bir anlamı bulunan kalıplaşmış sözcük toplulukları." olarak tanımlar (Aksoy, 1988: 49).

Bayrak Ana'nın incelediğimiz yüz elli bir şiirinin birçoğunda deyim kullanımı göze çarpmıştır.

Aşağıda Bayrak Ana'nın şiirlerinde kullanılan deyimlerin bazılarına yer verilmiştir:

Yollara düşmek:

"Göçü katar ettim düştüm yollara" (1/3)

Dillere destan olmak:

"Geleneğim destan oldu dillere" (1/3)

Işık saçmak:

"Bilge Kağan, Kültigin Türkçe ışık saçarım" (2/4)

Göz gezdirmek:

Tarihe göz gezdirin yüz binlerce tezim var (2/3)

Baş göstermek:

Kuraklık baş göstermişti ayrıldılar yurtlarından (3/4)

Göz atmak:

Geçmişe göz atın bizi yormayın (13/7)

At koşturmak:

Üç kıtada at koşturup mühür vuran izim Türk (15/2)

Mangal gibi mert yüreği olmak:

Mangal gibi mert yüreği Türklere vermiş yaratan (19/6)

Tarih kokmak:

Türkmen'imin tarih kokan işisin (36/1)

Diline dolamak:

Bir de yanık türkü dolar diline (40/1)

Ayvayı yemek:

Demez olayıduh ayvayı yedük (41/1)

Cana yetmek:

Miski amber kokun cana yetirir (45/5)

Kendinden geçmek:

Buz gibi suyuyla kendimden geçtim (57/2)

Candan bezdirmek:

Bazı güldüm bazı candan bezdirdi (68/2)

Yüreği buz tutmak:

Katı yüreklerdir asıl buz tutan (70/1)

Ele karışmak:

Ardına bakmadan ele karışır (96/4)

Kanı kaynamak:

Türkü sesi gelir kanları kaynar (101/4)

İpe un sermek:

İllaki iplere sererler unu (104/5)

Ömrü tüketmek:

Türkmen kızı ne tez tükettin ömrü (44)

Gözleri kamaşmak:

Kamaşıyor gören gözler (51)

Bileği bükmek:

Zalim felek böyle büktü bileğim (59)

İnce işlemek:

İnce ince işler Türkmen bacımız (62)

Sırta vurmak:

Sırtıma vurduğum çile heybemde (63)

Gönüle sevda düşmek:

Deli gönüllere sevda düşürse (74)

Yolları tüketmek:

Yürüyüp tüketmiş çıkmaz yolları (75)

İhlâsla doldur testini (79)

Sefasını sürmek:

Yalan dünya sefasını sürmedim (80)

Aklını şaşırmak:

Vallah bacım bu ahlını şaşurmuş (95)

Yüreği dağlanmak:

Ana yüreğidir elbet dağlanır (117)

Kin tutmak:

Kin tutmadın yüreğinde özünde (127)

4.7. Alkışlar ve Kargışlar

Çoğu zaman günlük kullanımlarda karşımıza çıkan alkış (dua) ve kargış (beddua) kişilerin yaşadığı durumlar karşısında hissettiği duyguları ifade atma biçimidir. Bu duygular kimi zaman iyi dilekleri kapsarken kimi zaman da kötü niyetleri dile getirir.

Alkış (dua) ve kargışlar (beddua), konuşmayı renklendiren kısa kalıp sözlerdir. Alkış, kişinin iyiliğini; kargış kişinin kötülüğünü isteyen söz kalıplarıdır (Artun, 2019: 164). Varlığı eski dönemlere kadar dayanan bu kullanımlar diğer kalıplaşmış sözler gibi anonim ve sözlü olarak varlıklarını sürdürmüşlerdir.

"Konuşmasını atasözleriyle süslemesini bilen adam gibi, gerektiğinde güzel "alkış" (hayır-dua) ya da koygun "kargış" (beddua, ilenç) söylemesini bilen kişi de topluluk içinde ayrı bir önem taşır (…) Bu sözlerin bir başka ortak nitelikleri de kökenleri çok eski çağlara çıkan söz kalıpları oluşlarıdır. Onları söyleyenler çoğu kez içindeki kimi kelimelerin anlamlarını bilmeden kullanırlar; bir çeşit fosil sözleri saklayan kalıplar olmaları da onların dilbilgisi incelemelerinde değerini artırır" (Boratav, 1988: 118-119).

Bayrak Ana'nın şiirlerinde sayıları az olsa da alkış ve kargış kullanımları mevcuttur.

4.7.1. Alkışlar

"İyi dilekleri ihtiva eden kalıplaşmış söz" olarak isimlendirilen dualar edebi eserlerde mühim bir yere sahiptir (Kaya, 2014: 258). Genellikle kalıplaşmış ve anonim olan dualar kişinin iç huzurunu sağlamakta ve bunu yaparken dua ettiği kişiyi veya varlığı iyi niyetiyle kutsamayı amaçlamaktadır.

Elçin'e göre; "umumiyetle anonim olan, bedenî, ruhî, iktisadî, içtimaî ve dinî ihtiyaçların meydana getirdiği bu dualar, atalar sözü gibi "hüküm" bildiren müspet dilek mahsulleridir" (Elçin, 2004: 662).

Bayrak Ana'nın şiirlerinde alkışlar halk şairinin vatan uğruna şehit düşmüş kişiler için yazdığı ağıtlama şiirlerinde göze çarpar. Halk şairi bu şiirlerinde yer verdiği dualarla şehitlere iyi dileklerini iletir.

Bayrak Ana'nın şiirlerindeki alkış örnekleri aşağıdaki gibidir:

"Rabbimden dileğimdir ahirette bir kalam
Nene Hatun can anam ben sene gurban olam" (18) (Umar, 2019:34)

"Cennet âlâ etsin Rabbim durağın
Biliriz bakidir hayır ereğin
Umuyorum eğerlidir burağın
Sıratı geçersin yel Ozan Ari" (24) (Umar, 2019:39)

"Bedenin cennet sarsın
Eren iyi ki varsın" (25/1) (Umar, 2019:42)
Bedelli örnek alsın
Yiğitlik sende kalsın
Kabrin nur ile dolsun
Eren iyi ki varsın (25/3) (Umar, 2019:42)

"Sizlere güç versin yaradan Allah
Pehlivanlar, yiğitlere Maşallah
Sırtlarınız yere gelmez İnşallah
Buyurun yiğitler meydan sizindir" (119/ 7) (Umar, 2015: 98)

4.7.2. Kargışlar

Kargışlar yaşamları boyunca çeşitli kötülüklerle karşılaşmış kişilerin içinde bulunduğu kötü durumu hafifletmek amacı ile söylediği, kişilere veya durumlara karşı kötü niyetleri içeren sözlerdir (Kaya, 2015: 75- 103). Bu sözler kullanıldıkları anlatılarda deyim ve atasözü gibi kalıplaşmış ifadelere benzerlik gösterirler ve anlatımı güçlendirirler.

Bayrak Ana'nın şiirlerinde kargış kullanımları vatan ve millet temalı şiirlerinde ona el uzatan düşmanları kötülemek onlara beddua etmek için kullanılmıştır. Örneği aşağıdaki gibidir:

Elizabeth **parçalansın inşallah** (97/6)

V. BÖLÜM

5. BAYRAK ANA'IN ŞİİRLERİNDE NAZIM TÜRLERİ VE İÇERİK

5.1. Bayrak Ana'nın Şiirlerinde Nazım Türleri

Edebi ürünlerde tür iç kısma ait olan bir yapıdır. Şiirin oluşturulmasında temel olan duygunun ve neticesinde anlatılan konunun temel alınması, şiirin hangi türde bir şiir olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

Halk edebiyatında bu alanda ilk çalışmayı yapan Onay; türleri, tekerleme, ninni olarak tasnif ederken; türleri dinsel şiirler, büyükler sözü, ahlakiyat, kahramanlık ve aşk şiirleri, güzelleme, tasvir hikâye, methiye, mersiye, hicviye, nazire, hezel, şathiyat, muamma ve aksamı olarak belirlemiştir (Onay, 2012: 30-39). Türk Halk Şiirlerinin Şekil ve Nev'i kitabı muhtevası özelinde hazırlanan ilk kapsamlı kaynak olarak sayılmakla birlikte Onay hazırladığı bu kitabın birçok eksik barındırmakta olduğunu, gelecek nesillere bir basamak olarak sunulduğunu ve onların bu basamağı geçerek çok daha geniş ve kapsamlı bir tasnif yapabileceklerine inandığını belirtmiştir.

Nazım biçimi ve türü arasında net bir ayrım konusunda araştırmacılar farklı görüşler sergilemişlerdir. Hikmet Dizdaroğlu şeklin olmadığını, yalnızca türün olduğunu söylemiş, bu görüşüne de biçime ait unsurların ölçü ve uyaktan oluşmasını sebep göstererek bu durumun, şiirlerin belli bir ezgiyle söylenmesi sonucu oluşan şiirlerin biçiminin sınırlılığına dayandırmıştır (Dizdaroğlu, 1969: 501). Bu sorunların temel sebebi şiirlerde temel olarak aynı nazım biçimlerinin kullanılmasıdır. Mâni, koşma, destan gibi nazım biçimleri söylendikleri ezgi ile farklı türlere ayrılmışlardır.

"Tür" kavramında ezgi ve konu ayrımıyla çeşitlemeler oluşur. Öcal âşık şiirinde türlerin şiirlerin konu ve ezgileri ile belirlenebileceğini söyleyerek türleri ezgi ağırlıklı türler, konu ağırlıklı türler olarak ve ezgi ve konu ağırlığının aynı yoğunlukta olduğu şiirler olarak üç başlık altında incelemiştir. Ezgi ağırlıklı türleri; türkü, varsağı, semai, koşma olarak sıralarken konu ağırlıklı türleri koçaklama, taşlama, güzelleme, destan, ilahi, devriye, nutuk, şathiyye son olarak da ezgi ve konunun aynı ağırlıkta olduğu şiirleri ninni, ağıt ve mâni olarak sıralamıştır (Oğuz, 2019: 17-22).

Görüldüğü üzere âşık edebiyatında tür konusu da biçim gibi tam bir sonuca bağlanmamıştır. Bu tez çalışmasında Bayram Durbilmez'in yaptığı tür tasnifini kullanılarak Bayrak Ana'nın şiirleri incelenmiştir.

Durbilmez yaygın nazım türlerini güzelleme, taşlama, koçaklama, ağıtlama ve

öğütleme olarak beşe ayırırken yaygın olmayanları ise hikmetleme, dualama, kargışlama, methiye, muamma, hoşlama, uğurlama, sitemleme, yalanlama, şairname, yaşname, baharname olarak sıralamıştır (Durbilmez, 2018a: 50-158). Bayrak Ana'nın şiirlerinde kullandığı nazım türleri aşağıdaki gibi sıralanabilir:

5.1.1. Güzelleme Nazım Türü ile Oluşturulan Şiirler

Güzeli, güzelliği ve sevilen varlıkları anlatan şiirlere güzelleme ismi verilir. Bu varlıklar kimi zaman bir ülke, bir bölge olabilirken kimi zaman da bir çiçek olabilir (Durbilmez, 2018a: 120-122).

Bayrak Ana'nın incelenen yüz elli bir şiirinin yetmiş yedi tanesi güzelleme nazım türü ile oluşturulmuştur. Bu şiirler; 7, 8, 9, 10, 14, 15, 16, 19, 20, 21, 22, 23, 27, 28, 29, 30, 31, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 42, 43, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 58, 60, 62, 67, 77, 88, 90, 91, 92, 94, 95, 100, 101, 106, 107, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 124, 131, 132, 133, 134, 137, 138, 139, 141, 143, 144, 146, 148, 149 şiirleridir.

Türkmen kültürünü övdüğü "Yaşmak" şiiri, Sivas'ın güzelliklerini ve tarihsel özelliklerinden bahsettiği "Sivas'ım" şiiri ve "Sivas Büyük Heyecan" şiiri güzelleme nazım türü ile yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

"Giyinmiş kuşanmış ceylan sekişli
Pullu çarıkları çorap nakışlı
Fes üstüne altın gümüş takışlı
Türkmen güzelinin süsüdür yaşmak" (29/3) (Umar, 2019:29)

"Cennet yörem can Sivas'ım
Silinir gönülden pasım
Kızılırmak dilde yasım
Seline kurban olduğum" (30/5) (Umar, 2019:46)

"Türkmen kızı yaylasına yol vurur
Yağmur yağar dolu vurur sel vurur
Ak ellere kına yakar al vurur
Balaban sekişli Türkmen güzeli" (31/2) (Umar, 2019:47)

5.1.2. Taşlama Nazım Türü ile Oluşturulan Şiirler

Bir kimseyi yeren, toplumun aksayan yönlerini eleştiren âşık tarzı şiirlere taşlama denir (Durbilmez, 2018a: 123).

Bayrak Ana'nın incelenen yüz elli bir şiirinin dokuz tanesi taşlama nazım türü ile oluşturulmuştur. Bu şiirleri; 32, 34, 41, 57, 65, 75, 87, 104, 145 şiirleridir.

Bayrak Ana'nın şehirleşmeyle memleketinin, yaylalarının kimsesizleşmesini eleştirdiği "Garip" şiiri bireysel taşlama nazım türü ile yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

"Varıp baktım ata dede yurduna
Gözeler kurumuş dereler garip
Hasret kaldım kuzusuna kurduna
Dolup taşan obam yöreler garip" (32/1) (Umar, 2019:48)

Bayrak Ana'nın günümüz gelinlerini eleştirdiği "Nerde Gı Eksi Gelinler", gösterişte dindar olanları eleştirdiği "Kapalı Açıklar" ve Avrupa'ya özenmeyi eleştirdiği "Türk'ün Türk'den Başka Dostu Yok Gardaş" şiirleri toplumsal taşlama nazım türü ile yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

"Ocah yahıp aş büşürmek yoh diyor
Oğlun bana aygaz aldı ooh diyor
Odunu tezeği kendün yah diyor
Ah anam nerde gı eksi gelinler" (41/5) (Umar, 2019:57)

"Hatların ortada örtülü oldun
Din iman diyerek günaha daldın
Mevla akıl vermiş sen nerde kaldın
Şirk ile çalamaz sazımız bizim" (87/4) (Umar, 2019: 110)

"Avrupa Avrupa yendik tükendik
Örf âdetimizden hep ödün verdik
Yıllar geçti hani niye girmedik
Türk'ün Türk'ten başka dostu yok gardaş" (104/4) (Umar, 2015: 25)

5.1.3. Yiğitleme Nazım Türü ile Oluşturulan Şiirler

Yiğidi, yiğitliği anlatan şiirlere yiğitleme adı verilir (Durbilmez, 2018a: 126 -127).

Bayrak Ana'nın incelenen yüz elli bir şiirinin yirmi sekiz tanesi yiğitleme nazım türü

ile oluşturulmuştur. Bu şiirler; 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 26, 97, 98, 102, 103, 106, 108, 151 şiirleridir.

Bayrak Ana'nın Türk Milleti'nin üstün özelliklerinden bahsettiği "Bu Topraklar Bizim Bu Vatan Bizim", "Aslımız Asildir Bizim" ve "Türk'üm Deyi" şiirleri yiğitleme nazım türü ile yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

"Candan aziz bildik toprak taşını
Ezelden yangınız eğme başını
Koç yiğitler siper eder döşünü
Bu topraklar bizim bu vatan bizim" (103/3) (Umar, 2015: 23)

"Üç kıtada kaldı Türk'ün izleri
Çakal gibi bizde kaldı gözleri
Dünyaya ders verdi kutlu sözleri
Aslımız neslimiz asildir bizim" (106/2) (Umar, 2015: 29)

"Genç, ihtiyar, kız, kızan
Biziz zor oyunlar bozan
Yalın kalem destan yazan
Gezer söyler Türk'üm deyi" (108/5) (Umar, 2015: 38)

5.1.4. Ağıtlama Nazım Türü ile Oluşturulan Şiirler

Sevilen kişilerin veya varlıkların ölümü üzerine söylenen, yazılan şiirlere ağıtlama denir (Durbilmez, 2018a: 127).

Bayrak Ana'nın incelenen yüz elli bir şiirinin dokuz tanesi ağıtlama nazım türü ile oluşturulmuştur. Bu şiirler; 6, 12, 24, 25, 99, 127, 128, 129, 130 şiirleridir.

Bayrak Ana'nın Kıbrıs şehidi olan "Âdem Yavuz'a", Çınarlı'da şehit olmuş olan "Selçuk Uğur Ada'ya" ve "Çınarlı Şehitlerine" şiirleri ağıtlama nazım türü ile yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

"Rum doktoru yarasını deliyor
Karşısında kahkahayla gülüyor
Âdem Yavuz bir su diye inliyor
Şehitlik Mevla'dan hediye bize
Sineler ağladı Âdem Yavuz'a" (128/3) (Umar, 2015: 135)

"Şu dünyada eremedin bahtına
Erişirsin peygamberler tahtına
Gül goncanla varamadın ahtına
Yüreklerde sızı oldun be oğul" (129/3) (Umar, 2015: 136)

"Asker geldi Çınarlıya oturdu
Hava soğuk hasta edip yatırdı
Kimisini ecel aldı götürdü
Hesabını Ermeni'den sormalı
Şehit düştü al kınalı kuzular
Sunaları yiğidini arzular" (130/2) (Umar, 2015: 138)

5.1.5. Öğütleme Nazım Türü ile Oluşturulan Şiirler

Âşık şiirinde öğretici, öğüt veren şiirlere "öğütleme" denir. Bu tarzda oluşturulan şiirler bir şeyi öğretmek, nasihat etmek amacıyla yazılır (Artun, 2019:187).

Bayrak Ana'nın incelenen yüz elli bir şiirinin on altı tanesi öğütleme nazım türü ile oluşturulmuştur. Bu şiirler; 11, 28, 54, 55, 70, 72, 73, 74, 79, 89, 93, 98, 104, 105, 120, 121 şiirleridir.

Bayrak Ana'nın güveneceğimiz kişileri seçerken dikkatli olmayı öğüt ettiği "Anlarsın" ve dost seçiminin önemini anlattığı "Ne Güzel" şiirleri öğütleme nazım türü ile yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

"Bayrak Ana der ki kulak ver söze
Aldanma ne kaşa ne kara göze
Takar ters çelmeyi getirir dize
Vücudun şehrini yorar anlatsın" (93/6) (Umar, 2024:5)

"Sabırla seç yarenini dostunu
Vakit varken doldur kırık testini
Bir gün kara toprak örter üstünü
Dost ile kötüyü itmek ne güzel" (121/4) (Umar, 2015: 110)

Bayrak Ana'nın köklerimizi tanımayı ve vatanımızı korumayı telkin ettiği "Türk Yurdunda Çakalların İşi Ne" ve ikili ilişkiler üzerine öğüt verdiği "Gerekir" şiirleri toplumsal

öğütleme nazım türü ile yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

"Toprağında binler şüheda yatar
Uyan Türk evladı düşmanın beter
Verecek vatan yok bu zillet yeter
İnanma sırtlanın sahte yaşına
Türk yurdunda çakalların işi ne" (11/5) (Umar, 2019: 24)

"Âşık odur ölene dek beklesin
Hasretini vuslatına eklesin
Sevdasını yüreğinde saklasın
Âşık maşukunu bulan gerekir" (72/2) (Umar, 2019: 95)

5.1.6. Salavatlama Nazım Türü ile Oluşturulan Şiirler

Meydan güreşlerinde pehlivanları halka tanıtan, güreş başlamadan okunan dua şeklinde yazılan şiirlere salavatlama adı verilir (Artun, 2019:206).

Bayrak Ana'nın incelenen yüz elli bir şiirinin bir tanesi salavatlama nazım türü ile oluşturulmuştur. Bu şiir; 119 şiiridir.

Bayrak Ana'nın abisi gibi milli güreşçilere hitaben yazdığı "Buyurun Yiğitler Meydan Sizindir" şiiri salavatlama nazım türü ile yazılan şiiridir:

"Dünden geleceğe bir köprü kurun
Her yerde anılın dostluklar karın
Bismillah diyerek meydana varın
Buyurun yiğitler meydan sizindir

Sizlere güç versin yaradan Allah
Pehlivanlar, yiğitlere Maşallah
Sırtlarınız yere gelmez İnşallah
Buyurun yiğitler meydan sizindir" (119/6-7) (Umar, 2015: 98)

5.1.7. Methiye Nazım Türü ile Oluşturulan Şiirler

Din ve devlet büyükleri olmak üzere topluma hizmet eden kişileri, kurumları, kuruluşları, sülaleleri övme amacıyla söylenen- yazılan şiirlerdir (Durbilmez, 2018a: 145).

Bayrak Ana'nın incelenen yüz elli bir şiirinin on bir tanesi methiye nazım türü ile

oluşturulmuştur. Bu şiirler; 18, 24, 25, 47, 48, 49, 58, 90, 95, 118, 147 şiirleridir.

Bayrak Ana'nın Kurtuluş Savaşı'nda türlü kahramanlıklar yapan Nene Hatun'u övdüğü "Nene Hatun Can Anam", Trabzon'da şehit olan Eren'in cesaretinden bahsettiği "İyi ki Varsın Eren" ve Çınarlı'nın güreş ağalarını övdüğü "Ağalarımız" şiirleri methiye nazım türü ile yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

"Bebeğini beşiğe beleyip düştün yola
Bebem öksüzde büyür vatansız olmaz ola
Basmasın torpağıma düşmanın pis çizmesi
Bizler gidersek önden belki vatan kurtula
Böyle deyipte gittin yolları dolam dolam
Nene Hatun can anam ben sene gurban olam" (18/1) (Umar, 2019:34)

"Aziz Vatan aşkındı
Al bayrağa düşkündü
Kalleş düşman şaşkındı
Eren iyi ki varsın" (25/4) (Umar, 2019:42)

"Sivas Hafik Çınarlı'dır köyümüz
Oğuzlardan gelir asil soyumuz
Her mecliste bizim de var payımız
Hayıra koşarlar ağalarımız" (47/1) (Umar, 2019:65)

5.1.8. Âşıkname Nazım Türü ile Oluşturulan Şiirler

Âşıkların çeşitli özelliklerini anlatarak araştırmacılar için kaynak özelliği taşıyan şiirlere "Âşıkname" adı verilir (Kaya, 1990: 7).

Bayrak Ana'nın incelenen yüz elli bir şiirinin üç tanesi âşıkname nazım türü ile oluşturulmuştur. Bu şiirler; 24, 135, 136 şiirleridir.

Bayrak Ana'nın "Ozan Arif" şiiri âşıkname nazım türü ile yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

Mangaldı yüreğin milliydi davan
Ölmez hareketin bil ozan Arif
Al bayrak yârindi ülkündü vatan
Turana varacak yol Ozan Arif

Hep dik durdun doğru yoldan şaşmadın
Sağa sola sapıp eğri düşmedin
Birlikti amacın kuyu eşmedin
Türklüktü sendeki dil Ozan Arif

Eğilmedi başın sürgün yemiştin
Yaşamaksa yaşadım say demiştin
Ruhta vatan tende bayrak sevmiştin
Koptu sazındaki tel Ozan Arif (24/1-2-3) (Umar, 2019:39)

5.1.9. Hoşlama Nazım Türü ile Oluşturulan Şiirler

Ev sahibi konumundaki âşıkların, konuk âşıkları veya dinleyicileri selamlama maksadıyla söylenen "hoş geldiniz" gibi sözler taşıyan âşık tarzı şiirlere hoşlama adı verilir (Durbilmez, 2018a:148).

Bayrak Ana'nın incelenen yüz elli bir şiirinin bir tanesi hoşlama nazım türü ile oluşturulmuştur.

Bayrak Ana'nın SİYŞAD Derneği'nin eğlencesi için şehir dışından gelen misafir şairlere hitaben yazdığı "Gönül Dostum" şiiri hoşlama nazım türü ile yazılan şiiridir:

"Koca bir çınarın dallarıyız biz
Selçuklu Osmanlı kollarıyız biz
Siyşad derneğinin gülleriyiz biz
Gönül dostum sen Sivas'a hoş geldin

Dört Eylül'de Atamızı anarak
Ruhsati Veysel'le mana bularak
Yiğit otağına yiğit kararak
Gönül dostum sen Sivas'a hoş geldin" (131/1-2) (Umar, 2015:149-160)

5.1.10. Yakınlama – Sitemleme Nazım Türü ile Oluşturulan Şiirler

Yaşanan sıkıntı, ayrılık, özlem, kırgınlık gibi olumsuzluklar ve toplumda görülen aksaklıklar dolayısı ile söylenen âşık tarzı şiirlere yakınlama-sitemleme adı verilir (Durbilmez, 2018a: 151).

Bayrak Ana'nın incelenen yüz elli bir şiirinin otuz beş tanesi yakınlama- sitemleme nazım türü ile oluşturulmuştur. Bu şiirler; 27, 38, 44, 56, 57, 59, 61, 63, 64, 65, 66, 68, 69, 70, 71, 74, 75, 76, 78, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 96, 122, 123, 125, 126, 140, 142, 149, 150 şiirleridir.

Bayrak Ana'nın hayatın zorluklarına sitem ettiği "Karışır" ve memleketine duyduğu özlemden sitemle bahsettiği "Yol Ver Dağlar Ben Sılama Gideyim" şiirleri yakınlama nazım türü ile yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

"Hayat yer bitirir ömrü zamanı
Mahsun yürek çeker derdi gümanı
Vuslata ermeyen sürer mi demi
Tozar zerreleri çöle karışır" (96/2) (Umar, 2025:40)

"Gurbet elde geçti biçare ömrüm
Gam yükünü tuttu şu garip gönlüm
Elveda demeden bitmeden ömrüm
Bayrak Ana ben sılama gideyim" (123/3) (Umar, 2015: 121)

5.2. Bayrak Ana'nın Şiirlerinde İçerik

Edebi alanlarda verilen eserlerde bir konunun nasıl anlatıldığının yanı sıra, o konunun ne olduğu da oldukça mühimdir. Şiirde ölçü, kafiye, nazım biçimi gibi dışa ait unsurlar belirli kalıplar içinde şekillenmiş olsa da şiiri yazarken hareket edilen tema bütünüyle şairin inisiyatifindedir. İçerik konusunda şair sonsuz bir özgürlüğe sahiptir. Şiire konu olan temaların seçimi kimi zaman şairin bireysel yaşantısından, kimi zaman toplumsal olaylardan ilham alırken kim zaman da hiç olmamış hayali bir konu seçilebilir.

Bu çerçevede değerlendirildiğinde âşıklık geleneği çoğunlukla toplumun ve toplumu oluşturan bireyin duygusal durumunun yansıtılması açısından çok mühim bir işleve sahiptir. Halk şairleri olarak adlandırabileceğimiz bu kişiler halkın acısını, eğlencesini, kahramanlıklarını şiirlerinde halkın dilinim kullanarak işlerler. Öyle ki bugün birçok şiirden yazıldığı dönemde şairin yaşadığı toplumun sosyal-ekonomik durumunu, toplumun bilinç yapısını anlama imkânı bulmaktayız. Bu sebeple âşık edebiyatı incelenirken şairlerin şiirlerine edindikleri konular önemli bir yere sahiptir.

Bayrak Ana şiirlerinde mahlasın da anlaşılacağı üzere vatan, bayrak, Türklük konularını sıkça kullanmıştır. Bununla birlikte memleketi Sivas'ı, Sivas'a olan özlemini,

Sivas'ın birçok kültür öğesini, Yörük hayatını şiirlerinde konu edinmiştir. Bayrak Ana'nın şiirlerinde kullandığı konular aşağıda sıralanmıştır:

5.2.1. Belirli Konularda Nasihat Verme

Bayrak Ana'nın belirli konularda nasihat verme teması ile yazılmış on beş tane şiiri bulunmaktadır. Bu şiirleri; 11, 54, 55, 70, 72, 73, 74, 79, 89, 93, 98, 104, 105, 120, 121 şiirleridir. Bu tarzda yazılan şiirlerinde Bayrak Ana çoğunlukla Türk Milleti'ne geleneğini, kültürünü koruması, özünü unutmaması ve çalışkan olması gibi nasihatlerde bulunur.

Bayrak Ana'nın "Ey Türk" ve "Atağa Kalk Ey Türkoğlu" şiirleri belirli konularda nasihat verme teması ile yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

"Ey Türk!
Asil Türk mayasın hiç bozmadıkça
Mert yerine namert kan sızmadıkça
Bayrak Ana son söz boş yazmadıkça
İlini töreni kim bozabilir" (98/5) (Umar, 2015: 16)

"Çalış, üret boşa salma
Sakın ha geriye kalma
Gaflet uykusuna dalma
Atağa kalk ey Türkoğlu" (105/4) (Umar, 2015: 28)

5.2.2. Türk Milletinin Kökeni

Kökenleri Orta Asya'dan gelen Fatma Umar Türklük, Türk Milletinin destansı özellikleri ve Türklüğü methetme bağlamında şiirler yazarken Türk Milleti'nin kökeni konusunu da şiirlerine dahil etmiştir. Bunu yaparken çeşitli destanlardan ve bu destanlara konu olan karakterlerden faydalanmıştır.

Bayrak Ana'nın Türk Milleti'nin kökeni teması ile yazılmış on yedi tane şiiri bulunmaktadır. Bu şiirleri; 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 10, 11, 14, 15, 17, 20, 69, 89, 102, 151 şiirleridir.

Bayrak Ana'nın "Türk Tarihim Var", "Oğuz Boylum Asil Soylum Gelesin" ve "Türkoğlu Türküm" şiirleri Türk Milleti'nin kökeni teması ile yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

"Bengü taşa kazılı gerçekleri yazarım
Türkün ata yurdunu Ötüken'i gezerim

Tanrı dağına çıkıp haritayı çizerim
Şu cihana çizili garptan şarka izim var
Oğuzhan otağından ateşim var közüm var" (2/1) (Umar, 2019: 10)

"Tarihini unutan var alda gel
Bilge Kağan yazıtından bulda gel
Dede Korkut gerçeğiyle dol da gel
Şanımızı ülkümüzle alda gel
Oğuz boylum asil soylum gelesin
Çakal coştu arslan oldu bilesin" (5/4) (Umar, 2019: 15)

"Vatan bayrak diye veririm canım
Al bayrak uğruna dökerim kanım
Hak yoluna gider doğrudur yönüm
Türkoğlu Türküm ben var mı ötesi" (102/3) (Umar, 2015: 19)

5.2.3. Tarihsel Gerçekler (Savaşlar, Tarihsel Olaylar)

Okula devam edebilseydi tarihçi olmak isteyen Fatma Umar, resmi bir eğitim almamış olsa dahi kendini bu anlamda geliştirmiş olup, milletimizin başından geçen tarihsel olayları şiirlerine konu etmiştir.

Bayrak Ana'nın tarihsel gerçekler teması ile yazılmış altı tane şiiri bulunmaktadır. Bu şiirleri; 6, 7, 15, 18, 26, 97 şiirleridir.

Bayrak Ana'nın Sivas'ın kurtuluş tarihi olan "Dört Eylül'de" ve Çanakkale Savaşı'nı anlattığı "Çanakkale geçilmez" şiirleri tarihsel gerçekler teması ile yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

"Samsun'da seferberlik, Amasya'da genelge
Erzurum'dan Sivas'a toplandılar delege
Atam Mustafa Kemal hem kahraman hem bilge
Fikirler masalara serildi dört Eylül'de" (26/2) (Umar, 2019:40)

"Mahşer yeri anlatmak zor o anı
Çullandı çakallar sardı dört yanı
Çiğnetmedi yurdu verdiler canı

Dediler ki Çanakkale geçilmez" (97/3) (Umar, 2015:33)

5.2.4. Türklerin Üstün Özellikleri

Vatan ve millet sevdalısı olan Bayrak Ana, milletimizin diğer milletlerden ayrıldığı ve onu yükseğe çıkaran özelliklerine şiirlerinde sıkça yer vermiş olup, bir nevi Türk Milleti'nin güzellemesini yapmıştır.

Bayrak Ana'nın Türklerin üstün özellikleri teması ile yazılmış on beş tane şiiri bulunmaktadır. Bu şiirleri; 9, 10, 11, 12, 13, 16, 18, 19, 23, 25, 98, 102, 106, 108, 127 şiirleridir.

Bayrak Ana'nın "Kan Vermeye Hazırız" ve "Bir Ölür Bin Diriliriz" şiirleri Türklerin üstün özellikleri teması ile yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

"Türk ırkının kanı asildir asil
Vatan toprağında oluyor hasıl
Her karışı kutsal anla velhasıl
Al bayrağa kan vermeye hazırız" (9/3) (Umar, 2019: 20)

"Demir dağları erittik
Karadan gemi yürüttük
Üç kıtaya biz hükmettik
Bir ölür bin diriliriz

Türküz işte sözün özü
Oyarız yan bakan gözü
Böyle Türk'ün oğlu kızı
Bir ölür bin diriliriz" (10/5-6) (Umar, 2019: 23)

5.2.5. Şehitler, Gaziler

Bayrak Ana'nın şehitler, gaziler teması etrafında yazılmış on iki tane şiiri bulunmaktadır. Bu şiirleri; 6, 9, 12, 13, 16, 24, 25, 99, 127, 128, 129, 130 şiirleridir.

Bayrak Ana'nın Muhsin Yazıcıoğlu'nun ölümü üzerine yazdığı "Gardaşım" ve doğduğu Çınarlı köyünün şehitlerine yazdığı "Çınarlı Şehitlerine" isimli şiirleri şehitler, gaziler teması etrafında ile yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

"Kulaklar sağır ya diller lâl olmuş
Deliller kararmış geri hiç kalmış

Gül hilal karlar da buz tutup solmuş
Sen üşüdün bizler yandık gardaşım" (99/3) (Umar, 2024:26)

"Asker geldi Çınarlıya oturdu
Hava soğuk hasta edip yatırdı
Kimisini ecel aldı götürdü
Hesabını Ermeni'den sormalı
Şehit düştü al kınalı kuzular
Sunaları yiğidini arzular" (130/2) (Umar, 2015: 138)

5.2.6. Bayrak

Fatma Umar'ın mahlasına da ismini veren Türk Bayrağı şairin şiirlerinde çoğunlukta olmasa dahi önemli bir yere sahiptir. Bayrak Ana'nın bayrak teması bağlamında yazılmış iki tane şiiri bulunmaktadır. Bu şiirleri; 17, 107 şiirleridir.

Bayrak Ana'nın "Ay Yıldızlı Canana" ve "Oğul" şiirleri bayrak temasını ele alarak yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

"Asil soylu milletim ezeli şeref şanım
Vatan bayraksız olmaz rengine verdim kanım
Bir karış toprağıma bin kere feda canım
Cihan üstüme gelse vatana döner yönüm
Bedenime sarmaya kanım vermeye geldim
Ay yıldızlı canana canım vermeye geldim" (17/1) (Umar, 2019:30)

"Gökyüzünün ay yıldızlı tek süsü
Mehmetçiğin cephelerde türküsü
Şühedanın bayramlığı örtüsü
Gururla dalgalan şanlı bayrağım" (107/2) (Umar, 2015: 35)

5.2.7. Belirli Kişileri Övme

Bayrak Ana'nın belirli kişileri övme teması ile yazılmış on üç tane şiiri bulunmaktadır. Bu şiirleri; 18, 24, 25, 47, 48, 49, 58, 90, 95, 118, 135, 136, 147 şiirleridir.

Bayrak Ana'nın Siyşad Derneği'nin başkanı olan Ahmet Ayık'ı övdüğü "Doğanşar", milli hakem ve güreşçi olan abisini övdüğü "Yiğit Abime" ve iyi at binen kişileri övdüğü

“Şehsuvar” şiirleri belirli kişileri övme teması ile yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

“Ahmet Ayık gururudur yörenin
Devamıdır geleneğin törenin
Kınalı ellerle nakış örenin
Yanık türkü söyler dilin Doğanşar” (48/3) (Umar, 2019:66)

“Üç tane bacının bir tek gardaşı
Can içinde canım başımın tacı
Gardaş da bacının gönül ilacı
Anlayım size yiğit abimi” (49/2)

“Küheylanın sıvazladı eliyle
Mahmuzladı atı uçtu şehsuvar
Coştu sanki azgın nehir seliyle
Allah Allah dedi gitti Şehsuvar” (118/1)

5.2.8. Kendisi ve Sanatı

Bayrak Ana’nın kendi hayatını ve sanatını şiirlerine konu edindiği şiirleri mevcuttur. Bu bağlamında yazılmış sekiz tane şiiri bulunmaktadır. Bu şiirleri; 21, 49, 50, 58, 68, 94, 124, 126 şiirleridir.

Bayrak Ana’nın kökenlerini anlattığı “Sivas Kızıyım”, şairliğinin eksikliklerini vurguladığı “Ben Şair Değilim” ve halk şairliği sınavı sonrası aldığı belgeye vurgu yaptığı “Almaya Geldim” şiirleri kendisi ve sanatı konusu çerçevesinde yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

“Seceremde Oğuz boyu yazılı
Otağımda türlü nakış bezeli
Çemberimde pullu oya dizili
Yiğido diyarı Sivas kızıyım
Ben Anadolu'nun ay yıldızıyım” (50/1)

Gurbet beni kapı kapı gezdirdi
“Bazı güldüm bazı candan bezdirdi
Sılanın hasreti şiir yazdırdı

Ben şair değilim yazarım işte
Gurbetin kahrını çözerim işte" (68/2) (Umar, 2019:88)

"Bayrak Ana fazla uzatma sözü
Şair odur halkın kulağı gözü
Vatan sevgisiyle doludur özü
Al bayrak altında kalmaya geldim
Şairlik belgemi almaya geldim" (94/4) (Umar, 2019:29)

5.2.9. Anadolu ve Kültürü

Fatma Umar birçok şiirinde Anadolu'yu ve kültürünü anlatmayı, kendine amaç edinmiş bir halk şairidir. Çoğunlukla kendi yöresinin kültürünü şiirlerine konu edinmiş olsa dahi şiirlerinde Anadolu'ya ve kültürüne işaret ettiği önemli noktalar vardır.

Bayrak Ana'nın Anadolu ve Anadolu kültürünü anlattığı on yedi tane şiiri bulunmaktadır. Bu şiirleri; 22, 42, 51, 53, 54, 55, 100, 101 103, 109, 110, 119, 132, 133, 137, 139, 143 şiirleridir.

Bayrak Ana'nın "Kültürüm", "Bu Topraklar Bizim Bu Vatan Bizim" ve "Anadolu'm" şiirleri Anadolu ve Anadolu kültürü teması ile yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

"Töremi yaşamak yaşatmak çabam
Geçmişten bugüne köprüdür abam
Edirne'den Kars'a Kurulu obam
Türkü mâni ezgilerle coşarım" (55/2) (Umar, 2019:74)

"Anadolu medeniyet beşiği
Cihana nam saldı ilmi ışığı
Nazlı gelin gibi dünya aşığı
Bu topraklar bizim bu vatan bizim" (103/2) (Umar, 2015: 23)

"Âşıkları sazlarıyla
Yanık avaz sözleriyle
Allı gelin kızlarıyla
İçsem seni yudum yudum
Benim güzel Anadolu'm" (110/4) (Umar, 2015: 53)

5.2.10. Hasret, Gurbet

Fatma Umar daha altı yaşındayken gittiği İstanbul'da otuz beş sene boyunca memleketinin, köyünün, yaylalarının özlemini çekmiştir. Bu özlem şairin şiirlerinde kendine yer edinmiş olup, Bayrak Ana'nın şiir yazmadaki önemli motivasyonlarından biridir.

Bayrak Ana'nın hasret, gurbet temaları ile yazılmış on yedi tane şiiri bulunmaktadır. Bu şiirleri; 27, 38, 56, 59, 61, 81, 82, 113, 122, 123, 124, 125, 126, 134, 138, 141, 150 şiirleridir.

Bayrak Ana'nın "Özledim", "Kör Gurbet" ve "Yol Ver Dağlar Ben Sılama Gideyim" şiirleri hasret, gurbet temaları ile yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

"Yücelerden esen serin yelleri
Dağlarında açan sümbül gülleri
Yaz baharda coşan azgın selleri
Bendin yıkıp giden çayı özledim" (61/2) (Umar, 2019:81)

"Bayrak Ana der ki be hey kör gurbet
Saltanatın tahtın yıkılır elbet
Sabret deli gönlüm vuslata sabret
Ya erer ya salıma eller sokulur" (82/4) (Umar, 2019: 105)

"Sıla hasretiyle yandı yüreğim
Zalim felek böyle büktü bileğim
Unumu eledim astım eleğim
Yol ver dağlar ben sılama gideyim" (123/2) (Umar, 2015: 121)

5.2.11. Belirli Varlıkları Methetme

Bayrak Ana'nın belirli varlıkları methetme teması ile yazılmış on iki tane şiiri bulunmaktadır. Bu şiirleri; 36, 37, 91, 100, 101, 112, 114, 115, 117, 138, 141, 144 şiirleridir. Bu varlıklar Sivas'ta yöresel olarak yenilen, giyilen varlıklar veya şairin sevdiği bir varlık olabilmektedir.

Bayrak Ana'nın "Madımak", "Bulgur Pilavı" ve "Papatya" şiirleri belirli varlıkları methetme teması ile yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

"Çok bitersin bizim Sivas ilinde
Türkü oldun Sivaslının dilinde
Kabına sığmazsın bahar gelende

Bahar aylarının düşü madımak" (112/3) (Umar, 2015: 72)

"Kim demiş ki sana fakir yemeği
Bulgur yapmak gerektirir emeği
Düğünün derneğin makbul yemeği
Bir başkadır yerin bulgur pilavı" (114/2) (Umar, 2015: 78)

"Gönüllere duygu sevgi saçarsın
Yaz baharda burcu burcu açarsın
Hazan gelir buhar olur uçarsın
Sevgiyi sezenmiş nazlı papatya" (115/4) (Umar, 2015: 88)

5.2.12. Belirli Yerleri Methetme

Bayrak Ana'nın belirli yerleri methetme teması ile yazılmış dokuz tane şiiri bulunmaktadır. Bu şiirleri; 27, 33, 38, 39, 45, 48, 52, 53, 88 şiirleridir. Bu tür şiirlerinde Fatma Umar'ın şiirlerinde övdüğü yerler çoğunlukla Sivas ilinin sınırları içerisindedir. Ancak bazı durumlarda özel isteklerle başka şehirler şiirlerine konu olmuştur.

Bayrak Ana'nın kendi yaylaları olan Çayyüzü'nün çeşitli güzelliklerini sayarak ona özlemini anlattığı "Gene Şu Gönlüme Düştün Çayyüzü" ve Kahramanmaraş'ta yayınlanan Alkış Dergisi için istek üzerine yazdığı "Kahramanmaraş" şiirleri belirli yerleri methetme teması ile yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

Yağmurla geçerdik dereden selden
Baca loğlanırdı ne gelir elden
O güzel türküler düşmezdi dilden
Gene şu gönlüme düştün Çayyüzü (27/4)

Nasıl anlatayım bilmem ki seni
Dilde destan şanın Kahramanmaraş
Yirmi dört Türk boyu harman sinende
Asil soydan kanın Kahramanmaraş

Çiğnetmedi aziz toprak taşını
Açtırmadı bacım dedi başını

Sütçü imam siper etti döşünü
Namus arlı yönün Kahramanmaraş (88/1-2)

5.2.13. Yöresel Kelimeler

Bayrak Ana'nın şiirlerinde doğduğu yörenin kültürü, gelenekleri anlatılmaktadır. Halk şairi bazı şiirlerinde bilinçli olarak yöre halkının kullandığı mahalli kelimeleri şiirlerine konu edinmiştir.

Bayrak Ana'nın yöresel kelimeleri tanıtma teması ile yazılmış sekiz tane şiiri bulunmaktadır. Bu şiirleri; 28, 29, 36, 41, 92, 100, 124, 125 şiirleridir. Türkmen kökenli olan Fatma Umar'ın şiirlerinde yörük ve Türkmenler üzerine yazdığı şiirleri önemli bir yere sahiptir.

"Ellaham" ve "Sılaya Özlem" şiirleri yöresel kelimeler kullanarak yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

"Vallaha acıdım halığa gızım
Gözlerini silemiyon elleham
Çığıraydın kele bizi yardıma
Otuz bini alamıyon elleham" (28/1) (Umar, 2019:44)

"Sac altı kömbesi mis gibi kokar
Kelecoş üstüne sokarıç yakar
Azık çıkınından katmeri çıkar
Soğuk subaşında bulasım geldi" (125/3) (Umar, 2015: 125)

5.2.14. Türkmen, Yörük Kültürü

Türkmen kökenli olan Fatma Umar'ın şiirlerinde yörük kültürü ve Türkmenler üzerine yazdığı şiirleri önemli bir yere sahiptir. Bayrak Ana'nın Türkmen, yörük kültürü teması ile yazılmış on tane şiiri bulunmaktadır. Bu şiirleri; 29, 31, 35, 36, 40, 44, 46, 62, 177, 148 şiirleridir.

Bayrak Ana'nın "Türkmen'in Şalında Kuşaklarımız" ve "Kilim Dokur Türkmen Bacım" şiirleri Türkmen, yörük kültürü teması ile yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

"Eğirir taranır çıkrık bükülür
Kazan kaynar kökboyası dökülür
Rengârenk kelepler sarıp sökülür
Türkmen'in şalında kuşaklarımız" (35/2) (Umar, 2019:51)

“Her vuruşta dileği var özü var
Nakışlarda koç yiğide sözü var
Yaşmak altı işvesi var nazı var
Kilim dokur Türkmen bacım Türkmen'im” (40/3) (Umar, 2019:56)

5.2.15. Yayla ve Çoban

Bayrak Ana’nın şiir yazmasında en önemli motivasyonlardan biri çocukluğunun geçtiği yaylalara duyduğu özlemdir. Öyle ki İstanbul’da yazdığı ilk şiir yaylaya duyduğu özlem üzerinedir.

Bayrak Ana’nın yayla ve çoban teması bağlamında yazılmış beş tane şiiri bulunmaktadır. Bu şiiri; 27, 34, 60, 67, 111 şiirleridir. Bayrak Ana’nın “Ağla Garip Yaylam” ve “Çoban” şiirleri yayla ve çoban teması ile yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

“Yaylacılar halay çeker oynardı
Peynir mayalanır sütler kaynardı
Çobanları kenger sakız çiynerdi
Ağla garip yaylam gelenin yoktur” (34/4) (Umar, 2019:50)

“Sürüleri güder dağda yatırır
Gözenin başına geçer oturur
Köremez'e kuru ekmek batırır
Eğlen çoban o günlerde tut beni” (60/3) (Umar, 2019:80)

5.2.16. Annelik, Anne- Evlat İlişkisi

Bayrak Ana’nın annelik, anne-evlat ilişkisini konu edinen iki tane şiiri bulunmaktadır. Bu şiiri; 58, 73 şiirleridir.

Bayrak Ana’nın annesine hitaben yazdığı “Anam” ve Türk evlatlarına nasihat vermek için yazdığı “Oğul” şiirleri annelik, anne-evlat ilişkisi bağlamında yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

“Üç kız yetiştirdin bir de koç yiğit
Ne güzel söylersin türküler beyit
Elinde tespihi dilinde tevhit
Cennette kapılar açarsın anam (58/4)” (Umar, 2019:78)

“Muhannetin kapısından
Sakın ola geçme oğul
Bal diye sunar ağuyu
Aldanıp da içme oğul” (73/1) (Umar, 2019: 96)

5.2.17. Sivas

Bayrak Ana’nın memleketi olan Sivas’ın çeşitli özelliklerini tema alarak yazılmış on iki tane şiiri bulunmaktadır. Bu şiirleri; 27, 30, 33, 38, 43, 47, 48, 50, 92, 112, 117, 146 şiirleridir. Fatma Umar bu şiirlerinde ya Sivas’ın belli coğrafi yerlerini şiirine konu edinir, ya da yıllarca gurbette kalmanın verdiği özlemi anlatır.

Bayrak Ana’nın memleketine duyduğu özlemi anlattığı “Sivas’a Özlem”, bestelenmek üzere halay türküsü olan şiiri “Oy Sivaslım Sivaslım” ve Sivas’ın Doğanşar ilçesini methetmek amacıyla yazılan “Doğanşar” şiirleri memleketi olan Sivas’ın çeşitli özelliklerini tema alarak yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

“Sultan şehir koç yiğitler yatağı
Kanuni Sivas'ta kurdu otağı
Alp erenler evliyalar tutağı
Selçuklunun kollarını özledim
Abdulvahap gazisini özledim
Tarih kokan mazisini özledim” (38/4) (Umar, 2019:54)

“Oy Sivaslım Sivaslım
Hem edalı hem nazlım
Ne de güzel konuşur
Dili bülbül avazlım” (43/2) (Umar, 2019: 109)

“Yiğitler yatağı Sivas ilinden
Kokar burcu burcu gülün Doğanşar
Nameler dillenir sazın telinden
Eser ılgıt ılgıt yelin Doğanşar” (48/1) (Umar, 2019:66)

5.2.18. Belirli Konularda Eleştiri

Bayrak Ana'nın belirli konularda eleştiri teması ile yazılmış on tane şiiri bulunmaktadır. Bu şiirleri; 32, 34, 41, 55, 57, 65, 75, 87, 104, 145, şiirleridir. Halk şairinin bu tarzda oluşturulan şiirleri çoğunlukla yeni nesillerin kültüre, milli duygulara olan kifayetsizliği ve Türk Milleti'nin yanlış batılılaşma ile asli kimliğinden uzaklaşması üzerine yazılmıştır.

Bayrak Ana'nın kültürel yozlaşmayı eleştirdiği "Kültürüm" ve Avrupalılaşma sürecinde verdiğimiz tavizleri eleştirdiği "Türk'ün Türk'ten Başka Dostu Yok" şiirleri belirli konularda eleştiri teması ile yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

"Yeter Bayrak Ana uzatma sözü
Kaybolur kültürü göğnür can özü
Türk'ün heybesinde kulağı gözü
Niçin terk ederler vallah şaşarım" (55/6) (Umar, 2019:74)

"Avrupa Avrupa yendik tükendik
Örf âdetimizden hep ödün verdik
Yıllar geçti hani niye girmedik
Türk'ün Türk'ten başka dostu yok gardaş" (104/4) (Umar, 2015: 25)

5.2.19. Kadere Sitem, Çekilen Çilelerden Yakınma

Bayrak Ana'nın kadere sitem, çekilen dertlerden yakınma teması ile yazılmış on sekiz tane şiiri bulunmaktadır. Bu şiirleri; 63, 64, 65, 66, 70, 74, 76, 80, 81, 83, 84, 85, 86, 140, 141, 142, 149, 150 şiirleridir.

Bayrak Ana'nın "Kader-Muhasebe" ve "Cevri Cefa" şiirleri kadere sitem, çekilen dertlerden yakınma teması bağlamında yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

"Felek ile bölemedim kozumu
Acı günü güne ekler dururum
Bağladım bohçama kefen bezimi
Ecel şerbetini bekler dururum" (85/1) (Umar, 2019: 108)

"Saltanatı tacı koydu bir yana
Yüzüm güldürmedi hiç kana kana
Pehlivan misali sürdü meydana
Sardı ters bohçayı tuşa çevirdi" (86/2) (Umar, 2019: 109

5.2.20. Sevgi, Aşk

Bayrak Ana'nın sevgi ve aşk temasını merkeze alarak oluşturduğu şiirleri diğer şiirlerine nispetle azınlıktadır. Bayrak Ana'nın sevgi, aşk teması ile yazılmış on tane şiiri bulunmaktadır. Bu şiiri; 37, 69, 71, 76, 77, 78, 96, 116, 142, 149 şiirleridir. Bayrak Ana'nın "Bir Zaman", "Sen Varsın Orda" ve "Karışır" şiirleri sevgi, aşk teması ile yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

"Yârdan ayrılanın güler mi yüzü
Akar didelerin seli bir zaman
Esip yerden yere vurur gönlünü
Acı eser seher yeli bir zaman" (76/1) (Umar, 2019: 99)

"Hasret oku vurmuş yürek sızılar
Gönül vuslat ister yâri arzular
Ak olur mu kara olan yazılar
Hasreti yükledim sen varsın orda" (77/2) (Umar, 2019: 100)

"Gönül dereleri coşmaya görsün
Akar katre katre sele karışır
Fırtına yürekten koparsa eğer
Tufan olur döner yele karışır" (96/1) (Umar, 2025:40)

5.2.21. Dostluk

Bayrak Ana'nın dostluk teması ile yazılmış iki tane şiiri bulunmaktadır. Bu şiirleri; 121, 131 şiirleridir. Bayrak Ana'nın dostluktan övgüyle bahsettiği "Ne Güzel" şiiri ve SİYŞAD Derneği'nin yazın düzenlenen eğlencesine davet edilen şairlere istinaden yazdığı "Gönül Dostum" şiiri dostluk teması ile yazılan şiirlerine örnek olarak verilebilir:

"Tezene vurunca sazın teline
Dost ile muhabbet etmek ne güzel
Bazı döker için seher yeline
Dost ile lokmayı yutmak ne güzel" (121/1) (Umar, 2015: 110)

Selam Türkiye'nin her bir iline
İç Anadolu'nun nazlı gülüne

Seher vakti öten şen bülbülüne
Gönül dostum sen Sivas'a hoş geldin (131/3) (Umar, 2015:149-160)

VI. BÖLÜM

6. ŞİİRLER

6.1. 1- Türk’ün Bozkır Sesi

Kayı boylarından Bozok’tur kolum
Hedef Kızılelma Turan’dır yolum
İç Anadolu’da Sivas’tır ilim
Ozanların ellerinde sazıyım
Türk'ün bozkır sesi yayla kızıyım

Tanrı dağlarında otağım yaktım
Kiriş yayım gerip hedefe baktım
Türkü de söyledim ağıt da yaktım
Oğuz Kağan, Dede Korkut sözüyüm
Türk’ün bozkır sesi yayla kızıyım

Göçü katar ettim düştüm yollara
Yirmi dört Türk boyu ayrı kollara
Geleneğim destan oldu dillere
Hayme Ana, Ertuğrul'un özüyüm
Türk’ün bozkır sesi yayla kızıyım

Bozkırlarda yayla yayla yurtlarım
Çakal girmez dolanır bozkurtlarım
Mezarını kazarım namertlerin
Cihana yazılmış altın yazıyım
Türk’ün bozkır sesi yayla kızıyım

Peygamber müjdeli Türkoğlu Türküm
Şehitlik vuslattır zerre yok korkum
Kuran ışığında dönüyor çarkım
İslam’ı yaşayan nurlu yüzüyüm
Türk’ün bozkır sesi yayla kızıyım

Bayrak Ana menzillere yürürüm
Atatürk'ün ilkesinde dururum
Vatan bayrak diye canım veririm
Kayı otağının yanan közüyüm
Türk'ün bozkır sesi yayla kızıyım (Umar, 2019: 9)

6.1.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Beş mısra
Dörtlük Sayısı: Beş beşlik
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 3 ve 6. dörtlük yarım kafiye; 2, 4 ve 5. dörtlük tam kafiye
Kafiye Şeması: aaabb cccbb dddbb…
Ayak Çeşidi: Yineleme (Tek) ayak
Nazım Şekli: Bağlantı mısrası ikilik olan yedekli üçlü
Nazım Türü: Yiğitleme

6.2. 2-Türk Tarihim Var

Bengü taşa kazılı gerçekleri yazarım
Türkün ata yurdunu Ötüken'i gezerim
Tanrı dağına çıkıp haritayı çizerim
Şu cihana çizili garptan şarka izim var
Oğuzhan otağından ateşim var közüm var

Demir dağlar eritip bozkurtla yol bulurum
Tan yeri ağarınca zulme kılıç çalarım
Namerde karşı durup fikre korku salarım
Adalet hıfz eyleyen merhametli yüzüm var
Dede Korkut misali kopuz tarım sazım var

Türk'üm Türk damgasını tüm cihana vurdum ben
Kür Şad kırk çeri ile saraylara girdim ben
Şehitlik vuslat bana toprağımı sardım ben

Gözyaşını silmeye mazlumlara sözüm var
Tarihe göz gezdirin yüz binlerce tezim var

Bilge Kağan, Kültikin Türkçe ışık saçarım
Bir ucum Avrupa'da, Çin Seddi'ne uçarım
Kös vurunca atılıp tatlı serden geçerim
Tonyukuk'la dev taşa mühürlenmiş yazım var
Üç kıtaya hükmeden kır at nalı tozum var

Hedef Kızılelma'ya Turan'a yolum benim
Üç hilalle bezenip al bayrak salım benim
Yirmi dört Türk boyları kanadım kolum benim
Peygamberden müjdeli hakka bağlı özüm var
Amentüye imanım sırra vakıf gizim var

Bayrak Ana Türk'üm Türk şeref şanla yazarım
Türk'ün soylu ırkını gönüllere kazarım
Ay yıldızlı bayrağa yan bakanı bozarım
Soysuzlara sıkacak kurşun gibi sözüm var
Çiğnetmem can yurdumu şehit yatan kuzum var (Umar, 2019: 10)

6.2.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Beş mısra
Dörtlük Sayısı: Beş beşlik
Hece Ölçüsü: 7+7, 4+3+7, 3+4+7 karışık duraklı 14'lü hece ölçüsü
Kafiye Türü: Yarım kafiye
Kafiye Şeması: aaabb cccbb…
Ayak Çeşidi: Yineleme (Tek) ayak
Nazım Şekli: Bağlantı mısrası ikilik olan yedekli üçlü
Nazım Türü: Yiğitleme

6.3. 3- Türk Destanı

Anacığım otur hele ben sorayım sen de söyle
Türk' ün şanlı tarihini anlat beynime hıfz eyle

Gel yanıma yavru bala sözlerimi iyi dinle
Hakikattir anlatılan ne yalan var ne de hile

Orta Asya ilk yurdumuz önder idi bozkurdumuz
Ergenekon dar gelmişti yurt bulmaktı tek derdimiz

Demirden dağlar deldiler tuğ dikip beylik kurdular
Göktürkler dendi onlara düşmana korku saldılar

Akıncıdır yılmaz yiğit biz Türklerin ataları
Korku nedir bilmediler zapt ettiler kıtaları

Mete Han'ın korkusundan uzun Çin Seddi çekildi
Kurt başlı kılıçlarıyla bunlar Hun Türk'ü denildi

Hak din ile şereflenen ilk Türklerdi Oğuz boyu
Dokuz Oğuz, Karabudun Nuh Peygamberdendi soyu

Frenk Yunan Urumiye yenilip dize geldiler
Oğuzu tanımayana bilmeyene bildirdiler

Kuraklık baş göstermişti ayrıldılar yurtlarından
Kol kol olup tüm dünyaya yayıldılar dört bir yandan

Medeniyetle geldiler Anadolu' ya girdiler
Alparslan Sultanlarıydı onlar Selçuklu dediler

Osman Bey'di ilk kurucusu topladı bütün beyleri
Osmanlı hanı dediler bitirdi derebeyleri.

Çağlar açıp çağ kapatan yiğit Mehmet Fatih Sultan
Altı yüz yıl hüküm süren Osmanlıdır her doğan tan

Yurt bölünüp parçalandı çakallar sürüsü daldı
Üç kıtada at koşturan yiğitler bir avuç kaldı

Mustafa Kemal şahlandı gök mavisi gözleriyle
Cumhuriyet yeni doğdu öz be öz Türk izleriyle

İşte böyle yavrucuğum sahip çıkın bu vatana
Saygı duyun incitmeyin binlerce şehit yatana

Bayrak Ana unutmayın Türk ölür esir olamaz
Dünya üstümüze gelse bir avuç toprak alamaz (Umar, 2019: 11)

6.3.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: İki mısra
Dörtlük Sayısı: 16 parça
Hece Ölçüsü: 8+8 duraklı 16'lı hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 14 ve 16. beyit yarım kafiye; 2, 3, 5, 7 ve 13. beyit tam kafiye; 4, 6, 8, 9 ve 10. beyit redif; 11 ve 12. beyit tunç kafiye; 15. beyit zengin kafiye
Kafiye Şeması: aa bb cc dd ee…
Ayak Çeşidi: Yok
Nazım Şekli: Sicilleme
Nazım Türü: Yiğitleme

6.4. 4- Biz Bozkurduz

Biz bozkurduz yelemizde demir dağın rengi var
Her ülkücü neferinde bir ordunun dengi var
Üç kıtada at oynatmış şanlı Türk'tür adımız
Kırk atlı çerinin başı Kür Şad'ın ahengi var

Biz bozkurduz Asena'yız soyluyuz arşa değin
Biz cihana baş eğmedik gücünüz varsa eğin
Orta Asya bozkırlarda damgalı taşlar sayın
Göktürklerden son hatıra bengü taş mihengi var

Biz bozkurduz rengimiz boz yolumuz Turan bizim
Hedefimiz kızıl elma, rehberdir Kur'an bizim
Bayrak Ana Türk boylardan devletler kuran bizim
Şehit yatar toprağında hak yolunda cengi var (Umar, 2019: 14)

6.4.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Üç dörtlük
Hece Ölçüsü: 8+7, 4+4+7 karışık duraklı 15'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1 ve 3. dörtlük zengin kafiye; 2. dörtlük tam kafiye
Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Dar ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Yiğitleme

6.5. 5- Oğuz Boylum Gelesin

Çok beklettin ey şanlı Türk çıkta gel
Ötüken'den Altaylardan akta gel
Göktürklere Oğuzlara bakta gel
Demir dağlar eriterek yakta gel
Oğuz boylum asil soylum gelesin
Ergenekon yalan oldu bilesin.

Ceddin ile sarp dağları aşta gel
Can verdiğin Türk yurtları kışta gel
Yalın kılıç çelik kalkan döşte gel
Alperenler al bayrakla başta gel
Oğuz boylum asil soylum gelesin

Türk yurtları talan oldu bilesin

Kör geceyi Alparslan ‘la yırtta gel
Osman Bey’le karanlığı örtte gel
Koç yiğitler çok ağır bir dertte gel
Yangın büyük her hanede yurtta gel
Oğuz boylum asil soylum gelesin
Bazıları yılan oldu bilesin.

Tarihini unutan var alda gel
Bilge Kağan yazıtından bulda gel
Dede Korkut gerçeğiyle dolda gel
Şanımızı ülkümüzle alda gel
Oğuz boylum asil soylum gelesin
Çakal coştu arslan oldu bilesin

Bayrak Ana derim ölmez bizde gel
Çanakkale Sakarya’yı çizde gel
Sarıkamış destanını yazda gel
Üç hilali al bayrağa dizde gel
Oğuz boylum asil soylum gelesin
Şanımızı çalan oldu bilesin (Umar, 2019: 15)

6.5.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Altı mısra
Dörtlük Sayısı: Beş altılık
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11’li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 2, 4 ve 5. dörtlük yarım kafiye; 3. dörtlük tam kafiye
Kafiye Şeması: aaaabb ccccbb ddddbb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Bağlantı mısrası üçlük olan yedekli üçlü
Nazım Türü: Yiğitleme

6.6. 6- Sarıkamış’ta

Baş düşer gövde düşer bayrak düşmezdi yere
İtaat gerekirdi teslimiyet askere
Vatan dedi can ne ki düşünmedi teskere
Can üstüne kan yağdı hardı Sarıkamış'ta

Elleri tutmaz olmuş çözülmüş sırım bağlar
Gözlerinden süzülen yüzlerinde buz bağlar
Ayaklar yırtık çarık üstler yazlık urbalar
Fırtınada yürümek zordu Sarıkamış'ta

Nasıl anlatılır ki yetmez kelime kalem
Yurdun her yöresinden orada dondu balam
Paltosuz cephelere sürene mektup salam
Mahşere kaldı hesap zardı Sarıkamış'ta

Geçit vermez boranlı Allahuekber dağı
Analar ağıt yaktı eridi yürek yağı
Yirmi üç bin koçyiğit koptu dizinin bağı
Şehit düşüp toprağı sardı Sarıkamış'ta

Vatan bayrak diyerek siper olan yiğitler
Kınalı kuzulara meleklerde şahitler
Türkoğlu Türk evladı asıl soylu zahitler
Arş-ı âlâ sarsıldı derdi Sarıkamış'ta

Bayrak Ana der yer gök kokuyor miski anber
İlahi nur parlıyor simalar Şems-i Kamer
Kucak açmış bekliyor ol Resül-ü Peygamber
Cennette karşılayan vardı Sarıkamış’ta (Umar, 2019: 16)

6.6.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Altı dörtlük
Hece Ölçüsü: 7+7, 4+3+7, 3+4+7 karışık duraklı 14'lü hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 4, 5 ve 6. dörtlük tam kafiye; 2. dörtlük redif; 3. dörtlük yarım kafiye
Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Ağıtlama

6.7. 7- Türkoğlu Türk'üm

Ata yurttan yol almaya başladım
Türklüğümü nakış nakış işledim
Benliğimde hep Turan'ı düşledim
Söyledim ya gardaş Türkoğlu Türk'üm

Aslım Göktürk oğlu soyum Oğuz'dur
Atalarım Ertuğrul'dur Yavuz'dur
Alperenim koç yiğittir yağızdır
Söyledim ya gardaş Türkoğlu Türk'üm

Yirmi dört boy idim beylikler kardım
Söğütte yeşerip bir devlet kurdum
Üç kıta fethettim Türkiye yurdum
Söyledim ya gardaş Türkoğlu Türk'üm

Alparslan'la açtım Türk kapısını
Tarihe bezedim Türk yapısını
Atatürk'le aldım son tapusunu
Söyledim ya gardaş Türkoğlu Türk'üm

Bir çağı kapatıp yeniçağ açtım
Fatih Sultan ile tarihe geçtim

Şehitlik şerbetin su diye içtim
Söyledim ya gardaş Türkoğlu Türk'üm

Bayrak Ana özge yurdum vatanım
Serhat boylarında nöbet tutanım
Bir hilal aşkına şehit yatanım
Söyledim ya gardaş Türkoğlu Türküm (Umar, 2019: 18)

6.7.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Altı dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1. ve 5. dörtlük yarım kafiye; 2. ve 3. dörtlük tam kafiye; 4. ve 6. dörtlük zengin kafiye
Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Yineleme (Tek) ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Yiğitleme

6.8. 8- Var Benim

Tanrı Dağları'ndan gelmişti aslım
Irkım Türkoğlu Türk Oğuz'dur neslim
Üç kıta fethettim tarihte faslım
Kayı obasında toyum var benim

Hedef Kızılelma rehberim Kur'an
Kutlu yolculukta menzilim Turan
Göğsün siper edip serini veren
Şehit kuzulara vayım var benim

Silinmez izleri asildir soyum
Ser verir sır vermem ketumdur huyum
Yurduma göz diker kazarsan kuyum

Hedefe kilitli yayım var benim

Dedim ya azizim balam kurt olur
Bastığı topraklar bana yurt olur
Sakın ha göz dikme cevap sert olur
Doludizgin koşan tayım var benim

Vatana bayrağa fedadır canım
Şahlanır duygular coşar sol yanım
Damarımdan kaynar taşarsa kanım
Cepheden cepheye hayım var benim

Bayrak Ana der ki bu benim tezim
Türklük kisvesiyle yoğrulu özüm
Ay yıldız altında kapansın gözüm
Cihana hükmeden soyum var benim (Umar, 2019: 20)

6.8.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Altı dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5 duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 3 ve 5. dörtlük tam kafiye; 2. ve 4. dörtlük zengin kafiye; 6. dörtlük yarım kafiye
Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Yiğitleme

6.9. 9- Kan Vermeye Hazırız

Ayla yıldız düşmüş şehit kanına
Al bayrağa can vermeye hazırız
Şeksiz gider şehit nebi yanına
Al bayrağa kan vermeye hazırız

Dört yanımız çakal sırtlan sarsa da
Amerika kalleş tuzak kursa da
Yağlı kurşun koç yiğidi vursa da
Al bayrağa kan vermeye hazırız

Türk ırkının kanı asildir asil
Vatan toprağında oluyor hasıl
Her karışı kutsal anla velhasıl
Al bayrağa kan vermeye hazırız

Bizden toprak almak kolay mı sandın
Kaç kez hezimetle geriye döndün
Ateşler püskürttün mum gibi söndün
Al bayrağa kan vermeye hazırız

Ay yıldıza kurban yetmiş yediye
Şühedanın aziz kanı hediye
Soysuz dölü bölmek ister ne diye
Al bayrağa kan vermeye hazırız

Bayrak Ana duyun Türk'ün adını
Belli unutmuşsun kılıç tadını
Fark etmez genç, yaşlı, erkek, kadını
Al bayrağa kan vermeye hazırız (Umar, 2019: 20)

6.9.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük

Dörtlük Sayısı: Altı dörtlük

Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü

Kafiye Türü: 1. dörtlük tam kafiye; 2. ve 4. dörtlük yarım kafiye; 3, 5 ve 6. dörtlük tunç kafiye

Kafiye Şeması: abab cccb dddb…

Ayak Çeşidi: Yineleme (Tek) ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Yiğitleme

6.10. 10- Bir Ölür Bin Diriliriz

İslam bizim sancağımız
Oğuz kutlu ocağımız
Anadolu bucağımız
Bir ölür bin diriliriz

Hürriyettir meşalemiz
İlim irfan meşgalemiz
Edep yıkılmaz kalemiz
Bir ölür bin diriliriz

Kılavuzdur Kur'an bize
Hedef olmuş Turan bize
Kür Şadlardır yaren bize
Bir ölür bin diriliriz

Biz bozkurduz Asena'yız
Nene Hatun can anayız
Şehit elinde kınayız
Bir ölür bin diriliriz

Demir dağları erittik
Karadan gemi yürüttük
Üç kıtaya biz hükmettik
Bir ölür bin diriliriz

Türküz işte sözün özü
Oyarız yan bakan gözü
Böyle Türk'ün oğlu kızı

Bir ölür bin diriliriz

Bu vatana can vererek
Yüz binlerce ten vererek
Al bayrağa kan vererek
Bir ölür bin diriliriz

Bayrak Ana der ki Türk'üz
Şanı yüce soylu ırkız
Elde kılıç başta börküz
Bir ölür bin diriliriz (Umar, 2019: 23)

6.10.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Sekiz dörtlük
Hece Ölçüsü: 4+4, 6+2, 3+5, 5+3 karışık duraklı 8'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1. ve 2. dörtlük zengin kafiye; 3, 5, 6 ve 7. dörtlük yarım kafiye; 4. ve 6. dörtlük tam kafiye
Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Yineleme (Tek) ayak
Nazım Şekli: Koşma Destan
Nazım Türü: Yiğitleme

6.11. 11- Türk Yurdunda Çakalların İşi Ne

Hazreti Nuh ile dönmüştü devran
Yafes oğlu Türk'le yürüdü kervan
İslam'ın kılıcı Türk'ündür ferman
Balyoz gibi vur döşüne döşüne
Türk yurdunda çakalların işi ne

Türkoğlu yurdundan gitmez can verir
Bedel öder oluk oluk kan verir
Adaletle geleceğe yön verir

Kurban olur bir tek çakıl taşına
Türk yurdunda çakalların işi ne

Vatan bayrak diye açılırsa söz
Ocakta od yanar yüreklerde köz
Fark etmez bire on ister ise yüz
Vur yumruğu hainlerin başına
Türk yurdunda çakalların işi ne

Kızılelma ülküsüne bak Türk'üm
Yetmiş yerde yetmiş körük yak Türk'üm
Ergeneden doğ yeniden çık Türk'üm
Şerefle girelim börk savaşına
Türk yurdunda çakalların işi ne

Toprağında binler şüheda yatar
Uyan Türk evladı düşmanın beter
Verecek vatan yok bu zillet yeter
İnanma sırtlanın sahte yaşına
Türk yurdunda çakalların işi ne

Bayrak Ana al kalemi eline
Dök kâğıda ne gelirse diline
Bozkurtlarla çık Turan'ın yoluna
Başka tuğ gerekmez Türk'ün başına
Türk yurdunda çakalların işi ne (Umar, 2019: 24)

6.11.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Beş mısra
Dörtlük Sayısı: Altı beşlik
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1. dörtlük tam kafiye; 2, 3, 4, 5, 6. dörtlük yarım kafiye
Kafiye Şeması: aaabb cccbb dddbb…

Ayak Çeşidi: Yineleme (Tek) ayak

Nazım Şekli: Bağlantı mısrası ikilik olan yedekli üçlü

Nazım Türü: Taşlama

6.12. 12- Şehitler

Yayıldı kokunuz ol miski amber
Karşılasın sizi yüce Peygamber
Parlıyor alnında hilâli kamer
Al bayrak elinde coşan yiğitler
Cenneti âlâya koşan şehitler

Çarpışır düşmanla göğüs göğüse
Korku yok gözünde düşmez ki yeğse
Vatana bayrağa yad bir el değse
Coşkun nehir gibi taşan yiğitler
Cenneti âlâya koşan şehitler

Son kale Türkiye temel yasası
Çakıl taş oynasa olur tasası
Ser verir sır vermez mert oğlu hası
Dağ, tepe, bayırı aşan yiğitler
Cenneti âlâya koşan şehitler

Bayrak Ana size söyler son sözü
Yanıyor yüreği göğnüyor özü
Dualarda anar yaş döker gözü
Mertlik kisvesiyle pişen yiğitler
Cenneti âlâya koşan şehitler (Umar, 2019: 25)

6.12.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Beş mısra

Dörtlük Sayısı: Dört beşlik

Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü

Kafiye Türü: 1, 2 ve 3. dörtlük tam kafiye; 4. dörtlük yarım kafiye
Kafiye Şeması: aaabbb cccbb dddbb…
Ayak Çeşidi: Yineleme (Tek) ayak
Nazım Şekli: Bağlantı mısrası ikilik olan yedekli üçlü
Nazım Türü: Ağıtlama

6.13. 13- Kanımızla Mühürledik

Bu vatan bölünmez bölemezsiniz
Ata mirasıdır alamazsınız
Kıyamete kadar giremezsiniz
Kanımızla mühürledik vatanı
Dedene bir sor da Türk kimmiş tanı

Her karışta kefensiz bir can yatar
Toprağımda kurumamış kan yatar
Şeref yatar onur yatar şan yatar
Kanımızla mühürledik vatanı
Yaşatmayız bayrağa kaş çatanı

Türk'ün kanı yerde kalmaz alırız
Hainleri er geç arar buluruz
Allah'ın izniyle zafer kılarız
Kanımızla mühürledik vatanı
Esir iken özgür ettik atanı

Resul övdü Türk'ü müjdeyi verdi
Hakka tapan haklı milleti gördü
Türkiye Türklerin Türk'ün öz yurdu
Kanımızla mühürledik vatanı
Şehit bildik bu toprakta yatanı

Bre gafil tuzakların bitmedi
Hilelerin geri döndü tutmadı

Ne yazık ki Türk'e gücün yetmedi
Kanımızla mühürledik vatanı
Üç hilalli sancak doğurdu tanı

Şanlı tarih yazdık hepisi bizim
Her örgü nakışı yapısı bizim
Yırtınmayın boşa tapusu bizim
Kanımızla mühürledik vatanı
Ak sütle büyüttük bayrak tutanı

Bayrak Ana Türk'ü Türk'e sormayın
Geçmişe göz atın bizi yormayın
Türk'ü daha fazla kasıp germeyin
Kanımızla mühürledik vatanı
Affetmeyiz bize kurşun atanı (Umar, 2019: 26)

6.13.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Beş mısra
Dörtlük Sayısı: Yedi dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 3, 5.ve 7. dörtlük yarım kafiye; 2. dörtlük tam kafiye; 4. ve 6. dörtlük zengin kafiye
Kafiye Şeması: aaabb cccbb dddbb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Bağlantı mısrası ikilik olan yedekli üçlü
Nazım Türü: Yiğitleme

6.14. 14- Ne Mutlu Türk'üm Diyene

İnler sazım çalar türküm
Ne mutlu Türk'üm diyene
Yirmi dört boy soylu ırkım
Ne mutlu Türk'üm diyene

Tanrı dağından yurtlara
Kopup gelen bozkurtlara
Alperenlere mertlere
Ne mutlu Türk'üm diyene

Dalgalansın ay yıldızı
Kahramandır oğlu kızı
Bilmeyenler bilsin bizi
Ne mutlu Türk'üm diyene

Tarihimdir şeref şanım
Şehit olur yaşar tenim
Türklük benim öbür yanım
Ne mutlu Türk'üm diyene

Edirne'den serhat Kars'a
Kahramanmaraş Sivas'a
Cumhuriyet temel yasa
Ne mutlu Türk'üm diyene

Türkmen yörük öz gardaşım
Gakkoş dadaştır serdaşım
Zeybek efeyim sırdaşım
Ne mutlu Türk'üm diyene

Bayrak Ana Türk kızıyım
Dilim Türkçe, Türk sözüyüm
Yiğit otağı közüyüm
Ne mutlu Türk'üm diyene (Umar, 2019: 27)

6.14.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Yedi dörtlük

Hece Ölçüsü: 4+4, 6+2, 3+5, 5+3 karışık duraklı 8'li hece ölçüsü

Kafiye Türü: 1. dörtlük tam kafiye; 2. dörtlük zengin kafiye; 3, 4, 5, 6 v3 7. dörtlük yarım kafiye

Kafiye Şeması: abab cccb dddb…

Ayak Çeşidi: Yineleme (Tek) ayak

Nazım Şekli: Koşma destan

Nazım Türü: Yiğitleme

6.15. 15- Türk'üm Türk

Gökte uçan turnaların avazında zar benim
Dervişlerin Hak Hak diyen niyazında kor benim
Nazlı nazlı dalgalanan al bayrakta ar benim
Kutsal toprak Türkiye'yim yüreğim Türk sözüm Türk
Türkü söyler Türk elleri bestem Türk'tür sazım Türk

Halı, kilim nakışında motiflerde yer benim
Kopuz benim kaval benim keman benim tar benim
Kına yakıp uğurlarım bu vatana yar benim
Üç kıtada at koşturup mühür vuran izim Türk
Adaleti yasa edip uygulayan tezim Türk

Yunus Emre, Mevlana'yla, Hakka varan sır benim
İslam'ın cihat kılıcı yıkılmayan sur benim
Haya benim edep benim namahreme kör benim
Peygamberin methettiği oğlum Türk'tür kızım Türk
Ülküm ülkem, derdim Turan, ağrım Türk'tür sızım Türk

Dumlupınar, Çanakkale, Sarıkamış ser benim
Şehitlerin al kanında figan eden zar benim
Bayrak Ana dedikleri Kara Fatma er benim
Dedem Türk'tür nenem Türk'tür ecdadım Türk özüm Türk
Hainin ihanetini çözümleyen sezim Türk (Umar, 2019: 28)

6.15.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Beş mısra
Dörtlük Sayısı: Dört beşlik
Hece Ölçüsü: 8+7, 4+4+7 karışık duraklı 15'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: Yarım kafiye
Kafiye Şeması: aaabb cccbb dddbb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Bağlantı mısrası ikilik olan yedekli üçlü
Nazım Türü: Yiğitleme

6.16. 16- Gaziler

Kiminiz kol verdi kimi bacağı
Dalgalansın diye Türk'ün sancağı
İlelebet yanar Türk'ün ocağı
Tarihe yazılmış şanlı gaziler

Al bayrak elinde cepheye koşar
Azgın seller gibi coştukça coşar
Engelleri yıkar dağları aşar
Göğsünde nişanı namlı gaziler

Vatan toprağını çiğnetmez asla
Çakmak gözlerini doldurmaz pusla
Silahını öpüp göğsüne yasla
Vatan bayrak ile demli gaziler

Bayrak Ana aziz bilir yurdunu
Yüreği coşunca döker derdini
Candan sever koç yiğidin merdini
Ana duasıyla emli gaziler (Umar, 2019:29)

6.16.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük

Dörtlük Sayısı: Dört dörtlük

Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü

Kafiye Türü: 1. dörtlük zengin kafiye; 2. dörtlük yarım kafiye; 3. dörtlük tunç kafiye; 4. dörtlük tam kafiye

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…

Ayak Çeşidi: Dar ayak

Nazım Şekli: Düz koşma

Nazım Türü: Yiğitleme

6.17. 17- Ay Yıldızlı Canan

Asil soylu milletim ezeli şeref şanım
Vatan bayraksız olmaz rengine verdim kanım
Bir karış toprağıma bin kere feda canım
Cihan üstüme gelse vatana döner yönüm
Bedenime sarmaya kanım vermeye geldim
Ay yıldızlı canana canım vermeye geldim

Destan yazar Mehmetçik cephelerde ünü var
Her telinde dokunda şehidimin kanı var
Senin uğrunda ölen yüz binlerin canı var
Canan için ser veren koç yiğitler teni var
Sana uzanan eli kökten kırmaya geldim
Ay yıldızlı canana canım vermeye geldim

Tarihte baş eğmemiş baş eğmez soylu Türk'üm
Rabbimden hediyedir yiğittir cevval ırkım
Ölümden öte yol yok işte bu gerçek farkım
Serden geçti demişler zerrece yoktur korkum
Kalleş tuzak kurana hesap sormaya geldim
Ay yıldızlı canana canım vermeye geldim

Bayrak Ana hayranın nazlı hilalim benim
Kurban olam rengine kırmızı alım benim
Mavi göklerde süzül kanadım kolum benim
Sen gururla dalgalan özgürlük yolum benim
Hainlerin postunu yere sermeye geldim
Ay yıldızlı canana canım vermeye geldim (Umar, 2019:30)

6.17.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Altı mısra
Dörtlük Sayısı: Dört altılık
Hece Ölçüsü: 7+7, 4+3+7, 3+4+7 karışık duraklı 14'lü hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 2 ve 4. dörtlük yarım kafiye; 3. dörtlük tam kafiye
Kafiye Şeması: aaaabb ccccbb ddddbb…
Ayak Çeşidi: Yineleme (Tek) ayak
Nazım Şekli: Bağlantı mısrası üçlük olan yedekli üçlü
Nazım Türü: Yiğitleme

6.18. 18- Nene Hatun Can Anam

Bebeğini beşiğe beleyip düştün yola
Bebem öksüzde büyür vatansız olmaz ola
Basmasın torpağıma düşmanın pis çizmesi
Bizler gidersek önden belki vatan kurtula
Böyle deyipte gittin yolları dolam dolam
Nene Hatun can anam ben sene gurban olam

Öz canından ileri saymıştın aziz yurdun
Çakalların işine kükremezse bozkurdun
Ar gelir toprağına yad ellerin girmesi
Mert yiğitler dururken ne işi var namerdin
Üç İhlas bir Fatiha okuyanın ben olam
Nene Hatun can anam ben sene gurban olam

Bayrak Ana sizleri örnek alır kendine

Baş eğmez hiç kimseye düşmez sırtlan fendine
Yurt bayrak emanettir başımıza taç ettik
Şerefli geçmişini kalkan eder kendine
Rabbimden dileğimdir ahirette bir kalam
Nene Hatun can anam ben sene gurban olam (Umar, 2019:34)

6.18.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Altı mısra
Dörtlük Sayısı: Üç altılık
Hece Ölçüsü: 7+7, 4+3+7, 3+4+7 karışık duraklı 14'lü hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1. dörtlük yarım kafiye; 2. ve 3. dörtlük zengin kafiye
Kafiye Şeması: aaxabb ccxcbb…
Ayak Çeşidi: Yineleme (Tek) ayak
Nazım Şekli: Bağlantı mısrası üçlük olan yedekli üçlü
Nazım Türü: Yiğitleme

6.19. 19- Ben Türk Anasıyım

Ben asil Türk anasıyım bir de benden dinle beni
Gözlerini çıkarırım yurduma göz dikenlerin
Çekin artık elinizi duvar etmişim bedeni
Kırarım sınır çizenin hain kirli ellerini

Ben asil Türk anasıyım bir de benden dinle beni
Kara Fatma Nene Hatun olur çıkarım karşına
Bir değil bin canım feda yurdumun çakıl taşına
Türkoğlu Türk anasıyım bakmam gözünün yaşına

Ben asil Türk anasıyım bir de benden dinle beni
Sırtımda mermi taşırım kuşağımdaki yavrumla
Titretirim yeri göğü vatan gayreti tavrımla
Demir dağları düşünde Ergenekon'u hatırla

Ben asil Türk anasıyım bir de benden dinle beni

Kına yakarım kuzuma kurbandır derim vatana
Dua ederim Mevla'ma al bayrağımı tutana
Gözyaşım yüreğe akar ağlamam şehit yatana

Ben asil Türk anasıyım bir de benden dinle beni
Dinim İslam, kıblem Kâbe, rehberim Kuran'dır benim
Boyum Oğuz, ülküm sevdam, hedefim Turan'dır benim
Dediğimi iyi anla öfkem kar borandır benim

Ben Bayrak Anayım böyle bir de benden dinle beni
Türk'üz Asya'dan biz geldik bozkırlardan Altaylardan
Hiç kimseden korkmadık ki ne kalleş ne çakallardan
Mangal gibi mert yüreği Türklere vermiş yaratan (Umar, 2019:32)

6.19.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Altı dörtlük
Hece Ölçüsü: 8+8 duraklı 16'lı hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 2, 3 ve 6. dörtlük tam kafiye; 3. ve 4. dörtlük zengin kafiye
Kafiye Şeması: abbb accc addd…
Ayak Çeşidi: Yok
Nazım Şekli: Koşma
Nazım Türü: Yiğitleme

6.20. 20- Oğuz Boylu Soyum Benim

Haykırırım cihan bilsin
Avazım dağları delsin
Türk boylara selam olsun
Oğuz boylu soyum benim

Asil kanda birleşirim
Bir olunca devleşirim
Ekmek aşım üleşirim

Kutlu olur toyum benim

Kalleş hain eder bezgin
Düşmanlara verdim bozgun
Bozkırlarda doludizgin
Aldır kırdır tayım benim

Sormayın asil soydanım
Yol bulan bozkurt huydanım
Yirmi dört oğuz boydanım
Bozok'tandır kayım benim

Anadolu eşsiz yurdum
Bağrında otağım kurdum
Uğruna çok şehit verdim
Kuruludur yayım benim

Bayrak Ana der ki Türk'üm
Vatan, bayrak, Turan ülküm
Olmasa da samur kürküm
Helal gelsin payım benim (Umar, 2019:35)

6.20.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük

Dörtlük Sayısı: Altı dörtlük

Hece Ölçüsü: 4+4, 6+2, 3+5, 5+3 karışık duraklı 8'li hece ölçüsü

Kafiye Türü: 1, 3 ve 4. dörtlük yarım kafiye; 2. dörtlük redif; 4. dörtlük tam kafiye; 5. dörtlük zengin kafiye

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…

Ayak Çeşidi: Geniş ayak

Nazım Şekli: Koşma destan

Nazım Türü: Yiğitleme

6.21. 21- Ben Türkülerimi Vatana Yaktım

Herkes sevdiğine bir türkü yakar
Ben türkülerimi vatana yaktım
Sırtımda sadağım, gerdim yayımı
Ben sözüm ok edip hedefe çaktım

Şairin şiiri sevda aşk kokar
Bazısı ağlatır kor olur yakar
Dağları devirir bentleri yıkar
Ben vatan diyerek dağlara çıktım

Al bayrağı duvak ettim başıma
Ay yıldızı kazdım gönül taşıma
Kimseyi koymadım hayal düşüme
Ben yürek zirveme hilali diktim

Altay'dan Tuna'ya ilim yöreme
Sımsıkı bağlıyım Oğuz töreme
Merhem olur aziz toprak yareme
Ben örf ananemle kandilim yaktım

Otağda Alplerim kurar düğün toy
Yiğidin altında oynar kır at tay
Türk deyince düşün boylarını say
Ben yedi kıtaya sancağı taktım

Bayrak Ana der ki bu sevdan bitmez
Cihanı verseler bir tek taş etmez
Çiğnetmez yurdunu sırrını satmaz
Ben Türkoğlu Türk'üm türküme aktım (Umar, 2019:36)

6.21.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük

Dörtlük Sayısı: Altı dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1. ve 4. dörtlük tam kafiye; 2, 3, 5 ve 6. dörtlük yarım kafiye
Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Güzelleme

6.22. 22- Anlatmalı Anadolu'yu

Bir şiir yazmalı Anadolu'ya
Çemberinde pullu oya alını
Kelimeye sığmaz heybem doluya
Anlatmalı ipek, kuşak, şalını

Yayla yollarında telli sunayı
Sırtında bebesi yiğit anayı
Çatlak ele sürer kara kınayı
Anlatmalı nazlı güllü gelini

Kilim nakışında bezeli rengi
Eli belindedir motifin dengi
Kirkit vuruşunda onun ahengi
Anlatmalı desen vuran elini

Tarihe ışıktır atlındır çağı
Bereket yetirir bostanı bağı
Karı eksik olmaz yalçındır dağı
Anlatmalı esen poyraz yelini

Can Anadolu'nun kültür özünü
Ozanlar âşıklar vurur sazını
Bal döker dilleri söyler sözünü
Anlatmalı sazın sarı telini

Bayrak Ana yazar yurt töresini
Her karış toprağı her yöresini
Şüheda yaslanmış her karesini
Anlatmalı ağıt yakan dilini" (Umar, 2019:37)

6.22.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Altı dörtlük
Hece Ölçüsü: 4+7, 4+4+3, 4+3+4, 6+5 duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1. dörtlük tunç kafiye; 2, 4 ve 6. dörtlük tam kafiye; 3. dörtlük zengin kafiye; 5. dörtlük yarım kafiye
Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Döner ayak
Nazım Şekli: Döner ayaklı düz koşma
Nazım Türü: Yiğitleme

6.23. 23- Köroğlu'na Sesleniş

Dinle sözlerimi ey koç Köroğlu
Cihan bilir Türk evladı kurt olur
Bitti dendiğinde kükrer Türkoğlu
Bastığı topraklar ona yurt olur

Silkinir koç yiğit fırlar yayından
Hedefi almaktır zafer payından
Kır at yetiştirir körpe tayından
Toy kurar otağda sözü mert olur

Kimi kılıç tutar kimisi sazlı
Nice alperenin sırları gizli
Başlarında kefen ak kumaş bezli
Küffara cevabı gayet sert olur

İslam yasasında küfre cihat var
Peygamber methine olmuştur mazhar
Zulme karşı durur zalime gaddar
Mazlumun gözyaşı büyük dert olur

Her Türk vatan için din için yaşar.
İman Tevhidiyle ölüme koşar,
Bir tekbir sesiyle sel gibi coşar
Bir yiğit bakarsın yüz on dört olur

Bayrak Ana Köroğlu'na seslenir
Eğri kılıçlarda kında paslanır
Deli gönlü vatan için puslanır
Silkinip coşunca bir bozkurt olur (Umar, 2019:38)

6.23.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Altı dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1. dörtlük zengin kafiye; 2. ve 4. dörtlük tam kafiye; 3, 5 ve 6. dörtlük yarım kafiye
Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Dar ayak
Nazım Şekli: Koşma destan
Nazım Türü: Yiğitleme

6.24. 24- Ozan Arif

Mangaldı yüreğin milliydi davan
Ölmez hareketin bil ozan Arif
Al bayrak yârindi ülkündü vatan
Turana varacak yol Ozan Arif

Hep dik durdun doğru yoldan şaşmadın

Sağa sola sapıp eğri düşmedin
Birlikti amacın kuyu eşmedin
Türklüktü sendeki dil Ozan Arif

Eğilmedi başın sürgün yemiştin
Yaşamaksa yaşadım say demiştin
Ruhta vatan tende bayrak sevmiştin
Koptu sazındaki tel Ozan Arif

Cennet âlâ etsin Rabbim durağın
Biliriz bakidir hayır ereğin
Umuyorum eğerlidir burağın
Sıratı geçersin yel Ozan Arif

Bayrak Ana gardaş dedi ağladı
Böyle yiğitlere yürek dağladı
Sözlerin nasihat oldu bağladı
Kanadı bedende sol Ozan Arif (Umar, 2019:39)

6.24.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Beş dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1. dörtlük tam kafiye; 2. dörtlük yarım kafiye; 3. dörtlük redif; 4. dörtlük zengin kafiye; 5. dörtlük tunç kafiye
Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Âşıkname

6.25. 25- İyi ki Varsın Eren

Yürekte yanan harsın
Eren iyi ki varsın

Bedenin cennet sarsın
Eren iyi ki varsın

Göğ ekinken biçildin
Şehitliğe seçildin
Sen cennete açıldın
Eren iyi ki varsın

Bedelli örnek alsın
Yiğitlik sende kalsın
Kabrin nur ile dolsun
Eren iyi ki varsın

Aziz Vatan aşkındı
Al bayrağa düşkündü
Kalleş düşman şaşkındı
Eren iyi ki varsın

Tüm milletin şehidi
Sadık tuttun öğüdü
Bayrak Ana övündü
Eren iyi ki varsın (Umar, 2019:42)

6.25.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Beş dörtlük
Hece Ölçüsü: 4+3, 5+2, 3+4 karışık duraklı 7'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1. dörtlük tam kafiye; 2, 3, 4 ve 5. dörtlük yarım kafiye
Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Yineleme (Tek) ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Methiye

6.26. 26- Dört Eylül'de

Bıçak sırtında vatan, kan ağlar Anadolu
Toprak ayakaltında İngiliz, Yunan kolu
Zulme dur dedi Ata, çizmişti zorlu yolu
Şühedalar sır oldu, sarıldı dört Eylül'de

Samsun'da seferberlik, Amasya'da genelge
Erzurum'dan Sivas'a toplandılar delege
Atam Mustafa Kemal hem kahraman hem bilge
Fikirler masalara serildi dört Eylül'de

Boyunduruğa vurup derler manda himaye
Kuyruk acıları çok, ettikleri kinaye
İhlâs ile harç kattık sarsılmayan binaya
Cumhuriyet temeli karıldı dört Eylül'de

Kabul etmez esaret Türk'e gem vurulur mu
Düşman çizmesi varken kayıtsız durulur mu
Şehitlik varsa serde koç yiğit yorulur mu
Yekvücut oklar, yaylar gerildi dört Eylül'de

Sultan şehir gururla kutluyor bu bayramı
Yedi düvel baş eğmiş Atatürk'ün hayranı
Yaşanmaya değmez mi al bayrağın seyranı
Gölgesiyle vuslata erildi dört Eylül'de

Havam sert insanım mert yoktur kimseden korkum
Bölerim ekmek aşım cömerttir soylu ırkım
Söz konusu yurt ise işte o zaman farkım
Tarihe altın harfle kuruldu dört Eylül'de

Yüz sekiz gün Gazi'yi misafir etti Sivas
Şahlandırdı halkını gönüllerde bitti yas

Bayrak Ana duygulu didelerden döker yaş
Yüzyıl önce bu damga vuruldu dört Eylül'de (Umar, 2019:40)

6.26.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Yedi dörtlük
Hece Ölçüsü: 7+7 duraklı 14'lü hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 3 ve 5. dörtlük zengin kafiye; 2, 6 ve 7. dörtlük tam kafiye; 4. dörtlük yarım kafiye
Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Koşma destan
Nazım Türü: Yiğitleme

6.27. 27- Gönlüme Düştün Çayyüzü

Esti kaba yeller bezendi bağlar
Al yeşil giyindi o yüce dağlar
Türkü söyler gibi dereler çağlar
Gene şu gönlüme düştün Çayyüzü

Çiğdem nevruz açtı karlar eridi
Kağnılar koşuldu göçler yürüdü
Güzel yaylam Çınarlı'da bir idi
Gene şu gönlüme düştün Çayyüzü

Üç dallı madımak tutar yolları
Öbek öbek mantar sardı belleri
Yaprakla donanır söğüt dalları
Gene şu gönlüme düştün Çayyüzü

Yağmurla geçerdik dereden selden
Baca loğlanırdı ne gelir elden
O güzel türküler düşmezdi dilden

Gene şu gönlüme düştün Çayyüzü

Yayıklar yayılır tereyağ dilde
Sıralı külekler sitiller elde
Oynaşır kuzular çayırda belde
Gene şu gönlüme düştün Çayyüzü

Beyaz ellere elvan elvan kınalı
Sırma saçlar belik belik sıralı
Andım o günleri gönlüm yaralı
Gene şu gönlüme düştün Çayyüzü

Ebem kül kömbesi sürerdi saca
Tezek parlamazsa tüterdi baca
Bayrak Ana hasret dağlardan yüce
Gene şu gönlüme düştün Çayyüzü (Umar, 2019:43)

6.27.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Yedi dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1. ve 7. dörtlük tam kafiye; 2, 3, 4, 5 ve 6. dörtlük yarım kafiye
Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Yineleme (Tek) ayak
Nazım Şekli: Koşma destan
Nazım Türü: Güzelleme

6.28. 28- Elleham

Vallaha acıdım halığa gızım
Gözlerini silemiyon ellaham
Çığıraydın kele bizi yardıma
Otuz bini alamıyon elleham

Bre gızım dohdor bile söylüyor
Sivaslı hasteyi geri ağliyor
Ahan yaşın yürağemi dağlıyor
Dinelmeyi bilemiyon ellaham

Ekranlarda beyle malamat oldun
Milyonlar Sivas'lı sen nerde galdın
Otuz bini goyup on beşi aldın
Dağarcuğu delemiyon ellaham

Sivas'a gel sağa kelle gırdırah
Kültür zengin hağbe verip doldurah
Madımah, etli ekmek hamam aldırah
Hazineye dalamıyon elleham

Bayrak Ana bil ki sağa üzüldü
Programdan sona dilin çezildi
Sivas'lılar bir bir yola düzüldü
Gız bizleri dilemiyon ellaham (Umar, 2019:44)

6.28.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Beş dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: Yarım kafiye
Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Taşlama

6.29. 29- Yaşmak

Telli gelin bürüğüne bürünür
Pınarbaşı uğrüm uğrüm uğrünür

Al fistanın ucu ne hoş görünür
Türkmen güzelinin özüdür yaşmak

Salındıkça işve eder naz eder
Sürmeli göz alttan alttan göz eder
Kınalı el ev süpürür toz eder
Türkmen güzelinin sözüdür yaşmak

Giyinmiş kuşanmış ceylan sekişli
Pullu çarıkları çorap nakışlı
Fes üstüne altın gümüş takışlı
Türkmen güzelinin süsüdür yaşmak

Sürülerle çıkmış yayla yolunda
Bakır işlemeli helke kolunda
Bir de yanık türkü tatlı dilinde
Türkmen güzelinin nazıdır yaşmak

Sevdası gizlidir al nakışlarda
Nazar uğramasın kem bakışlarda
Ayan etmez sırrın iç çekişlerde
Türkmen güzelinin gizidir yaşmak

Renk cümbüşü pullu yazma başında
Boncuk boncuk terler tandır işinde
Bayrak Ana gelenekler peşinde
Türkmen güzelinin yüzüdür yaşmak (Umar, 2019:29)

6.29.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Altı dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: Yarım kafiye

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Koşma destan
Nazım Türü: Güzelleme

6.30. 30- Sivas'ım

Gardaş deyi başlar söze
Diline kurban olduğum
Şivesi yakışır öze
İline kurban olduğum

Bilmeyen ne bilsin bizi
Koçyiğidi nazlı kızı
Pir Sultan, Veysel'in sazı
Teline kurban olduğum

Yolcuyu yoldan çevirir
Sevgi dokur gam eğirir
Bülbül ah eder seğirir
Gülüne kurban olduğum

Cumhuriyet temeline
Kavuştuğun emeline
Al bayraklı cemaline
Alına kurban olduğum

Cennet yörem can Sivas'ım
Silinir gönülden pasım
Kızılırmak dilde yasım
Seline kurban olduğum

Yörüğün belik saçına
Koyun kuzuna keçine

Yaylaya giden göçüne
Yoluna kurban olduğum

Bayrak Ana der yaşanır
Dağları çiçek döşenir
Al yeşil giyip kuşanır
Şalına kurban olduğum (Umar, 2019:46)

6.30.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Yedi dörtlük
Hece Ölçüsü: 4+4, 6+2, 3+5, 5+3 karışık duraklı 8'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 2, 4, 6 ve 7. dörtlük yarım kafiye; 3. dörtlük zengin kafiye; 5. dörtlük tam kafiye
Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Koşma destan
Nazım Türü: Güzelleme

6.31. 31- Türkmen Güzeli

Göçü katar etmiş düşmüş yollara
Sümbül gül konuşlu Türkmen güzeli
Çarpana bağ sarmış ince bellere
Kilimi nakışlı Türkmen güzeli

Türkmen kızı yaylasına yol vurur
Yağmur yağar dolu vurur sel vurur
Ak ellere kına yakar al vurur
Balaban sekişli Türkmen güzeli

Çeker yaşmağını sağar koyunu
Görülmeye değer düğün toyunu
Öğrendim Oğuz'muş asil soyunu

Bir ceylan bakışlı Türkmen güzeli

Doru ata binmiş aşar dağları
Sıra sıra dizmiş peynir yağları
Hasretle geçirmiş gençlik çağları
Gönüle akışlı Türkmen güzeli

Sırma saçlar belik belik örülü
Örgüleri mavi boncuk sıralı
Giyinmiş kuşanmış dağlar maralı
Boynunu büküşlü Türkmen güzeli

Yayık yayar yanık türkü dilinde
Yün eğirir kirman sarar elinde
Çıkrık büker renk renk kelep solunda
Heybeler dikişli Türkmen güzeli

Bayrak Ana yazdım Türkmen güzeli
O yaylada uğrünürdün ezeli
Hazan geldi döktün artık gazeli
Gözden yaş döküşlü Türkmen güzeli (Umar, 2019:47)

6.31.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Yedi dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1 ve 2. dörtlük yarım kafiye; 3, 4, 5 ve 6. dörtlük tam kafiye; 7. dörtlük zengin kafiye
Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Dar ayak
Nazım Şekli: Koşma destan
Nazım Türü: Güzelleme

6.32. 32- Garip

Varıp baktım ata dede yurduna
Gözeler kurumuş dereler garip
Hasret kaldım kuzusuna kurduna
Dolup taşan obam yöreler garip

Çayyüzü'ydü çobanların yatağı
Issız kalmış koç yiğitler otağı
Karaçalı sarmış ağıl eteği
Saydım ki nereler nereler garip

Ateş yakmaz olmuş bilge analar
Yanık avaz türkülere kanalar
Suya inmez olmuş allı sunalar
Pınar başlarında sıralar garip

Cıvıldamaz kuşlar telli turnalar
Artık ses vermiyor akan kurnalar
Hayal olmuş yaylamızda durmalar
Çarıkla gezdiğim oralar garip

Dedemin kavalı duyulmaz olmuş
Çan, kelek sesleri sürüler nolmuş
Yıkılmış evleri örene kalmış
Tazelendi gene yaralar garip

Bayrak Ana artık elim ermiyor
Ebem sütü sağıp kaymak vermiyor
Ağaçlara cecim çulu germiyor
Kır atın gezdiği meralar garip (Umar, 2019:48)

6.32.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük

Dörtlük Sayısı: Altı dörtlük

Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü

Kafiye Türü: 1, 2 ve 4. dörtlük zengin kafiye; 3. dörtlük tam kafiye; 5. ve 6. dörtlük yarım kafiye

Kafiye Şeması: abab cccb dddb…

Ayak Çeşidi: Geniş ayak

Nazım Şekli: Koşma destan

Nazım Türü: Yakınma

6.33. 33-Hafik

Harman olmuş yiğitlerin yatağı
Gurbetin sılaya sözüdür Hafik
Ertuğrul Gazi'nin kutlu otağı
Oğuz boylarının özüdür Hafik

Koçhisar adınla dünün söylenir
Tarihin içinde ünün söylenir
Seksen üç köyüne yönün söylenir
Tarihin açılan gözüdür Hafik

Pehlivanlar perdah atar güreşir
Vurur koç Köroğlu gönül eğleşir
Örf âdeti dilden dile dolaşır
Şenliklerin bahar yazıdır Hafik

Düz ovası konar telli turnalar
Hafik Göllerine iner sunalar
Tandır yakıp aş pişiren analar
Türkmen anasının közüdür Hafik

Güzelleri kirkit vurur tel vurur

Göçü yükler yaylasına yol vurur
Âşıkları mızrap vurur el vurur
Yanık namelerin sazıdır Hafik

Gardaş diye konuşulur dilleri
Hafik, lota, ayı, çekme gölleri
Boztepe pılırda höyük yolları
Daha çözülmemiş gizidir Hafik

Bayrak Ana yazdım kendi yöremi
Yaşatırım geleneğim töremi
Yılda bir kez gelmek sana çare mi
Henüz yazılmamış tezidir Hafik (Umar, 2019:49)

6.33.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Yedi dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1. dörtlük zengin kafiye; 2, 5, ve 6. dörtlük yarım kafiye; 3, 4 ve 7. dörtlük tam kafiye
Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Koşma destan
Nazım Türü: Güzelleme

6.34. 34- Ağla Garip Yaylam

Yine bahar geldi coştu dereler
Meleşmiyor koyun kuzu sürüler
Nerede eğleşir allı hürüler
Ağla garip yaylam gelenin yoktur

Koyaklarda nevruz nergis biterdi
Kayadan kayaya keklik öterdi

Sana bölük bölük göçler giderdi
Ağla garip yaylam gelenin yoktur

Atlar şahlanırdı dağda bayırda
Kuzular oynaşır yeşil çayırda
Gelen olmaz giden olmaz o yurda
Ağla garip yaylam gelenin yoktur

Yaylacılar halay çeker oynardı
Peynir mayalanır sütler kaynardı
Çobanları kenger sakız çiynerdi
Ağla garip yaylam gelenin yoktur

Tereyağı peynir ne hoş olurdu
Peskütan kelecoş güze kalırdı
Kuşburnu karamuk yerin alırdı
Ağla garip yaylam gelenin yoktur

Göçler geri döner kağnılar yolda
Yayla bazlaması dağılır elde
Turnalar örtüşür türküler dilde
Ağla garip yaylam gelenin yoktur

Eller kınalanır süslenir kızlar
Keşke geri gelse o güzel yazlar
Bayrak Ana gene yüreğim sızlar
Ağla garip yaylam gelenin yoktur (Umar, 2019:50)

6.34.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Yedi dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1. dörtlük tam kafiye; 2, 3, 4, 5, 6 ve 7. dörtlük yarım kafiye

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Yineleme (Tek) ayak
Nazım Şekli: Koşma destan
Nazım Türü: Taşlama

6.35. 35- Türkmen'in Belinde Kuşaklarımız

Ak sürüler yüce dağda yayılır
Yaz gelince kırkıp yünden soyulur
Derelerde tokaç sesi duyulur
Türkmen'in yolunda kuşaklarımız

Eğirir taranır çıkrık bükülür
Kazan kaynar kökboyası dökülür
Rengârenk kelepler sarıp sökülür
Türkmen'in şalında kuşaklarımız

Çözülür dokunur renkler örülür
Gevşedikçe çecikleri gerilir
Al kuşaklık cecimliği görülür
Türkmen'in elinde kuşaklarımız

Kesilip dikilir tamam olunca
Püsküller takılır sıra gelince
Hele bir de nakış nakış dolunca
Türkmen'in belinde kuşaklarımız

Al kuşağın dört köşesi işlenir
Cecim kuşak deveboynu hoşlanır
Arasında türlü top nakışlar başlanır
Türkmen'in alında kuşaklarımız

Bayrak Ana Türk örfünü yazarım
Kuşaklara methiyeler dizerim

Ananemi eleklerden süzerim
Türkmen'in dilinde kuşaklarımız (Umar, 2019:51)

6.35.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Altı dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: Yarım kafiye
Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Koşma destan
Nazım Türü: Güzelleme

6.36. 36 – Ilgıdır

Türkmen'imin tarih kokan işisin
Koçbaşı Oğuzdan simge başısın
Geçmişimiz günümüze taşırsın
Nereye saklandın n'oldun ılgıdır

Ceviz ağacından alır soyulur
Motiflenir nakış nakış oyulur
Her yerine türlü boncuk koyulur
Kınalı elleri yordun ılgıdır

Türkmen obaları sardı kelebi
Dolaştın cihanı Şam'ı Halep'i
Anadolu'm daim oldu talebi
Çözüp çözüp sarıp doldun ılgıdır

Tel tel iplik kök boyada boyanır
Ölçer çözer direklere dayanır
Gün ışığı uykulardan uyanır
Şıkır şıkır kelep sardın ılgıdır

Türkmen bacım çulvalığa geçince
İpliklerin sıra sıra dizince
Çeşit çeşit dokur ince mi ince
Gayret verip sabır kardın ılgıdır

Bayrak Ana yazar gelenek hası
Geçmişten esiyor Türk'ün havası
Töreyi yaşatmak büyük sevdası
Şark köşemde mahsun durdun ılgıdır (Umar, 2019:52)

6.36.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Yedi dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1 ve 4. dörtlük yarım kafiye; 2. ve 6. dörtlük tam kafiye; 3. dörtlük zengin kafiye; 5. dörtlük tunç kafiye
Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Koşma destan
Nazım Türü: Güzelleme

6.37. 37- Kuşburnunun Alına

Kuşburnunun alına
Ölüyorum yoluna
Som altınlar sereyim
Sevdiğimin yoluna

Allan gel yâr Allan gel
Sallanan gel yâr sallan gel
Yamaçtan eyleme
Bizim evi dolan gel

Kuşburnular kurudu
Sevdam arşı büründü
Nazlı yarin uğruna
Cahil ömrüm çürüdü

Allan gel yâr Allan gel
Sallan gel yâr sallan gel
Yamaçtan el eyleme
Bizim evi dolan gel

Kuşburnunun dikeni
Gökçek olur dökeni
Ancak yaratan bilir
Gizli sevda çekeni

Allan gel yar Allan gel
Sallan gel yâr sallan gel
Yamaçtan el eyleme
Bizim evi dolan gel (Umar, 2019:53)

6.37.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Yedi dörtlük
Hece Ölçüsü: 4+3, 5+2, 3+4 karışık duraklı 7'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: Yarım kafiye
Kafiye Şeması: aaxa bbxb ccxc…
Ayak Çeşidi: Yok
Nazım Şekli: Mâni
Nazım Türü: Güzelleme

6.38. 38- Sivas'a Özlem

Özledim Sivas'ı nerde izlerim
Üç eteğin allarını özledim

Madımak devşiren gelin kızların
Al kınalı ellerini özledim
Kına yakan kızlarını özledim
Koyun kuzu yozlarını özledim

İnişli yokuşlu yayla yolları
Ta yürekten gardaş diyen dilleri
Baharda açılır gonca gülleri
Toy düğünlü yıllarını özledim
Serin esen yellerini özledim
Nevruz, çiğdem, güllerini özledim

Vurur koç Köroğlu köy harmanında
Pehlivan güreşir er meydanında
Oynaşır kır atlar taylar yanında
Kır atların nallarını özledim
Doludizgin gelişini özledim
Davul zurna güreşini özledim

Sultan şehir koç yiğitler yatağı
Kanuni Sivas'ta kurdu otağı
Alp erenler evliyalar tutağı
Selçuklunun kollarını özledim
Abdülvahap gazisini özledim
Tarih kokan mazisini özledim

Manda himaye eğmedin başın
Dört Eylül'de dersi vermiştin peşin
Temelini sağlam atmaktı işin
Gazi Paşam yollarını özledim
Yiğidini mertlerini özledim
Toprak kokan yurtlarını özledim

Bayrak Ana gurbet zor geldi bana

Geriye dönüşüm Sivas'ım sana
İçeydim soğuk su ben kana kana
Türlü çiçek dallarını özledim
Irmak göze çaylarını özledim
Ağasını beylerini özledim (Umar, 2019:54)

6.38.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Altı mısra
Dörtlük Sayısı: Altı altılık
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 2 ve 5. altılık hane yarım kafiye; 3. ve 6. altılık hane tam kafiye; 4. altılık hane zengin kafiye
Kafiye Şeması: ababbb cccbbb dddbbb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Bağlantı mısrası üçlük olan yedekli üçlü
Nazım Türü: Güzelleme

6.39. 39- Güzel Köyüm

Şehitler diyarı köyüm Çınarlı
Çağlar gözeleri çifte pınarlı
Yanıyor ocaklar tandırlar harlı
Burnumda tütüyor o güzel köyüm
Töre gelenekten doldurdum payım

İnişli yokuşlu yaylanın yolu
Bazı yağmur yağar bazı da dolu
Oğuz boylarından Bozok'tur kolu
Burnumda tütüyor o güzel köyüm
At binip gezdiğim kır atım tayım

Köyümden ayrıldım küçük yaşımda
Sılamı aradım hep gözyaşımda
Çarıkla gezerdim toprak taşında

Burnumda tütüyor o güzel köyüm
Çifte kurnalarda o billur suyun

Hayal düşte gördüm o güzel köyü
Kalmadı hep öldü emmiyle dayı
Bekledim ha bugün ha yarın deyi
Burnumda tütüyor o güzel köyüm
Yaz baharda olan düğünün toyun

Ilgıt ılgıt eser poyrazdan yeller
Seherde açılır tomurcuk güller
Bülbül gibi türkü söylüyor diller
Burnumda tütüyor o güzel köyüm
Sözleri senetti ağanın beyin

Sıralı dağları kartal yuvası
Enginlere uzar çınar ovası
Bayrak Ana köyün gönül sevdası
Burnumda tütüyor o güzel köyüm
Köyünden göçeni bir garip sayın (Umar, 2019:55)

6.39.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Beş mısra
Dörtlük Sayısı: Altı tane beşlik
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 2 ve 3. beşlik tam kafiye, 4, 5 ve 6. beşlik yarım kafiye
Kafiye Şeması: aaabb cccbb dddbb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Bağlantı mısrası ikilik olan yedekli üçlü
Nazım Türü: Güzelleme

6.40. 40- Kilim Dokur Türkmen Bacım

Oturur kirkiti alır eline

Çarpana bağları sarar beline
Bir de yanık türkü dolar diline
Kilim dokur Türkmen bacım Türkmen'im

Argaç çözer örer al yeşil tele
Eşsiz motifleri getirir dile
Kınalı elleri benziyor güle
Kilim dokur Türkmen bacım Türkmen'im

Her vuruşta dileği var özü var
Nakışlarda koç yiğide sözü var
Yaşmak altı işvesi var nazı var
Kilim dokur Türkmen bacım Türkmen'im

Eli belindedir ölmeyen nakış
Koçbaşı geçmişten atar bir bakış
Sevginin sembolü kilimdeki kuş
Kilim dokur Türkmen bacım Türkmen'im

Kartal motif yiğidinin kuvveti
Sembol oldu kurdu Selçuk Devleti
Türkmen kızın el emeği serveti
Kilim dokur Türkmen bacım Türkmen'im

Bayrak Ana yazar Türkmen kilimi
Geriye döndürse zaman dilimi
Motiflerle çizer Türk'ün yolunu
Kilim dokur Türkmen bacım Türkmen'im (Umar, 2019:56)

6.40.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Altı dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü

Kafiye Türü: Yarım Kafiye (Beşinci dörtlük tam kafiye)
Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Yineleme (Tek) ayak
Nazım Şekli: Koşma destan
Nazım Türü: Güzelleme

6.41. 41- Eski Gelinler

Şu bizim oğlanı everek dedük
Demez olayıduh ayvayı yedük
Gelin bin bir gayde çalıyor düdük
Ah anam nerde gı eksi gelinler.

Çaruh geymez esem terlik olacah
İnci boncuh dahmaz altun gelecek
Vay pasahlı acap halın nolacah
Ah anam nerde gı eksi gelinler.

Heç ahlım ermedi benim bu işe
Çamaşur bulaşuh dahıyor fişe
Öğlüyece galhmaz yatar dört köşe
Ah anam nerde gı eksi gelinler.

Ne yayla seviyor ne tarla bostan
Ne öynük ne guşah ne de al fistan
Ahurada enmez çelimsüz tıstan
Ah anam nerde gı eksi gelinler.

Ocah yahıp aş büşürmek yoh diyor
Oğlun bana aygaz aldı ooh diyor
Odunu tezeği kendün yah diyor
Ah anam nerde gı eksi gelinler.

Öğün süre ölem ecük daha yaz

Gişisi gelince bir naz bir niyaz
Bir lahırdı etsen basıyor avaz
Ah anam nerde gı eksi gelinler.

Yunnah bilmez asbabımı killesin
Yayuh yaymaz yanuh türkü dillesin
Buğda bulgur etmez sürüp yellesin
Ah anam nerde gı eksi gelinler.

Yuğurmuyor hamur büşürmez ekmek
Ne gader zor gelür fırına getmek
Ahşam zabah işi yan gelip yatmah
Ah anam nerede eksi gelinler.

Ne davar ne inek ne manda sağar
Peynir yağ yap desen başını döğer
Oğlana hazır al derimiş meğer
Ah anam nerde gı eksi gelinler.

Galdurdu çamduya attı beşiği
Höllüğe sarmadı görpe uşağı
Yunda yatamazmış yaylı döşeği
Ah anam nerde gı eksi gelinler.

Yeter Bayrak Ana cana yetürdün
Teknoloji sen köyleri bitürdün
Gapat eksileri dile getürdün
Ah anam nerde gı eksi gelinler (Umar, 2019:57)

6.41.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: On iki dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü

Kafiye Türü: 1, 2, 3, 5, 7, 9, 10 ve 11. dörtlük yarım kafiye; 4. ve 8. dörtlük zengin kafiye; 6. dörtlük tam kafiye

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…

Ayak Çeşidi: Yineleme (Tek) ayak

Nazım Şekli: Koşma destan

Nazım Türü: Taşlama

6.42. 42- Türküler Sevdamız Bizim

Elden ele dilden dile
Türküler sevdamız bizim
Tezeneden ince tele
Türküler sevdamız bizim

Baykuştan şeyda bülbüle
Isırgandan gonca güle
Dağlardan ovaya yola
Türküler sevdamız bizim

Yücelerden esen yele
Yağmurunan coşan sele
Deryadan ummana göle
Türküler sevdamız bizim

Gelin duvağından ala
Yaşmağından belde şala
Kilimlerden aba çula
Türküler sevdamız bizim

Hak diyenden derviş kula
Sevdalı mecnundan çöle
Beşiklerden tahta sala
Türküler sevdamız bizim

Bulutlardan inen hara
Hederlerden ahu zara
Ela gözlü nazlı yara
Türküler sevdamız bizim

Bayrak Ana türkü sözüm
Söyledikçe titrer özüm
Akar yaşım ağlar gözüm
Türküler sevdamız bizim (Umar, 2019:59)

6.42.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Yedi dörtlük
Hece Ölçüsü: 4+4, 6+2, 3+5, 5+3 karışık duraklı 8'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 2, 3 ve 5. dörtlük yarım kafiye; 4. ve 7. dörtlük zengin kafiye; 6. dörtlük zengin kafiye
Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Yineleme (Tek) ayak
Nazım Şekli: Koşma destan
Nazım Türü: Güzelleme

6.43. 43- Oy Sivaslım Sivaslı

Köse dağın eteği
Koçyiğitler yatağı
Uğrünerek geliyor
Yâr derdimin ortağı

Oy Sivas'lım Sivas'lım
Hem edalı hem nazlım
Ne de güzel konuşur
Dili bülbül avazlım

Bakır helke kolunda

Yaylaların yolunda
Eğlen biyol konuşak
Ölüm yok ya sonunda

Oy Sivas'lım Sivas'lım
Hem edalı hem nazlım
Ne de güzel konuşur
Dili bülbül avazlım

Oturmuş koyun sağar
Al fistan yeri döver
Dünya güzele dönse
Bu gönül seni sever

Oy Sivas'lım Sivas'lım
Hem edalı hem nazlım
Ne de güzel konuşur
Dili bülbül avazlım

Otağı takmış kola
Seherde çıkmış yola
Tarlası ırakmola
Beni de ırgat ala

Oy Sivas'lım Sivas'lım
Hem edalı hem nazlım
Ne de güzel konuşur
Dili bülbül avazlım

Allı yazma başında
On üç on dört yaşında
Testiye su doldurur
Durmuş pınar taşında

Oy Sivas'lım Sivas'lım
Hem edalı hem nazlım
Ne de güzel konuşur
Dili bülbül avazlım (Umar, 2019:60)

6.43.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: On dörtlük
Hece Ölçüsü: 4+3, 5+2 karışık duraklı 7'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1. ve 7. dörtlük zengin kafiye; 2, 4, 6, 8, 9 ve 10. dörtlük tam kafiye; 3. ve 5. dörtlük yarım kafiye
Kafiye Şeması: aaxa bbxb ccxc…
Ayak Çeşidi: Yok
Nazım Şekli: Mâni destan
Nazım Türü: Güzelleme

6.44. 44 – Türkmen Kızı

Yaylalarda at üstünde gezerdin
Sırma beliklere boncuk dizerdin
Yayık yayar türkü mâni yazardın
Türkmen kızı ne tez tükettin ömrü

Ak ellere al kınalar yakardın
Yükseklere çıkar engin bakardın
Tokaç vurup kilimleri yıkardın
Türkmen kızı ne tez tükettin ömrü

Sürüleri alıp çıkardın dağa
Sana söz etmezdi ne bey ne ağa
Ne çabuk ulaştın kocalmış çağa
Türkmen kızı ne tez tükettin ömrü

Sütü sağar tülbentlerden süzerdin

Tereyağlı külekleri dizerdin
Kaymağın üstüne şeker ezerdin
Türkmen kızı ne tez tükettin ömrü

Yalçın dağlar gibi eğmezdin başın
Halaydı türküydü yaylada işin
Odunla tezekle pişerdi aşın
Türkmen kızı ne tez tükettin ömrü

Sular sökün eder çağlardı dere
O günler özlemin gönlünde yare
Başın alıp gitsen doğduğun yere
Türkmen kızı ne tez tükettin ömrü

Bayrak Ana gençlik gelir yadına
Doyamadın yaylaların tadına
Altından köşk olsa ille yurduna
Yayla kızı ne tez tükettin ömrü (Umar, 2019:62)

6.44.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Yedi dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 2, 4, 5 ve 7. dörtlük yarım kafiye; 3. dörtlük tunç kafiye; 6. dörtlük tam kafiye
Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Yineleme (Tek) ayak
Nazım Şekli: Koşma destan
Nazım Türü: Yakınma

6.45. 45- Kösedağı

Köse dağı duman karla bürünür
Cılga yollar yücesinden görünür

Bin bir çiçek eteğinde uğrünür
Dertlere dermansın sen Kösedağı

Düzlerin de yaylacılar eğleşir
Yamaçlarda koyun kuzu meleşir
Kaval sesi uzaklardan ulaşır
Dertlere dermansın sen Kösedağı

Mesire yerlerin bitmez seçmeyle
Billur sular doyulmuyor içmeyle
Sana doyulur mu gelip geçmeyle
Dertlere dermansın Kösedağı

Yücelerden bakar engin Zara'ya
Çınarlı köyünü almış araya
Merhem olur sinedeki yaraya
Dertlere dermansın sen Kösedağı

Ilgıt ılgıt yeller kokun getirir
Miski amber kokun cana yetirir
Lal olanı sanki dile getirir
Dertlere dermansın sen Kösedağı

Ozanların senden alır ilhamı
Yaz kış eksik olmaz başında karı
Bayrak Ana yazmak insanın kârı
Dertlere dermansın sen Kösedağı (Umar, 2019:63)

6.45.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Altı dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 3 ve 6. dörtlük yarım kafiye; 2. ve 5. dörtlük tam kafiye; 4. dörtlük

tunç kafiye

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…

Ayak Çeşidi: Yineleme (Tek) ayak

Nazım Şekli: Koşma destan

Nazım Türü: Güzelleme

6.46. 46- El Emeği Saç Bağları

Türkmen'imin süsü boncuktur puldur
Doldur suna gelin testini doldur
Saç bağın görünsün bürüğün kaldır
Sürme kaştan alır o saç bağları

Ak elleri elvan elvan kınalı
Su başında durur dağlar maralı
Sırma saçlar belik belik sıralı
Akıl baştan alır o saç bağları

Yün eğirip kök boyayı ezince
Renkli ipe sıra sıra dizince
Mavi boncuk takar biraz uzunca
İşi işten alır o saç bağları

Tiftik keçisinden kırkıp pullanır
Sıralanır renk cümbüşü allanır
Gelin kızda saç ucunda sallanır
Hayal düşten alır o saç bağları

Bayrak Ana geleneği yaşatır
Geçmişini günümüze kuşatır
İpek saça püskül bağı döşetir
Yol yokuştan alır o saç bağları (Umar, 2019:64)

6.46.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Beş dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: Tam kafiye
Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Güzelleme

6.47. 47- Ağalarımız

Sivas Hafik Çınarlı'dır köyümüz
Oğuzlardan gelir asil soyumuz
Her mecliste bizim de var payımız
Hayıra koşarlar ağalarımız

Ağlar içinden ağalar seçin
Kapısı açıktır bir çayın için
Edepte erkânda değerin biçin
Toplumda coşarlar ağalarımız

Mertlik kisvesini giyer dolanır
Er meydanlarında çıkar salınır
Önde gidenlerden feyiz alınır
Yollara düşerler ağalarımız

Hanımlara kıymet hürmet bizlerde
İki Hanım ağa vardı gözlerde
Ayten'le Hanife ağa özlerde
Sevgiyle pişerler ağalarımız

Ağalıkta birbiriyle yarışır
Düğün toyda birlik olur sarışır

Bayram eder küs duramaz barışır
Hallenip taşarlar ağalarımız

Vakfımızdan çıkmış on sekiz ağa
Örnek teşkil eder köylü bucağa
Bayrak yarıştırır kutlu ocağa
Dağları aşarlar ağalarımız

Bayrak Ana bunlar geldi dilime
Anlatayım dedim birkaç kelime
Gün gelecek girecekler salıma
Gönülde yaşarlar ağalarımız (Umar, 2019:65)

6.47.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Yedi dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: Tam kafiye
Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Koşma destan
Nazım Türü: Methiye

6.48. 48- Doğanşar

Yiğitler yatağı Sivas ilinden
Kokar burcu burcu gülün Doğanşar
Nameler dillenir sazın telinden
Eser ılgıt ılgıt yelin Doğanşar

Yaylasında koyun kuzu meleşir
Şenliğinde pehlivanlar güreşir
Yaz gelince gurbetçiler eğleşir
Bükülür sılaya yolun Doğanşar

Ahmet Ayık gururudur yörenin
Devamıdır geleneğin törenin
Kınalı ellerle nakış örenin
Yanık türkü söyler dilin Doğanşar

Tarihinde şeref yatar şan yatar
Açıktır sofrası yedikçe artar
Havasıyla suyu cana can katar
Yaz baharda coşar selin Doğanşar

Dağlarında biter sümbül lalesi
Yiğittir insanın olmaz hilesi
Okçulu Çirmişle Kozlu kalesi
Asar kalesinde kolun Doğanşar

İpsile'ydi adın nahiye oldun
Bir zaman Hafik'e bağlandın kaldın
Doğanşar adıyla kimliğin buldun
İlçe oldun Sivas ilin Doğanşar

Bayrak Ana olsun yemekte tuzum
Sılanı terk etme gel iki gözüm
Türkiye vatanım Sivas'tır özüm
Kehribara benzer balın Doğanşar (Umar, 2019:66)

6.48.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük

Dörtlük Sayısı: Yedi dörtlük

Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü

Kafiye Türü: 1, 2, 4, 6 ve 7. dörtlük yarım kafiye; 3. dörtlük tunç kafiye; 5. dörtlük tam kafiye

Kafiye Şeması: abab cccb dddb…

Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Koşma destan
Nazım Türü: Güzelleme

6.49. 49- Yiğit Abime

Sivas vilayeti Çınarlı köyü
Anlatayım size yiğit abimi
Irkı Türkoğlu Türk bir Türkmen beyi
Anlatayım size yiğit abimi

Üç tane bacının bir tek gardaşı
Can içinde canım başımın tacı
Gardaş da bacının gönül ilacı
Anlayım size yiğit abimi

Pehlivan hakemdir milli şanı var
Düğünde dernekte yeri ünü var
Pamuk gibi kalbi hassas yanı var
Anlatayım size yiğit abimi

Misafiri bitmez açıktır eli
Riyasız yalansız doğrudur yolu
Sevecen hoş sohbet tatlıdır dili
Anlatayım size yiğit abimi

Vatan bayrak diye yanar yüreği
Gizlidir bildirmez hayır ereği
Evinin reisi orta direği
Anlatayım size yiğit abimi

Özü sözü birdir mert oğlu merttir
Gözü yaşlı görse gönlüne derttir
Mazluma kol kanat haksıza serttir

Anlatayım size yiğit abimi

Bayrak Ana yazar duygu yüklüdür
Sevgisi tarifsiz bende saklıdır
Bana baba gibi yeri farklıdır
Anlatayım size yiğit abimi (Umar, 2019:67)

6.49.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Yedi dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5 duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 3, 4 ve 7. dörtlük yarım kafiye; 2. dörtlük tam kafiye; 5. ve 6. dörtlük zengin kafiye
Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Yineleme (Tek) ayak
Nazım Şekli: Koşma destan
Nazım Türü: Methiye

6.50. 50- Sivas Kızıyım

Seceremde Oğuz boyu yazılı
Otağımda türlü nakış bezeli
Çemberimde pullu oya dizili
Yiğido diyarı Sivas kızıyım
Ben Anadolu'nun ay yıldızıyım

Halıda kilimde saklıdır sözüm
Mertlik hamuruyla yoğrulmuş özüm
İçim kan ağlasa güler hep yüzüm
Yiğido diyarı Sivas kızıyım
Pınar başlarında yiğit nazıyım

Boya cila bilmem kınalı elim
Bozkırlarda açar yabandır gülüm

Vatana bayrağa coşan bir selim
Yiğido diyarı Sivas kızıyım
Dört Eylül yazılı altın yazıyım

Yaz gelince açar bağım bostanım
Başımda al yazmam kutnu fistanım
Açıp bakın tarih yazmış destanım
Yiğido diyarı Sivas kızıyım
Yanık namelerde mızrap sazıyım

Yayla yollarında Katarlı göçüm
Cılgaya dizerim koyunum keçim
Mavi boncukludur beliğim saçım
Yiğido diyarı Sivas kızıyım
Yalçın dağın dumanıyım buzuyum

Bayrak Ana der ki tarih tezim var
Türk ırkıyım Hakka bağlı özüm var
Toprağımda şehit yatan kuzum var
Yiğido diyarı Sivas kızıyım
Çınarlı köyünde Türkmen közüyüm (Umar, 2019:68)

6.50.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Beş mısra
Dörtlük Sayısı: Altı beşlik
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 2, 3, 5 ve 6. dörtlük yarım kafiye; 4. dörtlük zengin kafiye
Kafiye Şeması: aaabb cccbb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Bağlantı mısrası ikilik olan yedekli üçlü
Nazım Türü: Yiğitleme

6.51. 51- Şark Köşem

Geçmişimden geleceğe
Şark köşem de saklı izler
Motif motif örüp dizdim
Kamaşıyor gören gözler

Her birinde bir anım var
Kültür yaşatan yönüm var
Elbet benim de sonum var
İncitmesin acı sözler

Al bayrak astım her yana
Kim hayran olmaz ki ona
Canım kurban olsun sana
Ay yıldızla köşem süsler

Aşığım örf ananeme
Buyurun gelin haneme
Rahmetler ata neneme
Bir gelipte görün sizler

Bayrak Ana şark köşesi
Daha pek çok temaşası
Gamlı gönlümün neşesi
Daha neler neler gizler (Umar, 2019:70)

6.51.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Beş dörtlük
Hece Ölçüsü: 4+4, 6+2, 3+5, 5+3 karışık duraklı 8'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 2 ve 3. dörtlük yarım kafiye; 4. ve 5. dörtlük tam kafiye
Kafiye Şeması: abxb cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak

Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Güzelleme

6.52. 52- Köyüm

Kâr mı yağmış Kösedağ'ın başına
Kurban olan toprağına taşına
Yağmurunu kattım çeşmim yaşına
Eser ılgıt ılgıt yellerin köyüm

Güzel günlerini hayale daldım
Gençliğim aradım hüzünle doldum
Hasretle kalınca değerin bildim
Kokar burcu burcu güllerin köyüm

Meleşirdi koyun kuzu sürüler
Yaz baharda cennet olur o yerler
Yaylacılar göçün yükler giderler
Kıvrım kıvrım gider yolların köyüm

Tarlaların altın başak boy verir
Ağaların düğün dernek toy verir
Namert çıkmaz asil olur soy verir
Hakka bağlı olur kulların köyüm

Sardıkça çoğaldı sevgi yumağın
Çağlayınca kışla dere ırmağın
Sıralanmış kenarına yunnağın
Sevgiyle sarmalar dalların köyüm

Aydınların tarihlerde yer aldı
Bayrağını cesur gençler devraldı
Oğuz boylarından öz adın kaldı
Bozok kayındandır kolların köyüm

Şehitler diyarı olur son sözüm
Şehit kuzulara göğnüyor özüm
Bayrak Ana der ki yürekte sızım
Al bayrak bezeli bellerin köyü (Umar, 2019:71)

6.52.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Yedi dörtlük
Hece Ölçüsü: 4+7, 4+4+3, 4+3+4, 6+5 duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1. ve 4. dörtlük tam kafiye; 2. ve 7. dörtlük yarım kafiye; 3. ve 5. dörtlük zengin kafiye; 6. dörtlük tunç kafiye
Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Koşma destan
Nazım Türü: Güzelleme

6.53. 53- Gönder Dadaş

Biz yiğido sizler dadaş
İki dost il iki gardaş
Bozkırlarda olduk sırdaş
Kar yağmıyor bizim ele
Gönder dadaş gönder hele

Bizde temel sende gazi
Cumhuriyet birler bizi
Birdir yürek birdir sızı
Kar yağmıyor bizim ele
Gönder dadaş bak şu hale

Nene hatun yiğit özü
Riyasızdır merttir sözü
Soğuk elin sıcak yüzü

Kar yağmıyor bizim ele
Gönder dadaş ver sen yele

Palandöken doldu yığın
Beyaz giydi yüce dağın
Kara mahrum Yıldız dağım
Kar yağmıyor bizim ele
Gönder dadaş nidan gele

Bayrak Ana serdaşıma
Erzurum'un dadaşına
Selâm olsun gardaşıma
Kar yağmıyor bizim ele
Gönder dadaş düşme dile (Umar, 2019:72)

6.53.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Beş mısra
Dörtlük Sayısı: Beş beşlik
Hece Ölçüsü: 4+4 duraklı 8'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 4 ve 5. dörtlük zengin kafiye; 2. dörtlük tam kafiye; 3. dörtlük yarım kafiye
Kafiye Şeması: aaabb cccbb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Bağlantı mısrası ikilik olan yedekli üçlü
Nazım Türü: Güzelleme

6.54. 54- El İşlerim

Efkâr basıp dertler bir bir gelince
İlmek ilmek dokumaya başlarım
Ruhum daralıp da hüzün dolunca
Motifleri gönüllere işlerim

Her nakışta Oğuz'umun adı var

Şekillerde otağ çadır tadı var
Atam nenem geçmişimin yâdı var
Örer örer o günleri düşlerim

Başörtü çember ekledim vala
Al bayrak işledim boncukla pulla
Mendil oyaladım türkülü dille
Örer diker yenisini başlarım

El işi Türkmen'in gizli sırrıdır
Şekillerde saklı gönül varıdır
Yüreğinde yer verdiği yaridir
Duygulanır durmaz akar yaşlarım

Gelenek anane özümüz bizim
Asırlardır gelen sözümüz bizim
Türklüğü yansıtan yüzümüz bizim
Bozulursa çatılıyor kaşlarım

Bayrak Ana Türk'ün kültürü ölmez
Özünü bilmeyen bu tadı almaz
Sahip çıkılırsa töre yok olmaz
Böyle geçip gider bahar kışlarım (Umar, 2019:73)

6.54.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Altı dörtlük
Hece Ölçüsü: 4+7, 4+4+3, 4+3+4, 6+5 duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 5 ve 6. dörtlük yarım kafiye; 2, 3 ve 4. dörtlük tam kafiye
Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Koşma destan
Nazım Türü: Öğütleme

6.55. 55- Kültürüm

Bir derviş misali heybe arkamda
Kültürümü geleceğe taşırım
Örf ananem gider oldum farkında
Alıp ileriye doğru koşarım

Töremi yaşamak yaşatmak çabam
Geçmişten bugüne köprüdür abam
Edirne'den Kars'a Kurulu obam
Türkü mâni ezgilerle coşarım

Çıkrık büküp serdim yörük kilimi
Sürülerle tuttum yayla yolunu
Kınayla süsledim ayak elimi
Kına alı ellerine düşerim

Dağlarda dolandım yiğit er gibi
Kaşım çattım namahreme kör gibi
Sevdalı vatana yürek kor gibi
Bayrak sevgisiyle dolup taşarım

Kayı boylarından asil soyum var
Yığınım var düğün dernek toyum var
Kır atım, dor atım körpe tayım var
Bozkırlarda doludizgin koşarım

Yeter Bayrak Ana uzatma sözü
Kaybolur kültürü göğnür can özü
Türk'ün heybesinde kulağı gözü
Niçin terk ederler vallah şaşarım (Umar, 2019:74)

6.55.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük

Dörtlük Sayısı: Altı dörtlük

Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü

Kafiye Türü: 1. ve 2. dörtlük tam kafiye; 3. dörtlük zengin kafiye; 4, 5 ve 6. dörtlük yarım kafiye

Kafiye Şeması: abab cccb dddb…

Ayak Çeşidi: Geniş ayak

Nazım Şekli: Koşma destan

Nazım Türü: Öğütleme

6.56. 56- Maziye Bakış

Alaca kar çıkardık biz yaylaya
Karakaçan kağnı bazıda yaya
Koklardım dağları ben doya doya
Ah gençliğim çocukluğum nerdesin
Yanıyor yüreğin ateş kordasın

Dedem üfleyince dilsiz kavalı
Koyun suya iner dinler ahali
Burnumda tütüyor yaylanın hali
Ah gençliğim çocukluğum nerdesin
Alev almış yanar bağrın nardasın

Ebem ekmek yapar kurardı sacı
Peynir suyu ile yoğurur harcı
Nasılda kokardı vah burcu burcu
Ah gençliğim çocukluğum nerdesin
Gönül şimdi hangi viran yerdesin

Dağ bayır demeden güderdim kuzu
Kara taş üstüne dökerdim tuzu
Böyle geçirirdim baharı yazı

Ah gençliğim çocukluğum nerdesin
Yıkık harabeye dönmüş hardasın

Keçi oğlak çıkar söğüt dalında
Kara teke bakar ağıl yolunda
Pınarlarda bakır sitil kolumda
Ah gençliğim çocukluğum nerdesin
Bilinmez ahvalin ahu zardasın

Yün yıkardım billur akan derede
Tavuk, cücük, ördek, kazlar nerede
Yaylamızdan ne kaldı ki geride
Ah gençliğim çocukluğum nerdesin
Unutmadım yaylam hâlâ serdesin

Bayrak Ana sütü sağar süzerdim
Yayık yayar külekleri düzerdim
Türkülerle gönüllerde gezerdim
Ah gençliğim çocukluğum nerdesin
Geçti gençlik gönül eyvahlardasın (Umar, 2019:29)

6.56.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Beş mısra
Dörtlük Sayısı: Yedi beşlik
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 2, 3 ve 4. dörtlük tam kafiye;5. ve 7. dörtlük yarım kafiye; 6. dörtlük zengin kafiye
Kafiye Şeması: aaabb cccbb dddbb…
Ayak Çeşidi: Yineleme (Tek) ayak
Nazım Şekli: Bağlantı mısrası ikilik olan yedekli üçlü
Nazım Türü: Yakınma

6.57. 57- Dertli Pınar

Halin sordum bizim dertli pınara
Dinle anlatayım dedi çağladı
Gel gitme ne olur otur kenara
Dolup taştım bacım dedi ağladı

Eğilip kurnadan bir yudum içtim
Buz gibi suyuyla kendimden geçtim
Zaten gönlüm kırık ben benden kaçtım
Bitmez benim acım dedi ağladı

Sevdalara oldum kavuşma yeri
Güzeller eğleşir al yeşil sarı
Ben bahane idim bulurdu yâri
Bu yüzdendir sancım dedi ağladı

Kınalı ellerle testi dolduran
Testileri kırıp saçın yolduran
Sıra benim deyip önden kaldıran
Şenliktir ilacım dedi ağladı

Çobanlar eğleşir azığı yerdi
Pınarın başına gel gardaş derdi
Gurbet size bilmem acep ne verdi
İnsana muhtacım dedi ağladı

En vefalı kalan serçeler kuşlar
Yok oldu sürüler kınalı koçlar
Bana sadık olan şu kuru taşlar
Esen yel baş tacım dedi ağladı

Oturup başına derdin dinledim
Bir de yanık türkü deyip ünledim

Bayrak Ana der ki derdi binledim
Kim benim duacım dedi ağladı (Umar, 2019:76)

6.57.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Yedi dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1. dörtlük zengin kafiye; 2, 3, 4, 5, 6 ve 7. dörtlük yarım kafiye
Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Koşma destan
Nazım Türü: Taşlama

6.58. 58- Anam

Sular sökün eder bahar gelince
Güzel yaylamıza göçersin anam
Koyun kuzu ağıllara dolunca
Ocağın başına geçersin anam

Ağustosta dağdan inerdik düze
Ak yaşmak çekerdin al yanak yüze
Dört yavru bekledin höllüğe beze
Altın başak tarla biçesin anam

Yaşam geçim derdi gurbete attı
Çalışa didine gençliğin bitti
Zaman gelip geçti yılları yuttu
Yalandan hileden kaçarsın anam

Üç kız yetiştirdin bir de koç yiğit
Ne güzel söylersin türküler beyit
Elinde tespihi dilinde tevhit
Cennette kapılar açarsın anam

Bayrak Ana gene bekler yolları
Sarsa beni can anamın kolları
Yavrum derde söyler tatlı dilleri
Her kelime ballar saçarsın anam (Umar, 2019:78)

6.58.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Beş dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 2, 3 ve 5. dörtlük yarım kafiye; 4. dörtlük tam kafiye
Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Methiye

6.59. 59- Yol Ver Dağlar

Bugün efkârlıyım esmesin yeller
Ötmesin bülbüller açmasın güller
Hangi yöne dönsem kapanır yollar
Yol ver dağlar ben sılama gideyim

Sıla hasretiyle yandı yüreğim
Zalim felek böyle büktü bileğim
Unumu eledim astım eleğim
Yol ver dağlar ben sılama gideyim

Şu gurbet el garip ömrüm yetirdi
Gam yükü ömrümü yedi bitirdi
Zaman ecel olmuş vakti getirdi
Yol ver dağlar ben sılama gideyim

Bayrak Ana der ki meçhul yarını
Ben istemem yalan dünya varını

Gönül vuslat ister bitir zarını
Yol ver dağlar ben sılama gideyim (Umar, 2019:79)

6.59.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Dört dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 3 ve 4. dörtlük yarım kafiye; 2. dörtlük tam kafiye
Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Yineleme (Tek) ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Yakınma

6.60. 60 – Çoban

Bahar gelir sökün eder dereler
Yaylalara çıkar allı hürüler
Kavalın sesine gelir sürüler
Eğlen çoban o sürüye kat beni

Söğüdün gölgesi koyun yatağı
Dağları taşları otlu otağı
Yüklemiş kağnıya göçü yatağı
Eğlen çoban o yöreye at beni

Sürüleri güder dağda yatırır
Gözenin başına geçer oturur
Köremez'e kuru ekmek batırır
Eğlen çoban o günlerde tut beni

Uzaklardan kelek sesi geliyor
Mor koyun ardından kuzu meliyor
Bayrak Ana doldu derdin eliyor
Eylen çoban bitiriyor dert beni (Umar, 2019:80)

6.60.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük

Dörtlük Sayısı: Dört dörtlük

Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü

Kafiye Türü: 1. ve 4. dörtlük tam kafiye; 2. dörtlük zengin kafiye; 3. dörtlük yarım kafiye

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…

Ayak Çeşidi: İkili ayak

Nazım Şekli: Düz koşma

Nazım Türü: Güzelleme

6.61. 61- Özledim

Gene aklıma düştü deli çağlarım
Gelip geçen günü ayı özledim
Andıkça sılayı söyler ağlarım
Ömür bir nefesmiş sayı özledim

Yücelerden esen serin yelleri
Dağlarında açan sümbül gülleri
Yaz baharda coşan azgın selleri
Bendin yıkıp giden çayı özledim

Göçler katar katar yürekte sızı
Kara taş üstüne dökünce tuzu
Meleşir sürüler koyunla kuzu
Al atımı yavru tayı özledim

Ekini biçip de tırpan dikeni
Tırmıkla arkadan calaz çekeni
Şu başında azık yeyip çökeni
Tahta oluğunda suyu özledim

Dizilir gelin kız başında yazma

Ortaklar şakırdar başağı ezme
Tarlada çalkama yoğurdu süzme
İsli çaydanlıkta çayı özledim

Bulgurlar kaynadı ala gecede
Kepeği savrulur toprak bacada
Değirmen dönerdi türkü hecede
Yanık avazlarda hayı özledim

Güz ayı toprağa tohum ekmeyi
Düven de dönüp de dane dökmeyi
Harman sonu şanlı bayrak çekmeyi
Vallah düğününü toyu özledim

Sac üstünde pişen yağlı bazlama
Közünde patates üstü tuzlama
Bayrak Ana artık boşa sızlama
Ebem ayırırdı payı özledim (Umar, 2019:81)

6.61.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Sekiz dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1. dörtlük tam kafiye; 2, 4, 5, 7 ve 8. dörtlük yarım kafiye; 3. ve 6. dörtlük zengin kafiye
Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Koşma destan
Nazım Türü: Yakınma

6.62. 62- Terlik

Oğuz Türklerinden hanlık tacımız
İnce ince işler Türkmen bacımız
Çile heybesinde Türkmen nakışı
Yeni evli olan giyer gencimiz
Altı renkli bayrak taşır başında

Altaylardan bize gelen imgeler
Çarkı felek arzı âlem simgeler
Giydirir kuşatır sağdıç yengeler
Eğdirir terliği kara kaşında

Bin yıllardır yaşar bizim töremiz
İç Anadolu'da Sivas yöremiz
Epeyce ağırdır baha daramız
Mertliğimiz gizli yiğit döşünde

Gururla taşırlar altı rengini
Koçyiğit bulunca gönül dengini
Toy düğünde seyret gör ahengini
Bayrak Ana görür hayal düşünde (Umar, 2019:82)

6.62.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Dört dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1. dörtlük yarım kafiye; 2. ve 3. dörtlük tam kafiye; 4. dörtlük zengin kafiye
Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Güzelleme

6.63. 63- Çile Heybemde

Ne sevdalar gizli nelere vurgun
Sırtıma vurduğum çile heybemde
Zamanı tüketmiş yıllara dargın
Yılları sorduğum çile heybemde

Satamadım kaç akçeydi ederi
Gizledim bilinmez kara kaderi
İçine doldurdum gamı kederi
Doldurup yorduğum çile heybemde

Yazmış levhi kalem silinmez yazı
Arşa ulaşıyor yürekte sızı
Çevirdim tersini hayaldi bazı
Hayaller kurduğum çile heybemde

Çile heybesinde Türkmen nakışı
Baharı eğirmiş dokumuş kışı
Kaderin oyunu feleğin işi
Gençlikte solduğum çile heybemde

Bayrak Ana der ki dert dizim dizim
Şu fani dünyada gülmedi yüzüm
Geçti gençlik heyhat toprakta gözüm
Toprağı sorduğum çil heybemde (Umar, 2019:83)

6.63.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük

Dörtlük Sayısı: Beş dörtlük

Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü

Kafiye Türü: 1, 4 ve 5. dörtlük yarım kafiye; 2. dörtlük zengin kafiye; 3. dörtlük tam kafiye

Kafiye Şeması: abab cccb dddb…

Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Yakınma

6.64. 64- Sitem

Çıkıp seyran ettim yücelerine
Başı boran karlı nicelerine
Atmayan şafağın gecelerine
Beyhude dermanım olmadı dağlar

Dağlar çare değil hicrana gama
Gönül pare pare tutmuyor yama
Vefayı aradım sevdadan yana
Sadakatsiz sevgi yüreğim dağlar

Dağlar kalbim zaten bir avuç içi
Dertlerim gizlemiş sayılmaz kaçı
Yanmış aşk oduna getirmiş kışı
Bahar seli gibi delice çağlar

Çağlar geldi geçti hazanın vakti
Yâr dediğim a yâr bendimi yıktı
Talan etti bağım gülşenim yaktı
Döndürür girdapta deryalar ağlar

Ağlar didelerim sele karışır
Felek sille atar benle yarışır
Garip özüm toprak ile barışır
Sadık dost diyerek yaramı bağlar

Bağlar kol kanadım hasretin yolu
Ağustos ayında yağdırdı dolu
Bayrak Ana yandı göğsünün solu

Alları soyunmuş karalar bağlar (Umar, 2019:84)

6.64.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Altı dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 5 ve 6. dörtlük tam kafiye; 2, 3 ve 4. dörtlük yarım kafiye
Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Dar ayak
Nazım Şekli: Zincirbend ayaklı koşma
Nazım Türü: Yakınma

6.65. 65 – Yok

Gene gam yükünü vurdum sırtıma
Atsam atılmıyor satsam alan yok
Hayat kısır döngü her an fırtına
Mutluluk nerede sordum bilen yok

Ellerimi açtım bir seher vakti
Neyleyim dünyanın taç ile tahtı
Vardır her insanın muradı ahtı
Ne ahdına varan ne de bulan yok

İnsanız hepimiz beşer şaşarız
Bazı yalan hayallere koşarız
Biçare yaş olur gözden düşeriz
Diden kan akıtsa görüp silen yok

Bayrak Ana dağıt kederi gamı
Yaş elliyi geçmiş ömrün son demi
Ahiret yolcusu giden son gemi
Şad olup cihanda içten gülen yok (Umar, 2019:85)

6.65.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük

Dörtlük Sayısı: Dört dörtlük

Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü

Kafiye Türü: 1. ve 2. dörtlük zengin kafiye; 3. dörtlük yarım kafiye; 4. dörtlük tam kafiye

Kafiye Şeması: abab cccb dddb…

Ayak Çeşidi: Geniş ayak

Nazım Şekli: Düz koşma

Nazım Türü: Yakınma

6.66. 66- Seher Yeli

Ilgıt ılgıt esen seher yelleri
Dost eline bizden bir selam götür
Susmuş bülbülleri açmaz gülleri
Ilık es gönlünün gamını bitir

Daim iman ettik bizler kadere
Dağların yarası olmuştur dere
Çaresiz bu gönül gideyim nere
Esen sam yeliyle kokusun getir

Seher yeli yücelerden esiyor
Ağustos ayında buza kesiyor
O dost cananına niye küsüyor
Yazarım meramım ben satır satır

Dert dökeriz böyle seher yeline
Bülbül ah etse de kıymaz gülüne
Usul usul sokul dostun soluna
Al şu hayalimiz vuslata yetir

Bayrak Ana der ki çile biter mi

Yaralı yüreğe merhem yeter mi
Gizli yanan gönlün odu tüter mi
İki damla yaşla sözümüz götür (Umar, 2019:86)

6.66.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Beş dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 3, 4 ve 5. dörtlük yarım kafiye; 2. dörtlük zengin kafiye
Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Yakınma

6.67. 67- Çoban Kızı

Bahar gelmiş katar etmiş mayayı
Önünde sürüsü aşar yaylayı
Zikreder dilinde yüce Mevla'yı
Yücelerden aşar yol çoban kızı

Yalçın dağlar gibi dumanlı başı
Hasretle tüketmiş baharı kışı
Bazı süzülüyor dideden yaşı
Buğulu gözlerin sel çoban kızı

Bir türkü tutturmuş yanık mı yanık
Billur akan pınar dereler tanık
Erken kalkar seher vakti uyanık
Belin de dokuma şal çoban kızı

Örmüş belikleri püsküllü bağı
Sıra sıra dizmiş peyniri yağı
Yokuşta çözülmüş dizinin bağı

Eğlen düz ovada kal çoban kızı

Öğüt verir söyler bilge anası
Ak ellerden eksik olmaz kınası
Yayık yayar köyün allı sunası
Şakıyan dillerin bal çoban kızı

Kutnu bindallısı giymiş fistanı
Kilimi tezgâhta nakış destanı
Sevdası gönlünde yâr gülistanı
Bayrak Ana sinen gül çoban kızı (Umar, 2019:87)

6.67.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Altı dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1. ve 2. dörtlük yarım kafiye; 3, 4, ve 5. dörtlük tam kafiye; 6. dörtlük zengin kafiye
Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Koşma destan
Nazım Türü: Güzelleme

6.68. 68- Ben Şair Değilim

Sorarlar secerem aslım soyumu
Gururla taşırım Oğuz boyumu
Çınar Bey pınardan içtim suyumu
Ben şair değilim yazarım işte
Secerem kâğıda çizerim işte

Gurbet beni kapı kapı gezdirdi
Bazı güldüm bazı candan bezdirdi
Sılanın hasreti şiir yazdırdı

Ben şair değilim yazarım işte
Gurbetin kahrını çözerim işte

Bahar gelir hemen köye koşarım
Geleneğim benliğimde yaşarım
Düğünde dernekte kaynar coşarım
Ben şair değilim yazarım işte
Nakış nakış örüp düzerim işte

Dedemden hatıra Çayyüzü yaylam
Hasreti gönlümde onadır laylam
Kim bilir yeniden yol verir Mevla'm
Ben şair değilim yazarım işte
Topraklı yollarda tozarım işte

Küheylana binip gezerim dağı
Geri gelse ömrün en güzel çağı
Belime dolarım çarpana bağı
Ben şair değilim yazarım işte
Doru ata binip gezerim işte

Vurur davul zurna çekerim halay
Al mendil elimden düşmedi kolay
Yanık türkü namem dillerde olay
Ben şair değilim yazarım işte
Al mendile boncuk dizerim işte

Bayrak Ana ahvalimi yazarım
Hayatımı eleklerden süzerim
Gam dolu yüreğim Mecnun gezerim
Ben şair değilim yazarım işte
Meçhul bir gemide yüzerim işte (Umar, 2019:88)

6.68.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Beş mısra
Dörtlük Sayısı: Yedi beşlik
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 2, 3, 6 ve 7. dörtlük yarım kafiye; 4. ve 5. dörtlük tam kafiye
Kafiye Şeması: aaabb cccbb dddbb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Bağlantı mısrası ikilik olan yedekli üçlü
Nazım Türü: Güzelleme

6.69. 69- Dolu

Yara dolu yara dolu
Yar bağrımı yara dolu
El vurunca yıkılmadım
Yâr elinden yara dolu

Sıra dolu sıra dolu
Vuslat yolu sıra dolu
Felek çarkın terse dönsün
Bana gelmez sıra dolu

Kara dolu kara dolu
Kaderimde kara dolu
Tan atıp da güneş doğmaz
Gecelerim kara dolu

Dara dolu dara dolu
Derdim bitmez dara dolu
Ne mürekkep ne de kalem
Yetmez bana dara dolu

Hara dolu hara dolu
Yanar sönmez hara dolu

Gönül yanar kor alevde
Bayrak Ana hara dolu (Umar, 2019:89)

6.69.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Beş dörtlük
Hece Ölçüsü: 4+4 duraklı 8'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: Kafiye düzeni rediflerle oluşturulmuş
Kafiye Şeması: aaxa bbxb…
Ayak Çeşidi: Dar ayak
Nazım Şekli: Mâni
Nazım Türü: Yakınma

6.70. 70- Değil Midir?

Hani deriz ya ortalık buz kesti
Katı yüreklerdir asıl buz tutan
Ayrılığın yeli kimlere esti
İnsan değil midir yılları yutan

Sevenler sözüne sadık olmalı
Bir sevmeli bir tek yârla dolmalı
Gül goncayı dikeniyle sarmalı
Bülbül değil midir şakıyıp öten

Kimi turnalarla salmış selamı
Yüreğinden dökememiş kelâmı
Gurbet mi yaşamış yoksa sıla mı
Minnet değil midir bir pula satan

Aman deriz zalim felek amanı
İnsan oğlu boşa harcar zamanı
Kaldırsa gönlünden sitem gümanı
Sevda değil midir cana can katan

Boyun büker deriz kader ah kader
Aşıklar gam çeker ömürler heder
Puslu dağlar gibi sarılır keder
Zalim değil midir aşığa çatan

Dünya yalan değil insanlar yalan
Levhi kalem yazar hakikat olan
Bayrak Ana sevgi yüreğe dolan
Beşer değil midir günaha batan (Umar, 2019:93)

6.70.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Altı dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1. ve 3. dörtlük tam kafiye; 2. dörtlük yarım kafiye; 4. ve 6. dörtlük tunç kafiye; 5. dörtlük zengin kafiye
Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: İkili ayak
Nazım Şekli: Koşma destan
Nazım Türü: Taşlama,Yakınma

6.71. 71 – Bülbül

Şeyda bülbül kondun gonca dalına
Dikenle dağlayıp zar etmedi mi?
Aldandın hoş koku beyaz alına
Yandırdı oduna har etmedi mi?

Boşuna şakırsın divane bülbül
Semaya ulaştı ah ettiğin dil
Türlü don giyinip kızarmış o gül
Yanar dağ misali kor etmedi mi?

Her gece titrettin gönül telini
Tükendi nefesin büktün belini
Seher vakti açtı gonca gülünü
Eğdirip boynunu tar etmedi mi?

Şakıya şakıya dilin lâl oldu
Feryadından türlü çiçekler soldu
Kâinatta canlı insafa geldi
Kokusun âleme yar etmedi mi?

Bayrak Ana der ki bu sevda bitmez
Seni teselliye kelamım yetmez
Yaralı yüreğe merhem kâr etmez
Gönül hanen yıkıp mar etmedi mi? (Umar, 2019: 94)

6.71.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Beş dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5 duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1. dörtlük tunç kafiye; 2, 3, 4 ve 5. dörtlük yarım kafiye
Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Yakınma

6.72. 72- Gerekir

Yiğit odur doğru özle dem vurur
Mazlumun hakkını alan gerekir
Mertlik kisvesiyle gönülde durur
Yüreğinde bir tek olan gerekir

Âşık odur ölene dek beklesin
Hasretini vuslatına eklesin

Sevdasını yüreğinde saklasın
Âşık maşukunu bulan gerekir

Dostun odur dar gününde bununda
Ekmek aşın pay ederek önünde
Düğün dernek şenliğinde yanında
Gönüldeki tahta dolan gerekir

Ana odur erken kalkar işine
Sevgi katar ekmeğine aşına
Yavru beler kundağına döşüne
Yuvasına sadık gelen gerekir

Evlat odur doğru yolda yürüsün
İyilik donansın sevgi bürüsün
Kin nefret besleyen tohum çürüsün
Vatan bayrak diye ölen gerekir

Bayrak Ana insanlığa seslenir
Gerçeği yazmazsa kalem paslanır
Deli gönlü elbet bir gün uslanır
Kubbede hoş seda bilen gerekir (Umar, 2019: 95)

6.72.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Altı dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 2, 3, 4 ve 6. dörtlük yarım kafiye; 5. dörtlük zengin kafiye
Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Koşma destan
Nazım Türü: Öğütleme

6.73. 73- Oğul

Muhannetin kapısından
Sakın ola geçme oğul
Bal diye sunar ağuyu
Aldanıp da içme oğul

İyi günde güler yüze
Dar günde getirir dize
Od yakar gönüle öze
Fazla değer biçme oğul

Sırtını dönme yârene
Merhemdir azgın yarana
Dön yüzün yaran sarana
Aman derim kaçma oğul

Sadık olan dosta güven
Acı kelam seni döven
Odur seni darda öven
Sinsiden dost seçme oğul

Bayrak Ana sözün özü
Ne namertler gördü gözü
Bilen dostlar bilir bizi
Haine sır açma oğul (Umar, 2019: 96)

6.73.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Beş dörtlük
Hece Ölçüsü: 4+4 duraklı 8'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: Yarım kafiye
Kafiye Şeması: abxb cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak

Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Nasihatname

6.74. 74- Felek

Hep sitem ederiz zalim feleğe
Mangal yürek ile taş olur felek
Vefasızlar kilit vurur dileğe
Sevdalar kör düğüm şaş olur felek

Ümit tarlasında tohum yeşerse
Deli gönüllere sevda düşürse
İnsan özü yiğitlikle pişerse
Pehlivan misali tuş olur felek

Sadakat gösterse samimi yüzler
Mert konuşsa hep mert duyulsa sözler
Namert karşısında bükülmez dizler
Biz yarattık zaten düş olur felek

Gam kederi biz feleğe yükleriz
Yetmez gibi kahpe deyip ekleriz
Günde kaç kez bir gönülü yoklarız
Belki de sevgiye baş olur felek

Bayrak Ana söyler sözü özünden
Ah ederek kan yaş döker gözünden
Devri âlem vefasızlar yüzünden
Yolunu şaşırır şeş olur felek (Umar, 2019: 97)

6.74.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Beş dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü

Kafiye Türü: 1. dörtlük zengin kafiye; 2, 3, 4, ve 5. dörtlük yarım kafiye
Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Yakınma

6.75. 75- Çileli Gelin

Gönlüne uğramış bir deli sevda
Yüreğinden vurgun çileli gelin
Ermemiş vuslata tez etmiş veda
Sevdasına dargın çileli gelin

Bir hoyrat elinde solmuş gülleri
Lâl olmuş şakıyan tatlı dilleri
Yürüyüp tüketmiş çıkmaz yolları
Yokuşlara sürgün çileli gelin

Kerametten kurtarmamış başını
Yağmurla gizlemiş akan yaşını
Gam ile geçirmiş bahar kışını
Senelere kırgın çileli gelin

Sevdasının sürgün etmiş yıllara
Sararıp benzemiş kuru çöllere
İç geçirmiş sevgi diyen dillere
Can evinden sargın çileli gelin

Zul olmuş yaşamak bükülmüş beli
Görenler zannetmiş divane deli
Yıkıp viran etmiş sevdanın yeli
Hayalinden yorgun çileli gelin

Şu cihanda bir gün yüzü gülmemiş

Ömrü gelip geçmiş murat almamış
Bayrak Ana derki çilen dolmamış
Sırın elden orgun çileli gelin (Umar, 2019: 98)

6.75.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Altı dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1. ve 5. dörtlük tam kafiye; 2, 3, 4, ve 6. dörtlük yarım kafiye
Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Dar ayak
Nazım Şekli: Koşma destan
Nazım Türü: Yakınma

6.76. 76- Bir Zaman

Yardan ayrılanın güler mi yüzü
Akar didelerin seli bir zaman
Esip yerden yere vurur gönlünü
Acı eser seher yeli bir zaman

Zalim felek terse çevirir bendi
Deryalar içinde girdaba döndü
Yanardağ misali tutuşup söndü
Tozdu zerrelerin külü bir zaman

Umut tezgâhında dokuruz çile
Bağlanır yanarız biz bile bile
Bülbülün feryadı bir gonca güle
Ah edip şakıdı dili bir zaman

Simsiyah saçlara sanki kâr yağmış
Ruhlar can çekişir bedenler sağmış
Ay gibi yüzlere çizgiler dolmuş

Kıskandırmış yanak gülü bir zaman

Bayrak Ana der ki silinmez yazı
İsyankâr oluruz kadere bazı
Gönül gam yüklüdür yürekte sızı
Gözden top top akar dolu bir zaman (Umar, 2019: 99)

6.76.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Beş dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1. ve 2. dörtlük yarım kafiye; 3, 4, ve 5. dörtlük tam kafiye
Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Yakınma

6.77. 77- Sen Varsın Orda

Divane gönlümün hücrelerinde
Bir seni sakladım sen varsın orda
Atmayan şafağın gecelerinde
Hep seni yokladım sen varsın orda

Hasret oku vurmuş yürek sızılar
Gönül vuslat ister yâri arzular
Ak olur mu kara olan yazılar
Hasreti yükledim sen varsın orda

Dillerden düşmeyen Mecnun'la Leyla
İlahi emirle Yusuf, Züleyha
Dağları deldiren Şirin Ferhat'la
Yolları bekledim sen varsın orda

Vefa aranır mı vefasızlarda
Yanar dağ misali kavurur narda
Belki bir gün merhem sürer bu derde
Derde dert ekledim sen varsın orda

Bayrak Ananındır hayır duası
Sıyrıldı yanaktan doldurdu tası
Gözlerimden akan gönül damlası
Yaşlarla pakladım sen varsın orda (Umar, 2019: 100)

6.77.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Beş dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 3 ve 4. dörtlük yarım kafiye; 2. ve 5. dörtlük tam kafiye
Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Güzelleme

6.78. 78- Gönül

Gözlerinde elem yaş var
Damla damla akar gönül
Her gidişin hasreti har
Ateş olup yakar gönül

Kimisini çeker dara
Kerem gibi düşer nara
Sitem eder nazlı yara
Tacı tahtı yıkar gönül

Geçer ömrün cefa ile
Günün dolmaz sefa ile

Kim kalmıştı vefa ile
Her nefesin sıkar gönül

Her hecede aşkı okur
Nakış nakış sevda dokur
Vurur oku kazar çukur
Yüreğine çakar gönül

Bayrak Ana der ne derdin
Hayalde vuslatı kurdun
Viran olmuş gönül yurdun
Melül mahsun bakar gönül (Umar, 2019: 101)

6.78.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Beş dörtlük
Hece Ölçüsü: 4+4, 6+2, 3+5, 5+3 karışık duraklı 8'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 3 ve 4. dörtlük tam kafiye; 2. ve 3. dörtlük zengin kafiye
Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Yakınma

6.79. 79- İncinir

Feryat etme şeyda bülbül
Gonca düşer gül incinir
Esme acı poyraz esme
Yaprak düşer dal incinir

Mert seç yarenin dostunu
Toprak örtmeden üstünü
İhlâsla doldur testini
Günahkârsa kul incinir

Âşık maşukun ararsa
Bir ömrü böyle yorarsa
Sevdiğin eller sararsa
Yürek yanar kol incinir

Düşün ham deme sözünü
İncitme gönül özünü
Hoyrat etme gül yüzünü
Dudak küser dil incinir

Bayrak Ana söyler özden
Duygulanır döker gözden
Mana yoksa türkü sazdan
Mızrap küser tel incinir (Umar, 2019: 102)

6.79.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Beş dörtlük
Hece Ölçüsü: 4+4, 6+2, 3+5, 5+3 karışık duraklı 8'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 3, 4 ve 5. dörtlük yarım kafiye; 2. dörtlük tam kafiye
Kafiye Şeması: abxb cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Düz Koşma
Nazım Türü: Öğütleme

6.80. 80- Yine Efkâr Bastı Deli Gönlüme

Yine efkâr bastı deli gönlüme
Evimde barkımda duramaz oldum
Hazan yeli değdi nazlı gülüme
Has bahçede gülüm deremez oldum

Yalan dünya sefasını sürmedim

Şadan olup muradıma ermedim
Mutluluğun zerresini görmedim
Gönülde vuslata eremez oldum

Son bulmaz çileler her gün gam keder
Bana mı yazılmış bu kara kader
Her gelen gün ömrü ediyor heder
Azmış yaram merhem süremez oldum

Ömür geldi geçti kara kış oldu
Çağlar didelerim kanlı yaş doldu
Bayrak Ana dolup taştım son buldu
Ne hayal ne düşe giremez oldum (Umar, 2019: 103)

6.80.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Dört dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 2 ve 4. dörtlük yarım kafiye; 3. dörtlük zengin kafiye
Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Dar ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Yakınma

6.81. 81- Ayrılık

Hasret kırdı kollarımı
Ne zalimsin sen ayrılık
Çıkmaz etti yollarımı
Ne zalimsin sen ayrılık

Gurbet gezdim adım adım
Yarım kaldı hep muradım
Dünyada mı şu sıratım

Ne zalimsin sen ayrılık

Bülbül ah eder güllere
Gonca açmaz bülbüllere
Demem derdim yad ellere
Ne zalimsin sen ayrılık

Dert sıralı dizi dizi
Ölüm gelsin cana razı
Sönmez hasret bitmez sızı
Ne zalimsin sen ayrılık

Sustu dilim bitti kelam
Elim tutmaz yazmaz kalem
Yok ki didem yaşın silen
Ne zalimsin sen ayrılık

Bayrak Ana gizli yaram
Elim ermez yâre varam
Ömür biter gelir sıram
Ne zalimsin sen ayrılık (Umar, 2019: 104)

6.81.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Altı dörtlük
Hece Ölçüsü: 4+4 duraklı 8'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1 ve 4. dörtlük tam kafiye; 2. dörtlük tunç kafiye; 3 ve 5. dörtlük yarım kafiye; 6. dörtlük zengin kafiye
Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Yineleme (Tek) ayak
Nazım Şekli: Koşma destan
Nazım Türü: Yakınma

6.82. 82- Kör Gurbet

Sıladan gurbete uzanır yollar
Dalar uzaklara boynum bükülür
Tutmaz el ayağım kırılır kollar
Hasret oku yüreğime çakılır

Aman vermez zalim felek amanı
Doldurdu sineme gamı gümanı
Ağla gözüm ağla şimdi zamanı
Didemden kan sızar dolu dökülür

Birkaç satır yazdım içim dolunca
Yaban eli mesken tutup kalınca
Günler geçip yaş kemale varınca
Ömrüm ipi düğüm tutmaz sökülür

Bayrak Ana der ki be hey kör gurbet
Saltanatın tahtın yıkılır elbet
Sabret deli gönlüm vuslata sabret
Ya erer ya salıma eller sokulur (Umar, 2019: 105)

6.82.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Dört dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1 ve 4. dörtlük tam kafiye; 2. dörtlük zengin kafiye; 3. dörtlük yarım kafiye
Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Yakınma

6.83. 83- Kalmadı

Yükledin sırtıma bunca gam keder
Tükendi mecalim derman kalmadı
Yeter felek yeter bu kadar yeter
Geçti katar katar kervan kalmadı

Zalim felek neden hesabın bitmez
Kanayan yüreğe merhem kâr etmez
Lokman hekim gelse yara em tutmaz
Göçtü Padişahlar ferman kalmadı

Bayrak Ana der ki derde belendin
Kalburlarda elek elek elendin
Belki bir gün diye dilek dilendin
Geçti savrulacak harman kalmadı (Umar, 2019: 106)

6.83.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Üç dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1. dörtlük tam kafiye; 2 ve 3. dörtlük yarım kafiye
Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Dar ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Yakınma

6.84. 84- Kader

Umut tarlasından bir fidan seçtim
Gece gündüz hayalimle besledim
Yaprağından hüzün daldan dert biçtim
Köklerini gözyaşımla ısladım

Kem talihim nehir oldu çağladı

Çakırdiken oldu ruhum dağladı
Aldı al yazmamı kara bağladı
Alları soyunup kara yasladım

Gönül ah çekiyor tonlarca ağır
Felek duymaz olmuş kulağı sağır
İster dağa taşa çöllere bağır
Yüreğimi perçinleyip pasladım

Bayrak Ana kondum bir gül dalına
Gül kızardı boyun büktü halime
Kader prangalar vurdu yoluma
Gelsin diye ecelimi seslendim (Umar, 2019: 107)

6.84.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Dört dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1 ve 4. dörtlük yarım kafiye; 2. dörtlük tam kafiye; 3. dörtlük tunç kafiye
Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Dar ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Yakınma

6.85. 85- Kader- Muhasebe

Felek ile bölemedim kozumu
Acı günü güne ekler dururum
Bağladım bohçama kefen bezimi
Ecel şerbetini bekler dururum

Canım kurban olsun mert oğlu merde
Zaman biter iner o kara perde

Şükrüm odur baş eğmedim namerde
Hayırım ereğim saklar dururum

Levhi kalem yazmış alın yazımı
Kimse bilmez yüreğimde sızımı
Kaybetmiştim baharımı yazımı
Sırtıma gam yükün yükler dururum

Durup muhasebe ettim kendimi
Terse döndü çarkım yıktı bendimi
Yenemedim zalim kader fendini
Siyah saçlarımı aklar dururum

Okudum Kuran'ı eyledim kıraat
Bir sağdan bir soldan verilir berat
Ölümden sonraki ince yol sırat
Sorar amelimi yoklar dururum

Bayrak Ana çile dert dizim dizim
Kimseye ahım yok kadere sözüm
Yaş kemale ermiş yaş döker gözüm
Günahım sevabım denkler dururum (Umar, 2019: 108)

6.85.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Altı dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 3 ve 5. dörtlük yarım kafiye; 2. dörtlük zengin kafiye; 4. dörtlük tam kafiye
Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Koşma destan
Nazım Türü: Yakınma

6.86. 86 – Cevri Cefa

Şu yalan dünyanın cevri cefası
Gerçeğe sarıldım düşe çevirdi
Zalim felek bana kumar oynadı
Atıp dubarayı şeşe çevirdi

Saltanatı tacı koydu bir yana
Yüzüm güldürmedi hiç kana kana
Pehlivan misali sürdü meydana
Sardı ters bohçayı tuşa çevirdi

Kime canım desem aldı canımı
Kor düşürdü yaktı hep sol yanımı
Çelme takıp terse attı yönünü
Kanadı kırılmış kuşa çevirdi

Kurudu bağlarım soldu güllerim
Artık şakımıyor bülbül dillerim
Her ne yana dönsem çıkmaz yollarım
Kurduğum hayali boşa çevirdi

Vefasız yâr yüreğimi dağladı
Al, yeşil istedim kara bağladı
Çeşmim yaşı nehir oldu çağladı
Döktüm dolu dolu boşa çevirdi

Bayrak Ana ömrüm döndü hazana
Koptu gönül telim vurmaz tezene
Ağustos'ta dondum gelen yaza ne
Bir bahar istedim kışa çevirdi (Umar, 2019: 109)

6.86.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Altı dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 3 ve 4. dörtlük yarım kafiye; 2 ve 5. dörtlük tam kafiye
Kafiye Şeması: abxb cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Koşma destan
Nazım Türü: Yakınma

6.87. 87- Kapalı Açıklar

Kapalı açıklar sözüm sizlere
Bu değil kültür özümüz bizim
Hanım olun han/ım denmiş bizlerle
Elimizde mevcut kozumuz bizim

İbadet riyakâr şekilde değil
Gönülden gelmeyen zikirde değil
Hak diye yanmayan fikirde değil
İhlâsla açılsın gözümüz bizim

Başında bir tokmak çift kafa bezer
Boya küpü olmuş etrafı süzer
Peçesi araptan streçle gezer
Vay Müslüman olmuş kızımız bizim

Hatların ortada örtülü oldun
Din iman diyerek günaha daldın
Mevla akıl vermiş sen nerde kaldın
Şirk ile çalamaz sazımız bizim

Doğuştandır namus, iffet, arımız
Cehaleti yenmek büyük kârımız

Allah akıl vermiş nedir zorunuz
Ayırırız işte yozumuz bizim

Mizanda terazi adil dengine
Cehennemi yakma gönül bendine
Dön örf ananene artık kendine
Şemsi Kamer olsun yüzümüz bizim

Bayrak Ana gerçek böyle yazarım
Dört köşede riya, hile sezerim
Mısraları tek tek seçer dizerim
Türk'üz böyle değil tezimiz bizim (Umar, 2019: 110)

6.87.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Yedi dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1. dörtlük tam kafiye; 2. dörtlük zengin kafiye; 3, 4, 5, 6, 7. dörtlük yarım kafiye
Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Koşma destan
Nazım Türü: Taşlama

6.88. 88- Kahramanmaraş

Nasıl anlatayım bilmem ki seni
Dilde destan şanın Kahramanmaraş
Yirmi dört Türk boyu harman sinende
Asil soydan kanın Kahramanmaraş

Çiğnetmedi aziz toprak taşını
Açtırmadı bacım dedi başını
Sütçü imam siper etti döşünü

Namus arlı yönün Kahramanmaraş

Kalende yabancı bayrak var ise
Cuma'yı kıldırmak haramdır bize
Coşturdu halkını getirdi söze
Rıdvan hoca canın Kahramanmaraş

Mücadelenizi Kemal Atatürk
Kazım Karabekir kutladı her Türk
Düşmana yurt vermez böyle soylu ırk
Oğuz boylu yanın Kahramanmaraş

İstiklal madalyan göğsünde cennet
Gururla şerefle taşırsın elbet
Burcunda al bayrak kor ilelebet
Şehit dolu tenin Kahramanmaraş

Kurtuluşun kutlu olsun Maraş'ım
Nice yüz yıllara ulaşsın yaşın
Bayrak Ana senin özge gardaşın
Türkoğlu Türk yönün Kahramanmaraş (Umar, 2024:26)

6.88.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Altı dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 4, 5 ve 6. dörtlük tam kafiye; 2. ve 3. dörtlük yarım kafiye
Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Koşma destan
Nazım Türü: Güzelleme

6.89. 89- Gerek

Balamıza tay gerek
Taya asil soy gerek
Soya oba toy gerek
Toya yağız bey gerek

Beye okla yay gerek
Yaya hedef say gerek
Hedef saymayan beye
Ölmek ondan yeğ gerek (Umar, 2024:12)

6.89.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: İki dörtlük
Hece Ölçüsü: 4+3, 5+2 karışık duraklı 7'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1. dörtlük yarım kafiye; 2. dörtlük redif
Kafiye Şeması: aaaa aaxa…
Ayak Çeşidi: Dar ayak
Nazım Şekli: Mâni
Nazım Türü: Öğütleme

6.90. Biz Yılmayız

Yüreğin yanmasın valim
Yiğidoyuz biz yılmayız
Elbet atarız bir çalım
Yiğidoyuz biz yılmayız

Sabret Sivasspor sabret
Hak yerini bulur elbet
Dürüst deriz ilelebet
Yiğidoyuz biz yılmayız

O sene bu sene dedik

Haksızlıktan çelme yedik
Mertlikten ödün vermedik
Yiğidoyuz biz yılmayız

Yenmek de var yenilmek de
Sahalara serilmek de
Büyük başlar gerilmekte
Yiğidoyuz biz yılmayız

Hakem vermez penaltıyı
Görmedik böyle katıyı
Fethettik doğu batıyı
Yiğidoyuz biz yılmayız

Sivasspor olmuş inci
Mert gönüllerde birinci
Anadolu'nun övüncü
Yiğidoyuz biz yılmayız

Bayrak Ana'nın son sözü
Namert yazmaz onun tezi
Sultan şehir yakma özü
Yiğidoyuz biz yılmayız (Umar, 2019:29)

6.90.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Yedi dörtlük
Hece Ölçüsü: 4+4, 6+2, 3+5, 5+3 karışık duraklı 8'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 3 ve 7. dörtlük yarım kafiye; 2, 4 ve 5. dörtlük tam kafiye; 6. dörtlük zengin kafiye
Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Yineleme (Tek) ayak

Nazım Şekli: Koşma destan
Nazım Türü: Yiğitleme

6.91. 91- Gelincik

Dikenler içinde açmış göğçeğin
Can evinden yara almış gelincik
Poyraz vurmuş yere eğmiş çiçeğin
Bozkırlarda sıra almış gelincik

Kırmızı rengini kıskanır güller
Bülbül konmasa da şakıyor diller
Yüzünü okşuyor seherde yeller
Yüreğine kara almış gelincik

Can Anadolu'nun narin güzeli
Mevsimliktir hemen döker gazeli
Bayrak Ana sever seni ezeli
Al rengiyle hare almış gelincik (Umar, 2024:45)

6.91.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Üç dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1. ve 3. dörtlük zengin kafiye; 2. dörtlük yarım kafiye
Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Dar ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Güzelleme

6.92. 92- Ne Derler Bizde (Sivas Yöre Ağzı)

Nesini sorarsın dağları deldim
Aslım Oğuz boylu Sivas'tan geldim
Bilinmez kültürüm vallahi doldum

Gizleme derdini aç derler bizde

Dağ düzüne goyah, çukura esük
Sağlama gayım der, inmişe basuh
Kremaya gaymah, pancara pezük
Olmayan hayale güç derler bizde

Mandaya kömüş der, danaya doluh
Kalına kütük der, inceye maluh
Güzele dilber der, çirkine çaluh
Nifak sokanlardan gaç derler bizde

Ata küheylan der, eşeğe gölük
Koyuna tohlu der, hindiye culuk
Yavruya enik der, beşiğe belik
Yiğit mert kişiye goç derler bizde

Başörtüye bürük, cekete salta
Küçüğe nacah der, büyüğe balta
Semere palan der, yulara halta
Ayrım yapanları seç derler bizde

Sıraya keşik der, dağ yanı gedük
Spatula eğiş, kayıba yitük
Kediye pisik der, yol ucu kesük
Hayırda yarışa geç derler bizde

Geçmişe bıldır der, bu sene bıyıl
Güzele gözel der, hayrana mayıl
Çuvala haral der, razıya gayıl
Harama bakana suç derler bizde

Keçiye çebiş der, tavuğa ferik
İyi buğday zerun, ufağı gurik

Mısıra daru der, baca puharik
Cevapsız soruya heç derler bizde

Kuluçkaya gülk der, yumurtaya fol
Renkliye cecim der, kıl dokuma çul
Şişmana al yanah, zayıfına çal
Bayrak ana başa taç derler bizde

Ölçüye urupla bidona boduç
Maşlağa sakko der, orağa galuç
Koşmaya seğitme meyveye aluç
İmanla sevgiyi saç derler bizde

Çiğ süte köremez çanta hamança
Salçaya pelver der, kirli paçavra
Dedi koducunun işi muşavra
Böyle insalara peç derler bizde

Yarmaya gendüme bulgura hedik
Sürüye davar der, oğlağa gıdik
Tahta depo ambar kiloya gödük
Baca kenarına kaş derler bizde

Peskütân kelecoş kurusuna keş
Kesilen mısmıl der, murdarına leş
Kuzenine yeğen kankaya gardaş
Dost olan kucağa döş derler bizde

Samanlığa merek başağa sergen
İnceye kendir der, kalını urgan
Buğday yığını çec, bekâra ergen
Mülk olmayan yerden göç derler bizde

El ölçüsü süyem ovâl değirmi

Çatıya çamdu der, sırta yağarnı
Bayrak Ana söz satıra sığarmı
Edepli urbanı biç derler bizde (Umar, 2015:83)

6.92.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: 15 dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5 duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 3, 5, 7 ve 8. dörtlük zengin kafiye; 2, 4, 9, 10, 12, 13, 14 ve 15. dörtlük yarım kafiye; 6. ve 11, dörtlük tam kafiye
Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Koşma Destan
Nazım Türü: Güzelleme

6.93. 93- Anlarsın

Namert sofrasına mert gitme sakın
Bal deyip ağuyu karar anlarsın
Kurt ile kuzuyu bir gütme sakın
Postunu yerlere serer anlarsın

Gönül sarayının kapısın açma
Sevda yanardağdır narına düşme
Can tende emanet mezarın eşme
Sağ iken toprağa sarar anlarsın

Tatlı dille seni getirir punda
Her türlü kurnazlık hiledir onda
Çıkar bir kenara bırakır zanda
Yüreğin çarmıha gerer anlarsın

Döndürürse bahar yazını kışa
Ağustosta karlar yağdırır başa

Çakır dikenleri batırır döşe
Dağlar öz sineni yarar anlarsın

İndirir darbeyi büker belini
Acı sözle kırar kanat kolunu
İçten içe yakar bağrın solunu
Kalbin kan ağlatır burar anlarsın

Bayrak Ana der ki kulak ver söze
Aldanma ne kaşa ne kara göze
Takar ters çelmeyi getirir dize
Vücudun şehrini yorar anlatsın (Umar, 2024:5)

6.93.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Altı dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5 duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: Yarım kafiye
Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Koşma destan
Nazım Türü: Öğütleme

6.94. 94 -Almaya Geldim

Münasip deyip de verirseniz siz
Şairlik belgemi alamaya geldim
Deryada bir damla görürseniz siz
Sel olup ummana dalmaya geldim

Gururla taşırım Oğuz boyunu
Sivasbey pınardan içtim suyumu
Muammada gizli edep huyumu
Erenlere sırdaş olmaya geldim

Âşık Veysel Pir Sultan'nın ilinden
Sefil Selim Ruhsat'inin yolundan
Selamlar getirdim gonca günden
Şakıyan bülbülü bulmaya geldim

Bayrak Ana fazla uzatma sözü
Şair odur halkın kulağı gözü
Vatan sevgisiyle doludur özü
Al bayrak altında kalmaya geldim
Şairlik belgemi almaya geldim (Umar, 2019:29)

6.94.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Dört dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5 duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: Yarım kafiye
Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Güzelleme

6.95. 95- Çerçi

Bazı bir atınan bazıda gölük
Gelür gapı gapı gezerdi çerçi
Seğirtirdi gızlar hep bölük bölük
Müşteriyi hemen düzerdi çerçi

Biri kesme boncuh birisi mercan
Sen mağuyu seçtin sen ne alacan
Hemen alıp gedin görmeden amcan
Gaçınca hesabı yazardı çerci

Para geçmez arpa buğday olurdu
Eskimiş yün çorap kilim alurdu
Yımırta çökelik gizli gelürdü
Verecek insanı sezerdi çerçi

Uşah bahır goymaz alur götürür
Kenger sakız, çerezlere yaturur
Anam bu çerçici bizi baturur
Geriye alınca gızardı çerçi

Gözün kör olmuya gine gaçurmuş
Gazanı çanağı alıp uçurmuş
Vallah bacım bu ahlını şaşurmuş
Harallar dolunca uzardı çerçi

Bayrak Ana boncuhlarım hatıra
Aldığını yükler gara gatıra
Döndüm eskilere sığmaz satıra
Çıhıları bağlar büzerdi çerçi (Umar, 2024:52)

6.95.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Altı dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 2 ve 6. dörtlük zengin kafiye; 3, 4 ve 5. dörtlük yarım kafiye
Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Koşma destan
Nazım Türü: Methiye, Güzelleme

6.96. 96- Karışır

Gönül dereleri coşmaya görsün
Akar katre katre sele karışır
Fırtına yürekten koparsa eğer
Tufan olur döner yele karışır

Hayat yer bitirir ömrü zamanı
Mahsun yürek çeker derdi gümanı
Vuslata ermeyen sürer mi demi
Tozar zerreleri çöle karışır

Dikeni saklarmış tomurcuk gülü
Bülbülü şakırsa yeşerir dalı
Sevdası hakikat çıkmazsa yolu
Avazı kırık saz tele karışır

Kurumuş akmıyor dide kan dolu
Kimisi Mecnun der kimi de deli
Bayrak Ana der ki bekleme yolu
Ardına bakmadan ele karışır (Umar, 2025:40)

6.96.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Dört dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 2 ve 3. dörtlük yarım kafiye; 4. dörtlük tam kafiye
Kafiye Şeması: abxb cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Yakınma

6.97. 97- Çanakkale Geçilmez

Çanakkale sırrı gizli muamma
Dediler ki Çanakkale geçilmez
Kanları toprağa göl oldu amma
Dediler ki Çanakkale geçilmez

Alperenler on beş yirmi yaşında
Cephelerde kale iman döşünde
Alıcı kuş küffar döner başında
Dediler ki Çanakkale geçilmez

Mahşer yeri anlatmak zor o anı
Çullandı çakallar sardı dört yanı
Çiğnetmedi yurdu verdiler canı
Dediler ki Çanakkale geçilmez

Körpe fidan on beşliler sırada
Muzaffer bey adın yazdı parada
Kınalı Hasanım şehit orada
Dediler ki Çanakkale geçilmez

Gazi paşam dedi haydi ileri
Ölmeyi emretti dönmek yok geri
Türk'e esaret yok ezelden beri
Dediler ki Çanakkale geçilmez

Seyit onbaşı der haydi bismillah
Bu mermi kalkmalı yardım ya Allah
Elizabeth parçalansın inşallah
Dediler ki Çanakkale geçilmez

Hamilton şok bu iş bitti arkadaş
Türklerle değil Tanrıyla ettik savaş

Bıyığı terlemiş nice kan gardaş
Dediler ki Çanakkale geçilmez

Bayrak Ana yerleriniz Gülhane
Kalleş düşman bulamadı bahane
Destan olup yazıldınız cihana
Dediler ki Çanakkale geçilmez (Umar, 2015:33)

6.97.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Sekiz dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1.ve 6. dörtlük tunç kafiye; 2. ve 7. dörtlük yarım kafiye; 3. ve 4. dörtlük tam kafiye; 5. ve 8. dörtlük zengin kafiye
Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Yineleme (Tek) ayak
Nazım Şekli: Koşma destan
Nazım Türü: Yiğitleme

6.98. 98- Ey Türk

Ey Türk!
Üstünde mavi gök silinmedikçe
Altta yedi kat yer delinmedikçe
Türklüğün elinden alınmadıkça
İlini töreni kim bozabilir

Ey Türk!
Toprağında canlar yâd olmadıkça
Damarına hariç kan dolmadıkça
Yurtta fitne fesat yer bulmadıkça
İlini töreni kim bozabilir

Ey Türk!

Sur ile kıyamet bir kopmadıkça
Bayrağını başka el kapmadıkça
Türkoğlu yolundan ters sapmadıkça
İlini töreni kim bozabilir

Ey Türk!
Kızıl güneş garptan ters doğmadıkça
Nur'u karanlıkla şer boğmadıkça
Bozkurt zincirlere bağlanmadıkça
İlini töreni kim bozabilir

Ey Türk!
Asil Türk mayasın hiç bozmadıkça
Mert yerine namert kan sızmadıkça
Bayrak Ana son söz boş yazmadıkça
İlini töreni kim bozabilir (Umar, 2015: 16)

6.98.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Beş dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5 duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1. dörtlük redif; 2, 3, 4, 5. dörtlük yarım kafiye
Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Yineleme (Tek) ayak
Nazım Şekli: Yok
Nazım Türü: Öğütleme

6.99. 99- Gardaşım (Muhsin Yazıcıoğlu'na)

Varıp gittim Koçyiğit'in başına
Sen üşüdün bizler yandık gardaşım
Yüzüm sürdüm ay yıldızlı taşına
Sen üşüdün bizler yandık gardaşım

Ellerimi açıp ettim duamı
Yanıyor yüreğim yerdeyken kanı
Böyle acı ölüm haktan revamı
Sen üşüdün bizler yandık gardaşım

Kulaklar sağır ya diller lâl olmuş
Deliller kararmış geri hiç kalmış
Gül hilal karlar da buz tutup solmuş
Sen üşüdün bizler yandık gardaşım

Tacettin dergâhı almış koynuna
Şüheda nişanı taktın boynuna
Nasıl geldin hilebazın oynuna
Sen üşüdün bizler yandık gardaşım

Turan eller bütün cihan tuttu yas
Şarkışla Elmalı ilindi Sivas
Ölümsüz anılmak Alperen'e has
Bayrak Ana bizler yandık gardaşım (Umar, 2024:26)

6.99.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Beş dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 2 ve 5. dörtlük tam kafiye; 3. dörtlük yarım kafiye; 4. dörtlük zengin kafiye
Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Yineleme (Tek) ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Ağıtlama

6.100. 100- Çarık

Yüzüp dabbahlarlar manda gönünü
Ne muşmalar yerde dikilir çarık
Köşker bilir tersi düzü yönünü
Derisi gerilir çekilir çarık

Çeşitleri çoktur varlığa göre
Giydi Anadolu her köy her yöre
Bize miras kalan gelenek töre
Süslü pul üstüne çakılır çarık

Tokalı yörekli bir de çitikli
İçe sırım çekip bizle delikli
Karda batmayana denir helikli
Mazide hatıra bakılır çarık

Aslın inkâr eden bilmez kendini
Kundura iskarpin yıktı fendini
Birinci ağızdan döktüm derdini
Çarıklı deyince yıkılır çarık

Bayrak Ana der ki bilinmez değer
Kıymetini bilen özenir giyer
Geçmişi unutup bilmezsen eğer
Gider çöplüklere dökülür çarık (Umar, 2024:54)

6.100.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Beş dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5 duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 3 ve 5. dörtlük tam kafiye; 2. dörtlük zengin kafiye; 4. dörtlük yarım kafiye
Kafiye Şeması: abab cccb dddb…

Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Güzelleme

6.101. 101- Cerge

Koşulur sürekler süslenir kağnı
Nazlı gelinleri gezdirir cerge
Baba ocağına son vedadır bu
Gözlerden yaşları süzdürür cerge

Gırcır gıcır düşer toprak yollara
Duvağı örtülür yeşil allarla
Çarpana bağlanır kuşak şallara
Cevher taşıdığın sezdirir cerge

Önde davul zurna düğün alayı
Oynar koç yiğitler çeker halayı
Al bayrakla bahşiş alma olayı
Usul usul gider bezdirir cerge

Güveğin evinde kazanlar kaynar
Renk cümbüşü giymiş gelin kız oynar
Türkü sesi gelir kanları kaynar
Düğüncüyü sıra dizdirir cerge

Bayrak Ana yazar örf ananeyi
İnsan şenlendirir köyü haneyi
Şimdi andırıyor viran haneyi
Kırgın bir köşede sızdırır cerge (Umar, 2024:55)

6.101.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük

Dörtlük Sayısı: Beş dörtlük

Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü

Kafiye Türü: 1. ve 2. dörtlük yarım kafiye; 3 ve 5. dörtlük zengin kafiye; 4. dörtlük tam kafiye;

Kafiye Şeması: abxb cccb dddb…

Ayak Çeşidi: Geniş ayak

Nazım Şekli: Düz koşma

Nazım Türü: Güzelleme

6.102. 102- Türkoğlu Türk'üm Ben

Oğuz boylarından geliyor soyum
Vatan denilince değişir huyum
Tarihte damgadır yirmi dört boyum
Türkoğlu Türküm ben var mı ötesi

Yalçın dağlar gibi vakur dururum
Yurt diyerek menzillere varırım
Şehit olup toprağımı sararım
Türkoğlu Türküm ben var mı ötesi

Vatan bayrak diye veririm canım
Al bayrak uğruna dökerim kanım
Hak yoluna gider doğrudur yönüm
Türkoğlu Türküm ben var mı ötesi

Şanlı tarih dile gelse yön verir
Mert oğlu mert şaha kalkar ün verir
Düşkünlere omuz verir yan verir
Türkoğlu Türküm ben var mı ötesi

Yaradan'dan emir adın Türk dedi

Giydi Anadolu her köy her yöre
Oğuz boylarından geliyor soyum
Kızılelma sana olsun mülk dedi
Garptan şarka adalet ör Türk dedi
Türkoğlu Türküm ben var mı ötesi

Bayrak Ana der ki gelmem oyuna
Al yeşil sancakla koyun koyuna
Selçuklu, Osmanlı Oğuz boyuna
Türkoğlu Türküm ben var mı ötesi (Umar, 2015: 19)

6.102.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Altı dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: Yarım kafiye
Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Yineleme (Tek) ayak
Nazım Şekli: Koşma destan
Nazım Türü: Yiğitleme

6.103. 103- Bu Topraklar Bizim Bu Vatan Bizim

Kan ile yoğruldu her bir karışı
Bu topraklar bizim bu vatan bizim
Alın teri helal ekmeği aşı
Bu topraklar bizim bu vatan bizim

Anadolu medeniyet beşiği
Cihana nam saldı ilmi ışığı
Nazlı gelin gibi dünya aşığı
Bu topraklar bizim bu vatan bizim

Candan aziz bildik toprak taşını

Ezelden yangınız eğme başını
Koç yiğitler siper eder döşünü
Bu topraklar bizim bu vatan bizim

Şühedalar sana vermiş belini
Yarsız kalmış al kınalı gelini
Yad ellere koklatmamış gülünü
Bu topraklar bizim bu vatan bizim

Destanlar yazılı anlar arifi
Biz sana aşığız dünya zarifi
Bizdeki bu aşkın yoktur tarifi
Bu topraklar bizim bu vatan bizim

Bayrak Ana sözü vurur namerde
Yurdumun üstüne germeyin perde
Şanlı ay yıldızın olduğu yerde
Bu topraklar bizim bu vatan bizim (Umar, 2015: 23")

6.103.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük

Dörtlük Sayısı: Altı dörtlük

Hece Ölçüsü: 4+7, 4+4+3, 4+3+4, 6+5 duraklı 11'li hece ölçüsü

Kafiye Türü: 1. ve 3. dörtlük yarım kafiye; 2, 4 ve 6. dörtlük zengin kafiye; 5. dörtlük tunç kafiye

Kafiye Şeması: abab cccb dddb…

Ayak Çeşidi: Yineleme (Tek) ayak

Nazım Şekli: Koşma destan

Nazım Türü: Yiğitleme

6.104. 104- Türk’ün Türk’ten Başka Dostu Yok

Olmaz olsun Avrupa'nın birliği
Amaç yıkmak düzen ile dirliği
Bize yeter gerçek Türk'ün varlığı
Türk'ün Türk'ten başka dostu yok gardaş

Bir yalanla oyalanır dururuz
Şartmış gibi başımızı vururuz
Her seferde niçin geri kalırız
Türk'ün Türk'ten başka dostu yok gardaş

Osmanlı'nın torunusun kalk silkin
Sana uşak idi Avrupa ilkin
Sözüm yalan değil amma velâkin
Türk'ün Türk'ten başka dostu yok gardaş

Avrupa Avrupa yendik tükendik
Örf âdetimizden hep ödün verdik
Yıllar geçti hani niye girmedik
Türk'ün Türk'ten başka dostu yok gardaş

Şanlı tarih bizim bilirler bunu
İllaki iplere sererler unu
Nereye varacak bu işin sonu
Türk'ün Türk'ten başka dostu yok gardaş

Bayrak Ana baş eğmeyin namerde
Bizler değil onlar düşsünler derde
Bütün derdi Türk'ün izi her yerde
Türk'ün Türk'ten başka dostu yok gardaş (Umar, 2015: 25)

6.104.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük

Dörtlük Sayısı: Altı dörtlük

Hece Ölçüsü: 4+7, 4+4+3, 4+3+4, 6+5 duraklı 11'li hece ölçüsü

Kafiye Türü: 1, 2 ve 5. dörtlük yarım kafiye; 3. ve 6. dörtlük zengin kafiye; 4. dörtlük redif

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…

Ayak Çeşidi: Yineleme (Tek) ayak

Nazım Şekli: Koşma destan

Nazım Türü: Öğütleme

6.105. 105-Atağa Kalk Ey Türkoğlu

Kur artık şu toyunu
Görmez misin oyunu
Tanı kendi soyunu
Atağa kalk ey Türkoğlu

Hep hile peşindeler
Türkiye düşündeler
Ekmeğin aşındalar
Atağa kalk ey Türkoğlu

Sanma ki boş dururlar
Hain tuzak kurarlar
Boşa kafa yorarlar
Atağa kalk ey Türkoğlu

Çalış, üret boşa salma
Sakın ha geriye kalma
Gaflet uykusuna dalma
Atağa kalk ey Türkoğlu

Sana emanettir vatan

Uyusun ceddinle atan
Yüz binlerce şehit yatan
Atağa kalk ey Türkoğlu

Türk'üz ne mutlu bize
Albayrak kutlu bize
Bayrak Ana biz bize
Atağa kalk ey Türkoğlu (Umar, 2015: 28)

6.105.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Altı dörtlük
Hece Ölçüsü: 4+3, 5+2, 3+4 karışık duraklı 7'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1. ve 4. dörtlük tam kafiye; 2. ve 3. dörtlük yarım kafiye; 5. dörtlük tunç kafiye; 6. dörtlük redif
Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Yineleme (Tek) ayak
Nazım Şekli: Koşma Destan
Nazım Türü: Öğütleme

6.106. 106- Aslımız Asildir Bizim

Eğilmez başımız diktir gururlu
Doğru yolda yürür emin vakurlu
Türk böyle tanındı daim onurlu
Aslımız neslimiz asildir bizim

Üç kıtada kaldı Türk'ün izleri
Çakal gibi bizde kaldı gözleri
Dünyaya ders verdi kutlu sözleri
Aslımız neslimiz asildir bizim

İslamiyet nuru yayıldı Türk'le
İyiliği tarttık terazi denkle

Ay yıldız çiçekler açtı al renkle
Aslımız neslimiz asildir bizim

Rehberimiz Kur'an göğsümüz iman
Şeref şan doluyuz çekmeyiz güman
Koskoca cihanda sığınak liman
Aslımız neslimiz asildir bizim

Şahadet şerbetin bal diye içer
Atılır ileri serinden geçer
İz bırakır öyle faniden göçer
Aslımız neslimiz asildir bizim

Saymakla tükenmez Türk'ün halleri
Her gün açar ezan ile gülleri
Yanık name türkü söyler dilleri
Aslımız neslimiz asildir bizim

Bayrak Ana der ki ecdattan kalan
Dalgalan bayrağım özgür dalgalan
Vatan bayrak namus gerisi yalan
Aslımız neslimiz asildir bizim (Umar, 2015: 29)

6.106.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük

Dörtlük Sayısı: Yedi dörtlük

Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü

Kafiye Türü: 1. dörtlük tam kafiye; 2, 3, 4, 6 ve 7. dörtlük yarım kafiye; 5.ve 9. dörtlük zengin kafiye; 8. dörtlük redif

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…

Ayak Çeşidi: Yineleme (Tek) ayak

Nazım Şekli: Koşma destan

Nazım Türü: Yiğitleme

6.107. 107 – Bayrağım

Asker ocağından er meydanından
Topun namlusundan yiğit yanından
Rengin almış şehitlerin kanından
Gururla dalgalan şanlı bayrağım

Gökyüzünün ay yıldızlı tek süsü
Mehmetçiğin cephelerde türküsü
Şühedanın bayramlığı örtüsü
Gururla dalgalan şanlı bayrağım

Al gergef işledik her bir teline
Ay yıldızı serptik orta yerine
Benziyorsun sanki nazlı geline
Gururla dalgalan şanlı bayrağım

Dalgalan ki Türk'ün yurdu şenlensin
Kundakta sarılı bebe dillensin
Has bahçenin goncaları güllensin
Gururla dalgalan şanlı bayrağım

Bayrak Ana sana dizdi methiye
Kurban olduk yetmişinden yediye
Kızıl rengin şehidimden hediye
Gururla dalgalan şanlı bayrağım (Umar, 2015: 35)

6.107.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük

Dörtlük Sayısı: Beş dörtlük

Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü

Kafiye Türü: 1, 2 ve 3. dörtlük tam kafiye; 4. dörtlük yarım kafiye; 5. dörtlük zengin kafiye

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…

Ayak Çeşidi: Yineleme (Tek) ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Güzelleme

6.108. 108- Türk’üm Deyi

Kilit vurulmaz dilime
Dizeler gelir kaleme
Haykırır her bir kelime
Yazar söyler Türk’üm deyi

Coşar boz bulanık seller
Türk'ü ne bilisin ki eller
Hakka doğru giden yollar
Tozar söyler Türk'üm deyi

Türk'e yazılır beyitler
Doludizgin koç yiğitler
Kefensiz yatan şehitler
Sızar söyler Türk'üm deyi

Kınına sığmaz kılıçlar
Topraklar taşlar ağaçlar
Oynar yerinden yamaçlar
Dizer söyler Türk'üm deyi

Genç, ihtiyar, kız, kızan
Biziz zor oyunlar bozan
Yalın kalem destan yazan
Gezer söyler Türk'üm deyi

Türk'üz eğilmez başımız
Hileyle yoktur işimiz
Bayrak Ana kandaşımız

Süzer söyler Türk'üm deyi (Umar, 2015: 38)

6.108.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Altı dörtlük
Hece Ölçüsü: 4+4, 6+2, 3+5, 5+3 karışık duraklı 8'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 3 ve 7. dörtlük tam kafiye; 2, 4, 5ve 6. dörtlük yarım kafiye
Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Koşma destan
Nazım Türü: Yiğitleme

6.109. 109- Bizde

Âşık ozan türkü bizim saz bizde
Ak yaşmaklı gelin bizim kız bizde
Selçuklunun mülkü bizim göz bizde
Temel attık miras bizim söz bizde

Koç yiğitler mertler bizim bul bizde
Evliyalar eren bizim yol bizde
Gonca güller çalı bizim gül bizde
İnler arı çiçek bizim bal bizde

Pehlivanlar meydan bizim er bizde
Selçukluya başkent bizim yer bizde
Yanardağlar ocak bizim kor bizde
Dile destan aşklar bizim yar bizde

Kızılırmak çaylar bizim der bizde
Sıradağlar yollar bizim gör bizde
Halı kilim heybe bizim ger bizde
Kalkınırız gayret bizim car bizde

Düğün olur şenlik bizim toy bizde
Ağa paşa beyler bizim soy bizde
Bakır demir çelik bizim ray bizde
Yurda hizmet eden bizim say bizde

Göçler gider yayla bizim yurt bizde
Koyun kuzu koçlar bizim kurt bizde
Köylü kentli gardaş bizim fert bizde
Bayrak Ana yiğit bizim mert bizde

6.109.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Altı dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 2, 3, 3 ve 5. dörtlük yarım kafiye; 6. dörtlük tam kafiye
Kafiye Şeması: aaaa bbbb cccc dddd…
Ayak Çeşidi: İkili ayak
Nazım Şekli: Koşma destan
Nazım Türü: Güzelleme

6.110. 110- Anadolu'm

Dağlarında karlarıyla
Horon halay barlarıyla
Davul zurna tarlarıyla
İçsem seni yudum yudum
Benim güzel Anadolu'm

Yılkı yılkı atlarıyla
Yayla yayla yurtlarıyla
Yiğitleri mertleriyle
İçsem seni yudum yudum
Benim güzel Anadolu'm

Destanlaşmış çağlarıyla
Şehitleri sağlarıyla
Bahçeleri bağlarıyla
İçsem seni yudum yudum
Benim güzel Anadolu'm

Âşıkları sazlarıyla
Yanık avaz sözleriyle
Allı gelin kızlarıyla
İçsem seni yudum yudum
Benim güzel Anadolu'm

Halı kilim nakışıyla
Ahu ceylan bakışıyla
Gönüllere akışıyla
İçsem seni yudum yudum
Benim güzel Anadolu'm

Vakur duruş edasıyla
Kubbede hoş sedasıyla
Al bayrağa sevdasıyla
İçsem seni yudum yudum
Bayrak Ana Anadolu'm (Umar, 2015: 53)

6.110.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Beş mısra
Dörtlük Sayısı: Altı beşlik
Hece Ölçüsü: 4+4 duraklı 8'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1. ve 6. dörtlük tam kafiye; 2, 4 ve 5. dörtlük yarım kafiye; 3. dörtlük redif
Kafiye Şeması: aaabb cccbb…
Ayak Çeşidi: Yineleme (Tek) ayak
Nazım Şekli: Bağlantı mısrası ikilik olan yedekli üçlü

Nazım Türü: Güzelleme

6.111. 111- Yaylalar

Ebem beni kaldırırdı ezanda
Sütler kaynatırdık kara kazanda
Kızartırdı katmer pelit közünde
Ne güzeldi bir zamanlar yaylalar

Çayı demler çobanlığa girerdik
Çökeleği sac ekmekle dürerdik
Süzme bal üstüne kaymak kırardık
Ne güzeldi bir zamanlar yaylalar

Kuşluk vakti inekleri sağardık
Arkasından yayıkları yayardık
Ekmek ile tirit yapar doyardık
Ne güzeldi bir zamanlar yaylalar

Davar gelir yatağına yatardı
Ortalığı toz dumana katardı
Çoban gelir obalıya çatardı
Ne güzeldi bir zamanlar yaylalar

Kova külek kumlar idim derede
Bakır leğen, kara kazan nerede
Daha bir şey var mı al da gel hele
Ne güzeldi bir zamanlar yaylalar

Koyun kuzu doldururduk ağıla
Kızlar gide komşuları çağıra
Artık eğlenceye gelmişti sıra
Ne güzeldi bir zamanlar yaylalar

Dedem anlatırdı akşam olunca
Gözler mahmurlaşır uyku gelince
İdare is tutar dibi delince
Ne güzeldi bir zamanlar yaylalar

Dedemin kavalı paslanmış durur
Çanları duvarda yaslanmış durur
Anılarla gözüm yaşlanmış durur
Bayrak Ana viran olmuş yaylalar (Umar, 2015: 69)

6.111.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Sekiz dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 2, 3, 5, 6 ve 7. dörtlük yarım kafiye; 4. ve 8. dörtlük tam kafiye
Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Yineleme (Tek) ayak
Nazım Şekli: Koşma destan
Nazım Türü: Güzelleme

6.112. 112- Madımak

Yayla yolu tarlalarda bitersin
Oylum oylum üç dalınla yetersin
Gurbetçinin gözlerinde tütersin
Sivas aşlarının hoşu madımak

Sucukla pastırma sana yakışır
Kuzu eti kıyısından bakışır
Tereyağı körmen söze karışır
Sensin yemeklerin başı madımak

Çok bitersin bizim Sivas ilinde
Türkü oldun Sivaslının dilinde

Kabına sığmazsın bahar gelende
Bahar aylarının düşü madımak

Bazıları derman otu der sana
Şekeri olana şifadır cana
İnan ki bir patent gerekir sana
Buda büyüklerin işi madımak

Al kınalı eller toplasın seni
Kurutup kışlığa saklasın seni
Bayrak Ana der ki atmasın seni
Yenilir kurusu yaşı madımak (Umar, 2015: 72)

6.112.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Beş dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 3, 4 ve 5. dörtlük yarım kafiye; 2. dörtlük tam kafiye
Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Güzelleme

6.113. 113- Görmelisin Şimdi Bizim Elleri

Yine bahar geldi bezendi bağlar
Al yeşil giyindi o yüce dağlar
Irmaklar dereler bulanık çağlar
Görmelisin şimdi bizim elleri

Yağmur yağar çisil çisil inceden
Toprak kokar buram buram niceden
Göçler hazırlanır ala geceden
Görmelisin şimdi bizim elleri

Öbek öbek mantarları bitiyor
Evelik madımak cana yetiyor
Yaylacılar birer birer gidiyor
Görmelisin şimdi bizim elleri

Koyun kuzu bereketli bu zaman
Kaynıyor kazanlar taşmasın aman
Çoban kavalını üfler pek yaman
Görmelisin şimdi bizim elleri

Gelin kızlar halay kurmuş dönüyor
Manilerle birbirini deniyor
Sac ekmeği tereyağla yeniyor
Bayrak Ana o günleri anıyor
Görmelisin şimdi bizim elleri (Umar, 2015: 75)

6.113.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Beş dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1. ve 2. dörtlük tam kafiye; 3. ve 5. dörtlük yarım kafiye; 4. dörtlük zengin kafiye
Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Yineleme (Tek) ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Güzelleme

6.114. 114- Bulgur Pilavı

Altın başak tarlalarda boy verir
Çiftçi gardaş yapar ona el verir
Bulgur olur sofralarda yer verir
Bir başkadır yerin bulgur pilavı

Kim demiş ki sana fakir yemeği
Bulgur yapmak gerektirir emeği
Düğünün derneğin makbul yemeği
Bir başkadır yerin bulgur pilavı

Bembeyaz köpürmüş yayık ayranı
Dal turşusu senle eder bayramı
Üzüm hoşafıdır onun hayranı
Bir başkadır yerin bulgur pilavı

Yemekler içinde girer sıraya
Köfte, tavuk sensiz gelmez sofraya
Horlayıp kültürün atma araya
Bir başkadır yerin bulgur pilavı

Bayrak Ana söze var mıdır gerek
Ağalar beylere olmuş baş yemek
Türk'ün kültürünü bilmemiz gerek
Bir başkadır yerin bulgur pilavı (Umar, 2015: 78)

6.114.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Beş dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1. dörtlük redif; 2. ve 3. dörtlük tunç kafiye; 4. ve 5. dörtlük tam kafiye
Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Yineleme (Tek) ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Güzelleme

6.115. 115- Papatya

Kıraç bozkırların narin çiçeği
Her yana bezenmiş nazlı papatya
Sevdalı yüreğin gönül gökçeği
Yollara uzanmış nazlı papatya.

Sevdiğine taç yaparlar başlara
Seninle dalarlar hayal düşlere
Seviyor sevmiyor derler eşlere
Kalplere gizemmiş nazlı papatya.

Canlanır tabiat bahar gelince
Sarı beyaz renklerinle dolunca
Buket edip demet demet alınca
Dillerde gezenmiş nazlı papatya.

Gönüllere duygu sevgi saçarsın
Yaz baharda burcu burcu açarsın
Hazan gelir buhar olur uçarsın
Sevgiyi sezenmiş nazlı papatya.

Baharı müjdeler getirir dile
Bülbül âşık olur tomurcuk güle
Bayrak Ana böyle yanmasa bile
Gönüle sızanmış nazlı papatya (Umar, 2015: 88)

6.115.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük

Dörtlük Sayısı: Beş dörtlük

Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü

Kafiye Türü: 1. dörtlük zengin kafiye; 2, 3 ve 4. dörtlük yarım kafiye; 5. dörtlük tam kafiye

Kafiye Şeması: abab cccb dddb…

Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Güzelleme

6.116. 116- Kilim Manileri

Kirkit vurdum kilime
Yar dolandı dilime
Sevdiğim gurbet elde
Çıkma benim yoluma

Kilime döktüm nakış
Yar gelemez yollar kış
Sevene yıllar yetmez
Üstünden geçse yüz kış

Dama serdim kilimi
Gurbet aldı yarimi
Bana kem gözle bakma
Ağam kırar belini

Kilimim ala kilim
Başıma bela kilim
Yarim gitti gelmedi
Ele kala bu kilim

Kilim serdim odaya
Şimdi kızlar modaya
Yari beni koysalar
Bir daracık odaya

Ala kilim alları
Selvi söğüt dalları
Niye böyle ırak ki

Nazlı yârin yolları

Göçe sardım kilimi
Ya da saldım yarimi
Sevdiğimin uğruna
Göze aldım ölümü (Umar, 2015: 90)

6.116.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Yedi dörtlük
Hece Ölçüsü: 4+3 duraklı 7'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 6 ve 7. dörtlük yarım kafiye; 2. ve 5. dörtlük tunç kafiye; 3. dörtlük tam kafiye; 4. dörtlük redif
Kafiye Şeması: aaxa bbxa ccxa…
Ayak Çeşidi: Yok
Nazım Şekli: Mâni
Nazım Türü: Güzelleme

6.117. 117- Tozak

Altaylardan gelir tozak başımız
Al fistanlı üç etekli peşimiz
Ayan etmez gizli akar yaşımız
Er evine allı gelin yaraşır

Vurur davul zurna gelin havası
Bağlanır tozağı yanar kınası
Yanık mâni dizer ağlar anası
Er evine dilli gelin yaraşır

Temiz saftır ak yaşmağı çekilir
Al duvak altından inci dökülür
Tozağı süslenir altın takılır
Er evine telli gelin yaraşır

Türkmen yöresinde tozak bağlanır
Birlik beraberlik böyle sağlanır
Ana yüreğidir elbet dağlanır
Er evine belli gelin yaraşır

Yöremizde gelenekler yaşanır
Tozağın üstüne duvak kuşanır
Ala kilim çeyizine döşenir
Er evine şallı gelin yaraşır

Yağız ata biner Türkmen gelini
Çarpana nakışla bağlar belini
Sürülerle aşar yayla yolunu
Er evine döllü gelin yaraşır

Çınarlı'dır yöremiz bizim
Oğuzlardan gelen töremiz bizim
Bayrak Ana gizli yaramız bizim
Er evine güllü gelin yaraşır (Umar, 2015: 91)

6.117.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Yedi dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 2, 3 ve 5. dörtlük yarım kafiye; 4. ve 7. dörtlük tam kafiye; 6. dörtlük zengin kafiye
Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Koşma destan
Nazım Türü: Güzelleme

6.118. 118- Şehsuvar

Küheylanın sıvazladı eliyle
Mahmuzladı atı uçtu şehsuvar
Coştu sanki azgın nehir seliyle
Allah Allah dedi gitti şehsuvar

Cihat etmek düğün diyen bir yürek
Şehit gururuyla bayrama girek
Candan aziz yurdun vatanın gerek
Allah Allah dedi gitti şehsuvar

Çaldı hücum marşı daha durulmaz
Menzil alınmazsa yurda varılmaz
Mayanda mertlik var kalleş karılmaz
Allah Allah dedi gitti şehsuvar

Yol ver artık şehsuvara yol alan
Serde alperenlik gerisi yalan
Ya gaffar diyerek düşmana dalan
Allah Allah dedi geçti şehsuvar

Bayrak Ana serden geçtim anayım
Sarılarak doya doya kanayım
Hem vatana hem de size yanayım
Allah Allah dedi gitti Şehsuvar (Umar, 2015: 95)

6.118.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük

Dörtlük Sayısı: Beş dörtlük

Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü

Kafiye Türü: 1, 4 ve 5. dörtlük tunç kafiye; 2. dörtlük zengin kafiye; 3. dörtlük yarım kafiye

Kafiye Şeması: abab cccb dddb…

Ayak Çeşidi: Yineleme (Tek) ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Güzelleme, Methiye

6.119. 119- Buyurun Yiğitler Meydan Sizindir

Vurdu davul zurna meydan şenlendi
Pehlivanlar bir bir meydana indi
Yiğitlik, mertliğin zamanı şimdi
Buyurun yiğitler meydan sizindir

Yeşil çayır, harman erin meydanı
Köroğlu coşturur, damarda kanı
Yokla el enseyle rakibin tanı
Buyurun yiğitler meydan sizindir

Hazreti Hamza'dan desturunu al
Ata sporudur, size hasbihal
Meydandaki gibi hep yiğitçe kal
Buyurun yiğitler meydan sizindir

Analar emekle koç yiğit besler
Ağzında besmele gönlünde hisler
Cazgır gelir sizi meydana sesler
Buyurun yiğitler meydan sizindir

At perdahı er meydanı sallansın
Pehlivana kınalı koç yollansın
Bu örfümüz mahşere dek dillensin
Buyurun yiğitler meydan sizindir

Dünden geleceğe bir köprü kurun
Her yerde anılın dostluklar karın
Bismillah diyerek meydana varın

Buyurun yiğitler meydan sizindir

Sizlere güç versin yaradan Allah
Pehlivanlar, yiğitlere Maşallah
Sırtlarınız yere gelmez İnşallah
Buyurun yiğitler meydan sizindir

Bayrak Ana dünyalara çağrılın
Çiğ kalamayın insanlıkla yoğrulun
Başınız dik yerden kalkıp doğrulun
Buyurun yiğitler meydan sizindir (Umar, 2015: 98)

6.119.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Sekiz dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1. ve 2. dörtlük tam kafiye; 3. ve 7. dörtlük tunç kafiye; 4, 5, 6 ve 8. dörtlük yarım kafiye
Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Yineleme (Tek) ayak
Nazım Şekli: Koşma destan
Nazım Türü: Salavatlama

6.120. 120- Öyle Ol Ki

Ben zenginim her şey benim
Kaderimi ben çizerim
İster alır ister satarım
Ben istediğim yaparım
Deme...
Öyle ol ki...
Cömert yiğit mert desinler
Kapından yemek yesinler
Herşeyin sahibi Allah

Daha çok versin desinler

Ben verdim şunları yaptım
Şunu alıp şunu sattım
Kuş tüyü yatakta yattım
Kimsede yok saltanatım
Deme...
Öyle ol ki...
Gizle hayrın duyulmasın
Öksüz yedir aç kalmasın
Ölüm ani yoktur zaman
Üzerinde hak kalmasın

Günahsızım sevap yaptım
Kaç kişiye yardım ettim
Şükür haccıma da gittim
Hiç günahım yok ki benim
Deme...
Öyle ol ki...
Gönüllere gir de taht kur
Helal lokmada huzur bul
Sana açılır doğru yol
Gözü yaşlı af diyen ol

Ben iyi bir vatandaşım
Ağrımaz ki benim başım
Kimse bana laf edemez
Başkasına sormam işim
Deme...
Öyle ol ki...
Bir bilene danış işin
Daima dik olsun başın
Kutsaldır toprağın taşın
Canını ver vatan için (Umar, 2015: 104)

6.120.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Sekiz dörtlük
Hece Ölçüsü: 4+4, 6+2, 3+5, 5+3 karışık duraklı 8'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: Redif
Kafiye Şeması: Karışık
Ayak Çeşidi: Yok
Nazım Şekli: Belli bir şekli yok
Nazım Türü: Öğütleme

6.121. 121- Ne Güzel

Tezene vurunca sazın teline
Dost ile muhabbet etmek ne güzel
Bazı döker için seher yeline
Dost ile lokmayı yutmak ne güzel

Açılır çiçekler sohbet sarınca
Dilden süzülerek sazla karınca
Süzülür damlalar ballar arınca
Dost ile gayrıyı utmak ne güzel

Bülbül güle aşık şakıyor dalda
Aşıkların gönlü ne para pulda
Hakiki mürşidin bırakmaz yolda
Dost ile ahdimiz gütmek ne güzel

Sabırla seç yarenini dostunu
Vakit varken doldur kırık testini
Bir gün kara toprak örter üstünü
Dost ile kötüyü itmek ne güzel

Bayrak Ana söyler sözü dostuna
Bazı kurt bürünmüş kuzu postuna

Söyleşelim cennet vatan üstüne
Dost ile şakıyıp ötmek ne güzel (Umar, 2015: 110)

6.121.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Beş dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 4 ve 5. dörtlük tam kafiye; 2. dörtlük tunç kafiye; 3. dörtlük yarım kafiye
Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: İkili ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Öğütleme

6.122. 122- Seher Yeli

Seher yeli toprak kokan ellerden
Burcu burcu kokan gonca güllerden
Ne olur bir haber bizim ellerden
Bacalardan duman tütüyor mu ki

O yüce dağların başı karlı mı
Eller hamur tutmuş tandır harlı mı
Sivas'dan esersin sana karlı mı
Haşin esme güller bitiyor mu ki

Kaynıyor mu ocaklarda kazanlar
Sana özlem duyar gurbet gezenler
Nice dertli aşık nice ozanlar
Seherde bülbülü ötüyor mu ki

Aslında özlemim eski günler
Bakmaya doyulmaz bizim ellere
Gurbet bizi koydu nice hallere

Yoksa kader bizi utuyor mu ki

Seher yeli sordum söyle cevabı
Çorap örüyor mu işin erbabı
Yılan kovdu nakış bakırdan kabı
Hayallerim terse yatıyor mu ki

Seher yeli es git bizim ellere
Yüzünü sür özlediğim yerlere
Hasretimi götür güzel köylere
Derdimize derman katıyor mu ki

Konuşta sen dile gel seher yeli
Bülbül incitir mi konduğu gülü
Görenler zanneder olmuşsun deli
Bayrak Ana elin tutuyor mu ki (Umar, 2015: 117)

6.122.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük

Dörtlük Sayısı: Yedi dörtlük

Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü

Kafiye Türü: 1. dörtlük cinaslı kafiye; 2. ve 5. dörtlük tam kafiye; 3. ve 4. dörtlük yarım kafiye; 6. dörtlük redif

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…

Ayak Çeşidi: Geniş ayak

Nazım Şekli: Koşma destan

Nazım Türü: Yakınma

6.123. 123- Yol Ver Dağlar Ben Sılama Gideyim

Bugün efkârlıyım esmesin yeller
Ötmesin bülbüller açmasın güller
Hangi yöne dönsem kapanır yollar
Yol ver dağlar ben sılama gideyim

Sıla hasretiyle yandı yüreğim
Zalim felek böyle büktü bileğim
Unumu eledim astım eleğim
Yol ver dağlar ben sılama gideyim

Gurbet elde geçti biçare ömrüm
Gam yükünü tuttu şu garip gönlüm
Elveda demeden bitmeden ömrüm
Bayrak Ana ben sılama gideyim (Umar, 2015: 121)

6.123.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Üç dörtlük
Hece Ölçüsü: 4+7, 4+4+3, 4+3+4, 6+5 duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1 ve 3. dörtlük yarım kafiye; 2. dörtlük tam kafiye
Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Yineleme (Tek) ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Yakınma

6.124. 124- Köyde Büyüdük

Çocukluk günlerim yadıma geldi
O eski anılar içimi deldi
Geçmişi unuttuk bize ne oldu
Herle bulgur yiye yiye büyüdük

Çalı süpürgesi keser bağlardık
Elimize diken batar ağlardık
Başakları ütme yapar dağlardık
Seyirtte kap diye diye büyüdük

Bakır sitillere sopa takardık

Bulgur yağ toplayıp pilav yapardık
Kabak oyup oyuncaklar kapardık
Pancar kökü oya oya büyüdük

Mantar toplar közde pişirir yerdik
Eze beze haydi yarışa derdik
Sıcak olur derelere girerdik
Balık pulu soya soya büyüdük

Yayla ova kuzuları güderdik
Eşek kaçar bazı köye giderdik
Çamurlu yolları dümdüz ederdik
Kara lastik giye giye büyüdük

Harman vakti gelir düven sürerdik
Yağmur yağar yığınlara sinerdik
Sergi bekler damdan dama dönerdik
Çocukluğa doya doya büyüdük

Sırıma top çota beştaş oynardık
Uzun eşek saklambaçla kaynardık
Yunaklarda çimdirirler yunardık
Kaynar suyu koya koya büyüdük

Hasıda yaparlar banar doyardık
Sac ekmeğe peynir kaymak koyardık
Bayramlarda yeni urba giyerdik
O günleri saya saya büyüdük

Bayrak Ana ah ediyor sayarak
Türküler söylerdi yayıklar yayarak
Geçen ömür geri gelmez diyerek
Gönle hüzün yaya yaya büyüdük (Umar, 2015: 122)

6.124.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Dokuz dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1. dörtlük yarım kafiye; 2, 3 ve 4. dörtlük tam kafiye; 5. dörtlük redif
Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: İkili ayak
Nazım Şekli: Koşma destan
Nazım Türü: Yakınma

6.125. 125- Sılaya Özlem

Yine arzuladım bizim elleri
Boz bulanık akıp giden selleri
Yaylalara giden tozlu yolları
O güzel dağlarda olasım geldi

Yaz baharda alı mora karışır
Koyun kuzu yaylalarda meleşir
Çobanın kavalı dertli söyleşir
Yanık türkülerle dolasım geldi

Sac altı kömbesi mis gibi kokar
Kelecoş üstüne sokarıç yakar
Azık çıkınından katmeri çıkar
Soğuk subaşında bulasım geldi

Çiftçi gardaş arpa, buğday savurur
Kızgın güneş yanık teni kavurur
İnsan o yurtlarda kendini bulur
Orak alıp başak yolasım geldi

Yayık ayranından bir tas içmeyi
Gelinlere kırma köynek biçmeyi

Düğünlerde türkü mâni seçmeyi
Vah! Bizim ellerde ölesim geldi (Umar, 2015: 125)

6.125.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Beş dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 3 ve 5. dörtlük yarım kafiye; 2. ve 4. dörtlük redif
Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Yakınma

6.126. 126- Bir Zaman

Neyimeydi geldim sanki gurbete
Olduk mu zamanla bir de sosyete
Ben giyerdim önlük, kuşak, entare
Salına salına gezdim bir zaman

Gönlüm arzuladı daima köyüm
Davullu zurnalı bir de toy düğün
Halayın başında salın ha salın
Al mendile boncuk dizdim bir zaman

Ekin toplar idim köyde orakla
Gelin kızlar ile gittik ırgatla
Türküler söylerdim yanık firgatla
Sıra sıra mâni yazdım bir zaman

Yüce dağlarında yayla yayladım
İndim düz ovaya seyran eyledim
Şu zalim ellere ben niye geldim
Uğrün uğrün şallar çözdüm bir zaman (Umar, 2015: 131)

6.126.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Dokuz dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 3 ve 4. dörtlük yarım kafiye; 3. dörtlük tam kafiye
Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Koşma destan
Nazım Türü: Yakınma

6.127. 127- Üşüme

Üşüme Alperen artık üşüme
Göğsündeki iman ısıtır seni
O yüce makamda erdin düşüne
Gül kokan peygamber bekliyor seni

Türkiye ülkündü sevdansa Sivas
Büyüğü küçüğü sana tuttu yas
Sel oldu çağladı gözden akan yaş
Üşüme Alperen artık üşüme

Başın dikti vakur durdun her zaman
Seni erken aldı Rahimi Rahman
Ocağın Alperen hedefin Turan
Üşüme Alperen artık üşüme

Gül hilalin şavkı gülen yüzünde
Kin tutmadın yüreğinde özünde
Yandın memleketin harlı közünde
Üşüme Alperen artık üşüme

Bütün cihan yandı senin uğruna
Bayrak Ana uydu gelen çağrına

Kara toprak sardı seni bağrına
Üşüme Alperen artık üşüme (Umar, 2015: 134)

6.127.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Beş dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1. dörtlük redif; 2, 3 ve 5. dörtlük tam kafiye; 4. dörtlük yarım kafiye
Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Yineleme (Tek) ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Ağıtlama

6.128. 128- Âdem Yavuz'a

Kara haber Çınarlıda duyuldu
Acı olay her tarafa yayıldı
Elif ana hıçkırarak bayıldı
Şehitlik Mevla'dan hediye bize
Analar ağladı Âdem Yavuz'a

Sene yetmiş dörtte karar verdiler
Kıbrıs haritasın öne serdiler
Ayşe tatildedir diye girdiler
Şehitlik Mevla'dan hediye bize
Sunalar ağladı Âdem Yavuz'a

Rum doktoru yarasını deliyor
Karşısında kahkahayla gülüyor
Âdem Yavuz bir su diye inliyor
Şehitlik Mevla'dan hediye bize
Sineler ağladı Âdem Yavuz'a

Sigarayı kollarında söndüren

Şehit edip Türkiye'ye gönderen
İnsanlığın yüreğini yandıran
Şehitlik Mevla’dan hediye bize
Seneler ağladı Âdem Yavuz’a

Elde bayrak millet doldu Sivas'a
Onulmaz yaralar açtı Sivas'a
Gökten sanki alev düştü Sivas'a
Şehitlik Mevla’dan hediye bize
Nineler ağladı Âdem Yavuz’a

Beraber gezer mi kurt ile kuzu
Kanayan yaraya bastılar tuzu
Sabırdır işimiz artsa da sızı
Şehitlik Mevla’dan hediye bize
Manalar ağladı Âdem Yavuz’a

Bayrak Ana seni her daim andı
Böyle bir yiğide sinesi yandı
Tekbirler içinde kabre kondu
Şehitlik Mevla’dan hediye bize
Maniler ağladı Âdem Yavuz’a (Umar, 2015: 135)

6.128.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Beş mısra
Dörtlük Sayısı: Yedi beşlik
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11’li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1. ve 6. dörtlük tam kafiye; 2, 3, 4 ve 7. dörtlük yarım kafiye; 5. dörtlük redif
Kafiye Şeması: aaabb cccbb dddbb…
Ayak Çeşidi: Yineleme (Tek) ayak
Nazım Şekli: Bağlantı mısrası ikilik olan yedekli üçlü
Nazım Türü: Ağıtlama

6.129. 129 – Selçuk Uğur Ada'ya

Koçlar gibi uğurladık askere
Arslan Selçuk alamadın teskere
Kanın yere düştü yüreklere kor
Gönüllere alev saldın be oğul

Ellerin kınalı ağzın dualı
Ağladı arkandan taze nişanlı
Düğün kuracaktın sen anlı şanlı
Muradın yarıda kaldın be oğul

Şu dünyada eremedin bahtına
Erişirsin peygamberler tahtına
Gül goncanla varamadın ahtına
Yüreklerde sızı oldun be oğul

Al bayrak sarılı geldin evine
Neşter vurdun yara indi derine
Annen kimi koklar senin yerine
Daha gonca iken soldun be oğul

Vatan için namus için savaştın
Bu uğurda dağdan dağa dolaştın
Sen Bingöl'de şehitliğe ulaştın
Kahpe kurşunlara geldin be oğul

Yaş yerine kan doldurdun gözlere
Kibrit çakıp ateş koydun özlere
Hakkın helal eyle şehit bizlere
Türk halkından dua aldın be oğul

Yurdun aziz bilip öne atıldın
Şühedaya yoldaş oldun katıldın

Bayrak Ana der ki kime utuldun
Düşmanını dost mu bildin be oğul (Umar, 2015: 136)

6.129.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Beş dörtlük
Hece Ölçüsü: 4+7, 4+4+3, 4+3+4, 6+5 duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1. dörtlük kafiye yok; 2, 3, 4 ve 5. dörtlük tam kafiye; 6. ve 7. dörtlük yarım kafiye
Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Ağıtlama

6.130. 130- Çınarlı Şehitlerine

Şehitler yurdudur Çınarlı köyüm
Vatan dendiğinde değişir huyum
Oğuz boylarından geliyor soyum
Hesabını Ermeni'den sormalı
Şehit düştü al kınalı kuzular
Anaları yavrusunu arzular

Asker geldi Çınarlıya oturdu
Hava soğuk hasta edip yatırdı
Kimisini ecel aldı götürdü
Hesabını Ermeni'den sormalı
Şehit düştü al kınalı kuzular
Sunaları yiğidini arzular.

Zehirli iğneyi vurup öldüren
Haçlıların yüzlerini güldüren
Gizli ajan imiş haber bildiren
Hesabını Ermeni'den sormalı

Şehit düştü al kınalı kuzular
Neneleri torununu arzular

Çınarlıya toplu mezar kazıldı
Şecereye garip asker yazıldı
Geç de olsa bu ahvaller sezildi
Hesabını Ermeni'den sormalı
Şehit düştü al kınalı kuzular
Döneleri sevdiğini arzular

İki bin yedide çare bulundu
Şiirler söylendi marşlar çalındı
Anıt mezar diye karar alındı
Hesabını Ermeni'den sormalı
Şehit düştü al kınalı kuzular
Sevenleri kahramanın arzular

Bayrak Ana der ki dua okurum
Sizlerden şefaat bekler dururum
Ol Resul'e varırsınız görürüm
Hesabını Ermeni'den sormalı
Şehit düştü al kınalı kuzular
Sineler var şehidini arzular (Umar, 2015: 138)

6.130.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Altı mısra
Dörtlük Sayısı: Altı altılık
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: Yarım kafiye
Kafiye Şeması: aaabcc dddbcc eeebcc…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Bağlantı mısrası üçlük olan yedekli üçlü
Nazım Türü: Ağıtlama

6.131. 131- Gönül Dostum

Koca bir çınarın dallarıyız biz
Selçuklu Osmanlı kollarıyız biz
Siyşad derneğinin gülleriyiz biz
Gönül dostum sen Sivas'a hoş geldin

Dört Eylül'de Atamızı anarak
Ruhsati Veysel'le mana bularak
Yiğit otağına yiğit kararak
Gönül dostum sen Sivas'a hoş geldin

İlham alınır mı sefil baykuştan
Bülbül güle âşık uyanmaz düşten
Edirne Erzurum şanlı Maraş'tan
Gönül dostum sen Sivas'a hoş geldin

Selam Türkiye'nin her bir iline
İç Anadolu'nun nazlı gülüne
Seher vakti öten şen bülbülüne
Gönül dostum sen Sivas'a hoş geldin

Bayrak Ana Oğuz Kayı boyumuz
Osmanlıyla devam etti soyumuz
Yiğitlik mertlikten aldık payımız
Gönül dostum sen Sivas'a hoş geldin (Umar, 2015:149-160)

6.131.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Beş dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: Yarım kafiye
Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Yineleme (Tek) ayak

Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Hoşlama

6.132. 132- Nakışların Dili

Dili var her nakışın gönüllere satalım,
Geçmiş kültürümüzü dağarcığa katalım,
İnce ince örülmüş aklımızda tutalım
Bu güzel motiflere haydi bir göz atalım

Kaynana hışım ile ortalığı yıkınca,
Eli belinde giyer gelin karşı çıkınca,
Bir de üstüne üstlük alttan alttan bakınca,
Küsüp kara giyinir tavır alır aklınca.

Verilir onca emek işlenir ilmek ilmek
Yarım aynalı örer ister gönlünü bilmek,
Nakışı yarım vurur diler nişanlı olmak,
Sevdiğine kavuşup mutlu yuvada kalmak.

Bütün aynalı çorap gönlü bütün açıktır,
Örerse bu nakıştan kız birine âşıktır,
Delikanlıdan gelen nakışlı bir kaşıktır,
Söyler aşkın sevdasın oda kıza aşıktır.

Şerefli bir isime sahip çavuş nişanı
Bu nakışın öyküsü etkiliyor insanı,
Askerliği yıllarca bekler iki nişanlı,
Çavuş olunca asker örer çavuş nişanı.

Bir yana yürütmeli türlü renkle bezeli,
Mesajdır sevdiğine gönlü onda ezeli,
Yıldızlı nakış giyen yâri dünya güzeli,
Üzüm salkımlı çorap nenelerin özeli.

Şarkgemi elmatopu bir de fincangöbeği,
Çocuklu hanım giyer yaşamının gereği,
Daha bunlar yarısı kınalı el emeği,
Bayrak Ana Çınarlı'm size kültür örneği (Umar, 2015:79)

6.132.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Yedi dörtlük
Hece Ölçüsü: 7+7, 3+4+7, 4+3+7 karışık duraklı 14'lü hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 2 ve 3. dörtlük yarım kafiye; 4, 5 ve 7. dörtlük tam kafiye, 6. dörtlük zengin kafiye
Kafiye Şeması: aaaa…bbbb…cccc…dddd…
Ayak Çeşidi: Yok
Nazım Şekli: Koşma Destan
Nazım Türü: Güzelleme

6.133. 133 – Kolay Gelsin Çiftçi Gardaş

Hergi sürdü tohum ekti tarlaya
Yeşil ekin boy veriyor dalgaya
Başaklar büyüdü döndü buğdaya
Kolay gelsin çiftçi gardaş ha gayret

Öküzler koşuldu harman zamanı
Dön düven üstünde ayır samanı
Kalmadı mı dizlerinin dermanı
Kolay gelsin çiftçi gardaş ha gayret

Savurup tığları ayır buğdayı
Çetene doldurup taşı samanı
Kimlere yazdırsın garip fermanı
Kolay gelsin çiftçi gardaş ha gayret

Bulgur kaynayacak haydi ırmağa

Yıka buğdayları doldur kazana
Çabuk olun kar yağmadan hozana
Kolay gelsin çiftçi gardaş ha gayret

Sergiler serildi toprak bacaya
Yayıldı hedikler bir uçtan uca
Güneş batar fazla kalmayın gece
Kolay gelsin çiftçi gardaş ha gayret

Kurudu bulgurluk dövmeye hazır
Seten taşı döner ha gacır gucur
Bugün bitmez işin geceyi bulur
Kolay gelsin çiftçi gardaş ha gayret

Kepeği ayrıldı az kaldı işi
Maniyle dönüyor değirmen taşı
Ne kadarda zormuş bulgurun işi
Kolay gelsin çiftçi gardaş ha gayret

Soğuk kış günleri kaynasın aşı
Bulgur aşı pilav yemeğin başı
Hakkından gelemez öyle her kişi
Kolay gelsin çiftçi gardaş ha gayret

Günümüzde böyle zor olmasa da
Nasıl olur düşündün mü masada
Bereket getirsin gelen hasada
Kolay gelsin çiftçi gardaş ha gayret (Umar, 2015 :57-58)

6.133.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Dokuz dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü

Kafiye Türü: 1, 6, 7 ve 8. dörtlük yarım kafiye, 2. ve 9. dörtlük zengin kafiye, 3. ve 5. dörtlük kafiye yok; 4. dörtlük ek ile kafiye

Kafiye Şeması: aaab …cccb…dddb…

Ayak Çeşidi: Yineleme (Tek) ayak

Nazım Şekli: Koşma Destan

Nazım Türü: Güzelleme

6.134. 134 – Ne Güzeldi Bir Zamanlar Çınarlı

Gurbet yoktu herkes köyde yaşardı
Birbirinin yardımına koşardı
Göçler gider yayla dolup taşardı
Ne güzeldi bir zamanlar Çınarlı

Selim Umar bakkaldı renk katardı
Bazı çıkar bazı bazı batardı
Yumurtaya kenger sakız satardı
Ne güzeldi bir zamanlar Çınarlı

Çoban Hasan davarını heylerdi
Kaval çalar gönüllerini eylerdi
Oba coşar türkü mani söylerdi
Ne güzeldi bir zamanlar Çınarlı

Kır atları Fözük çavuş nallardı
Topal Hasan çarık diker yağlardı
Balcı Salih altın balı yollardı
Ne güzeldi bir zamanlar Çınarlı

Köye nam salmıştı Musluoğlu Bekir
Hiç kimse kimseyi görmezdi hakir
Kimisi zengindi kimisi fakir
Ne güzeldi bir zamanlar Çınarlı

Harmanlarda vurulurdu Köroğlu
Şahı İsmail Hüseyin'le Kürtoğlu
Kollar kenetlenir sağlı sollu
Ne güzeldi bir zamanlar Çınarlı

Sıhhıye Süleyman dertlere derman
Hacı Ömer diş çekerdi pek yaman
Yöremizde çok olurdu pehlivan
Ne güzeldi bir zamanlar Çınarlı

Camlı Ruşen Zeki aydın bir kişi
Öğretti köylüye alfabe fişi
Bir başka geçerdi baharı kışı
Ne güzeldi bir zamanlar Çınarlı

İsmail Bey idi köyden ilk mebus
Hüsnü hoca dile destan bir şahıs
Bazen odalarda tutulur bahis
Ne güzeldi bir zamanlar Çınarlı

Kağnılar gıcırdar erken zamanlar
Tınaz da ayrılır saplar samanlar
Buğdayları öğütürdü imamlar
Ne güzeldi bir zamanlar Çınarlı

Şimdiki kuaför o zaman berber
Gıdılın Mahire gider beraber
Tellal İsmail'di verirdi haber
Ne güzeldi bir zamanlar Çınarlı

Yusuf çavuş sert ilkeli muhtardı
Köyümüzde mukallitler çok vardı
Mahmut emmi Halo dayı bunlardı
Ne güzeldi bir zamanlar Çınarlı

Hafik müftüsüydü Halil Efendi
Amcazadesiydi Bekir Efendi
Zalim ecel hepsini tek tek yendi
Ne güzeldi bir zamanlar Çınarlı

Ali Paşa marangozluk yapardı
Adil emmi şaka yollu çatardı
Irmakta çocuklar balık tutardı
Ne güzeldi bir zamanlar Çınarlı

Büyük dedem idi Topal Hüseyin
Medrese okumuş mazisi derin
Kurucu derlerdi Zeynel Abidin
Ne güzeldi bir zamanlar Çınarlı

Kabalar Şabanlı büyük aile
Gelmişi geçmişi getirdik dile
Köylü birbirine yazmazdı hile
Ne güzeldi bir zamanlar Çınarlı

Kalafat Hamdi'den korkar sinerdik
Eyüp dayı ezan okur dinlerdik
Düven sürer eşeklere binerdik
Ne güzeldi bir zamanlar Çınarlı

Başçavuş dedeyi sever sayardık
Onun kimliğine saygı duyardık
Çökeleği sıkmaç eder doyardık
Ne güzeldi bir zamanlar Çınarlı

Soyumuz bellidir kayı Oğuzlar
Şehit gururumuz Âdem Yavuzlar
Pınar başlarında gelinler kızlar

Ne güzeldi bir zamanlar Çınarlı

Kırk şüheda bağrımızda emanet
Ermeni doktora ederiz lanet
Ahiret hesabı görülür elbet
Ne güzeldi bir zamanlar Çınarlı

Çakır dede derdik gazi İzzete
Hürriyeti vermişlerdi millete
Önem verilmezdi mala servete
Ne güzeldi bir zamanlar Çınarlı

Bayrak Ana yazar bitmez maziler
Bizde çoktur şanlı şehit gaziler
Şehit Selçuk yaraları tazeler
Ne güzeldi bir zamanlar Çınarlı (Umar, 2015: 118-121)

6.134.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük

Dörtlük Sayısı: Yirmi iki dörtlük

Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3, 4+3+4, 4+7 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü

Kafiye Türü: 1, 3, 4, 8, 9, 14, 18 ve 19. dörtlük yarım kafiye; 2, 6, 7, 12, 17, 20 ve 21. dörtlük tam kafiye; 5, 8, 10, 11, 13, 16 ve 22. dörtlük zengin kafiye, 7 ve 9. dörtlük tam kafiye

Kafiye Şeması: aaab …cccb…dddb…

Ayak Çeşidi: Yineleme (Tek) ayak

Nazım Şekli: Koşma Destan

Nazım Türü: Güzelleme

6.135. 135– Âşık Veysel

Sermayesi sazı bahası cevher,
Kıymet biçilmeyen bir Aşık Veysel!
Kâinatın çözülmeyen sırrı var,

Gerçek hakikatte sır Aşık Veysel!

Yedi yaşlarında söndü ışığın,
Eline verdiler yaren aşığın,
Pirler kapısından geçti eşiğin,
Erenler ceminde pir Aşık Veysel!

Mızrabı vurdukça telde inleyen,
İnsanlığın değerini anlayan,
Ayrımcılık düşüncesin sonlayan,
Birliği koruyan er Aşık Veysel!

Gönül gözün açtın devri aleme
Değer biçilir mi ilmi kaleme?
Özün gibi muhkem girdin kelama,
Yıkılmayan kale sur Aşık Veysel!

Dostlar seni andı uydu çağrına,
Çare bulunmadı yürek ağrına,
Sadık yârin aldı sardı bağrına,
Kara toprak sana yâr Aşık Veysel!

Bayrak Ana feyiz aldım rüyamdan,
Kimler gelip geçti bu koca handan,
Vatanı bayrağı severdin candan,
Al bayrak gönderde hür Aşık Veysel! (Umar, 2024: 34)

6.135.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük

Dörtlük Sayısı: Altı dörtlük

Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü

Kafiye Türü: 1, 2, 3 ve 4. dörtlük yarım kafiye, 5. dörtlük tunç kafiye, 6. dörtlük zengin kafiye

Kafiye Şeması: abab …cccb…dddb…

Ayak Çeşidi: Geniş Ayak
Nazım Şekli: Koşma Destan
Nazım Türü: Âşıkname

6.136. 136 –Kaptani

Şeceren Doğanşar, doğum Çayboyu,
Sultan şehir Sivas ilin Kaptani.
Bize abi gardaş bir ömür boyu,
Bülbül gibi şakır dilin Kaptani.

Mülayim babacan örnektir huyu,
Kimi emmi diyor kimisi dayı,
Çağlayıp coşuyor dipsizin suyu,
Türküler çağırır selin Kaptani.

Sarı tele mızrap vurur el vurur,
Nameler can bulur gönül de durur,
Yanık yüreklere tercüman olur,
Bağban olur derer gülün Kaptani.

Beş evlat büyütmüş birin yitirmiş,
Mevla'dan diyerek sabır getirmiş,
Hanesine yaren sazı oturmuş,
Bezemiş alemi dalın Kaptani.

Bayrak Ana bunlar geldi dilime,
Hak aşkını koymuş göğsün soluna,
Serin verir ay yıldızın alına,
Kızılelma Turan yolun Kaptani (Umar, 2024: 35)

6.136.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Beş dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5, 4+4+3 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü

Kafiye Türü: 1. dörtlük tunç kafiye, 2, 4, 5. dörtlük yarım kafiye, 3. dörtlük tam kafiye

Kafiye Şeması: abab …cccb…dddb…

Ayak Çeşidi: Geniş Ayak

Nazım Şekli: Düz koşma

Nazım Türü: Aşıkname

6.137. 137- Beşi Bir Arada

Kültürümü ilmik ilmik derdiğim
Beşi bir arada cevher yüklüdür
Tarih araştırıp emek verdiğim
Şiirlerim geçmiş ile köklüdür

Özenle işledim geleneklerim
Belki kabul görür tüm emeklerim
Taktir değil okumanız beklerim
Hazineler içlerinde saklıdır

Amaç geleceğe bir köprü kurmak
Örf ananelerin tadına varmak
Geçmişini bilip sımsıkı sarmak
Bu kervanda inci mercan denklidir

Bayrak Ana yazdım dil döndüğünce
Şanlı tarihinden feyz aldığınca
Eşsiz Türk töresi var olduğunca
Yazılıp çizilen elbet farklıdır

6.137.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük

Dörtlük Sayısı: Dört dörtlük

Hece Ölçüsü: 4+3+4, 4+4+3, 4+7, 6+5 duraklı 11'li hece ölçüsü

Kafiye Türü: 1, 3 ve 4. dörtlük yarım kafiye, 2. dörtlük tam kafiye

Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Güzelleme

6.138. 138- Loğ Taşı

Yağmur kardan çatlar toprak bacalar
Gezinir üstüne iner loğ taşı
Yarıklar damlardı bazı geceler
Sabırla yeniden döner loğ taşı

Tahta oluklardan su geri vurur
Damların üstüne küçük göl olur
Sabredene elbet baharda gelir
Gıcırdar ağacı siner loğ taşı

Bazı genç elinde bazı ihtiyar
Türkü söyleyenle olur bahtiyar
Bazı ağacına verilir ayar
Yorulur kenara konur loğ taşı

İnsanlar mı güzel biz mi güzeldik
Sekiler de dam başında gezerdik
Topaç döner çamur misket dizerdik
Çocuk cıvıltısı anar loğ taşı

Bayrak Ana o günleri özlerim
Gene mazilere daldı gözlerim
Gözyaşımı yüreğimde gizlerim
Şimdi bir köşede kanar loğ taşı

6.138.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Beş dörtlük
Hece Ölçüsü: 4+3+4, 4+4+3, 4+7, 6+5 duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 2 ve 5. dörtlük yarım kafiye, 1, 3 ve 4. dörtlük zengin kafiye
Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Güzelleme

6.139. 139- Halaylarımız

Kimi sektirmeli, kimisi ağır
Ahenkle bezeli halaylarımız
Bilen büyülenir bilmeyen çağır
Coşkuyla düzülü halaylarımız

Hangisini saysam çeşidi çoktur
Halayda bu kadar zengini yoktur
İllerin içinde Sivas'ım tektir
Türküler dizili halaylarımız

Davul zurna çoktur deme çevirme
Mertlik sergilenir yoktur kıvırma
Acemi öğrensin şimdi çağırma
Sırası çizili halaylarımız

Vurunca Köroğlu cenk havasını
Pehlivanlar tutar güreş hasını
Çal davula deyip gönül pasını
Yüreğe sızılı halaylarımız

Türlü figür ile döner yiğitler
Söyleyip oynanır sözlü beyitler

Yüzden fazla halay işte şahitler
Bilinir çözülü halaylarımız

Bayrak Ana yazdım gelenek törem
Gücüm yettiğince yaşatıp görem
Halayların şehri Sivas'tır yörem
Tarihte yazılı halaylarımız

6.139.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Altı dörtlük
Hece Ölçüsü: 6+5 duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 4 ve 5. dörtlük tam kafiye, 2 ve 3. dörtlük yarım kafiye, 6. Dörtlük zengin kafiye
Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Koşma Destan
Nazım Türü: Güzelleme

6.140. 140- Gönder

Ayrılığı çeken bilir nazlı yâr
Bir name yaz bir zarf pulunan gönder
Hasretlik sinede şaçlar dolu kar
Kendin gelemezsen telinen gönder

Özlemlerle doldu sevda kervanı
Çekmez oldu yoktur dizim dermanı
Sanki padişahdan bekler fermanı
Turna bulamazsan yelinen gönder

Seven sevdiğinin gölünde birmiş
Züleyha Yusuf'un sırrına ermiş
Ferhat şirin için dağları delmiş

Dağlar delemezsen selinen gönder

Sitemimi diyemedim ellere
Ağıt yaktım dağa taşa çöllere
Kâh belendim tozlu çamur yollara
Posta bulamazsan elinen gönder

Yaz baharım geçti döndüm hazana
Koptu gönül telim vurmaz tezene
Has bahçede bağban olup gezene
Hiç değil kurumuş gülünen gönder

Bayrak Ana biter ömrün defteri
Çağırma boşuna gelmez ki geri
Vuslatı bekledin yıllardan beri
Çık gel son nefeste salınan gönder

6.140.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Altı dörtlük
Hece Ölçüsü: 4+4+3, 6+5 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 3 ve 4. dörtlük yarım kafiye; 2. dörtlük tam kafiye; 5 ve 6. dörtlük zengin kafiye
Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Koşma Destan
Nazım Türü: Yakınma

6.141. 141- Kanatlı Kapı

Varıp seyran ettim güzel köyümü
İki evde kalmış kanatlı kapı
Biri şenleniyor her yazdan yaza
Birin rengi solmuş kanatlı kapı

İnce kalın sesli çalan tomaklar
Hatun mu erkek mi geleni anlar
Keşke gene vursa demir halkalar
Ev hanesi nolmuş kanatlı kapı

Ustaları nakış vurur işlerdi
Anahtarı büyük demir dişlerdi
Davullu zurnalı düğün düşlerdi
Şimdi mahrum olmuş kanatlı kapı

Gacır gucur kağnı gelir girerdi
Açar kanatları yolu verirdi
Bazı da yontulur canı erirdi
Bağrı yara almış kanatlı kapı

Kolların açardı un çuvalına
Gelirdi komşular durup yan yana
Alırlar içeri ayran ver ana
Daha neler bilmiş kanatlı kapı

Bacalar tütmüyor çıkmıyor Alev
Viraneye dönmüş birkaç kerpiç ev
Ocak başlarına olurdu söylev
Ağıt mani dolmuş kanatlı kapı

Bayrak Ana bitmiş güzel kapılar
Cumbalı konaklar eşsiz yapılar
Betona boğulmuş tarla tapular
Mazilere dalmış kanatlı kapı

6.141.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük

Dörtlük Sayısı: Yedi dörtlük

Hece Ölçüsü: 4+4+3, 6+5 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü

Kafiye Türü: 1, 3 ve 4. dörtlük yarım kafiye; 2. dörtlük redif; 5 ve 6. dörtlük tam kafiye, 7. dörtlük zengin kafiye

Kafiye Şeması: abxb cccb dddb…

Ayak Çeşidi: Geniş ayak

Nazım Şekli: Koşma destan

Nazım Türü: Güzelleme

6.142. 142- Tel Ağlar

Nazlı yârim senden ayrı düşeli
Bağban ağlar bülbül ağlar gül ağlar
Hasretin narında yanıp pişeli
Sazım ağlar mızrap ağlar tel ağlar

Açıldı gönlümde onulmaz yara
Mansur gibi cismim çekilir dara
Her günüm ızdırap her anım kara
Günüm ağlar ayım ağlar yıl ağlar

Özlemin bağrımda çığ olur büyür
Niyazım sanadır sesimi duyur
Yol göster ya Rabbi bari sen kayır
Özüm ağlar sözüm ağlar dil ağlar

Hayallerin gerçek olacak deyi
Ebedi yanımda kalacak deyi
Gözlerim yolları gelecek deyi
Dağım ağlar bağım ağlar yol ağlar

Bayrak Ana nerde arayım seni

Bulup da sineme sarayım seni
Yalnız sevgim ile yorayım seni
Yürek ağlar beden ağlar kol ağlar

6.142.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Beş dörtlük
Hece Ölçüsü: 4+7, 4+4+3, 4+3+4, 6+5 duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1,3, 4 ve 5. dörtlük yarım kafiye, 2. dörtlük zengin kafiye,
Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: İkili ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Yakınma

6.143. 143- Türkülerimiz

Bu türküler yüreklerin kastı mı
Hasret özlem dizen türkülerimiz
Karlı dağlar karanlığın bastı mı
Diye gönül üzen türkülerimiz

Atışmalar aşık ozan özüdür
Doğaçlama söylenilen sözüdür
Onlar halkın kulağıdır gözüdür
Haksızları sezen türkülerimiz

Koç Köroğlu meydanları inletmiş
Dadaloğlu Avşar elden göç etmiş
Cenk meydanı yiğitleme dinletmiş
Kahramanlık yazan türkülerimiz

Demet demet kırmızı gül derenler
Dinledikçe ne güzel der erenler
Tezene vurunca coşar yarenler

Zirvelerde gezen türkülerimiz

Ben razı değilem hicrana gama
Sümmani'nin sözü Sevdadan yana
İzleri yayıldı bütün cihana
Destan olup çizen türkülerimiz

Türkü çığırırız der koca Veysel
Uzun ince yolda sazındaki tel
Fırtınalar kopar nameler de sel
Şimşek olur bazan türkülerimiz

Aşık Emrah tutmuş yarin elinden
Düşürmemiş sevdiğini dilinden
Bülbül ayrılır mı gonca gülünden
İnci mercan düzen türkülerimiz

Nice dertli kondu göçtü bu handa
Rusati'nin gam yükleri kirada
Seven kalpler erdi mi ki murada
Damarlara sızan türkülerimiz

Geçirmiş Pir Sultan dost kervanını
Bir zalim elinde vermiş canını
Atılan bir tek gül yaralar onu
Kalbe acı kazan türkülerimiz

Bayrak Ana türküleri yazarsın
Öz yurdunda yayla köyü gezersin
Türk kopuzun telli saza düzersin
Duyguları süzen türkülerimiz

6.143.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük

Dörtlük Sayısı: On dörtlük

Hece Ölçüsü: 4+4+3, 4+3+4, 6+5, 4+7 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü

Kafiye Türü: 1 ve 4. dörtlük zengin kafiye, 2, 5, 6 ve 8. dörtlük tam kafiye, 3. dörtlük tunç kafiye, 7, 9 ve 10. dörtlük yarım kafiye

Kafiye Şeması: abab cccb dddb…

Ayak Çeşidi: Geniş ayak

Nazım Şekli: Koşma Destan

Nazım Türü: Güzelleme

6.144. 144- Yaban Gülü

Şu bizim dağların yabandır gülü
Kolay kolay çiçek açmaz ki gülüm
Hiç sevmez dokunan yabacı eli
Yükseklerden kokan yelidir gülüm

Narindir nazlıdır incitme sakın
Dalından koparıp sancıma sakın
Ruhunu kanatıp acıtma sakın sakın
Yaprağı sırmanın telidir gülüm

Yalçın kayaların nazlı çiçeği
Sarı tomurcuklu aldır göğçeği
Öbek öbek durur sarkar şaçağı
Güzelin gözünün selidir gülüm

Senede bir gösterse de yüzünü
Kolay kolay belli etmez izini
Zarafet timsali gizler hüzünü
Sevdanın sembolü yoludur gülüm

Bayrak Ana toplayana kızardın

Bazı kem bakıştan hile sezerdin
Gül dalında güzel diye yazardın
Yanık yüreklerin dilidir gülüm

6.144.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Beş dörtlük
Hece Ölçüsü: 4+4+3, 4+3+4, 6+5, 4+7 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 2, 4 ve 5. dörtlük yarım kafiye, 3. dörtlük zengin kafiye
Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Güzelleme

6.145. 145- Bir Gün

Ne var ise vergi geldi
Her olanı mübah bildi
Aldığımız nefes kaldı
Elbet devran döner bir gün

Dikiş tutmaz bozuk terzi
Bu da zulmün başka tarzı
Alan razı veren razı
Kandil gibi söner bir gün

Bilmediler gerçek hakkı
Münafığın işte farkı
Söylediği dindar şarkı
Elbet tahtan iner bir gün

Her köşede bir yabancı
Öz yurdunda biz mi yolcu
Haykıracak Türk'ün gücü

Tarih bunu anar bir gün

Bayrak Ana çok tezim var
Vatana bağlı özüm var
Al bayrağa ant sözüm var
Namert bağra biner bir gün

6.145.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Beş dörtlük
Hece Ölçüsü: 4+4 duraklı 8'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1 ve 5. dörtlük yarım kafiye, 2, 3 ve 4. dörtlük tam kafiye
Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Taşlama

6.146. 146- Sivas Bir Başka

Sultan şehir Sivas giydi beyazı
Gardaş bizim elin kışı bir başka
Ozan saza vurur keser ayazı
Hayali bir başka düşü bir başka

Çifte minareyi almış koynuna
Kardan incileri takmış boynuna
Nazlı gelin derler senin aynına
Selçukludan miras yaşı bir başka

Gardaşlar tepesi beyaz bürünür
Sivas düz ovadır ordan görünür
Bilen bilir bilmeyenler yerinir
Yazın kuru geçer yaşı bir başka

Yıldız Dağı deriz kayak merkezi
Cazibesi büyülüyor herkesi
Çağlar Kızılırmak gür çıkar sesi
Doğar Kızıldağ'dan başı bir başka

İpek yolu üzre gelir geçersin
Bu şehire nasıl değer biçersin
Karı erir gözelerden içersin
Soğuktur dondurur dişi bir başka

Bayrak Ana senden geçmez hevesim
Havası sert insanı mert Sivas'ım
Yaşıyorum yaz kış hem de dört mevsim
Madımak etli ekmek aşı bir başka

6.146.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Altı dörtlük
Hece Ölçüsü: 4+4+3, 6+5 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1. dörtlük zengin kafiye, 2 ve 4. dörtlük tam kafiye, 3, 5 ve 6. dörtlük yarım kafiye
Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Geniş ayak
Nazım Şekli: Koşma destan
Nazım Türü: Güzelleme

6.147. 147- Öğretmenim

Cehaletin zincirini, kırdık güzel bilgin ile
Nasıl öderiz hakkını gönlü yüce öğretmenim
Okuduk erdeme erdik, engin özden sevgin ile
Anıyoruz ta yürekten gündüz gece öğretmenim

Hedefimiz hep ileri, dağarcıkta bilgi dolu

Yürüyoruz hep birlikte, bu yol aydınlığın yolu
Vatan bayrak kutsalımız, var olacak Anadolu
Bize bunları öğrettin, hece hece öğretmenim

Güzel yazı Türkçemizi, matematik kesirleri
Tanıdık senin sayende, şanlı tarih asırları
Bazı kızdın ceza verdin, hep affettin kusurları
Saymakla bitiremem ki daha nice öğretmenim

Derslerin de deney yaptık, oyuna bahçeye koştuk
Şiirlerle şarkılarla, milli bayramlarda coştuk
İp atlarken top oynarken az mı yaralanıp düştük,
Yaramızı gene sardın, ince ince öğretmenim

Bayrak Ana anıyorum, esirgemem rahmetimi
İki satır yazıyorsam, söylüyorum minnetimi
Şair yazar olup çıktım, inkâr etmem minnetimi
Hiç sönmeyecek ışığın tüten baca öğretmenim

6.147.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük

Dörtlük Sayısı: Beş dörtlük

Hece Ölçüsü: 8+8 duraklı 16'lı hece ölçüsü

Kafiye Türü: 1 ve 5. dörtlük tam kafiye, 2. dörtlük zengin kafiye, 3 ve 4. dörtlük yarım kafiye

Kafiye Şeması: abab cccb dddb…

Ayak Çeşidi: Dar ayak

Nazım Şekli: Düz koşma

Nazım Türü: Güzelleme

6.148. 148- Türkmen Kızını

Bozkırda şahlanan deli bir taydır
Peşinden koşturma gerili yaydır
Türk'ün obası da düğündür toydur
Kat kata da bilirsen Türkmen kızını

Dişi kurt coşunca akmaz dereler
Düşmanların ciğerini paralar
Türk'ün kızı giyinir mi karalar
Tut tuta da bilirsen Türkmen kızını

Ata binen Türk değilse yüktür o
Koçyiğide bir Asena denktir o
Yenemezsen saramazsın benktir o
Tat tadabilirsen Türkmen kızını

Yiğitlik mertlik var gelir özünden
Vatan bayrak aşkı tüter közünden
Ser verip sır vermez asla sözünden
Ut utabilirsen Türkmen kızını...

Türk kızı gererse kiriş yayını
Haksıza bırakmaz zafer payını
Bire onu gelsin düşman sayımı
At atabilirsen Türkmen kızını

Bayrak Ana asil soyun izinde
Korku olmaz Türk kızının gözünde
Vatan bayrak töre taşır özünde
Sat satabilirsen Türkmen kızını

6.148.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük

Dörtlük Sayısı: Altı dörtlük

Hece Ölçüsü: 4+4+3, 6+5 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü

Kafiye Türü: 1, 3, 6. dörtlük yarım kafiye, 2. dörtlük zengin kafiye, 4 ve 5. dörtlük tam kafiye

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…

Ayak Çeşidi: İkili ayak

Nazım Şekli: Koşma destan

Nazım Türü: Koçaklama

6.149. 149- Sevmek

İnsan ta yürekten sevmeye görsün
Yanardağ misali yanar ha yanar
Ağustosta kar yağdırır başına
Ayaz yemiş gibi donar ha donar

Bu yol dikenlidir geçen olmamış
Sevdiğin gönlünce seçen olmamış
Şu cihandan mutlu göçen olmamış
Hayat ömrümüzü sınar ha sınar

Sevda katarına hasret yüklenmiş
Sinesin de sırlar akmış saklanmış
Gelir diye yıllar yıla eklenmiş
Günleri özlemle anar ha anar

Derdini dağlara çöllere döker
Bir kerede seven gülse ne çıkar
Kurumuş gönlüne umudu eker
Umuduna hançer sokar ha sokar

Bayrak Ana daha düşme peşine

Varamazsın hayaline düşüne
Hiç acımaz gözlerinin yaşına
Azrail göğsüne konar ha konar

6.149.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Beş dörtlük
Hece Ölçüsü: 4+4+3, 4+7, 6+5 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: Yarım kafiye
Kafiye Şeması: abxb cccb dddb…
Ayak Çeşidi: İkili ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Yakınma

6.150. 150 -Kocalttın Beni

Yüzümde çizgiler saçımda aklar
Bu garip içinde ne dertler saklar
Azrail kapıda canımı yoklar
Hayat sen ne çabuk kocalttın beni

Keşke geri gelse gençlik çağlarım
Yaşanmamış yıllarıma ağlarım
Alları soyundum kara bağlarım
Hayat sen ne çabuk kocalttın beni

Hasret beni yaşamaktan soğutur
Dünya bir değirmen durmaz öğütür
Hazan yeli saçı başı dağıtır
Hayat sen ne çabuk kocalttın beni

Bayrak Ana hüzün kaplar içimi
Ömür geçti bir sigara içimi
Kader elde değil yoktur seçimi

Hayat sen ne çabuk kocalttın beni

6.150.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Dörtlük
Dörtlük Sayısı: Dört dörtlük
Hece Ölçüsü: 4+4+3, 6+5 karışık duraklı 11'li hece ölçüsü
Kafiye Türü: 1, 3 ve 4. dörtlük yarım kafiye, 2. dörtlük tam kafiye
Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Ayak Çeşidi: Yineleme (Tek) ayak
Nazım Şekli: Düz koşma
Nazım Türü: Yakınma

6.151. 151- Uyumuyor Bozkurtlar

Yıkılır mı sandınız bozkurtların kalesi
Göktürkler diriliyor onlar oğuz balası
Teyakkuzda Türk oğlu lakin geldi sırası
En karanlık geceye tan yakındır elbette
Uyumuyor bozkurtlar Asenalar nöbette

Dön geriye bak hele tarih yazan taşlara
Demir dağı eriten Alperen gardaşlara
Mazluma siper olan diz çöktüren başlara
En karalık geceye tan yakındır elbette
Uyumuyor bozkurtlar Asenalar nöbette

Kabarır Türkün kanı ölümüne atılır
Aziz vatan uğruna şehit olup yatılır
Şühedanın al kanı bayrağına katılır
En karanlık geceye tan yakındır elbette
Uyumuyor bozkurtlar Asenalar nöbette

Bıçak geldi kemiğe onu da deldi kesti
Her yeri sardı sırtlan sunulur tepsi tepsi

Daha ölmedi bu ruh dirilir bir bir hepsi
En karanlık geceye tan yakın elbette
Uyumuyor bozkurtlar Asenalar nöbette

Bayrak Ana yazarım yıllar süren töredir
Çakala çiğnetilmez her karışı yöredir
Düşmana boyun eğmek namertlere göredir
En karanlık geceye tan yakındır elbette
Uyumuyor bozkurtlar Asenalar nöbette

6.151.1. Şiirin Biçim ve Tür Özellikleri

Mısra Sayısı: Beşlik

Dörtlük Sayısı: Beş beşlik

Hece Ölçüsü: 4+3+7, 7+7 karışık duraklı 14'lü hece ölçüsü

Kafiye Türü: 1 ve 4. dörtlük yarım kafiye, 2. dörtlük tam kafiye; 3. dörtlük tunç kafiye, 5. dörtlük zengin kafiye

Kafiye Şeması: aaabb cccbb dddbb…

Ayak Çeşidi: Yineleme (Tek) ayak

Nazım Şekli: Bağlantı mısraları ikilik olan yedekli üçlü

Nazım Türü: Koçaklama

SONUÇ

Ülkemizde 16. yüzyıldan bugüne varlık sürdüren Âşık Edebiyatı'nın kökenleri Orta Asya'ya dayanmaktadır, Anadolu'ya olan göçlerin başlaması ile bu bölgeye gelen Türkmenlerin çoğunlukta olduğu Sivas ilinde âşıklık geleneğinin teşekkül etme ortamı Anadolu'nun diğer birçok bölgesine göre yoğunluk göstermektedir. Yetiştirdiği âşık, halk şairi sayısı bakımından önde gelen yerlerden Sivas'ta, çevrede bulunan sazlı- sözlü ortam, düzenlenen etkinlikler gibi unsurlar sayesinde geleneğe yeni üyelerin katılması sağlanmaktadır. Ayrıca Sivas Belediyesi tarafından Sivas'ta yetişen âşıklar üzerine birçok kitap hazırlanmakta ve bu ilde bulunan Sifahod, Siyşad gibi derneklerin çıkardığı şiir antolojileri âşıklık geleneğinin sürekliliğine katkı sağlamaktadır. Bu tez çalışmasında Bayrak Ana'nın (Fatma Umar'ın) hayatı, sanatı ve şiirleri incelenmiş ve sonuçları örnekler ile belirtilmiştir.

Birinci bölümde Âşık edebiyatının kökeni, teşekkülü, tarih içinde geçirdiği aşamalar, âşık ve âşıklık kavramı, âşıklık gelenekleri ve âşıkların sınıflandırılması konuları genel bir çerçeve ile sunulmuştur. Bu bölümün devamında Sivas'ta âşıklık geleneğinin teşekkülü, geleneğin yaşatıldığı ortamlar ve kadın âşıkların Sivas'taki durumu belirtilmiştir. Son olarak bu bölümde Sivas'ta âşıklık geleneği çerçevesinde yapılan çalışmalar; kitap, makale ve tez başlıkları altında sıralanmıştır.

İkinci bölümde Bayrak Ana'nın hayatı ve sanatını oluşturan unsurlar verilmiştir. Bu bölümde halk şairinin ailesi, çocukluğu, okul hayatı ve evliliği üzerine bilgiler verilmiştir. Sanatı incelenirken Bayrak Ana'nın âşık edebiyatındaki yeri gösterilmeye çalışılmıştır. İlk olarak halk şairi olmasını sağlayan etmenler verilmiştir. Bu etmenler arasında annesinden ve babaannesinden duyduğu şiirlerin etkili olması, yedi yaşındayken göç ettikleri İstanbul'da memleketine duyduğu özlem ve vatan, millet sevgisi sıralanmıştır. Devamında âşıklık gelenekleri Bayrak Ana'nın özelinde incelenmiştir. Saz çalmayı bilmeyen halk şairinin irticalen söylediği şiirleri veya atışmaları yoktur. Ustası bulunmayan Bayrak Ana'nın rüya ve bade içme gibi bir deneyimi bulunmamaktadır. Mahlası emekli astsubay olan Ünsal Arslankaya tarafından yazdığı şiirlerin vatan ve bayrak etrafında olması nedeniyle Bayrak Ana olarak verilmiştir. Yörük Kızı adında halk hikayesi niteliğinde bir kitabı bulunmaktadır. Bu özelliği onun hikâye anlatma geleneğini taşıdığını göstermektedir. Şiirlerinde Ozan Arif, Kaptani, Âşık Veysel isimlerinden bahsetmiştir. Şiirlerinde tarih bildirme bulunmaktadır.

Bayrak Ana üye olduğu SİYŞAD derneği sayesinde sosyal ve diğer âşık ve halk şairleriyle iç içe olduğu bir halk şairidir. Birçok halk şairi ve âşık Bayrak Ana'dan etkilenmiş ve şiirlerinde Bayrak Ana'dan bahsetmiştir. Bekir Alim Eyüp Mert, Hüseyin Kılbaş, Mustafa

Altınay, Tahir Görenli, Tevhidi, Kenan Bilgaç gibi halk şairleri Bayrak Ana'ya hitaben şiirler yazmışlardır. Bu halk şairlerinin hayatları kısaca anlatılarak Bayrak Ana'ya yazdığı şiirler verilerek Bayrak Ana'nın onlar üzerindeki etkileri gösterilmiştir.

Bayrak Ana kendi imkanlarıyla beş kitap çıkarmıştır. Vatan, millet ve memleket konulu şiirlerinin bulunduğu Bozkırın Sesi, Ben Aslında Anadolu'yum ve Türkmen Heybemden Şiirler isimli kitapları hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca halk şairinin doğup büyüdüğü Çınarlı'nın gelenek ve göreneklerini anlattığı Geçmişten Geleceğe Çınarlı Folkloru adlı kitabı ve halk hikayesi niteliğinde olan Çınarlı bir ailenin hayatını anlattığı Yörük Kızı kitabı hakkında bilgi verilmiştir.

Yazdığı ilk şiirlere ve bu şiirlerin ilk olarak okuyucuyla buluşmasının anlatıldığı bu bölümde Bayrak Ana'nın halk şairi unvanını aldığı belirtilmiştir.

Üçüncü bölümde Bayrak Ana'nın şiirlerinin şekil özellikleri incelenmiştir. Nazım birimi, hane sayısı, ölçü, kafiye, redif, ayak ve nazım biçimleri alt başlıkları şeklinde incelenen bu özellikler, şiirlerden örnekler verilerek sunulmuştur.

Bayrak Ana'nın şiirlerinde nazım birimi çoğunlukla dörtlüktür. İncelenen yüz elli bir şiirin yüz yirmi dokuzu dörtlükler şeklinde yazılırken, biri ikilik, on dördü beşlik, beşi ise altılık olarak oluşturulmuştur. İki şiiri ise dörtlükler arasına 3 ve 5 hecelik kelimeler eklenerek oluşturulmuştur. Şiirlerin hane sayısında ise Bayrak Ana'nın şiirlerini çoğunlukla beş, altı ya da yedi hane olarak oluşturulduğu tespit edilmiştir. Otuz dokuz şiiri altı dörtlük, otuz altı şiiri beş dörtlük, yirmi dört şiiri yedi dörtlükten oluşmuştur. Diğer dörtlük sayıları ise ayrıntılı bir biçimde belirtilmiştir.

Bayrak Ana'nın şiirleri yedi, sekiz, on bir, on dört, on beş ve on altılı hece ölçüleri kullanılarak yazılmıştır. Halk şairi şiirlerinin çoğunluğunu on birli hece ölçüsü ile yazmıştır. Yüz elli bir şiirin yüz otuz beşi on birli hece ölçüsü ile on yedi şiiri sekizli hece ölçüsü, altı şiiri yedili hece ölçüsü ile, yedi şiiri on dörtlü hece ölçüsü ile, iki şiiri on beşli hece ölçüsü ve üç şiiri on altılı hece ölçüsü ile yazılmıştır. Şiirlerin durak sistemi ayrıntılı olarak ilgili bölümde verilmiştir.

Bayrak Ana'nın şiirlerinde kafiye yapısı şiirlerin genelinde bütünlük göstermemektedir. Bir şiir bazı kısımlarında tam kafiye ile yazılmışken diğer kısımda yarım ya da zengin kafiye ile yazılmıştır. Bu nedenle şiirlerdeki kafiye incelenirken şiirlerin dörtlükleri ayrı ayrı ele alınmıştır. Bu bölümde kafiye ve bulunduğu şiir ile dörtlüğü verilmiştir. Bunun sonucunda Bayrak Ana'nın şiirlerinin çoğunluğunu yarım ve tam kafiye kullanarak yazdığı görülmektedir.

Bayrak Ana'nın şiirlerinde kullanılan kafiye şemaları, şiirlerini oluşturduğu nazım

şekline bağlı olarak değişmektedir. Bu açıdan bakıldığında Bayrak Ana'nın sicilleme nazım biçimiyle yazılan tek şiiri aa bb cc dd… kafiye şeması ile oluşturulmuştur. Benzer şekilde halk şairinin mâni olarak yazdığı şiirlerinde ise aaxa bbxb ccxc… kafiye şeması kullanılmıştır.

Bayrak Ana'nın dörtlük olarak yazılan şiirlerinin çoğunluğu düz koşma nazım biçiminin temel şartlarından biri olan abab cccb dddb…ve aaab cccb dddb… kafiye şemaları kullanılarak yazılmıştır. Bu kafiye şemaları dışında koşma olarak oluşturulan yedi şiirinde ise farklı kullanımlar göze çarpmaktadır. İlk dörtlükte üçüncü mısrada kafiyeyi bozarak abxb cccb dddb… şeklinde yazılan beş şiiri bulunmaktadır. Başka bir şiirinde ise şiiri oluşturan bütün dörtlüklerin kendi aralarında kafiyeli olduğu aaaa bbbb cccc…şeması kullanılmıştır. Bunların dışında her dörtlüğün ilk mısrasını nakarat gibi kullanarak yazdığı şiiri abbb accc addd… kafiye şeması şekli göze çarpmaktadır.

Bayrak Ana beş mısra ile yazdığı şiirlerinin tamamında aaabb ccccb dddbb… kafiye şemasını kullanmıştır. Altı mısra ile oluşturulan şiirlerinde ise dört farklı kullanım görülmektedir. Bu kafiye şemaları aaaabb ccccbb ddddbb…, ababbb cccbbb dddbbb…, aaabcc dddbcc… ve aaxabb ccxcbb ddxdbb… 'dir.

Bayrak Ana'nın şiirlerinde çoğunlukla ek redif kullanılmıştır. Bunun dışında bazı şiirlerin tamamında ya da bir kısmında kelime redif ve ek ile kelime redif beraber kullanılmıştır.

Bayrak Ana'nın şiirlerinde ayaklar yapılarına ve zorluk derecelerine göre incelenmiştir. Yapılarına göre kırk altı şiir tek ayakla yazılmışken, yüz şiir döner ayakla yazılmıştır. Zorluk derecelerine göre ise incelenen yüz elli bir şiirin kırk altısı tek ayak, yetmiş dokuzu geniş ayak, on üçü dar ayak ve sekizi ikili ayak ile oluşturulmuştur.

Bayrak Ana şiirlerinin büyük bir kısmında koşma ve destan nazım şeklini kullanmıştır. Yüz elli bir şiirin elli üçü koşma şeklinde yazılırken bu şiirlerin birisi zincirleme koşma diğerleri düz koşma şeklinde oluşturulmuştur. Yetmiş dört şiir destan nazım biçimi ile oluşturulurken, bu şiirlerin üçü mâni destan, yetmiş biri koşma destan şeklinde oluşturulmuştur. Halk şairinin on dokuz şiiri yedekli üçlü olarak oluşturulmuştur. Bu şiirlerin on dördü bağlantı mısrası ikilik iken beşinin ise bağlantı mısrası üçlüktür. Bayrak Ana'nın bir şiiri de sicillleme nazım şekli ile oluşturulmuştur.

Dördüncü bölümde Bayrak Ana'nın şiirlerinin dil ve üslup özellikleri incelenmiştir. İlk olarak anlatım şekillerinin incelendiği bu bölümde halk şairinin şiirlerinde öğüt ve hitap, tekrir, tahkiye, doğrudan anlatım, karşılıklı soru- cevap anlatım şekilleriyle oluşturduğu görülürken, Türklerin destansı özelliklerini anlatırken kullandığı tahkiye anlatım şekli ve kültür öğelerimizi anlatırken kullandığı doğrudan anlatım şekli öne çıkmaktadır.

Bayrak Ana'nın şiirlerinde dil özelliklerinin incelendiği bölümde "Şiire Yansıyan

Konuşma Dili" bölümünde Bayrak Ana'nın şiirlerinde kullanılan mahalli kelimelere yer verilmiştir. Bu kelimeler arasında peskütan, kelecoş, salta, hasıda, cılga, esük, höyük, cecimlik, çulvalık, gölük, eğiş, çota gibi neredeyse tamamı yöreye özgü kelimeler mevcut iken, bu kelimeler şairin Sivas'a, Çınarlı ve Hafik'e has olarak kullandığı yöresel kelimelerdir. Yörede bulunan hayvanlar ile ilgili kelimeler, tarım ile ilgili kelimeler, kıyafet ile ilgili kelimeler, coğrafi şekillerle ilgili kelimeler, yiyecekler ile ilgili kelimeler, düğün, halı dokuma ile ilgili olan kelimeler; Fatma Umar'ın şiirlerinde halkın sosyal hayatından parçalar ile harmanlanmış bir şekilde verilerek oluşturulan çerçevede okuyucuya Sivas'ın âdeti, ananesi tanıtılmaktadır.

Bu bölümün devamında Bayrak Ana'nın şiirlerinde ses olayları, yansıma sözcükler, tekrarlamalar, ikilemeler ve argo ve kaba sözler şiirlerindeki örnekleriyle sunulmuştur. Üslubu oluşturan bir başka unsur olan edebi sanatlar kısmında ise Bayrak Ana'nın şiirlerinde kullandığı edebi sanatlar mecaza ve anlama bağlı olarak ikiye ayrılmış, şiirlerinin çoğunluğunda tekrir, teşbih, teşhis, istifham, tecahül-ü arif, telmih, tenasüp, tezat istiare, leff-ü neşr, mecaz-ı mürsel edebi sanatları kullandığı görülmüştür. Bunlara ek olarak kullanılan şiir sayısı az olsa da tariz, nida, hüsn-ü talil, mübalağa, tevriye, rücu sanatlarını da kullanılmıştır.

Bayrak Ana'nın şiirlerinde sayı ve renkler simge olarak kullanılmıştır. Halk şairi Türk milleti ile alakalı bir, üç, yedi, yirmi dört ve kırk sayılarını kullanmıştır. Al, kara, ak, al yeşil gibi renkleri kullanmıştır. Bu bölümde simge olarak kullanılan sayı ve renklerin anlamları halk şairinin şiirlerindeki örnekler ile verilmiştir.

Bayrak Ana'nın şiirlerinde kullanılan isimler ise âşık isimleri, coğrafi şekil isimleri, şahıs isimleri, millet isimleri, dini isimler, halk hikayesi kahramanı isimleri, yer isimleri, şahıs isimleri, tarihi şahıs isimleri, Türklük ile ilgili isimleri başlıkları altında incelenmiştir. Şiirlerin çoğunluğunda kullanılan şahıs isimleri çoğunlukla Türk Milleti'nin tarihi kimliğinde yer alan önemli kişiler ve destan isimlerinden oluşmuştur. Yer isimlerinde ise halk şairinin memleketi olan Sivas'ın çeşitli yerleşim yerleri ve yine Türklerin yerleştiği ve hüküm sürdüğü bölgeler sıkça kullanılmıştır.

Beşinci bölümünde Bayrak Ana'nın şiirlerinde kullanılan içerikler ve nazım türleri incelenmiştir. Gurbette olduğu dönemde memleketine duyduğu özlemin ve vatan, millet sevgisinin yoğunlukta olduğu şiirlerin büyük bir çoğunluğu güzelleme ve yiğitleme-koçaklama nazım türü ile oluşturulmuştur. Yedi yaşındayken ayrı kaldığı memleketini, yaylalarını, köyünü büyük bir sevgi ve övgü ile anlattığı şiirlerini güzelleme nazım türü ile yazan halk şairi, aynı zamanda kökenlerinin dayandığı Türkmenlerin çeşitli özelliklerini anlattığı şiirlerini de güzelleme nazım türü ile yazmıştır. Yetmiş altı şiirini güzelleme nazım türü ile yazan halk şairinin memleketi ve kökeni üzerine yazdığı bu şiirleri sanatını oluşturan

temel yapılarından biridir. Bayrak Ana'nın şiirlerinin yirmi sekizi yiğitleme- koçaklama nazım türü ile yazılmıştır. Tarih meraklısı ve vatan sevdalısı olan halk şairinin yazdığı kahramanlık şiirleri dikkati çeker. Türklerin asil soyundan, kökeninden, tarihteki başarılarından bahsettiği bu şiirler ona "Bayrak Ana" mahlasının verilmesine neden olan vatan sevgisinin ürünüdür.

Bayrak Ana'nın ilk yazdığı şiir Kıbrıs şehidi Âdem Yavuz'a yazdığı ağıtlama türü ile yazılan şiiridir. Bu durum halk şairinin şiirlerinde ağıtlama türünün yerini göstermektedir. Ağıtlama türü ile yazılan tüm şiirleri vatan uğruna şehit olan kişiler için yazılmış olup dokuz şiiri bu tür ile oluşturulmuştur. Methiye nazım türü ile yazdığı şiirleri ise on bir tane olup bu şiirlerde vatan uğruna çeşitli fedakârlıklar yapmış kişilerden ve Bayrak Ana'nın hayatında önemli yer tutan kişilerden övgüyle bahsedilmiştir. Dokuz şiirini taşlama nazım türü ile yazan halk şairi, bu şiirlerinde çoğunlukla Türk milletinin yaptığı yanlışları göz önüne serer, kendi kültürümüze, özümüze yabancılaşmamızı eleştirir. On altı şiirini öğütleme nazım türü ile oluşturan halk şairi taşlamalarında yaptığı eleştirilere karşılık Türk milletine kültürümüze sahip çıkmayı, Türklüğün üstün özelliklerine sahip olduğumuzu hatırlamayı ve harekete geçmeyi öğütlemektedir.

Bayrak Ana'nın şiirlerinin otuz beş tanesinin yazıldığı nazım türü olan sitemleme – yakınlama türünde ise hayatla, kaderle ilgili yaptığı sitemlerin yanı sıra, bugünlerde kültürel değerlerimizin unutulmasına karşı yaptığı sitem ile oluşturulan şiirleri mevcuttur. Âşık Veysel, Kaptani ve Ozan Arif'i anlattığı üç şiiri ise âşıkname nazım türü ile yazılmıştır.

Bu nazım türlerinin dışında SİYŞAD Derneği'nin misafirleri için yazdığı bir şiiri hoşlama nazım türü, abisi gibi milli güreşçiler için yazdığı şiiri salavatlama nazım türü ile yazılmıştır.

Bayrak Ana'nın şiirlerindeki içerik kısmında ise halk şairinin şiirlerini oluşturan konular sıralanmıştır. Belirli konularda nasihat verme, Türk miletinin kökeni, tarihsel gerçekler, (savaşlar, tarihsel olaylar), Türklerin üstün özellikleri, şehitler, gaziler, bayrak, belirli konularda eleştiri, sevgili, aşk, özlem, Anadolu ve kültürü, dostluk, kendisi ve sanatı, adeletsizlik, kadere sitem, ilahi konular, güncel olaylar, anne, anne –evlat ilişkisi, Türkmen, yörüklük, yöresel kelimeleri tanıtma, belirli yerleri methetme, belirli kişileri methetme, yayla, çoban, Sivas, belirli bir varlığı güzelleme, kadere sitem, çekilen dertlerden yakınma temalarını şiirlerine konu edinen halk şairinin konu yelpazesi çoğunlukla vatan, millet, Türklük ve Bayrak Ana'nın içinde bulunduğu yörenin kültürü üzerine kurulmuştur.

Altıncı bölümde yapılan bu tez çalışmasında kullanılan şiirler verilmiştir. Ayrıca bu kısımda şiirlerin biçim ve tür özellikleri bir başlık altında kısaca sıralanmıştır.

"Ekler" bölümünde ise Bayrak Ana'nın şiirlerinde tespit edilen deyim ve mahalli

kelimeler sözlük şeklinde verilmiştir. Ayrıca bu bölümde Fatma Umar'ın, çalışmalarının ve el yazısı şiirlerinin fotoğrafları verilmiştir.

Bu çalışmada incelediğimiz halk şairi Bayrak Ana ise kendisine yaşadığı yörenin kültürünü, varlığını, geleneklerini yaşatmayı amaç edinmiş olup, içindeki vatan ve millet sevgisi ile şiirler kaleme almıştır. Dışa dönük, çevresinde insanları toplayabilen, mahlasının manası gibi Bayrak Ana olan Fatma Umar, yayınladığı kitaplar, yazdığı şiirler ile çocukluğundan beri derin bir sevgi ile bağlı olduğu kültürünü canlı tutmayı hedeflemiştir. Benzer şekilde şairin kendisinin de amaç edindiği yöresel olanı koruma gayesini paylaşmakta olup, Anadolu gibi birçok kültürün kaynaşma noktası olmuş ülkemizin geleneklerinin ve kültürünün, bunun gibi çalışmalar sayesinde canlı kalabileceği muhakkaktır.

Bayrak Ana'nın şiirleri ve âşıklık gelenekleri açısından zayıf olduğu noktalar mevcuttur. Bir ustası olmayan, saz çalmayı bilmeyen halk şairinin lebdeğmez, muamma, irticalen söylediği atışmaları yoktur. Şiirlerindeki kafiye gibi biçim unsurlarında eksik olduğu görülmüştür.

Geleneğin içindeki unsurları taşımamasına rağmen Bayrak Ana şiirlerinde içinde bulunduğu yörenin ve Türk milletinin, kendine has özelliklerini göstermeyi ve bu şekilde de canlı tutabilmeyi istemiştir. Birçok halk şairini ve âşığı yazdığı şiirler ve kişiliği ile etkileyen Bayrak Ana üretken kişiliği ve âşıklık geleneğinin içindeki aktif konumu ile bir halk şairi olarak yaşadığı yörenin kültürünü ve vatan, millet bilincini canlı tutmayı başarmıştır.

Bu tez çalışmasında Bayrak Ana'nın incelenen hayatın, sanatı ve şiirler ile halk şairinin âşıklık geleneği içindeki yeri gösterilmiş olup, bu vesile ile Bayrak Ana'nın görünür kılmak istediği değerler gösterilmiştir. Yapılacak olan bu gibi çalışmalar sayesinde daha bilinmeyen birçok halk şairi ve âşığın varlığı araştırmacılara kaynak olarak kazandırılmış olacaktır.

KAYNAKÇA

Aksoy, Ömer, Asım. (1988). Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü I. İnkılap Yayınevi.

Arat, Reşid Rahmeti. (1986). Eski Türk Şiiri. Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Artun, Erman. (2019). Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı. Karahan Kitabevi.

_____. (2023). Çukurova âşıklık geleneğinde kadın âşıklar, http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/erman_artun_kadin_asiklar.pdf

Aytunç, Aydın. (2020). Sivas'ın Şarkışla Yöresinden İki Halk Ozanı Mahmut Demir ile Veyis Demir'in Müzikal ve Edebi Ürünleri. Yegâh Musiki Dergisi, 2, 187-203.

Başgöz, İlhan. (1977). Halk Edebiyatı ve Folklor. Milliyet Sanat Dergisi. 216.

Bekki, Selahaddin. (2008). Anadolu Sahası Halk Şiirinde Kafiye: Tespitler ve Öneriler, Milli Folklor, 78, 55-67.

Boratav, P. N. (1942). Halk Edebiyatı Dersleri. Ankara

_____. (1982). Folklor ve Edebiyat I. Gerçek Yayınevi.

_____. (1988). 100 Soruda Türk Halk Edebiyatı. Gerçek Yayınevi.

Boratav, P.N, Fıratlı. (1943). İzahlı Halk Şiiri Antolojisi. Maarif Vekaleti

Çevirme, Hülya. (2008). Türk Halk Şiirinde Renklerin Değerleri ve Anlama Katkısı. Motif Akademi Halkbilimi Dergisi, 1(2), 92- 107.

Çınar, S., Karaosmanoğlu S. ve Şenel, S. (2008). Kadın âşıkların âşık sanatı içerisinde toplumsal rolleriyle konumlanma problemleri. İTÜ Dergisi, 2, 45-56.

Çobanoğlu, Özkul. (2000). Âşık Tarzı Kültür Geleneği ve Destan Türü. Akçağ Yayınları.

Dilçin, Cem. (2016). Örneklerle Şiir Bilgisi. Türk Dil Kurumu Yayınları.

Dizdaroğlu, Hikmet. (1969). Halk Şiirinde Türler. Türk Dil Kurumu.

Durbilmez B (2005). Türk kültüründe ve fütüvvetnamelerde üç sayısı. Ahilik Araştırmaları Dergisi, 1(2): 1-22.

_____. (2010). Romanya sözlü Türk edebiyatı ürünlerinde mitolojik sayılar. Folklor/Edebiyat,16 (64): 245-257.

_____. (2011). Batı Trakya Türk halk kültüründe mitolojik sayılar. ZeitschriftfürdieWelt der Türken / Journal of World of Turks, 3: 77-93.

_____. (2017). Türk Dünyası Kültürü. Ötüken Yayınları.

_____. (2018a). Âşık Edebiyatı Araştırmaları-Taşpınarlı Halk Şairleri. Akçağ Yayınları.

_____. (2018b). Türkiye sahası âşık edebiyatında 'ayak' terimleri, sorunlar ve öneriler. Yeni Türkiye / Türk Dili Özel Sayısı-I, 24/99: 155-165.

_____ . (2019). Türk Dünyası Kültürü-2. Ötüken Yayınları.

_____. (2020). Âşık Türkmenoğlu Hayatı, Sosyo-Kültürel Çevresi, Âşık Edebiyatındaki Yeri, Şiir Sanatı ve Şiirlerinden Örnekler. Akçağ Yayınları.

Elçin, Şükrü. (2004). Halk Edebiyatına Giriş. Akçağ Yayınları.

Günay, Umay. (1990). Halk Şiirinde "Ayak" Konusunda Düşünceler. Milli Folklor, 8, 32.

_____. (1993). Âşık Veysel ve Âşık Tarzı Şiir Geleneği. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 10(1), 21-22.

_____. (Kasım, 2007). Türk Kültürünün Bilgi ve Şifre Taşıyıcısı Olan Âşık Edebiyatı. Somut Olmayan Kültürel Miras: Yaşayan Âşık Sanatı Sempozyumu'nda bildiri olarak sunuldu. G.Ü. Türk Halkbilimi Araştırma ve Uygulama Merkezi, Ankara.

_____. (2018). Türkiye de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi. Akçağ Yayınları.

Güney, Eflatun Cem. (1956). Halk Şiiri Antolojisi. Varlık Yayınları.

İlaydın, Hikmet. (1997). Türk Edebiyatı'nda Nazım. Akçağ Yayınları.

İnan A. (1987). Makaleler ve İncelemeler I- II. Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Karaarslan, Gönül. (2006). Cumhuriyet Dönemi Sivas Âşıklarında Sosyal Konular Üzerine Bir Araştırma. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Karabaş, S. (1996). Dede Korkut'ta Renkler. Yapı Kredi Yayınları.

Karadoğan A. (2004). Türk ad biliminde renk kültü. Millî Folklor, 16 (62): 89-99.

Karakuş, Gamber. (2018). Sivas İli Âşıklık Geleneği ve Geleneğin Bugünkü Temsilcilerinden Âşık Şentürk İyidoğan. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

Kaya, Doğan. (1991). Sivas'ta Âşıklık Geleneği ve Âşık Ruhsati. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

_____. (1994). Sivas'ta Âşıklık Geleneği ve Âşık Ruhsatî. Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.

_____. (1999). Âşık Şiirinde Ayakla İlgili Problemler. Türklük Bilimi Araştırmaları, 8, 335-348.

_____. (2000). Âşık Edebiyatı Araştırmaları. Kitabevi

_____. (2001). Sivas- Çamşıhı Yöresi Halk Şairleri. Dergipark, 13(38), 237-270.

_____. (2002). Çamşık Ozanları. Ankara: Hüseyin Abdal Yayınları Derneği.

_____. (2007). Âşık Edebiyatının Sivas'taki İlk Temsilcileri. Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları, 1,17.

_____. (Ekim, 2008). Sivas'ta Âşıklık Geleneğinin Bugünkü Durumu. Cumhuriyet

Döneminde Sivas Sempozyumu'nda bildiri olarak sunuldu. Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.

_____. (2014). Türk Dünyası Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Kavramları ve Terimleri Sözlüğü. Akçağ Yayınları

_____. (2017). Sivas'ta Yapılan Âşıklar Bayramı Tarihçesi Üzerine Tespitler. AKRA Kültür Sanat Edebiyat ve Eğitim Bilimleri Dergisi, 12, 270-281.

Koz, M. Sabri. (2000). Sivaslı Pesendi ve Şiirleri. Folklor/ Edebiyat, 22,155.

Köksel, Behiye. (2012). Kadın Âşıklar. Akçağ Yayınları.

Köprülü, Mehmet Fuad. (1914). Yeni Bir İlim: Halkiyat Folklore. İkdam (Kanunsani 1329).

_____. (1962). Türk Saz Şairleri. Milli Kültür Yayınları.

_____. (1999). Edebiyat Araştırmaları. Türk Tarih Kurumu.

_____. (1989). Türk Edebiyatı Tarihi. Ötüken Yayıncılık.

Kurt, Begüm. (2017). Kadın Âşık Kavramı Ekseninde Malatyalı Âşık Sülbiye Kutlu'nun Hayatı ve Kadın Söylemli Şiirleri Üzerine Bir İnceleme, Türük Uluslararası Dil Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi,11, 330-351.

Kuşdemir, Orhan Fatih. (2021). Âşık Edebiyatı ve Amasyalı Ozan Fedai Hayatı, Sanatı Şiirlerinden Örnekler. Gece Kitaplığı.

Külekçi, N. (2005). Açıklamalar ve Örneklerle Edebî Sanatlar. Akçağ Yayınları.

Oğuz, Öcal. (1995). Azerbaycan ve Türkiye sahasında Âşık Edebiyatının XVI. Yüzyılına Dair. İpek Yolu Uluslararası Halk Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri. Ankara. s 423- 433.

_____. (2019). Halk Şiirinde Tür, Şekil ve Makam. Akçağ Yayıncılık.

Onay, Ahmet Talat. (2012). Türk Halk Şiirlerinin Şekil ve Nev'i

Ögel, Bahattin. (1995). Türk Mitolojisi II. Ankara.

Sakaoğlu, Saim. (1986). Ozan, Âşık, Saz Şairi ve Halk Şiiri Kuramları Üzerine. III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri. Ankara.

_____. (1989). Türk Saz Şiiri. Türk Dili (Türk Şiiri Özel Sayısı III -Halk Şiiri), 445-450, Ocak Haziran, 105- 250.

_____. (1998). Türk Saz Şiiri, Türk Dünyası El Kitabı. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.

_____. (2015). Âşık Edebiyatı Araştırmaları. Kömen Yayıncılık.

Sakaoğlu, Yurdanur. (1984). İslamiyet'in Kabulünden Sonraki İlk Halk Şiirleri. Halk Kültürü, 1984/2 93-105.

Saraç, Yekta. (2014). Klasik Edebiyat Bilgisi-Belagat. Gökkubbe Yayıncılık

Schimmel, A. (2000). Sayıların Gizemi, çev. Mustafa Küpüşoğlu. Kabalcı Yayınları.

Sever, Mustafa. (2010). Âşık tarzı kültür geleneğinde günümüz kadın âşıkları. Zeitschrift für die Welt der Türken, 3, 81-89.

Temürtürkan, Derya. (2021). Çamşıhı Yöresi Âşıklık Geleneği İçinde Kadın Âşık: Âşık Hatice Mihrap. Yegâh Musiki Dergisi, 4(1), 138-152.

Umar, Fatma. (2015). Ben Aslında Anadolu'yum. Cağaloğlu Yayınevi.

_____. (2019). Bozkırın Sesi. Cağaloğlu Yayınevi.

_____. (2024). Yörük Kızı. Cağaloğlu Yayınevi.

_____. (2024). Türkmen Heybemden Şiirler. Cağaloğlu Yayınevi.

Yakıcı, Ali. (2009). Ozan Dili Çevik Olur. Gazi Kitabevi.

Yardımcı, M. (1998). Başlangıcından Günümüze Halk Şiiri- Âşık Şiiri- Tekke Şiiri. Ürün Yayınları.

_____. (2008). Edebiyat Tarihi Çerçevesinde Âşık Edebiyatı Araştırmaları. Ürün Yayınları.

Yıldırım, Dursun. (1998). Türk Bitiği. Ankara.

Yurduşen, Yasemin. (2014). Âşık Edebiyatı Halk Şiirinin Tarihsel Gelişim Süreci. Alevilik Araştırmaları Dergisi, 8, 195-212.

KAYNAK KİŞİLER

K1: Umar, Fatma, Doğum Yeri: Çınarlı- Hafik / Sivas, Yaş 66, Ev Hanımı, Halk Şairi, İlkokul Mezunu, Sivas, Görüşme Tarihi: 20.01.2024

EKLER

Ek 1. Sözlük 1 (Bayrak Ana'nın Şiirlerinde Kullanılan Deyimler)

-A-

Ağıt yakmak (1)

Ak sütle büyütmek (13)

Aklına düşmek (61)

Aklında tutmak (132)

Aklını baştan almak (46)

Aklının ermemesi (41)

Alın teri dökmek (103)

Aman vermek (82)

At koşturmak (15)

Ayvayı yemek (41)

-B-

Bakış atmak (40)

Baş eğmek (4, 17)

Baş göstermek (3)

Başa taç etmek (18)

Başı eğilmek (105)

Belini bükmek (71, 75)

Bıçak sırtında olmak (24)

Bilek bükmek (59)

Bir avuç kalmak (3)

Boyun bükmek (70, 82, 84)

Burcu burcu kokmak (52)

Burnunda tütmek (39)

Buz kesmek (70)

Boyun eğmek (71)

-C-

Can vermek (9)

Cana getirmek (45)

Candan bezdirmek (68)

-Ç-

Çağ kapatıp, çağ açmak (7)

Çarkın dönmesi (1)
-D-
Dar gelmek (3)
Değer biçmek (73)
Dert dökmek (103)
Destan yazmak (5)
Devran dönmesi (11) (145)
Dik durmak (24)
Dikiş tutmak (145)
Diline dolanmak (40)
Dile gelmek (45)
Dile getirmek (40, 41)
Dili çözülmek (28)
Diline dolamak (40)
Dillere destan olmak (1)
Dil nalı dolmak (22)
Dilden dile dolaşmak (33, 42)
Diz çökmek (152)
Dize gelmek (3, 73)
Dizinin bağı çözülmek (67)
Doğru yoldan şaşmamak (24)
Dört bir yandan yayılmak (3)
Dört yanı sarmak (97)
-E-
El emeği (40)
Elden ele dolaşmak (42)
Ele karışmak (96)
Eli açık olmak (49)
Eli ayağı tutmamak (75, 81)
Elini çekmek (19)
Elleri tutmaz olmak (6)
Eskileri dile getirmek (41)
-G-
Geçit vermek (6)

Gem vurmak (26)
Göğsünü siper etmek (8)
Gönle düşmek (27)
Gönüllere kazımak (2)
Göze almak (116)
Göz atmak (13)
Göz dikmek (8, 19)
Göz gezdirmek (2)
Gözden düşmek (65)
Gözleri kamaşmak (8, 51)
Gözü kapanmak (8)
Gözünün yaşına bakmamak (19)
-H-
Hedef olmak (10)
Hüküm sürmek (3)
-I-
Işık saçmak (2)
-İ-
İlmek ilmek işlemek (132)
İnce ince örülmek (132)
İpe un sermek (104)
İçi kan ağlamak (50)
-K-
Kâğıda dökmek (11)
Kan vermek (17)
Kanı kaynamak (101)
Kanı yerde kalmamak (13)
Karalar bağlamak (150)
Kaşları çatılmak (54)
Keder bağlamak (64)
Kem bakış (29)
Kem gözle bakmak (116)
Kendinden geçmek (57)
Kervanın yürümesi (11)

Kilit vurmak (74)
Kin tutmak (127)
Kolu kanadı olmak (2)
Kolunu kanadını bağlamak (64)
Korku salmak (3)
Kucak açmak (6)
Kuyu kazmak (8)
-M-
Mangal gibi yürek (19, 24, 74)
-N-
Nakış nakış işlemek (7)
Nam salmak (103)
-S-
Ser verip sır vermemek (8) (148)
Serden geçmek (2)
Sımsıkı bağlı olmak (21)
Sırrını satmak (21)
Sırtını dönmek (73)
-T-
Tan yerinin ağarması (2)
Tarih kokmak (36)
Tarih yazmak (13)
Tarihe geçmek (7)
Tatlı dilli olmak (49)
-U-
Ununu eleyip eleği asmak ()
-Y-
Yan gözle bakmak (10)
Yere sermek (17)
Yeri dövmek (43)
Yeri göğü titretmek (19)
Yerde kalmak (13)
Yol almak (7)
Yollara düşmek (1, 18, 47)

Yolları tutmak (27)
Yüreği dağlamak (86)
Yüreği yanmak (12, 99, 123)
Yüreği buz tutmak (70)

Ek 2. Sözlük 2 (Bayrak Ana'nın Şiirlerinde Kullanılan Mahalli Kelimeler)

-A-

Aba: eskiden potur, hırka gibi giysi yapımında kullanılan yünden, yün dövülerek yapılan kaba kalın bir tür kumaş (Kilimlerden aba çula)

Acap: acaba (Vay pasahlı acap halın nolacah)

Ahan: işte (Ahan yaşın yürağemi dağlıyor)

Ahşam: akşam (Ahşam zabah işi yan gelip yatmah)

Ahur: ahır (Ahurada enmez çelimsüz tıstan)

Ahıl: akıl (Vallah bacım bu ahlını şaşurmuş)

Ağu: zehir (Bal diye sunar ağuyu)

Aldırah: aldıralım (Sivas'a gel sağa kelle gırdırah)

Alurdu: alırdı (Uşah bahır goymaz alur götürür)

Al yanah: şişman (Şişmana al yanah, zayıfına çal)

Argaç: dokuma tezgahında mekikle enine, birbirine koşut atılan iplik

Asbabımı: elbisemi (Yunnah bilmez asbabımı killesin)

Atınan: at ile (Bazı bir atınan bazıda gölük)

-B-

Baha: epeyce (Epeyce ağırdır baha daramız)

Bahır: bakır (Uşah bahır goymaz alur götürür)

Basuh: basık (Sağlama gayım der, inmişe basuh)

Baturur: batırır (Anam bu çerçici bizi baturur)

Bazıda: bazen (Bazı bir atınan bazıda gölük)

Beyle: böyle (Ekranlarda beyle malamat oldun)

Belik: beşik (Yavruya enik der, beşiğe belik)

Belik belik: beşik beşik (Sırma saçlar belik belik sıralı)

Bıldır: önceki yıl (Geçmişe bıldır der, bu sene bıyıl)

Bıyıl: şu anki, içinde olunan yıl (Geçmişe bıldır der, bu sene bıyıl)

Bitürdün: bitirdin (Teknoloji sen köyleri bitürdün)

Biyol: şöyle bir (Eğlen biyol konuşak)

Boncuh: boncuk (Bayrak Ana boncuhlarım hatıra)

Bulaşuh: bulaşık (Çamaşur bulaşuh dahıyor fişe)

Büşürmek: pişirmek (Yuğurmuyor hamur büşürmez ekmek)

Bürük: başörtü (Başörtüye bürük, cekete salta)

-C-

Calaz: seyrek ekin, cılız (Tırmıkla arkadan calaz çekeni)

Cecim: özgü ve atkı iplikleri arasına renkli desen iplikleri atılarak sıkıştırma suretiyle meydana getirilen dokuma türü, (Renkliye cecim der, kıl dokuma çul)

Cecimliği: yukarıda bahsedilen dokuma türünün yapıldığı yer (Al kuşaklık cecimliği görülür)

Cerge: üstü renkli cecimlere dokumalarla kapatılarak süslenen gelin gezdirilen kağnı arabası (Nazlı gelinleri gezdirir cerge)

Cılga: kesik yol, patika yol, keçi yolu (Cılga yollar yücesinden görünür)

Culuk: küçük hindi (Koyuna tohlu der, hindiye culuk)

Cücük: civciv (Tavuk, cücük, ördek, kazlar nerede)

-Ç-

Çal: zayıf (Şişmana al yanah, zayıfına çal)

Çaluh: çalık, yamulmuş, eğri (Güzele dilber der, çirkine çaluh)

Çamaşur: çamasır (Çamaşur bulaşuh dahıyor fişe)

Çamdu: çatı (Galdurdu çamduya attı beşiği)

Çarpana: deri ince ağaç levha fildişi gibi malzemelerden dörtgen veya çokgen şeklinde kesilmiş ve köşeleri delinmiş dokuma aracı (Çarpana bağlanır kuşak şallara)

Çaruh: çarık (Çaruh geymez esem terlik olacah)

Çebiş: bir yaşındaki keçi yavrusu (Keçiye çebiş der, tavuğa ferik)

Çecik: tülbenti başının etrafına sararak bağlama şekli (Gevşedikçe çecikleri gerilir)

Çelimsüz: çelimsiz (Ahurada inmez çelimsüz tıstan)

Çeten: Kağnı arabasına yerleştirilen tahta kasa (Çetene doldurup taşı samanı)

Çezildi: çözüldü (Programdan sona dilin çezildi)

Çığırmah: çağırmak, seslenmek (Çığıraydın kele bizi yardıma)

Çıhı: çıkı (Çıhıları bağlar büzerdi çerçi)

Çimdirmek: yıkanmak (Yunaklarda çimdirirler yunardık)

Çitikli: (Tokalı yörekli bir de çitikli)

Çiynerdi: çiğnemek, çiynerdi (Çobanları kenger sakız çiynerdi)

Çota: taşlar dizilerek oynanan çocuk oyunu (Sırıma top çota beştaş oynardık)

Çökelik: çökelek (Yımırta çökelik gizli gelürdü)

Çul: keçi kılından yapılan kaba dokuma (Renkliye cecim der, kıl dokuma çul)

Çulvalığa: kıldan yapılmış kaba dokuma (Türkmen bacım çulvalığa geçince)

-D-

Dabbahla: deriyi temizlemek (Yüzüp dabbahlarlar manda gönünü)

Dahmaz: takmaz (İnci boncuh dahmaz altun gelecek)

Dağarcuğu: dağarcık (Dağarcuğu delemiyon ellaham)

Dalamıyon: dalamıyorsun (Hazineye dalamıyon elleham)

Daru: mısır (Mısıra daru der, baca puharik)

Dedük: dedik (Şu bizim oğlanı everek dedük)

Delemiyon: delemiyorsun (Dağarcuğu delemiyon ellaham)

Dilemiyon: istemiyorsun (Gız bizleri dilemiyon ellaham)

Dinelmek: ayakta durmak (Dinelmeyi bilemiyon ellaham)

Dohdor: doktor (Bre gızım dohdor bile söylüyor)

Doldurah: dolduralım (Kültür zengin hağbe verip doldurah)

Doluh: dana (Mandaya kömüş der, danaya doluh)

Döğer: döver (Peynir yağ yap desen başını döğer)

Düven: Başağı buğdaydan ayırmak için kullanılan araç (Dön düven üstünde ayır samanı)

Düzüldü: sıralandı (Sivas'lılar bir bir yola düzüldü)

-E-

Ecük: azıcık, biraz (Öğün süre ölem ecük daha yaz.)

Eğiş: ekmek pişirirken tandırdan ekmeği çekmeye yarayan uzun metal çubuk (Spatula eğiş, kayıba yitük)

Eğleşir: eğlenir (Vurur koç Köroğlu gönül eğleşir)

Eksi: eski (Ah anam nerde gı eksi gelinler)

Ellaham: Herhalde (Gözlerini silemiyon ellaham)

Emmi: amca (Kalmadı hep öldü emmiyle dayı)

Enik: yavru (Yavruya enik der, beşiğe belik)

Enmez: inmez (Ahurada enmez çelimsüz tıstan)

Ereği: ulaşılmak istenen şey (Biliriz bakidir hayır ereğin)

Esük: çukur (Dağ düzüne goyah, çukura esük)

Evelik: yenilebilen bir ot (Evelik madımak cana yetiyor)

Evermek: evlendirmek (Şu bizim oğlanı everek dedük)

-F-

Ferik: tavuğun küçük hali (Keçiye çebiş der, tavuğa ferik)

Fol: tavuğun yumurtlaması içim bırakılan yumurta (Kuluçkaya gülk der, yumurtaya fol)

-G-

Gaç: kaç (Nifak sokanlardan gaç derler bizde)

Gaçınca: kaçınca (Gaçınca hesabı yazardı çerci)

Gaçurmuş: kaçırmış (Gözün kör olmuya gine gaçurmuş)

Gader: kadar (Ne gader zor gelür fırına getmek)

Galdın: kaldın (Milyonlar Sivas'lı sen nerde galdın)

Galdurdu: kaldırdı (Galdurdu çamduya attı beşiği.)

Galhmaz: kalkmaz (Öğlüyece galhmaz yatar dört köşe)

Galdurdu: kaldırdı (Galdurdu çamduya attı beşiği)

Gapat: kapat (Gapat eksileri dile getürdün)

Gapı gapı: kapı kapı (Gelür gapı gapı gezerdi çerçi)

Gara: kara (Aldığını yükler gara gatıra)

Gardaş: (Pınarın başına gel gardaş derdi)

Gatıra: katır (Aldığını yükler gara gatıra)

Gayde: makam (Gelin bin bir gayde çalıyor düdük)

Gayıl: razı olmak (Çuvala haral der, razıya gayıl)

Gayım: sağlam (Sağlama gayım der, inmişe basuh)

Gaymah: kaymak (Kremaya gaymah, pancara pezük)

Gazan: tencere, kazan (Gazanı çanağı alıp uçurmuş)

Gedük: sokak, yıkılan duvarda açılan boşluk (Sıraya keşik der, dağ yanı gedük)

Gelür: gelir (Yımırta çökelik gizli gelürdü)

Gızardı: kızardı (Geriye alınca gızardı çerçi)

Getmek: gitmek (Ne gader zor gelür fırına getmek)

Getürdün: getirdik (Gapat eksileri dile getürdün)

Geymez esem: giymezsem (Çaruh geymez esem terlik olacah)

Gı: kadınlar arasında bir seslenme ünlemi (Ah anam nerde gı eksi gelinler.)

Gırdırah: kırdıralım (Sivas'a gel sağa kelle gırdırah)

Gız: kız (Seğirtirdi gızlar hep bölük bölük)

Gızardı: kızardı (Geriye alınca gızardı çerçi)

Gine: yine (Gözün kör olmuya gine gaçurmuş)

Gişi: koca, eş (Gişisi gelince bir naz bir niyaz)

Goç: yiğit mert kişi (Yiğit mert kişiye goç derler bizde)

Goyah: dağ düzü (Dağ düzüne goyah, çukura esük)

Goymaz: koymaz (Uşah bahır goymaz alur götürür)

Goyup: koyup (Otuz bini goyup on beşi aldın)

Göğçeğin: ağaçlarda yaşayan parazit bir bitki (Dikenler içinde açmış göğçeğin)

Göğnüyor: kaynamak (Yanıyor yüreği göğnüyor özü)

Gölük: at, eşek gibi binek hayvanlarının ortak adı (Ata küheylan der, eşeğe gölük)

Gönü: manda derisi (Yüzüp dabbahlarlar manda gönünü)

Görpe: küçük (Höllüğe sarmadı görpe uşağı)

Göze: oluksuz küçük su kaynağı (Gözeler kurumuş dereler garip)

Gözel: güzel (Güzele gözel der, hayrana mayıl)

Gurik: tahıl ölçüsü (İyi buğday zerun, ufağı gurik)

Guşah: kuşak (Ahurada inmez çelimsüz tıstan)

Gülk: kuluçka (Kuluçkaya gülk der, yumurtaya fol)

Güveğin: damat, güvey (Güveğin evinde kazanlar kaynar)

-H-

Hağbe: Heybe (Kültür zengin hağbe verip doldurah)

Halığa: haline (Vallaha acıdım halığa gızım)

Halın: halin (Vay pasahlı acap halın nolacah)

Halta: yular (Semere palan der, yulara halta)

Haral: yünden dokunmuş büyük çuval (Harallar dolunca uzardı çerçi)

Hasıda: Tereyağ, un ve pekmezden oluşan sıvı tatlı (Hasıda yaparlar banar doyardık)

Haste: hasta (Sivaslı hasteyi geri ağliyor)

Heç: hiç (Cevapsız soruya heç derler bizde)

Helke: su kovası (Bakır helke kolunda)

Herk: Sürülmüş tarla (Hergi sürdü tohum ekti tarlaya)

Herle: yağda kavrulmuş un çorbası (Herle bulgur yiye yiye büyüdük)

Hozan: Hasattan sonra tarlada kalan saplar (Çabuk olun kar yağmadan hozana)

Höllüğe: bebek altını bezlemekte kullanılan elenmiş, kavrulmuş, yumuşak kil (Höllüğe sarmadı görpe uşağı)

Höyük: tepe (Boztepe pılırda höyük yolları)

Hürüler: huriler (Yaylalara çıkar allı hürüler)

-I-

Ilgı: İplik kelep etme aleti. (Kınalı elleri yordun ılgıdır)

Irakmola: uzak mı ki (Tarlası ırakmola)

-İ-

İpsile: Doğanşar'ın eski adı (İpsileydi adın nahiye oldun)

-K-

Karamuk: bir meyve (Kuşburnu karamuk yerin alırdı)

Kelecoş: Sivas'a özgü bir yemek (Peskütan kelecoş güze kalırdı)

Kelep: bir şeye sarılmış iplik çilesi, (Rengârenk kelepler sarıp sökülür)

Kelebi dolaştırmak: çaresiz olmak

Kele: bayanların birbirine seslenmesi (Çığıraydın kele bizi yardıma)

Kendün: kendin (Odunu tezeği kendün yah diyor)

Kenger: dikenli kökü yenilen bir bitki (Çobanları kenger sakız çiynerdi)

Kesük: yol ucu (Kediye pisik der, yol ucu kesük)

Keşik: sıra (Sıraya keşik der, dağ yanı gedük)

Killesin: yıkasın (Yunnah bilmez asbabımı killesin.)

Kirkit: halı kilim dokumada kullanılan argacı sıkıştırmaya yarayan alet (Kirkit vurdum kilime)

Kirman: yün sarmaya ve eğirmeye yarayan araç (Yün eğirir kirman sarar elinde)

Konuşak: konuşalım (Eğlen biyol konuşak)

Koyaklarda: iki dağ ya da tepe arasındaki çukur (Koyaklarda nevruz nergis biterdi)

Kömbesi: un tuz yağ ve suyun yoğrulup pişirilmesiyle yapılan bir tür börek (Ebem kül kömbesi sürerdi saca)

Kömüş: manda (Mandaya kömüş der, danaya doluh)

Körmen: yabani bir sarımsak (Tereyağı körmen söze karışır)

Köynek: gömlek (Gelinlere kırma köynek biçmeyi)

Kurnalarda: hamamlarda bulunan musluğun altındaki mermer tekne (Çifte kurnalarda o billur suyun)

Kutnu: renkli çözgüleri olan bir tür yarım ipekli kumaş (Başımda al yazmam kutnu fistanım)

Küheylan: at (Ata küheylan der, eşeğe gölük)

Külek: gıda maddelerini taşımaya yarayan kulplu ya ad kulpsuz derin bir mutfak aleti (Sıralı külekler sitiller elde)

Kütük: kalın (Kalına kütük der, inceye maluh)

-L-

Lahırdı: laf, söz (Bir lahırdı etsen basıyor avaz.)

Loğlanırdı: sıkıştırmak (Baca loğlanırdı ne gelir elden)

-M-

Madımah: madımak (Madımah, etli ekmek hamam aldırah)

Malamat: rezil olmak (Ekranlarda beyle malamat oldun)

Maluh: ince (Kalına kütük der, inceye maluh)

Mayıl: hayran (Güzele gözel der, hayrana mayıl)

Muşma: deriyi düzeltmeye yarayan demir alet (Ne muşmalar yerde dikilir çarık)

-N-

Nacah: baltanın küçüğü (Küçüğe nacah der, büyüğe balta)

Nahiye: bölge (İpsileydi adın nahiye oldun)

Nolacah: ne olacak (Vay pasahlı acap halın nolacah)

-O-

Ocah: ocak (Ocah yahıp aş büşürmek yoh diyor)

Olacah: olacak (Çaruh geymez esem terlik olacah)

Olayıduh: olsaydık (Demez olayıduh ayvayı yedük)

Olmuya: olmasın (Gözün kör olmuya gine gaçurmuş)

-Ö-

Öğlüyece: öğlene kadar (Öğlüyece galhmaz yatar dört köşe)

Ölem: öleyim (Öğün süre ölem ecük daha yaz)

Öynük: önlük (Ne öynük ne guşah ne de al fistan)

-P-

Palan: semer acıtmasın diye eşek veya atın sırtına konulan kilim veya dokumadan eşya (Semere palan der, yulara halta)

Pasahlı: pasaklı (Vay pasahlı acap halın nolacah)

Peskütan: Sivas'ta kışın tüketmek için bahardaki taze sütlerle yapılan yoğurt (Peskütan kelecoş güze kalırdı)

Pezük: pazı, beyaz pancar (Kremaya gaymah, pancara pezük)

Pisik: kedi (Kediye pisik der, yol ucu kesük)

Puharik: baca (Mısıra daru der, baca puharik)

-S-

Salta: Sivas'a özgü yöresel bir ceket (Başörtüye bürük, cekete salta)

Sağa: sana (Sivas'a gel sağa kelle gırdırah)

Sarışır: sarılır (Düğün toyda birlik olur sarışır)

Seğirtirdi: koşmak (Seğirtirdi gızlar hep bölük bölük)

Sergi: unluk buğday ve kaynamış bulgurun kurutulması (Sergi bekler damdan dama dönerdik)

Seten taşı: Bulgur, yarma gibi tahılların kepeğini ayırmaya yarayan taş (Seten taşı

döner ha gacır gucur)

Seyirtmek: koşmak (Seyirtte kap diye diye büyüdük)

Sırım: inceltilmiş deri ((İçe sırım çekip bizle delikli))

Sırıma top: Bezden yapılan top (Sırıma top çota beştaş oynardık)

Silemiyon: silemiyorsun (Gözlerini silemiyon elleham)

Sinmek: saklanmak (Yağmur yağar yığınlara sinerdik)

Sitiller: su kovası (Bakır sitillere sopa takardık)

Sökün: arda arda görünmek (Sular sökün eder çağlardı dere)

Sürek: kağnıyı çekecek hayvanlar (Koşulur sürekler süslenir kağnı)

Şaşurmuş: şaşırmış (Vallah bacım bu ahlını şaşurmuş)

-T-

Terlik: Oğuz Kağan'ın 6 oğlunun bayrak renklerinden oluşan, pul boncukla işlenen ve köyüm Çınarlı'da hala kullanılan süslü başlık (Eğdirir terliği kara kaşında)

Tezek: hayvan(inek) dışkısından yapılan yakacak (Tezek parlamazsa tüterdi baca)

Tığ: Başakların dövülmüş hali (Savurup tığları ayır buğdayı)

Tıstan: zayıf (Ahurada inmez çelimsüz tıstan)

Tohlu: koç, koyun (Koyuna tohlu der, hindiye culuk)

Tokaç: elbiselere ya da kumaş, kilimlere vurulma yolu ile yıkama aracı

Tozak: düğünlerde gelinin başına takılan çeşitli renge boyanmış kuş tüyleri

-U-

Uğrüm uğrüm: salım salım (Pınarbaşı uğrüm uğrüm uğrünür)

Uğrünür: sallanmak (Pınarbaşı uğrüm uğrüm uğrünür)

Urba: giysi (Bayramlarda yeni urba giyerdik)

Uşah: oğlan çocuğu, uşak (Uşah bahır goymaz alur götürür)

-Ü-

Ütme: başakları yakarak yapılan kavurga. (Başakları ütme yapar dağlardık)

-Y-

Yağmurunan: yağmur ile (Yağmurunan coşan sele)

Yah: yak (Ocah yahıp aş büşürmek yoh diyor)

Yanuh: yanık (Yayuh yaymaz yanuh türkü dillesin)

Yatmah: yatmak (Ahşam zabah işi yan gelip yatmah)

Yaturur: yatırır (Kenger sakız, çerezlere yaturur)

Yayuh: yayık (Yayuh yaymaz yanuh türkü dillesin)

Yedük: yedik (Demez olayıduh ayvayı yedük)

Yetürdün: yettin (Yeter Bayrak Ana cana yetürdün)

Yımırta: yumurta (Yımırta çökelik gizli gelürdü)

Yiğido: Sivaslıların kendilerine verdiği lakap

Yitük: yitmiş, kaybolmuş (Spatula eğiş, kayıba yitük)

Yoh: yok (Ocah yahıp aş büşürmek yoh diyor)

Yörekli: yürekli (Tokalı yörekli bir de çitikli)

yuğurmuyor: yoğurmuyor, yoğurmak (Yuğurmuyor hamur büşürmez ekmek)

Yunak: Irmak kenarında büyük banyo yeri (Yunaklarda çimdirirler yunardık)

Yun: yün (Yunda yatamazmış yaylı döşeği)

Yunnah: çamaşırhane, hamam (Yunnah bilmez asbabımı killesin.)

Yürağemi: yüreğimi (Ahan yaşın yürağemi dağlıyor)

-Z-

Zabah: sabah (Ahşam zabah işi yan gelip yatmah)

Zerun: güzün ekilen kılçıksız buğday (İyi buğday zerun, ufağı gurik)

Ek 3. Fotoğraflar

Şekil 1: Fatma Umar SİYŞAD Derneği'nin düzenlediği kitap fuarında kitabını imzalarken

Şekil 2: Fatma Umar evinde torununa Sivas'ın yöresel kıyafetini dikerken

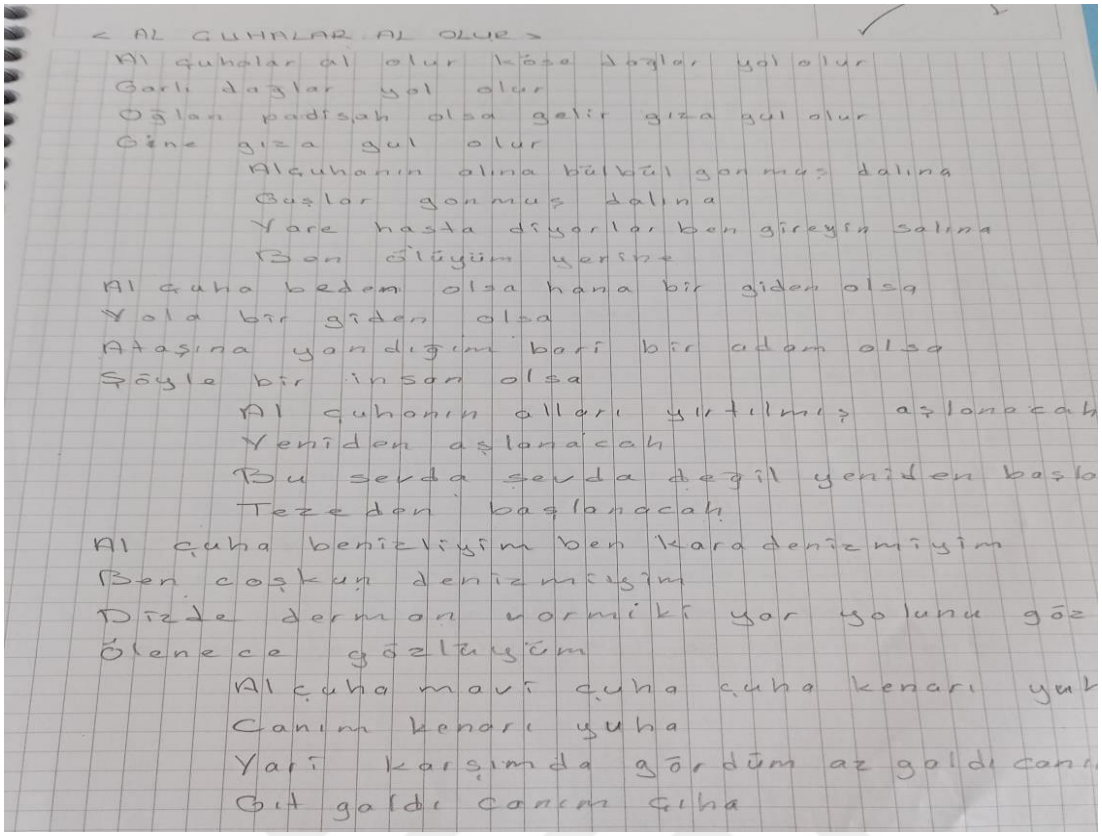

< AL CUHALAR AL OLUR >
Al çuhalar al olur köse dağlar yol olur
Garli dağlar yol olur
Oğlan padişah olsa gelir gıza gul olur
Gine gıza gul olur
Alçuhanın alına bülbül gonmaş dalına
Başlar gonmuş dalına
Yare hasta diyorlar ben gireyin salına
Ben ölüyüm yerine
Al çuha bedem olsa hana bir giden olsa
Yola bir giden olsa
Ataşına yandığım bari bir adam olsa
Şöyle bir insan olsa
Al çuhanın alları yırtılmış aşlanacak
Yeniden aşlanacak
Bu sevda sevda değil yeniden başla
Tezeden başlanacak
Al çuha benizliyim ben karadenizmiyim
Ben coşkun denizmiyim
Dizde derman yormiki yar yolunu göz
Ölenece gözlüyüm
Al çuha mavi çuha çuha kenarı yuh
Canım kenarı yuha
Yari karşımda gördüm az geldi can
Bit geldi canım çuha

Şekil 3: Fatma Umar'ın el yazısı ile yazdığı şiiri.

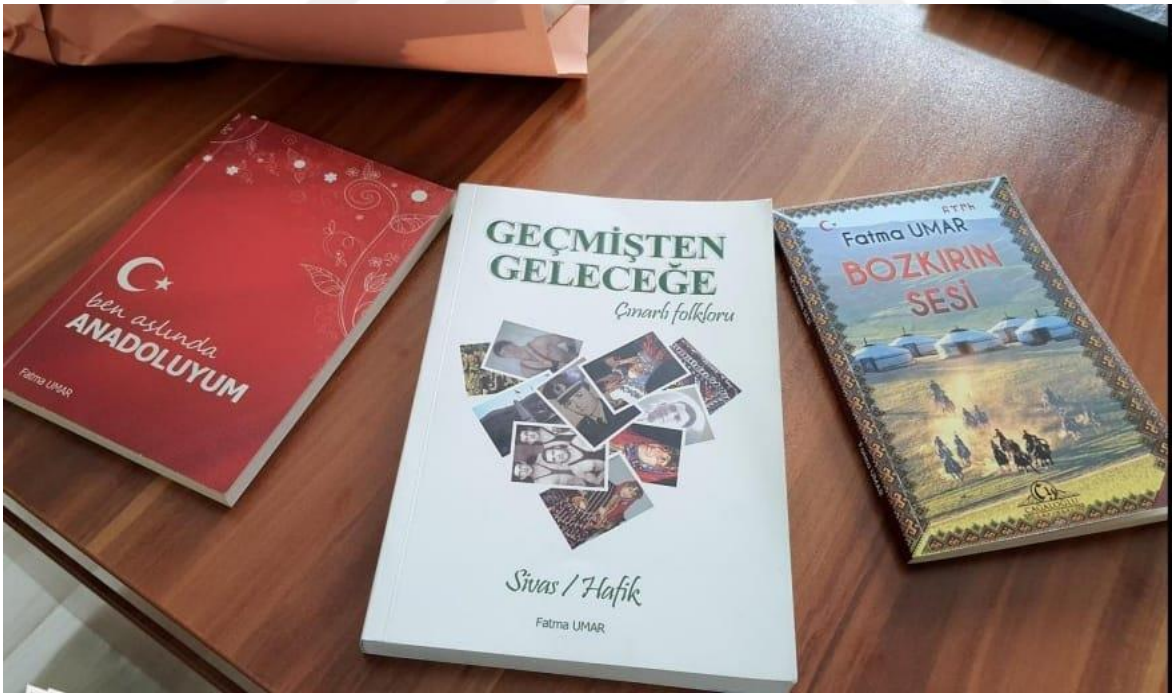

Şekil 4: Fatma Umar'ın Çınarlı folklorunu anlattığı Geçmişten Geleceğe Çınarlı Folkloru kitabı ve şiirlerinin yer aldığı Ben Aslında Anadoluyum, Bozkırın Sesi kitapları

Şekil 5: Fatma Umar'ın evinde bulunan şark köşesi

Şekil 6: Fatma Umar'ın evindeki şark köşesinde.

Şekil 7: Sivas SRT TV kanalında yayınlanan Uzun İnce Bir Yolculuk Programının Hafik'te çektiği bölümde yer alan Fatma Umar

F

Şekil 8: Fatma Umar'ın SİYŞAD Derneği etkinlikleri kapsamında okulda öğrencilerle yaptığı söyleşiden bir fotoğraf.

Şekil 9: SİYŞAD Derneği'nin yazın Sivas'a davet ettiği antolojiye şiir gönderen şairler buluşmasından bir fotoğraf.

Şekil 10: ŞİYŞAD Derneği'nde düzenlenen bir etkinlikte Fatma Umar (en solda).

KUMRU
15

TÜRK OĞLU TÜRKÜM BEN

Oğuz boylarından geliyor soyum
Vatan denilince değişir huyum
Tarihte damgadır yirmi dört boyum
Türk Oğlu Türküm ben var mı ötesi.

Yalçın dağlar gibi vakur dururum
Yurt diyerek menzillere varırım
Şehit olup toprağımı sararım
Türk Oğlu Türküm ben var mı ötesi.

Vatan bayrak diye verirm canım
Al bayrak uğruna dökerim kanım
Hak yoluna gider doğrudur yönüm
Türk Oğlu Türküm ben var mı ötesi.

Şanlı tarih dile gelse yön verir
Mert oğlu mert şaha kalkar ün verir
Düşkünlere omuz verir yan verir
Türk Oğlu Türküm ben var mı ötesi.

Yaradandan emir adın Türk dedi
Kızılelma sana olsun mülk dedi
Garptan şarka adalet ör Türk dedi
Türk Oğlu Türküm ben var mı ötesi.

Bayrak ana derki gelmem oyuna
Al yeşil sancakla koyun koyuna
Selçuklu, Osmanlı Oğuz boyuna
Türk Oğlu Türküm ben var mı ötesi.

Fatma UMAR

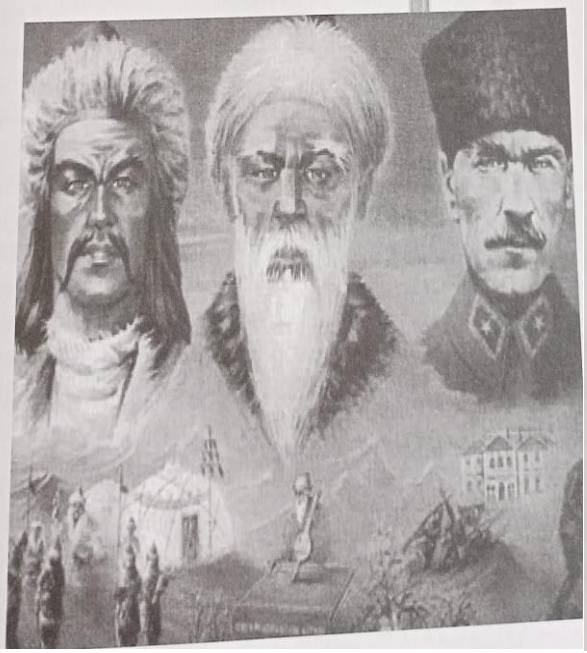

ALKIŞ

KAHRAMANMARAŞ

Fatma UMAR

Nasıl anlatayım bilmem ki seni
Dilde destan şanın Kahramanmaraş
Yirmi dört Türk boyu harman sinende
Asil soydan kanın Kahramanmaraş

Çiğnetmedi aziz toprak taşını
Açtırmadı bacım dedi başını
Sütçü İmam siper etti döşünü
Namus arlı yönün Kahramanmaraş

Kalende yabancı bayrak var ise
Cumayı kıldırmak haramdır bize
Coşturdu halkını getirdi söze
Rıdvan Hoca canın Kahramanmaraş

Mücadelenizi Kemal Atatürk
Kazım Karabekir kutladı her Türk
Düşmana yurt vermez böyle soylu ırk
Oğuz boylu yanın Kahramanmaraş

İstiklal madalyan göğsünde cennet
Gururla şerefle taşırsın elbet
Burcunda al bayrak kor ilelebet
Şehit dolu tenin Kahramanmaraş

Kurtuluşun kutlu olsun Maraş'ım
Nice yüz yıllara ulaşsın yaşın
Bayrak Ana senin özge gardaşın
Türkoğu Türk yönün Kahramanmaraş

Şekil 11: Bayrak Ana'nın (Fatma Umar'ın) Alkış ve Kumru dergilerinde yer alan şiirleri

ÖZ GEÇMİŞ

ÖĞRENCİNİN ADI SOYADI

Öğrenim Bilgisi

Yüksek Lisans 2023-2025	Amasya Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı (Dr. Öğr. Üyesi Orhan Fatih KUŞDEMİR)
Lisans 2014-2018	İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı